نوای داستانی

مجله تئاتر نشر بیاتی

نەزاری داستانلری

مسللەتلەر نەشریاتی

نەشرگە تەييارلىغۇچىدىن

شائىر ئابدۇرەھىم نىزارى ۋە ئۇنىڭ ئىجادىيىتى ھەققىدە بىزدە تېخى رەسمىي، ئەتراپلىق ئىلمىي تەتقىقات ئېلىپ بېرىلغىنى يوق. 50 ـ يىللارنىڭ باشلىرىدا شائىرنىڭ ئەسەرلىرىنى توپلاش ، رەتلەش ۋە نەشر قىلىش توغرىلىق بەزىبىر تەشەببۇسلار ئوتتۇرىغا قويۇلۇپ، ئانچە ـ مۇنچە ئىشلار قىلىنغان بولسىمۇ، لېكىن خىلمۇ ـ خىل سەۋەپلەر تۈپەيلىدىن ئىلگىرىلەپ ئىزدىنىشكە ئىمكان بولماي كەلگەن ئىدى. يېقىنقى بىرنەچچە يىلدىن بۇيان، ئىدىيە ئازاتلىغىنىڭ تۈرتكىسىدە بەزى يولداشلار بۇ جەھەتتە مەلۇم تىرىشچانلىق كۆرسەتكەن بولسىمۇ، نىزارى ئەسەرلىرىنىڭ ئىشەنچلىك، مۇكەممەل نۇسخىسى تۈرغۇزۇلمىغانلىغى ئۈچۈن، ئۇنى ئىلمىي ئاساستا تولۇق نەشر قىلدۇرۇش، شۇنداقلا نىزارى ۋە ئۇنىڭ ئىجادىيىتى ھەققىدە ئەتراپلىق ئىلمىي تەتقىقات ئېلىپ بېرىش ئىشىمۇ نۇرغۇن قىيىنچىلىقلارغا ئۇچرىدى.

بۇ قېتىم شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق ئاز سانلىق مىللەتلەرنىڭ قەدىمقى ئەسەرلىرىنى يىغىش، رەتلەش ۋە نەشر قىلىشنى پىلانلاش رەھبەرلىك گۇرۇپپىسى نىزارى داستانلىرىنى رەسمىي نەشر قىلدۇرۇشنى ئۆزىنىڭ پىلانىغا كىرگۈزۈپ، بۇ ۋەزىپىنى بىزگە تاپشۇرغان ئىدى. بىز ماتېرىيال كەمچىل بولغان ئەھۋال ئاستىدا «نىزارى داستانلىرى» ناملىق بۇ كىتابىنى نەشرگە تەييارلىدۇق.

بۇ كىتاپ شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق تارىخىي مۇزېيدا ساقلىنىۋاتقان قوليازما نۇسخىسى بويىچە تەييارلاندى. قوليازما نومۇرى №009، ھەجمى 29×20×4cm بولۇپ، قوليازمىغا تىزمىلانغان مەزگىلدە «مۇھەببەت داستانلىرى» دەپ ۋاقىتلىق نام بېرىلگەن. شۇنى ئالاھىدە ئېيتىپ ئۆتۈش كېرەككى، بىزدە خېلى ۋاقىتلارغىچە بۇ قوليازما («مۇھەببەت داستانلىرى»)دىكى بارلىق ئەسەرلەرنىڭ ئاپتورى ئابدۇرەھىم نىزارى دەپ قارىلىپ كەلگەن ۋە ئېلان قىلىنغان ماقالىلاردىمۇ شۇنداق مۇئەييەنلەشتۈرۈۋېتىلگەن ئىدى (بۇ، ئاساسەن ئەدەبىي مىراسلار ئۇستىدە ئەتراپلىق تەتقىق قىلىش ئىمكانىيىتى بولمىغان شارائىتتا يۈز بەرگەن سەۋەنلىك). يېقىندىن بېرى، جۈملىدىن بۇ قېتىم نىزارى داستانلىرىنى نەشرگە تەييارلاش جەريانىدا «مۇھەببەت داستانلىرى»نىڭ ئۇچ شائىرغا — نىزارى ۋە ئۇنىڭ زامانداشلىرى بولغان زىيائى (نورۇزئاخۇن كاتىپ)، غەربى (تۇردۇشئاخۇن كاتىپ)گە مەنسۇپ ئەسەرلەر ئىكەنلىگى يەنى "مۇقەددىمە"①، «پەرھاد-شىرىن»، «لەيلى-مەجنۇن»، «مەھزۇن-گۈلنىسا»، «رابىئە-سەئىدىن» داستانلىرى — نىزارىنىڭ، «چەھار دەرۋىش» داستانى نىزارى بىلەن زىيائىنىڭ، «مەسئۇد-دىلئارا»، «ۋاموق-ئۇزرا» داستانلىرى زىيائىنىڭ، «بەھرام-دىلئارام» داستانى غەربىنىڭ ئىكەنلىگى ئېنىقلاندى.

شائىر ئابدۇرەھىم نىزارىنىڭ تەرجىمھالى توغرىسىدا، ئۇنىڭ ئەسەرلىرىدىكى بەزىبىر بىشارەتلەرگە ۋە ئۇيغۇر خەلقى ئىچىدە

① قوليازمىدا مۇقەددىمە دېيىلمىگەن، لېكىن، ئۇنىڭ خاراكتېرى ۋە مەزمۇنىغا ئاساسەن بىز ئۇنى "مۇقەددىمە" دەپ ئاتىدۇق.

تارقىلىپ يۈرگەن گەپلەرگە قارىغاندا، شائىر 18-ئەسىرنىڭ 70-يىللىرىدا قەشقەردە تۇغۇلۇپ، 19-ئەسىرنىڭ 50-يىللىرىدا ئۆز يۇرتىدا ئالەمدىن ئۆتكەنلىگى مەلۇم. ئۇ بالىلىق ۋە يىگىتلىك مەزگىللىرىدە قەشقەر مەدرىسىلىرىدە ئىلىم تەھسىل قىلغان ۋە ئۇ يەردە ئەرەپ، فارس تىللىرىنى پىششىق ئۆگەنگەن، پىردەۋسى، شەيخ سەئىدى، خۇسرەۋ دېھلەۋى ۋە جامى قاتارلىق فارس كلاسسىك شائىرلىرىنىڭ ئەسەرلىرى بىلەن پۇختا تونۇشقان. خۇسۇسەن، ئۇلۇغ شائىر ۋە مۇتەپەككۇر ئەلىشىر نەۋايى ئىجادىيىتىنى چوڭقۇر ئۆگەنگەن ھەمدە ئۇنىڭغا ئىجادىي ھالدا ياندىشىپ ئەدەبىي پائالىيەت بىلەن شۇغۇللانغان. ئۇ ئۇيغۇر داستانچىلىغىدا ئىسىل نەمۇنىلەرنى يارىتىپ، 19-ئەسىر ئۇيغۇر ئەدەبىياتىغا شانلىق سەھىپىلەرنى قوشقان كلاسسىك شائىرلىرىمىزنىڭ بىرى.

«مۇھەببەت داستانلىرى»نىڭ مۇقەددىمىسىدىكى نۇرغۇن بايانلاردىن مەلۇمكى، نىزارىنىڭ ئەدەبىي ئىجادىي پائالىيىتى شۇ چاغدىكى قەشقەر ھاكىمى زوھۇرىددىن ھېكىم بەگنىڭ ئالاھىدە قوللىشىغا ئېرىشكەن. ئەدەبىيات-سەنئەتكە زوقىمەن زوھۇرىددىن بەگ ئۇنى ئوردا خادىمى (كاتىپ) قىلىپ، ئەدەبىي ئىجادىيەت ئۈچۈن ئوڭۇشلۇق شارائىت يارىتىپ بەرگەن. نىزارى ئۆزى تۆۋەندىكى ئەسەرلەرنى — يەنى ھەمدۇ سەنا بىلەن باشلىنىدىغان مۇقەددىمىدىكى تۇرپان ۋاڭى ئەفرىدۇن، ئۇنىڭ جەمەتى، قەشقەر ھاكىمى زوھۇرىددىن بەگ (تاجى ھېكىم)، ئەسھابۇلكەھىپكە دائىر بايانلار، شەيخ سەئىدى ۋە ئەسمەئى ھەقىقىدىكى ھىكايىلەر، شۇنىڭدەك «لەيلى-مەجنۇن» «ۋاموق-ئۇزرا»، «پەرھاد-شىرىن» داستانلىرى ۋە «چەھار دەرۋىش» قاتارلىق ئەسەرلەرنى زوھۇرىددىن ھېكىمنىڭ تاپشۇرۇغى

بويىچە شائىر زىيائى بىلەن بىللە يازغانلىغىنى بايان قىلدۇ (ئۇنىڭدا «مۇھەببەت داستانلىرى»غا كىرگۈزۈلگەن «مەھزۇن-گۈلنسا»، «مەسئۇد-دىلئارا»، «بەھرام-دىلئارام»، «رابىئە-سەئدىن» داستانلىرى تىلغا ئېلىنمىغان، بۇنىڭ سەۋەبىمۇ تەكشۈرۈپ ئېنىقلاشقا تېگىشلىك بىر مەسىلە).

بۇ كىتاپقا كىرگۈزۈلگەن «مۇقەددىمە»، «پەرھاد-شىرىن»، «لەيلى-مەجنۇن»، «مەھزۇن-گۈلنسا» داستانلىرىنىڭ نىزارىغا مەنسۇپ ئىكەنلىگى بىز ئاساس قىلغان قولىيازما نۇسخىسىدا ئېنىق يېزىلغان. بىراق، «رابىئە-سەئدىن»نىڭ ئاپتورى كىم ئىكەنلىگى مۇشۇ قولىيازما نۇسخىسىدىمۇ، 1940-يىلى كۆچۈرۈلگەن «رابىئە-سەئدىن» داستانىنىڭ يەنە بىر قولىيازما نۇسخىسىدىمۇ كۆرسىتىلمىگەن. لېكىن، كېچىگىدىن تارتىپ نىزارى ئەسەرلىرى بىلەن تونۇشۇپ، ئۇنىڭغا دائىر بىرقانچە قولىيازمىلارنى كۆرگەن پىشقەدەم شائىر ئەخمەت زىيائىنىڭ نەشرگە تەييارلىشى بىلەن 1957-يىلى «تارىم» ژۇرنىلىنىڭ 6-سانىدا ئېلان قىلىنغان «رابىئە-سەئدىن»نىڭ ئاخىرىدا نىزارىنىڭ نامى يېزىلغان. ھازىر شائىر ئەخمەت زىيائى شۇ چاغدا ئېلان قىلغان «رابىئە-سەئدىن»نىڭ ئەسلى قولىيازما نۇسخىسىنىڭ يوقلىپ كەتكەنلىگىدىن ھەسرەت چېكىدۇ. بۇنىڭدىن باشقا قەشقەر شەھىرىدىكى نۇرغۇنلىغان پىشقەدەم زاتلارمۇ «رابىئە-سەئدىن» نىزارىنىڭ ئەسىرى ئىكەنلىگىنى، بۇنىڭدىن زادى گۇمانلانمايدىغانلىغىنى ئېيتىپ كەلمەكتە.

مۇشۇنداق گۇۋالقلارغا ئاساسەن، بىز «رابىئە-سەئدىن»نىڭ بىز ئاساس قىلغان قولىيازمىدىكى نۇسخىسىنى «نىزارى داستانلىرى» ئىچىگە كىرگۈزدۇق ھەمدە ئۇنىڭ ئاخىرىغا باشقا قولىيازمىلارنىڭ

ئوخشىمايدىغان قىسىملىرىنى قوشۇمچە قىلدۇق.

بۇ كىتاپقا كىرگۈزۈلگەن ئەسەرلەر نىزارى ئىجادىيىتىنىڭ بىر قىسمى. بۇلاردىن باشقا «دۇردۇننەجات» ناملىق ئەسىرى، مۇخەممەس ۋە باشقا ئەسەرلىرى ھەمدە نورۇزئاخۇن زىيائى بىلەن بىرلىشىپ يازغان چوڭ ھەجىملىك «چەھار دەرۋىش» داستانى ئۇزۇن ئۆتمەي ئايرىم-ئايرىم كىتاپ بولۇپ نەشر قىلىنىشى مۇمكىن. بۇ جەھەتتىكى تىرىشچانلىقلار نىزارى ۋە ئۇنىڭ ئىجادىيىتى ھەققىدىكى ئىلمىي تەتقىقات ئىشىنى ئىلگىرى سۈرۈش رولىنى ئويناپدۇ دەپ ئىشىنىمىز.

«نىزارى داستانلىرى»نى نەشرگە تەييارلاشتا شائىرنىڭ تىلىنى (مۇھىمى ئۇنىڭ فۇنېتىك خۇسۇسىيىتىنى) ھازىرقى ئۇيغۇر يېزىغى بويىچە ئىمكان قەدەر توغرا ئىپادىلەشكە تىرىشتۇق. بۇ گەرچە چىغاتاي ئەدەبىي تىلىنى مۇشۇ يېزىق بويىچە تىرانسكرىپسىيە قىلىشنىڭ مىزانى بولالمىسىمۇ، لېكىن شۇنداق مىزاننى تۇرغۇزۇش يولىدا بېسىلغان مۇھىم بىر قەدەم ھىساپلىنىدۇ. بىز بۇ جەھەتتە قىممەتلىك پىكىرلىرىنى تەقدىم قىلغان تىلشۇناس يولداشلارغا سەمىمى رەھمەت ئېيتىمىز. شۇنىڭدەك قولىيازما تېكىستىدا خاتا يېزىلىپ قالغان دەپ ھىس قىلغان جايلارنى ئىمكان قەدەر ئەقلىگە مۇۋاپىق تۇزىتىپ، بەت ئاخىرىدا ئىزاھلاپ قويدۇق. چۈشۈپ قالغان دەپ پەرەز قىلغان جايلارنى [ ] بەلگىسى ئىچىگە ئالدۇق ھەمدە كىتاپنىڭ ئاخىرىغا لۇغەت بەردۇق.

ماتېرىيالنىڭ كەمچىلىگى ۋە ئىقتىدارىمىزنىڭ تۆۋەنلىگى تۈپەيلى بۇ نەشرىدە خېلى كۆپ خاتالىقلارنىڭ بولۇشى چوقۇم. ھۆرمەتلىك كىتاپخانلارنىڭ، بولۇپمۇ كەسپداشلارنىڭ تەنقىدىي ياردەم بېرىشىنى سەمىمى ئۈمىت قىلىمىز.

1985-يىل 10-فېۋرال، ئۈرۈمچى.

مۇندەرىجە

نەشرگە تەييارلىغۇچىدىن . . . . (1)

مۇقەددىمە . . . . . (1)

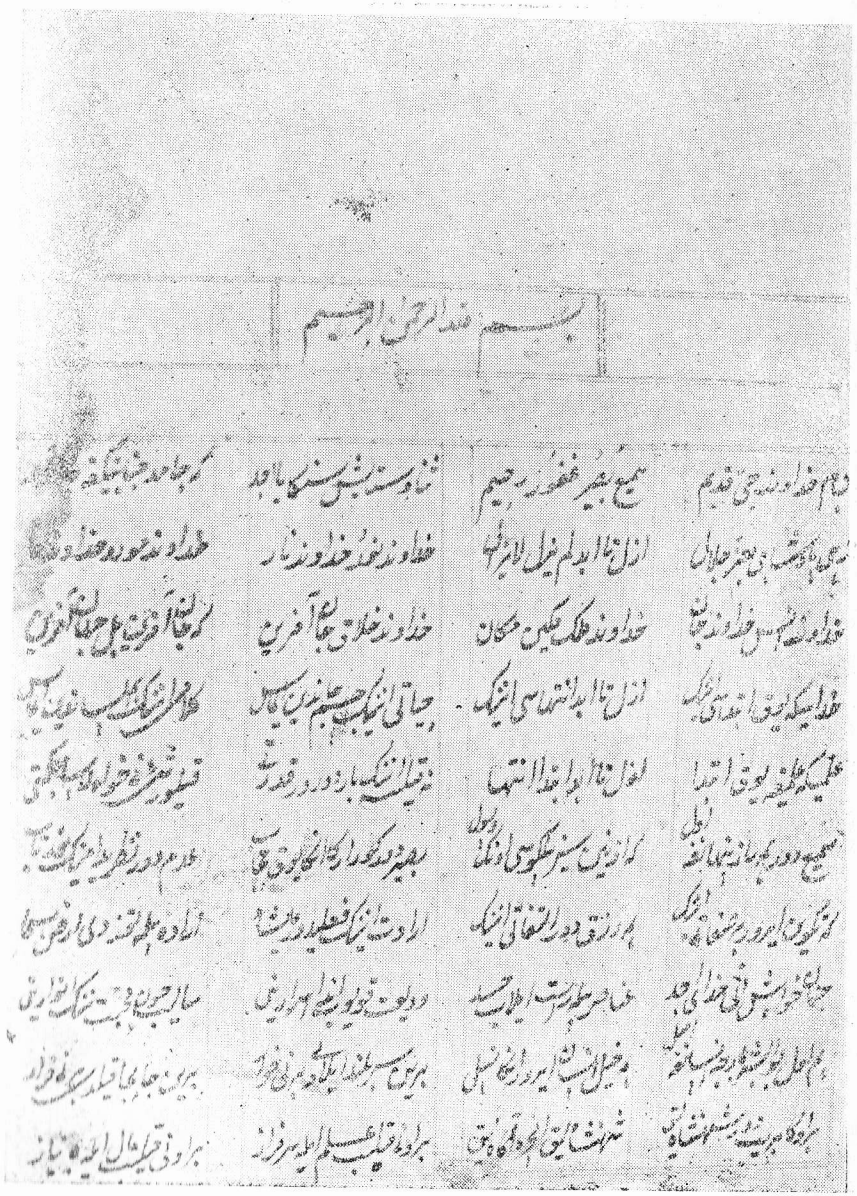
پەرھاد ـ شىرىن . . . . . (121)

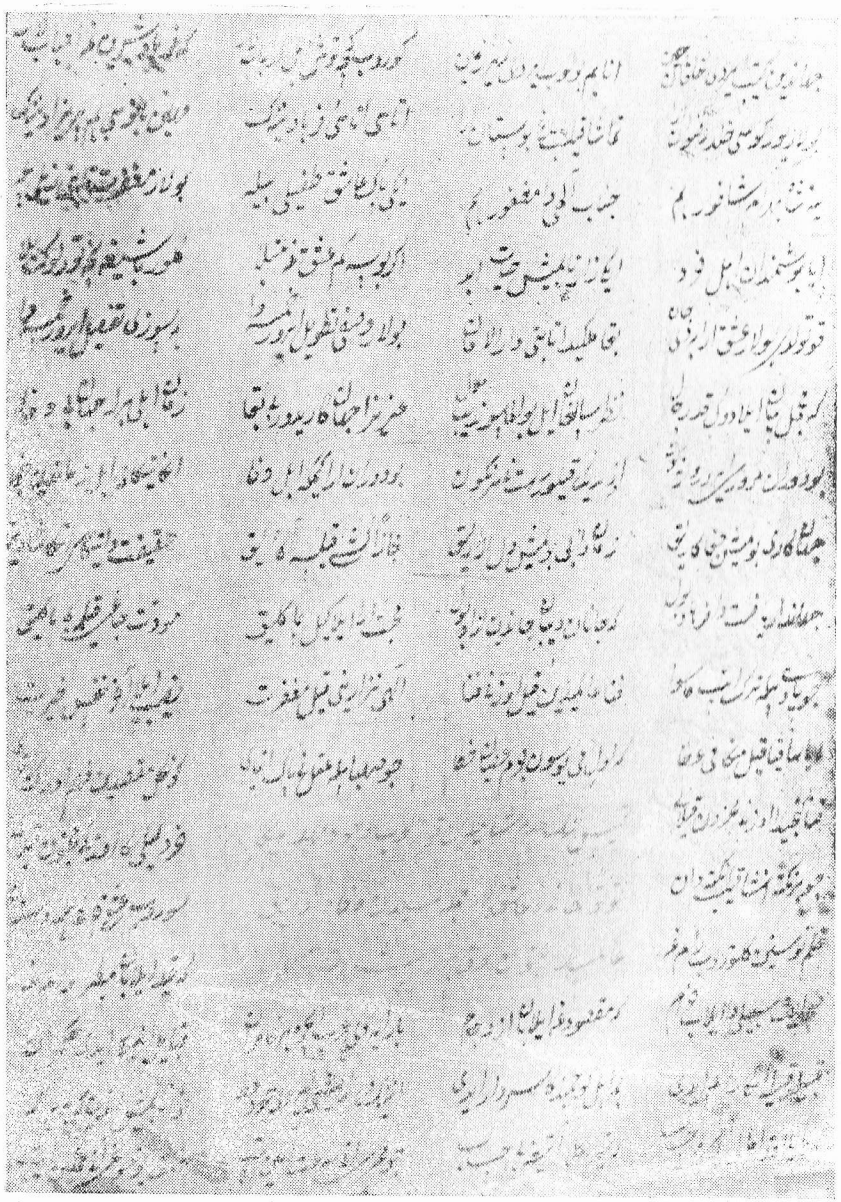
لەيلى ـ مەجنۇن . . . . . (265)

مەھزۇن ـ گۈلنىسا . . . . . (385)

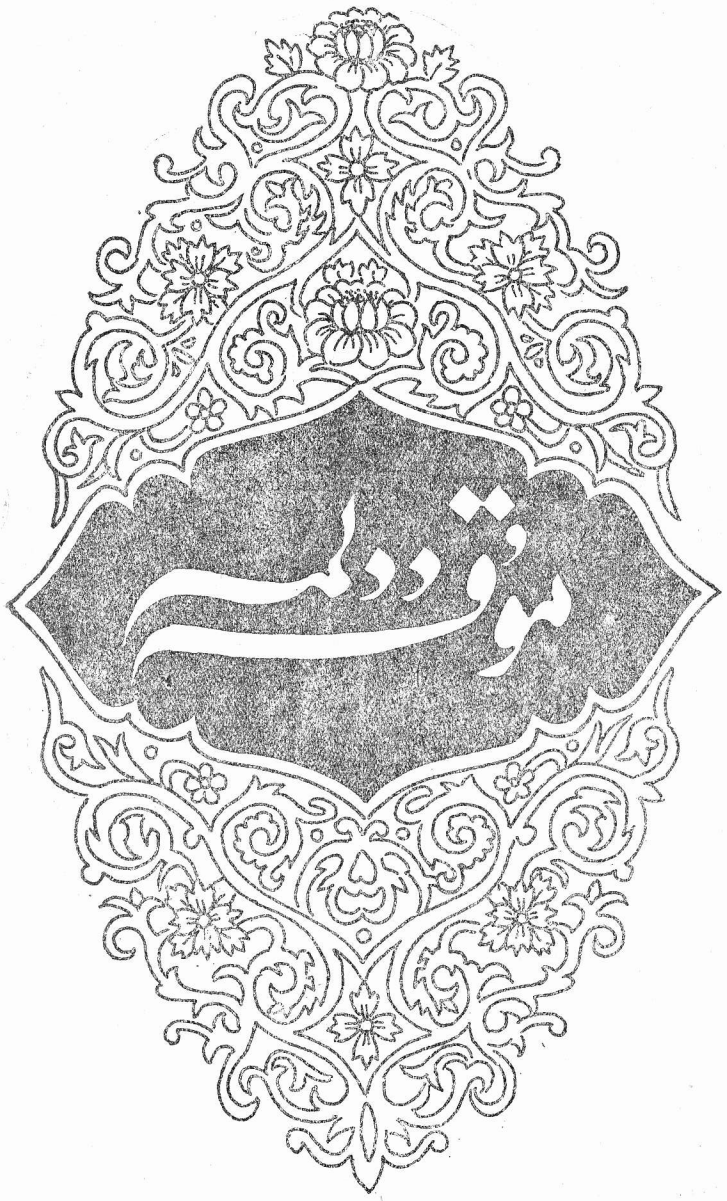
رابىئە ـ سەئىدىن . . . . . (491)

لۇغەت . . . . . (563)

بسم الله الرحمن الرحیم

مقدمه

بسمللاهىر رەحمانىر رەحىم

بەنامى خۆداۋەند هەيبى قەدىم،
سەمئۇ بەسرۇ غەفۇرۇر رەهىم.

سەناۋۇ ستايىش ساڭا يا ئەهەد،
كى هامىد جەنابىڭغە جانۇ خىرەد.

زەهى پادىشاهى بەئىززى جەلال،
ئەزەل تا ئەبەد لەم يەزەل لا يەزال.

خۆداۋەند نۇرۇ خۆداۋەند نار،
خۆداۋەند مۇرۇ خۆداۋەند مار.

خۆداۋەند ئىنسۇ خۆداۋەند جان،
خۆداۋەند مۇلكۇ مەكىنۇ مەكان.

خۆداۋەند خەللاق جان ئافەرىن،
كى جان ئافەرىن بىل جەهان ئافەرىن.

خۇدايىكى يوق ئىبتىداسى ئانىڭ،
ئەزەل تا ئەبەد ئىنتىهاسى ئانىڭ.

هەياتى ئانىڭ جىسىم جاندىن ئەمەس،
كەلامى ئانىڭ هەم لساندىن ئەمەس.

ئەلىمكى ئىلمغە يوق ئىبتىدا،
ئەزەل تا ئەبەد ئىبتىدا ئىنتىها.

نە قىلسا ئانىڭ بار دۇرۇر قۇدرەتى،
قىلۇر شەيئىنى خاهلاسا هىكمەتى.

سەمئىدۇر هەمە رازى پىنهانغە ئول،
كى ئىزنىنسز بىلگۈسى ئوڭۇ سول.

بەسرىدۇر، كۆرەرگە ئاڭا يوق هىجاب،
ئەدەمدۇر نەزەرىدە مىڭ نۇر تاب.

كى تەكۇىن ئىبرۇر بىر سفاتى ئانىڭ،
هەمە رىزقدۇر ئىلتىفاتى ئانىڭ.

ئىرادەت ئانىڭ فېئىلدۇر مايەشاڈ،
ئىرادە بىلە تۇزدى ئەرزۇ سەماڈ.

جەهان خاهىش ئەتتى خۇدايى ئەهەد،
ئەناسر بىلە راست ئەيلەپ جەسەد.

ۋەدىئەت قويۇپ ئاندا ئەسرارىنى،
سالىپ چۇن مۇهەببەتنىڭ ئەنۇارىنى.

هەم ئول بۇلبەشەر بارچە ئىنسانغە ئەسل،
هەمە خەيلى ئىنسان ئىبرۇر ئاڭا نەسل.

بىرىن سەر بەلەند ئەيلەدى، بىرنى خار،
بىرىن جا-بەجا قىلدى، بىرنى فىرار.

بىرەۋگە بېرىپدۇر شەهەنشاهلىق،
شەهەنشاهلىق ئىچرە ئاگاهلىق.

بىرەۋنى قىلىپ ئىلم ئىلە سەرفەراز،
بىرەۋنى قىلىپ مال ئىلە بېنىياز.

بىرەۋنى قىلىپ ئىشق ئىلە ناتەۋان،
بىرەۋنى قىلىپ ۋەسل ئىلە كامران.

قىلىپ ئىشقنى ئەۋۋەلى ئافەرىد،
هەمە شەيئىگە بەردى ئاندىن نەۋىد.

نەمۇدار ئېتىپ ئىشقىنىڭ گەۋھەرىن،
سالىپ دىلغە ئاندىن ... جەۋھەرىن.

ئانى جىلۋەگەر قىلدى ئىنسان ئارا،
شەمسىنى ئانداغكى بوستان ئارا.

چۇ ئىشق ئوتىدىن گۈلغە بەردى نەمۇد،
ئانىڭ تابىدىن بۇلبۇل ئۆرتەپ ۋۇجۇد.

چۇ شىرىن سۆزىدە بولۇپ شۆئلە زەن،
ۋۇجۇدىنى پاك ئۆرتەدى كۈھكەن.

چۇ لەيلى ئۇزارىن قىلىپ مېھر تاب،
بۇ ئوت بىرلە مەجنۇنىنى ئەيلەپ كەباب.

چۇ ئۇزرا جەمالىن ھۇۋەيدا قىلىپ،
كى بىچارە ۋامقنى شەيدا قىلىپ.

نىشان ئەيلەدى ئىشق ھۆسنى مەجاز،
تەھەققۇق ساری ئەيلەگەن ئىمتىياز.

ھەمە ئەنبىيالارغە ئىشق ئولدى تاج،
تاپىپ ئىشقدىن ئەۋلىيالار رەۋاج.

مەئەلقىسسە ئول زاتى ئالىجەناب،
شەفىئۇلئۇمەم شاھى يەۋمىلھىساب.

كى مەھبۇبى ھەق، بىلكى مەتلۇبى ھەق،
كى مەتلۇبى ھەق، بىلكى مەھبۇبى ھەق.

ھەببى خۇدا ئىشقىنىڭ مەتلەئى،
مۇھەببەت گۈلىستانىنىڭ مەنبەئى.

كى مەئشۇق ئۆزى يەئنى ئاشق ئۆزى،
مۇھەببەت مەقامىدا سادىق ئۆزى.

نەئتى ئان ھەزرەت سەللەللاھۇ ئەلەيھى ۋەسەللەم

كى "مىم"ى مۇھەممەد مۇھەببەت ئىبرۇر،
چۇ كىم "ھە"سى جانغە ھەلاۋەت ئىبرۇر.

يەنە ھەرفى "مىم"ى مەيى مەئرىفەت،
داغى "دال" ئولۇپ دىن ئارا ئەمنىيەت.

رەسۇلى خۇدا سەييىدىلئەنبيا،
كېلىپ زاتى تاجى سەرى ئەۋلىيا.

تۇفەيلى ئانىڭ بارچە جانۇ جەھان،
تاپىپ خۇد ئاندىن بۇ كەۋن مەكان.

ئانىڭ خلقەتىدىن جەھان ئاشكار،
كى شەمسۇ قەمەر، بەلكى لەيلۇ نەھار.

مەقامى ئانىڭ بولدى ئەۋجى ۋەلا،
ۋەلا ئەۋجىدە يەتتى شەمسۇز زۇھا.

زەھى شاھى لەۋلاك نۇرۇلھۇدا،
شەھەنشاھى كەۋنەين بەدرۇددۇجا.

سەفا بارگاھىدا سۇلتان ئولۇپ،
ۋەفا كارگاھىدا بۇرھان ئولۇپ.

زەھى پاك زاتۇ زەھى پاك دىن،
ۋۇجۇدۇلئەلا رەھمەتۇللاھمىن.

رەسۇلى خۇدا بەلكى مەھبۇبى ھەق،
ھەببى خۇدا بەلكى مەتلۇبى ھەق.

سپىھرى ھەققەتىدە بەدرى مۇنىر،
كى قافى شەرىئەتىدە شىرى دەلىر.

سەفا گۇلشەننىڭ گۇلى ئەھمەرى،
ۋەفا ئالەمىنىڭ مەھى ئەنۋەرى.

شەفائەت سەرىردە ئول تاجدار،
ھىدايەت تەرىقدە ساھىب ۋىقار.

ۋۇجۇدى ئانىڭ تەكرىنىڭ رەھمەتى،
جەھاننى مۇنەۋۋەر قىلىپ خلقەتى.

كى مەۋجۇد بارچە تۇفەيلى ئانىڭ،
كى ئىنس، مەلەك بارچە خەيلى ئانىڭ.

سىفاتى سۇبۇتىغە يۇز مىڭ لىسان،
كى بولسە قىلالماس بىرىنى ئەيان.

شەفسۇلئۇمەم رۇزى مەھشەردۇر ئول،
كى رۇزى قىيامەتتە سەرۋەردۇر ئول.

كى باردۇر ئاڭا تۆرت يارى دۇرۇست،
ئەبۇبەكرى سىددىق يار نۇخۇست.

كى فارۇقى ئەئزەم ئەدالەت سىرىشت،
ھەيا كانى ئوسمان ئىبادەت سىرىشت.

كى شرى خۇدا شاھ دۇلدۇل سۇۋار،
ئەلىيۇررىزا ساھىبى زۇلفىقار.

كى بەستەين نۇرەين بىل نۇرى ئەين،
ئىمام ھەسەن ھەم ئىمام ھۇسەين.

دۇرۇدۇ سەلام ئال ئەسھابغە،
كى تەسلىم ئەۋلاد، ئەھبابغە.

ئەيا شاھى لەۋلاك بەدرۇد دۇجا،
شەفائەت مەيىدىن ماڭا قىل ئەتا.

كى نۇش ئەيلەبان راھنى شاد ئولاي،
ئانىڭ كەيفىدىن غەمدىن ئازاد ئولاي.

مۇناجات بىدەرگاھ قازىيەلھاجات

ئىلاھا سىغاتىڭ ئەلىيۇلئەزىم،
كى ئەللاھ زاتىڭ، سىغاتىڭ قەدىم.

كى سەن-سەن كەرەملىك ئۇلۇغ پادىشاھ،
ئەھەد لەم يەزەل شاھ بىئىشتباھ.

كى ئىسيان بىلە بارچە شەرمەندە بىز،
سىنىڭ دەرگەھىڭدە سەر ئەفكەندە بىز.

لىسانىمنى زىكرىڭغە قىلغىل قەۋى،
بولاي ياد ئىبتىپ ساھىبى مەئنەۋى.

ھەمە ئىشق ئەھلىگە بول راھبەر،
ھىدايەت بىلە فەزل ئاگاھ بەر.

مۇھەببەت بىلە ئەيلەگىل مۇستەقىم،
كى دىن-دىيانەتدە قىلغىل مۇقىم.

كەرەم ئەيلەگىل شاھ بەندە نەۋاز،
مۇھەببەت تەرىقىدە قىل سەرفەراز.

كەچۇرگىل گۇناھىمنى قىلغىل ئەتا،
كى غەفلەت بىلە ئانچە قىلدىم خەتا.

مەنى قىلمە دۇنيادا ئىسيان سىرىشت،
نەسىب ئەيلەگىل مۇرغىزارى بېھىشت.

كى ئۇممەت گۇناھىنى قىلغىل مەئاف،
قىلىپ بەندەلەر جۇرمىغە ئىئتىراف.

ئۆزۈڭدىن بۆلەك بەندەگە يوق فەناھ،
شىكەستە قۇلۇڭ بارچەسى ئۆزرخاھ.

بۇ ئالەمدە مۇشكۈلنى قىلغىل كۈشاد،
ئەتا ئەيلەگىل ئاخىرەتدە مۇراد.

فەقىرلىق بىناسىنى قىلغىل بەلەند،
قەنائەت تەرىقىدە قىل ئەرجۇمەند.

كى بۇ دۇنىي قىلغىل سەئادەت سىرىشت،
ۋۇجۇدۇنى ئەيلە ئىبادەت سىرىشت.

بېخىللىق بىلە قىلماغىل مۇشتەمىل،
سەخا بەھرىدە ئەيلەگىل مۇزمەھىل.

جۇدا ئەيلەگىل ئەھلى فەسساقدىن،
خەلاس ئەيلەگىل كىبر ئەخلاقدىن.

جەھان ئەيشىدۇر بەندەگە ئارىيەت،
كۆڭۈل بەرمەگەن ئولكى ئىنسانىيەت.

ھەمە بەندەنىڭ ھاجەتىنى رەۋا،
قىلىپ، ئەيلەگىل لۇتف ئىلە مەرھەبا.

گەدا دۇر جەنابىدا ئەھلى كەرەم،
ئەتا قىلماغاي بەرمەسەڭ سەن دەرەم.

كى تەڭدۇر جەنابىدا شاھۇ گەدا،
كى شاھۇ گەدالەر قىلۇر جان فىدا.

تەرەھھۇم قىلىپ بەندەگە رەھىم قىل،
كى لۇتفى ئەيلەبان تاڭلا بەندەم دىگىل.

كى مەھشەر ئارا قىلمە رەسۋا مېنى،
جەھان زىبىغە قىلمە شەيدا مېنى.

مۇھەببەت مەيىدىن ئەتا ئەيلەگىل،
شەفائەت گەر ئۇل مۇستەفا ئەيلەگىل.

لىسانىمنى زىكرىڭ بىلە قايىل ئەت،
كۆڭۈلنى ئۆزۈڭگە بەسى مايىل ئەت.

كى ئاخىر نەفەس جان بېرەي ھۇ بىلە،
باراي ئاقىبەت كۆزدەكى سۇ بىلە.

كى ئىمان چىراغىنى قىل رەۋشەنا،
قىيامەتغىچە ئەيلەگىل ئاشنا.

قلىپ سەن جەھاندا مەنى غەم سىرىشت،
كەرەم بىرلە قىل تاڭلا خۇررەم سىرىشت.

جەھان ئەيشىدىن ئەيلەگىل نامۇراد،
مۇرادىم ھۇسۇلىغە بەرگىل كۇشاد.
. . . . . .
①. . . . . .

ھەزرەتى سۇلتان ئەلفەتتا قەددەسە سىررەھۇ ۋە نەۋۋەرە مەرقەدەھۇ زىكرلەردا

شەرىئەت شىئار ھەزرەتى زۇلفەتا،
تەرىقەت تەرىقىغە ئول رەھنەما.

كى ئول سەيد ئىبرىش سەھىننەسەب،
ۋۇجۇددا بسيار فەزلى ھەسەب.

ھەقىقەتدە قۇتلۇغ قاراخان ئاتى،
كى شىرى خۇداغە يېتەر نسبەتى.

كى بىر پاك جايىنى② نشىمەن قلىپ،
مۇبارەك ۋۇجۇدىنى مەدفەن قلىپ.

① بۇ يەردە قوليازمىنىڭ ئىككى (؟) بېتى يوقالغان.
② قوليازمىدا "جانى" دەپ يېزىلىپ قالغان.

چۇ تۇرپان جەۋارىن مەقام ئەيلەمىش،
تۇرۇپ ئاندا ئۆمرىن تەمام ئەيلەمىش.

كى ئول پاك مەئمەنىدە ئەيلەپ نۇزۇل،
فەنادىن بەقا سارىغە تاپتى يول.

بولۇبدۇر مەزارات ئالى نشان،
ئىئانەت بىلە تا قىيامەت ئەيان.

كى تۇرپان نەۋاھى سەئادەت يېرى،
سەئادەت بىلە ھەم سيادەت يېرى.

كى تالبغە مۇندىن كەرامەت يېتەر،
مەدەد ھەم ئاڭا ئىستىئانەت يېتەر.

دۇئا بىرلە ياد ئەتسە ھەر دەردمەند،
ئەگەر بولسە ئاندىن نېتاڭ بەھرەمەند.

سەھابەئى كىبار مەھبۇب ھەزرەتى رەسۇل مۇختار خاجە مۇقبل تىيرەنداز ۋە ھەزرەتى سەئد ۋەققاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇما زىكرلەردا

يەنە ھەم ئەزىزى مەقام ئەيلەمىش،
ئۇلار نامىنى خاجە مۇقبل دىمىش.

كى ھاجەت ئىلاجندا مۇزتەر ئېسە،
چۇ گۈلباڭ بىرلە تەلەب ئەيلەسە،

بولار، پاك روھى كېلىپ ئول زەمان،
كى ھاجەت ئېلى باشغە سايەبان.

ئەيا دوستلار ئەسرۇ دەۋلەت بىلىڭ،
بۇلار ياتقانىنى غەنىمەت بىلىڭ.

خۇداۋەند ئالەم ئىنايەت قىلىپ،
كەرەم ئەيلەدىلەر كەرامەت قىلىپ.

مەدەد قىلغۇچى ئىككى ئالەمدە ئول،
كى ھەركىم دۇئاسىنى قىلغاي قەبۇل.

تەۋەججۇھ قىلىپمەن مەنى زار ھەم،
كى ئول ساربدىن فەيز يەتكەي بەھەم.

فەلەك كەجرەفتار ۋە سىپەر نا پايدار ئەلەمگە گىرىفتار بولغان ئەنبيا ۋە ئەۋلىيا ۋە دۇنيا ۋە دۇن ۋە چەرخى بۇ قەلەمۇن ھەۋادىسغە مۇبتەلا بولغان سەلاتىن ۋە ئۇمەرالار كەيفىيەتىدە

ئەيا دوستلار بۇ فەسانە ئىشت،
بۇ پەندى دۇرۇر مۇشفىقانە ئىشت.

كى ئادەم ياراتتى خۇدايى جەھان،
بەلا بىرلە قىلدى ئانى تەۋئەمان.

پەيەمبەر ئىدى ھەزرەتى زىكرىيا،
ئىبەردى بۇ دوستىغە تۇرلۇك بەلا.

جەھان ئەھلى چۇن بولدى دۇشمەن ئاڭا،
ياغاچ جىسمىنى قىلدى مەدفەن ئاڭا.

قاچىپ ئىستەدى بىر شەجەردىن فەناھ،
فەناھ ئىستەدى بولدى ھالى تەباھ.

ئەگەر ئۆزىدىن ئىستەسە ئېردى يول،
بولۇر ئېردى ھالىدىن ئاگاھ ئول.

باشغە قويۇپ ئول زەمان ئەررەئى،
دەمىن ئاسرادى، چىقمادى زەررەئى.

كى ئەررە ئانىڭ باشغە تاج ئولۇپ،
شەھادەت بىلە بەلكى مىراج ئولۇپ.

كى فەرزەند يەھيا ھەم ئېردى نەبى،
كى سىنى سەلابەتىدە ئېردى سەبى.

ئاڭا رەھم قىلماي شەھىد ئەيلەدى،
ئەزىز جانىدىن نائۈمىد ئەيلەدى.

بۇ يەڭلىغ ئېرۇر چەرخىنىڭ قىلمىشى،
ۋەفاسىز ئېرۇر دەھر گەردۇن ئىشى.

يەنە ئېردى جىرجىس ئەلەيھىسسەلام،
كى ئول ئېردى پەيغەمبەرى زۇلكەرام.

بۇلار نەچچە كۆرگۈزدىلەر مۆئجىزە،
قەبۇل ئەتمەدى كافىرى بىمەزە.

نەچە بىنمەزە سۆزنى كافىر دىيان،
بۇلار مۆئجىزاتىنى ساھىر دىيان.

ھۇجۇم ئەيلەيان قەتل ئېتىپ زاتىنى،
نەفەس يولىغە تۇتتى مىرئاتىنى.

كى ئۆلدى دىيان بولدىلار بىگۇمان،
خۇدايىم نەبىغە ئەتا قىلدى جان.

كى قەتل ئەيلەدى يەتتە نەۋبەت ئانى،
قىلىپ زۇلم بىرلە ئۇقۇبەت ئانى.

خۇدا ھەر بىرىدە بېرىپ زىندەلىك،
چۇ كۇففارغە يەتتى شەرمەندەلىك.

بۇ رەڭ مۆئجىزاتىن قەبۇل ئەتمەدى،
نەبى زاتىنىڭ تەۋرىغە يەتمەدى.

زىبىكتى بۇلار زۇلمىدىن ئول زەمان،
كى روھى بەقا ئىچرە بولدى نىھان.

كى يۇسۇپ نەبى ئىنى يەئقۇب ئىدى،
چۇ يەئقۇبغە دىلبەند مەھبۇب ئىدى.

كى ئىنسان ئارا ھۆسن ئىلە بەركەمال،
بۇ رەڭ ھۆسن ئىلە ھۆرى جەننەت مىسال.

يۇز ئەنۋارىنىڭ مېھر ئولۇپ بەندەسى،
قۇياشۇ قەمەر بەلكى شەرمەندەسى.

بىرادەرلەرى خەسم ئولۇپ ھەر زەمان،
كى تەدبىر ئىلە ئەيلەدى خەستە جان.

بەلا دەشتىدە تىقتىلەر چاھغە،
بۇلار ئۆزنى تاپشۇردى ئەللاھغە.

ئاغالار داغی مۇددەئا ئەيلەدی،
بەھاسز دەرەمگە بەھا ئەيلەدی.

ساتىپ مسر بازاردا بەندە ۋار،
بولۇبدۇر بەسی بەندەلىك برلە خار.

داغی نەچچە يىل تۇشتی زندان ئارا،
قاچىپ غەيرىدن كىردی پىنھان ئارا.

قلىپ شادمان داغی شاھ ئەيلەدی،
خەلايىقغە پۇشتی پەناھ ئەيلەدی.

كی يەئتۇبنی زار مەھزۇن قلىپ،
چۇ يۇسۇف فراقدا مەجنۇن قلىپ.

ئانی دەھر ئارا يىغلاتىپ قىرق يىل،
بالا دەردىدە بولدی ئىبنی سەبىل.

تولا يىغلادی ببەسىر ئولدی كۆز،
فراق ئىچرە دايىم نەمی ئولدی ئۆز.

ئنايەت كۆزی برلە باقتی خۇدا،
چۇ كۆرمەس كۆزی يانە تاپتی زيا.

تەرەھھۇم قلىپ ھەزرەتی كىرد گار،
كی يۇسۇف جەمالىن قلىپ ئاشكار.

قاۋۇشتۇردی بۇ ئىككی پەيغەمبەرىن،
كۆرۇشتۇردی ئاخىر بۇلار ھەم بەرىن.

ئارادىن كۆتەردی غەمۇ دەردىنی،
كی ئاھىدىن ئولغان دەمی سەردىنی.

ئەلی مۇرتەزا ئېردی شىری خۇدا،
كی داماد ئېتىپ ئەھمەدی مۇجتەبا.

ئۇرۇش ۋەقتىدە ئېردی ئول شىر نەر،
جەھان كۆزی كۆرگەن ئەمەس مۇنداغ ئەر.

ۋۇجۇدىغە دۇشمەن ئوقی كار ئەمەس،
خۇدا يار ئىدی، ئەسلە ئەغيار ئەمەس.

فەلەكدىن يېتىپ ئول زەمان سەرزەنىش،
تەۋەققۇئ تاپىپ باشىغە تۇرفە ئىش،

ئۆزی پەرۋەرىش ئەيلەگەن بىر خەسىس،
زەھی بەدتەرىن ئىبنی مۇلجەم نەجىس.

بۇزۇپ نىيەتىن جاھىلى بىۋەپا،
شەھىد ئەيلەدى ئول سەگى بىھەيا.

مۇسىبەت سالىپ خاندان ئىچرە ئول.
ئۆزى ھەم تەمۇغ سارىغە تۇتتى يول.

ئىمامەين سەييىد شەھى كەربەلا،
ھەسەن ھەم ھۇسەين گەۋھەرى مۇجتەبا.

كى شەھزادە كەۋنەين ئارا شاھسۇۋار،
بۇلار ئەرش ئەئلاغە دۇر گۇشۇار.

خۇدا نەزدىدە كۆپ ئىبرۇر قىممەتى،
كى سەككىز بېھىشتىنىڭ ئىبرۇر زىننەتى.

قەزادىن يېتىپ ھادىسە باشىغە،
قوشۇپ مەھرەمى زەھرنى ئاشىغە.

ئىمام ھەسەن زاتى قىلدى خىرام،
كى فىردەۋسى ئەئلادا تۇتتى مەقام.

خىلافەت تالاشىپ چۇ ئال يەزىد،
بىرىن كەربەلادا قىلىبدۇر شەھىد.

خىيانەت قىلىپ ئۇممەتى بىۋەفا،
كى ئەۋلادى ئەھمەدگە قىلدى جەفا.

كى دۇنيا تالاشىپ بۇ رەڭ ئەيلەدى،
ئىمامىلار بىلەن سەخت جەڭ ئەيلەدى.

يانا ھەم سىياۋۇش ئىبردى ۋەلى،
كى ئۆز ۋەقتىدە ئىبردى ساھىب دەلى.

كى ئىراندىن كەلدى تۇرانغە،
چۇ يۇزلەندى تۇرلۇك بەلا جانىغە.

خۇتەن مۇلكىدە شاھلىق ئەيلەدى،
ئىبادەتدە ئاگاھلىق ئەيلەدى.

ئۇشۇل ھەين ئارا ئىبردى يەزدان پەرەست،
خەلايىق ئىدى بارچە شەيتان پەرەست.

سىياۋۇشغە فىتنە ئاغاز ئىبتىپ،
ئانىڭ ھەققىدە مىكرلەر ساز ئىبتىپ.

قىلىپ زۇلم ئىلە خانىمانىن خەراب،
شەھىد ئەيلەدى ئانى ئەفرەسسىياب.

سەبەب بولدى ئالەم خەراباتىغە،
كى ئۇچراپ ئۆزىنىڭ مۇكاپاتىغە.

كېلىپ ئاقىبەت رۇستەم داستان،
خەراب ئەيلەدى ئەسلە بەرمەي ئامان.

ئەزەلدىن جەھان رەسمى ئەنجامىدا،
ئەمەس ئىنس-جان ئەسلە ئارامىدا.

قەزادىن يېتەر ھەرنە ئىش باشىغە،
بەلا كەلسە باقماس قېرى-ياشىغە.

كى تەقدىرغە تەئنە قىلماق نېدۇر،
ئەداۋەت بىلە فىتنە قىلماق نېدۇر.

مۇقەددەرگە ھەركىم ئەداۋەت قىلۇر،
ھەسەد بىرلە ئۆزىنى شەقاۋەت قىلۇر

كەرەشمە بىلە ئۇل خۇدايى جەھان،
قىلۇر رەنج ئىلە بەندەنى ئىمتىھان.

فەلەكدىن باشىغە يېتىشسە قەزا،
كىشى بولسە مۇنداغ قەزاغە رىزا.

ئەگەر سەبر بىرلە رىزا بولسە ئۇل،
قىلۇر مۇددەئاسىن خۇدايىم قەبۇل.

قەزاغە كىشى نالە-پەرياد ئېتەر،
بۇ شۇم لەۋزىدىن كۆپ خەسارەت يېتەر.

ئەقىدە يولىدىن كىمەرسە چىقار،
جەھالەت ئەمىقىغە ئۆزىنى تىقار.

تەئەررۇز بىلە ھۆكمى تەغىير ئەمەس،
كى تەقدىر بولغانغە تەدبىر ئەمەس،

خۇدا كارىغە قىلمە شەككاكلىق،
ئەقىدەڭدە بولسە كېرەك پاكلىق.

دۇنيا دەۋلىتى ئانداقكى بىمەدارىدۇر، مۇھەببەتى داغى ناپايدار، ھەۋادىس تىغىدىن قۇتۇلغا كۆكسى زەخمەناكىدۇر، ئەغنىيا باغرى داغى چاك-چاك، ئەجەل قەسىدى نىشىدىن ئەگەرچە گەدالار قۇتۇلمادى، پادىشاھلار ھەم خەلاس بولمادى، ئاقىبەت بۇ سەپەرگە ئازىم بولماي چارە يوقتۇر

دەريغا جەھان كارىدۇر بىسەبات،
فەنا دامىدىن كىمسە ئېرمەس نىجات.

چۇ خەلق ئەيلەدى دەھرنى تۇ-بەتۇ،
بارىن رىشتەغە تىزدىلەر مۇ-بەمۇ.

زەمانى بىرەۋنى قىلىپ تاج بەخش،
شەھەنشاھلىق دەۋرىدە سۈردى رەخش.

ئەجەل بىرلە ئاخىر قىلىپ پايمال،
فەنا سارىغە ئەيلەدى ئىنتىقال.

فەرىدۇنۇ جەمشىد، دارا قەنى؟
سىكەندەر كەبى ئالەم ئارا قەنى؟

قەنى دەھر ئارا رۇستەمۇ زاللار؟
كۆرۈپ ئاقىبەت تۇرفە ئەھۋاللار.

بۇلار ھەر بىرى بىر جەھانبان ئىدى،
جەھان مۈلكىگە خان-خاقان ئىدى.

ۋەفا قىلمادى دەھر نا پايىدار،
جەھاندىن كېتىپ تەشنەلەب خار-خار.

بۇلار چۈن قىلىپ جايى ئەسلىنى ياد،
فەنا مۈلكىدىن ئەيلەدى خەير باد.

فەلەك خاھىشى بىۋەفالىق دۈرۈر،
كى ئەنجامى ئاخىر جۇدالىق دۈرۈر.

جەھان ئەيشىدۈر كىمسە[گە] ئارىيەت،
سالىپ كەتكۈسى بارچەنى ئاقىبەت.

كى جاۋىد ئەمەس مۇنىدا شاھۇ گەدا،
مۇھەييا بۇلارغە قەبۇر ئىچرە جا.

چىقارسە كىشى ياخشىلىق بىرلە ئات،
قالۇر دەھر ئارا يادكارى ھەيات.

كىشى شاھلىق ئىختىيار ئەيلەگەي،
ئەدالەت تەرىقىن شىئار ئەيلەگەي.

ئەگەر ئەدل ئىلە چىقسە ئاتى ئانىڭ،
جەھان ئىچرە ياخشى سۈفاتى ئانىڭ.

ئۆزى بولغان ئىبرسە جەھاندىن نىھان،
سۆزىدۈر جەھان خەلقى ئىچرە ئەيان.

دۇئا بىرلە ھەركىم ئانى ياد ئىتەر،
كى تەۋسىف ئىلە روھىنى شاد ئىتەر.

كشددىن ئەگەر قالماسە ياخشى نام،
جەھاندىن كېتىپدۇر بۇلار بىتەمام.

كىمەرسە ئانى ئەسلە ياد ئەتمەگەي،
دۇنيا بىرلە روھىنى شاد ئەتمەگەي.

ئەگەر بەندە سەن بولمە ئازار بەخش،
شىكەستە بولۇپ ئۆزنى قىل پايى نەقش.

ئەيا ساقيا، تۇت ماڭا ساغەرى،
كى بولسۇن ھەمول ئەقلىنىڭ رەھبەرى.

خيالات مەيدانىغە ئەزم ئېتەي،
كى مەزمۇن ھەرىغى بىلەن بەزم ئېتەي.

ئول مەلالەت ئەھلىنىڭ شەھبازى ۋە خىجالەت خەيلىنىڭ جانبازى، غۇربەت ئىقلىمىدا مۇتەمەئىن ۋە ھەسرەت ئالەمىدە ساكىنى نىگىن، يەنى تاجى زۇھۇرىددىندىن ئول شاھزادەئى زەمان ۋە مەھزادەئى تۇرپان، ئەسالەت بەھرىنىڭ گەۋھەرى ۋە ئەمارەت كانىنىڭ جەۋھەرى، ئىسكەندەر ھەسەب ۋە فەريدۇن نەسەب، ۋە مانەندى جەمشىد ۋە گەۋھەرى مۇھەممەد ساڭىد، يەنى مۇھەممەد ئەفريدۇن ۋاڭ بىگىم ھەكىم ئالىيلارى شەممى بۇزارۇ ھەيران ئىستىما-ئىغە ئانداغ ئېردىكىم، باشىدىن ئۆتكەن سەرگۈزەشتەئى غەرىب ۋاقىئاتنى تەقرىر قىلمافغە بىر ناقلى جەنابىسىزدا قىسمانە ئەيتماق لازىمدۇر، دىگەن ئەمرلەرى يەتكەچ، جانۇ دىل بىرلە ئىستىماۋ ئەيلەپ ئۆز جانىبىسىزدىن كاتىبى خەستەجان نىزارىنى ناتەۋان ئەبەۋررەھم بىچارەگە بۇيرۇپ، بۇ تەئلىفات ئىچىدەكى ۋاقىئەلەرنى بىر-بىرىن تەقرىر ئەيلەپ، تەھرىر رىشتەسىغە تىزىپ، نەزم سلكى جەنابلارىدىن ئۆتكەرمەك

قىلىپ ئانچە جەۋلان سەمەندى قەلەم،
نەقۇلات سەتھىگە قويدى قەدەم.

زەمان ئىنقىلابىغە قىلدى سۇخەن،
گۇزەر ئەيلەگەي رۇزگارى كۇھەن.

زەمانىكى مېھنەت ياغىپ دەھرغە،
كى ئابۇ نەمەك ئۆيرۈلۈپ زەھرغە.

ھەۋادىس تۈغۈپ ئالەمنى تۇمـتەراق،
بۇ دەۋران ئېلى ئىچرە سالمىش فىراق.

قەزا سۈدرەبان ھەر بىرىن ھەر قەيان،
بىرىنى بۇيان قويدى، بىرنى ئۇيان.

چۇ شەھزادە تۇرپاندا تاپتى قەرار،
ھەمە خاندانلار بولۇپ پايـدار.

تۇغۇلمىش ئىدى كاشغەر شەھرىدە،
جەھانغە كېلىبان ئاتا بەھرىدە.

ھەمانا ئاتا ئورنىدا بولـدى ۋاڭ،
ھەكمى نىگىندار بولسە نېتاڭ.

چۇ تۇرپان نەۋاھىدا تاپمىش كەمال،
كى ئەفرىدۇن ئول شاھ ساھىب جەمال.

زۇھۇرىددىن ئولغان ئىدى دەر-بەدەر،
بەيابان ئارا قىلدى گەشتى سەفەر.

نەچە شەھرلەرنى سەياھەت قىلىپ،
سەفەر مېھنەتىدە رىيازەت قىلىپ.

يەنە كاشقەرغە قەزا باشلادى،
بىناگەھ داغى كەلتۇرۇپ تاشلادى.

مۇناسىب بىلە بولدى ئول ھۆكمران،
تۇزەلدى بورۇنقى بۇزۇلغان زەمان.

فەلەك ئەيلەدى ۋالىئى مەملەكەت،
رەئاياغە بولمىش داغى ئەمنىيەت.

بۇ ھالەتدە شەھزادە تاپتى خەبەر،
ئىبەردى داغى ئادەمى مۆئتەبەر.

چۇ بىر رۇقئە بىرلە سوراپ ھالنى،
كى تەقرىر ئېتىپ تۇرفە ئەھۋالنى.

ئەيا سايىرى زار مېھنەت گۇزىن،
سەنى قىلدى ھەق ئەمدى بالانـشىن.

فەسانە دىمەكلىككە ئاقىل كېرەك،
بەيان ئەتكەلى ئەمدى ناقىل كېرەك.

ئىپەرگىل ماڭا ئەمدى ئەفسانە كۆي،
دىگەي سەرگۈزەشتە ماڭا مۇبە-مۇي.

بۇ ئەمرىن ئىشتىكەچ قىلىبان خىيال،
كى بىر نۇكتەدان ئەيلەدىم ئىنتىقال.

قىلىپ ھۆكۈم بۇ زار ئازادەگە،
دىگىل سەرگۈزەشتىمنى شەھزادەگە.

خىيالات مەيدانغە ئەزم ئىتتىپ،
تەفەككۇر ھەرىقى بىلە بەزم ئىتتىپ.

قىلىپ ھەق ئاتى بىرلە سۆز ئىبتىدا،
نەچە سەرگۈزەشتىمنى قىلدى ئەدا.

نەقۇلات زەيلىدە سۇردۇم قەلەم،
خۇداۋەند ھەمدىنى قىلدىم رەقەم.

قىلىپ ئىبتىدا سۆزنى ئاي باشدا،
خىيالات شەھزادەنىڭ قاشىدا.

قىلىپ ئول كېچە نەقل ئەسھاب كەھف،
داغى مەدھ ئول يار ئەھباب كەھف.

دىبان ھەر كېچە بىر رىۋايانىنى،
قارا باشدىن ئۆتكەن ھىكايانىنى.

نەچە شاھلارنى مىسال ئەيلەدىم،
ئۇلار كارۇ بارىن خىيال ئەيلەدىم.

ئەخىرىغە يەتكۈنچە ئول ماھنىڭ،
تەمام ئولدى ئەفسانەسى شاھىنىڭ.

تەۋاتۇر بىلە سۆزنى قىلدىم بەيان،
بارى ماھۇۋەلۋاقىئەنى ئەيان.

قىلىپمەن ھىكايالار مۇنغەسىل،
كى ئازادە بەخت سۆزىگە مۇشتەمىل.

يەنە سەئىدىيۇ ئەسمەئى سەر شىكەن،
كى مەجنۇن، ۋامىق بىلە كۇھكەن.

يەنە نەچچە دەرۋىش ئازادە كان،
ئانىڭ سۆزلەرى مۇندا تاپمىش ئەيان.

چۇ فەھرەستىدە بارچە مەئلۇم ئىبرۇر،
خىرەد ئەھلىغە داغى مەفھۇم ئىبرۇر.

مۇكەررەر بولۇر سۆزنى قىلسام بەيان،
ھەمە سۆز بولۇپ ئەۋۋەل-ئاخىر ئەيان.

ئەيا ساقىيا بول ماڭا رەھنەما،
كەرەم بىرلە بەخش ئەت مەيى خۇش لىقا.

كۆڭۈل ئارەزىن مەيدە ھەمرا قىلاي،
ئانىڭ كەيفىدە دىلنى ئەھيا قىلاي.

تەلەب ۋادىسىدا ھەيرانلىقىدىن خىرەد بۇلبۇلى مۇراد گۈلى ئۈچۈن ئەففان چەكمەك، ئول گۈل جەمالىن كۆرمەك ھەۋەسىدە سۇبھى-شام مۇناجات زەيلىدە نەۋا كۆرگۈزمەك.

كەرەم قىل خۇداۋەند مەن زارغە،
كى ئەفتادەئى ئۇسرۇ بىمارغە.

كۆڭۈل تۇتسىن ئەيلەگىل خۇش زەبان،
كى بولسۇن كەلام ئىچرە شەككەر فىشان.

مەئانى گۈلىن ئەيلەگىل تازە روي،
خىرەد غۇنچەسىغە بېرىپ رەڭۇ بوي.

كۆڭۈلنى مۇھەببەت بىلە ساف قىل،
كى مەزمۇن قۇلۇبىغە كەششاف قىل.

چۇ ئەقل-خىرەد بازۇسىن قىل قەۋى،
كى بولسۇن ھەمول ساھىبى مەئنەۋى.

تەفەككۇر مەقامىدا قىل سەيرىلەند،
تەخەييۇل دىيارىدا قىل ئەرجۇمەند.

ئۆزۈڭ مەدھىگە ئەيلەگىل ئاشنا،
قىلىپ پەرۋەرىش بىزنى، يارەببەنا.

ھەبىبىڭ نەئۇتىغە مەدداھ قىل،
مەۋائىز ئۇمۇرىغە ئىسلاھ قىل.

قىلىپ ياد ياران ساھىب دۇئا،
ئۇلار روھىغە ئەيلەيىن ئىلتىجا.

خىيالات بوستانىدا فىكر ئېتەي،
جەھاندار [لار] ۋاقىئىن زىر ئېتەي.

سەفا يەتكۇرۇپ ئەقلىنى قىل زىياد،
سەن ئوقسەن خۇداۋەند مۇشكۇل كۇشاد.

جەنابىڭدا بىر زار ئەفتادە مەن،
تەئەللۇق ئۈمۈرىدىن ئازادە مەن.

ساڭا ھاجەتىم ئانچە بىسياردۇر،
ئۈمىدىم جەنابىڭدا كۆپ باردۇر.

چۇ رەھمەت مەيدىن ئەتا ئەيلەگىل،
كەرەم ئەيلەبان مەرھەبا ئەيلەگىل.

نىزارىنى زار ئەتمەگىل دەھر ئارا،
داغى تاڭلا كۆيدۈرمەگىل قەھر ئارا.

. . . . . .
. . . . . ①

چۇ پەيدا بولۇپ بىرنەچە نابكار،
قىلىپ دەھرنى قان بىلە لالە زار.

زەمان دەئىبى بولدى دىل ئازارلىق،
سۈرۈك ناتەۋانلارغە دىشۋارلىق.

سەلاھ خەيلى يەكسان ئەرازىل بىلەن،
فەساد ئەھلى خۇرسەند ئەزازىل بىلە.

① قولىيازمىدا مۇشۇ جايدىن بىر (؟) ۋاراق كەم.

نەچە ئىش بولۇپ شەرئىدىن تاشقارى،
كى ئىنسافىدىن ئەيرۇ ياشۇ قەرى.

دىيانەت بىناسىغە يەتمىش فۇتۇر،
ئىبادەت مەكانىغە بولمىش خۇتۇر.

كى دەرد ئەھلىغە يەتتى بىدادلىق،
چۇ مۇلك ئەھلىدە يوقتۇرۇر شادلىق.

بۇ ھەينده يامانلار ئىشى تۇتتى ئەۋج،
كى ئۇردى جەھاندا رىيا بەھرى مەۋج.

كى يوق ئادەمى خەيلىگە ئىشتىبار،
بۇ ھەينده فەساد ئەھلىنىڭ قەدرى بار.

كى سەرداردىن زۇلم شايىئدۇرۇر،
خىلاف ئەمر ئىش ئانچە ۋاقىئدۇرۇر.

مۇشار ئىلەيە ئەدل پەيۋەند ئىبرۇر،
خەلايىق سەلاھى ئاڭا بەند ئىبرۇر.

كۆھستان ئىلى بەلكى قىرغىز، قازاق،
يەنا خەلقلەر ئەيلەدى ئىتتىفاق.

يەنە غالجە، سەيرەت، بەدەخشان ئېلى،
كى سەھرادا يۈرگەن بەيابان ئېلى.

يامان ئادەمسلار چۇ غەۋغا قىلىپ،
جەھان ئىچرە تۇرفە ئەلالا قىلىپ.

كى ئەل جانغە ئانچە قاتىل بولۇپ،
چۇ تاراج قىلماقغە مايىل بولۇپ.

بۇلار ئىلكىدىن بىز بولۇپ خەستە جان،
فەلەك بىزنى ئەيلەپ ئەجەب ناتەۋان.

شەھادەت مەينى بېگىم نۇش ئېتىپ،
ئۆزىن شاد ئېتىپ، بىزنى خاموش ئېتىپ.

تېنىپ دەھر ئىشىنىڭ ئەلالاسىدىن،
ئەلالا بىلە رەنج غەۋغاسىدىن.

چۇ بىداد ئېتىپ چەرخى ناسازۋار،
بەلا ياغدۇرۇپ مىسلى ئەبرى بەھار.

كى زاھىر قىلىپ تىغ ئازارنى،
شەھىد ئەيلەدى بىرنەچە يارنى.

مېنى ئەيلەدى ئۇسرۇ زار-زەبۇن،
ئەلىفدەك قەدىم غەم بىلە بولدى نۇن.

ئۆلۈمدىن بەتەررەك ماڭا زىندەلىك،
ئۇلاردىن قالىپ يەتتى شەرمەندەلىك.

بېگىم بولدى ئالەم ئىشىدىن ئامان،
ئانىڭسىز ماڭا زىندەلىك نىسفى جان.

قەزا يەتسە كەتسەم ئىدى ئالىدا،
قالىپمەن نېتەي ئەمدى دۇنيالىدا.

فەلەكدىن يېتىپدۇر ئۇلارغە يۇرۇش،
مۇقەددەر ئىكەن مۇندا بىزگە تۇرۇش.

مەنمەم ئاقىبەت ئاندا كەتكۈمدۇرۇر،
بېگىملەر ھۇزۇرىغە يەتكۈمدۇرۇر.

ئۇلار كەتتى، قويدى مېنى يادكار،
ھەيات ئولماقىم — سەنئى پەرۋەردىگار.

يوق ئېردى ماڭا زىندەلىكىدىن ئۈمىد،
ئەتا قىلدى ھەق بىزگە ئۆمرى جەدىد.

بۇ رەڭ تەشمىلە كىم مۇقەررەر ئىكەن،
خۇدادىن يېتىشكەن مۇقەددەر ئىكەن.

خۇدادىن ئېرۇر يەتسە ھەر خەير-شەر،
تىكەن كىرسە پۇتقە قەزاۋۇ قەدەر.

بېگىم جەننەت ئىچرە خىرام ئەيلەدى،
بۇ دۇنيا ھۇزۇرىن ھەرام ئەيلەدى.

جەھان مۇلكىدە ئېردىلەر پادىشاھ،
بەقا شەھرىدە تىكتى ھەم بارىگاھ.

شەك ئېرمەس خۇدا ئۆزگە قىلسە قەرىب،
چىرا كىم بولۇپدۇر شەھادەت نەسىب.

شەھىد ئولسە كىم ئۆلمەگەن ھۆكمىدە،
ھەيات ئولغۇسى ئول خۇدا نەزدىدە.

شەھىد ھۆكمىدە ئايەت ئولمىش سەبات،
دەلىل ئولدى ئولكىم ئېرۇرلەر ھەيات.

قىيامەتدە قولداپ شەفائەت قىلۇر،
شەفائەت قىلۇرغە سۇجائەت قىلۇر.

كۆپ ئېرمىش شەھىد قانىنىڭ ھۆرمەتى،
خۇدا نەزدىدە سۇرخ ئېرمىش بەتى.

قالىپمەن نېتەي ئاھ ئارمان بىلە،
كى ياد ئەتكەمەن خەتمى قۇرئان بىلە.

بۇ چەرخ كەجرەفتارنىڭ ئايىنى دۇركىم زەمانى ۋۇجۇد خىلقەتىن ئاراستە ئەيلەپ تەختۇ ئۆزرە سەرەفراز، گاھى قەدىم كىشۋەتىن پىراستە قىلىپ، تەختەئى تابۇت سەرئەنداز قىلماق، ئەلبال تەقدىر سۇبھانى مۇقتەزاسىچە ئول بىلقىس ھەشمەت ۋە مۇشتەرى سەئادەت شەمس روي مەلەك خۇي، سەباھەت كىشۋەرىنىڭ تاجدارى ۋە شەرافەت بەھرىنىڭ گەۋھەرى ئابدارى ئەنىنى چۇڭ خانىم ئەلەيھىمەررەھمەتە ۋەررىزۋان ئەرجمەنى ئىلا رەببىكە رازىيەتەن-مەرزىيەتەن نداسىن ئىشتىپ، روھ پۇر فۇتۇھلارى مۇرغى بەدەن گۇلشەندىن پەرۋاز قىلىپ، فەرزەند ئەرجۇمەند دىلبەند ۋە جگەر گۇشەئى ئەرجۇمەندلارى سوراغىن بەقا چەمەنزاردىن ئىستەپ، ئالەمى سفلىدىن ئۇلۇۋۇنغە خىرام ئەيلەپ ۋە قلغانى، ئانداغ ھادىسە دۇركى، ئەگەر تەقرىر رشتەسىخە تىزسە مۇستەمئىلەر جانغە بىتابلىق ۋە مۇتتەلئىلەر ھالىغە خەرابلىق يەتكەي

جەھان قىيمەتى شەھر بانۇ خېنىم،
كى ھۆرمەتكە زانۇ-بەزانۇ خېنىم.

بالا دەردىدە بولدىلار سۆگۈار،
قەلبىم دەم-بەدەم نالەئى ئاھۇ زار.

يېتىپ چەرخدىن رەنج تەشۋىشلەر،
قاداپ جانغا① يۇز تۇمەن نىشلەر.

كى شاھ فەرىدۇنغە ئېردى ھەرەم،
ھەرەملەر ئارا بارچەدىن مۆھتەرەم.

مۇھەممەد سەئىد گەۋھەرنغە سەدەف،
چىقىپ بۇ سەدەفدىن بۇ دۇررى شەگەرف.

كى مەھبۇب فەرزەند دىلبەند ئىدى،
ھەمىشە ئانىڭ بىرلە خۇرسەند ئىدى.

بالاسىغە يەتتى فەلەكدىن بەلا،
بالا دەردىگە بولدى ئۇل مۇبتەلا.

جىگەر پارەسىدىن جۇدا بولدى ئۇل،
ئەلەم بىرلە ئاخىر فەنا بولدى ئۇل.

سىكەندەر جەھاندىن قىلۇردا گۇزەر،
ئاناسىغە بىر نامە قىلدى بەدەر:

① قولىيازمىدا "جانىنى" دەپ يېزىلىپ قالغان.

"مۇقەددەرگە ھەرگىز مەغان قىلماسۇن،
مۇسىبەت بىلە خەستەجان بولماسۇن،

ۋەسىيەت بۇدۇر، شاھلار قولىدىن
فەنا ئىستە ئاخىرەتكى ھۇلىدىن."

ۋۇجۇدىغە ئالىپ مۇسىبەت غەمىن،
ئەزىز گەۋھەرىنىڭ تۇتۇپ ماتەمىن.

چۇ كۆرگۈزدى بىمارلىقدىن نىشان،
كى فەرزەند دەردىدە تاپشۇردى جان.

بەقا شەھرىدىن ئىستەدى نۇرىنى،
شەھادەت مەقامىدەكى پۇرىنى.

جەھان كار-بارىغە بىتاب ئولۇپ،
كى شاھ فەرىدۇنغە ھەمخاب ئولۇپ،

قۇتۇلدى جەھان رەنج-ئازارىدىن،
كۆڭۈل ئۇزدى ئالەمەكى بارىدىن.

ئەزەلدىن بۇ يەڭلىغ كېلىپ دەھر ئىشى،
قۇتۇلماس ئەلەم ئىلكىدىن ھىچ كىشى.

تۇت ئەي ساقيا بىزگە جامى رىزا،
ئانى سىپتاراي كەلسە نەچچە قەزا.

ئول شەھزادەئى ئالىجەناب ۋە ماھپارەئى ئەسالەت مەئاب ۋە بەلەند قەدەر گەۋھەرى نايابى، ۋاڭلىق نسبەتىگە كامياب ۋە تاجدارلىق مەنسەبىدە شاد-شاداب ئەئنى مۇھەممەد ئەفرىدۇن خوجام ھەزرەتىگە، كەمنە ناتەۋان دۇر ئەفتادەئى مەھجۇر ۋە مەھزۇن سەرگەشتە ۋە خانمان بەرگەشتە زۇھۇرىدىن ئەرزە-دەرد ئامىز، سەھسەئى ئىشتياق ئەنگىز، خاتىرى مۇجەللا ۋە تەئەققۇل ۋە مۇزەككالارىغە ئەدا ئەيلەمەك

تۇمەنمىك سەلام، بەلكى قۇللۇق نسار،
چىراكىم قالىپ ياخشىدىن يادكار.

پىتەر نسەتى ياخشى ئەجدادغە،
بولۇپ بەختيار بەختى ئازادغە.

ئاتا جانبى خانۇ خاقان ئىبرۇر،
ئانا ساربدىن قۇرب سۇلتان ئىبرۇر.

بەناگاھ پىتسان قەلەكدىن قەزا،
كىچىكلىكدە قىلدى ئاتادىن جۇدا.

بەلا ياغدۇرۇپ ئالەمى تۇمتەراق،
بۇلارنىڭ ئاراسىغە سالدى فىراق.

غەمۇ غۇسسە بىرلە مەلال ئولدىلار،
ئەلەم بىرلە سەرگەشتە ھال ئولدىلار.

بۇ گەردۇن ئۇزاتتى تەئەددى قولىن،
ھەۋادىس بىلە باغلادىلار يولىن.

ئۇلۇسدىن كۆرۈپ رەنج ئازارنى،
زەماندىن تاپىپ قەلب رەفتارنى.

نەلەر كەلتۇرۇپ باشىغە بۇ فەلەك،
قىلىپ ئەيشىنى زۇلم ئىلە بىنەمەك.

نەچە كۇن رىيازەت بىلە پايمال،
ئەلفدەك قەدى غەم بىلە بولدى دال.

تەرەھھۇم قىلىپ ھەزرەتى كىردىگار،
نەسىب ئەيلەدى باز يارۇ دىيار.

كى مۇندىن چىقىپ ئاندا ئەزم ئەيلەدى،
بارىپ جايى ئەسلىدە بەزم ئەيلەدى.

ۋەفا كەلمەدى كاشغەر خەيلىدىن،
باربان قۇتۇلدى بەلا سەيلىدىن.

بۇ دەۋران ئېلى ئىككى يۈزلۈك دۇرۇر،
خيانەت مەتائىغە كۆزلۈك دۇرۇر.

زۇھۇرىددىن ئەتتى ساڭا بەندەلىك،
تۇمەن قۇللۇق ھەم سەرەفكەندەلىك.

كى شەھزادە خانلىقغە لايىق خوجام،
ئېرۇر مېھر يەڭلىخ چىرايلىق خوجام.

كى ئەفرىدۇن ئولدى ئاڭا نامزەد،
فۇزۇن ئۆمر بەرگەي خۇداي ئەھەد.

سەئادەت گۈلىغە كېلىپ غۇنچە ئول،
شەرەف باغىدا نەۋبەرى قىپچە ئول.

كى ۋاڭلىق بىلە بولىدى ئول تاجدار،
ئاتا ئورنىدا بولدىلار بەر قەرار.

خۇدا رەھم قىلدى، ئاتاسى مەدەد،
كى ئىنسان ئارا بولدى ئەھلى سەنەد.

خۇدا ئەقل ئىلە ئەيلەگەي بەر كەمال،
كى دانىش ئېلىن ئەيلەگەي پايمال.

كى شەمشادى بولسۇن بەسى سەربەلەند،
چۇ ئاشۇب ئىلە يەتمەسۇن ھىچ گەزەند.

قەدى سەرۇ باغى بەھاردا بار،
قەزا سەر سەرى قىلماغاي تارمار.

خۇدا قىلماسۇن گەۋھەرىنى شىكەست،
جەھان خەلقىنى ئەيلەگەي زىر دەست.

يامان كۆزدىن ئەمما خۇدا ساقلاغاي،
ئۆزى خاس دەرگاھىدا ساقلاغاي.

ئاڭا سەئد ئەكسەر بولۇپ مۇشتەرى،
كى بەخش ئەيلەسۇن ھۆكم ئەنگۈشتەرى.

نىگىندار بولسۇن سۇلەيمان سۇفەت،
فەرىدۇن، جەمشىد خاقان سۇفەت.

مۇرادىغە بەرگەي خۇدايىم كۆشاد،
كۆشايىش بىلە ھاسىل ئەتسۇن مۇراد.

خۇدا خىزمەتىدە قىلىپ پايدار،
جەھاندا ئانى ئەيلەسۇن كامكار.

ئاتا ئەيلەپ ئېردى دۇئالار بەسى،
دۇئا ئەيلەگەندە يوق ئېردى ئەسى.

ئەگەرچە ئۇلۇس ئەيلەسە ئىلتىجا،
خوجەم ھەققىدە رەھىم قىلغاي خۇدا.

ئەزىزلەر ئاڭا ئەيلەسە تەربىيەت،
خوجەمغە جەھان ئىچرە كۆپ خەيرىيەت.

فەقىر، ناتەۋان، بىنەۋا، تەشنەلەب،
خوجەم بارەسىدە قىلۇرمەن تەلەب.

ئەتا ئەيلەگەي تەكرى ئۆمرى تەۋىل،
تەخى قىلماغاي ئەسلە زار-زەلىل.

ئەدۇ خەيلىنى پايمال ئەيلەگەي،
تىلىن گۈڭ، ھەيرەتىدە لال ئەيلەگەي.

كى ئىقبالى بولسۇن ئەدەددىن ئۇزۇن،
شەرەف ئەۋجى تەختىدە تاپسۇن ئورۇن.

جەنابىڭدا فىكرۇ خىيالىم بۇدۇر،
فىراقىڭدا ئۇسرۇ مەلالىم بۇدۇر.

سەئادەتىدە مېھرى تۇلۇئ ئەيلەسۇن،
ئاڭا شەھلىغ ھۆكمى تۇلۇئ ئەيلەسۇن.

كى شەھلەرنى قىلسۇن غۇلامى ئانىڭ،
چۇ ئىززەتىدە بولسۇن مەقامى ئانىڭ.

كى شەھزادەئى پاك زاتىم خوجەم،
كى جاندىن چۇچۇكرەڭ نەباتىم خوجەم.

كى چىزى ساڭا ئەرز ئىزھار دۇر،
نەسايىھ سۇفەت بىر سۆزۇم باردۇر.

قالىپمەن ئاتاڭ بەزمىدىن يادكار،
كۆڭۈلدە سېنىڭ فۇرقەتىڭ دەردى بار.

خۇسۇسەن فەقىر غەمكەشۇ ناتەۋان،
سىرىشكىمنى ھەر سۇبھى ئەيلەپ رەۋان،

قىلىپ قۇللۇغۇڭ ئەيلەسەم جان نىسار،
قۇبۇغۇڭدا تۇرسام زىھى بەندە ۋار.

ئۇمىدىم بۇدۇر ھەم نىيەت بۇ دۇرۇر،
بۇ ئەفتادەگە خەيرىيەت بۇ دۇرۇر.

ئىرادە قىلىپ خىزمەتكىدىن يىراق،
كى ئىزھار ئېتىپ بەينى ھازەل-فىراق.

ئىلاجىم ئەگەر بولسا كەتسەم ئىدى،
جەنابىڭ ھۇزۇرىغە يەتسەم ئىدى.

ئىلاجىمغە چارە تاپالمادىم،
ئۆزۈمچە قاشىڭغە بارالمادىم.

يەنە ئەرزىم ئولكىم ئەيا شاھزاد،
ئەدەب ئىلمىگە ئەيلەگىل ئىنقياد.

كى مەشغۇل بول ئىلمى رەببانىغە،
نەزەر ئەيلەگىل تەكرى قۇرئانىغە،

جەھان ئىچرە بول ئىلم ئىلە بەھرەۋەر،
ھەۋايۇ ھەۋەس يولىدىن قىل ھەزەر.

ئەدەب بىرلە بولغىل شەرىئەت شىئار،
ئەمەل بىرلە بولغىل ئىبادەت ۋىسار.

كى ئاجىزغە بول لۇتف ئىلە مېھرىبان،
سەخاۋەت بىلە ئۆزنى قىل تەۋئامان.

فەقىرلەرغە قىلساڭ ئەگەر يارلىق،
كى ھەققىدە قىلغاي تەلەپكارلىق.

مەزاراتىدىن ئىستىئانەت تىلە،
كى ئەرۋاھلاردىن ئىئانەت تىلە.

ئاتا سۆگىدا سەبر قىلماق كېرەك،
كى ئانىڭ رىزاسىنى ئالماق كېرەك.

رىزا بولسە فەرزەندلەردىن ئەبى،
تۇغار باشىغە بەختىڭ كەۋكەبى.

فەراسەت بىلە ئۆزنى قىل ھۇشمەند،
كى دانىش تەرىقىدا بول ئەرجۇمەند.

بۇ غەمكەش مۇسافىرنى ھەم ياد قىل،
كى ياد ئەيلەبان خەستەنى شاد قىل.

ئول ژادىئى ھەيرەتدە شادلىق خىرمەنىن فۇرقەت سەمۇمى بىرلە بەرباد قىلغان ژە ئول دامەنى ھەسرەتدە غۇسسە ژە غەم تىكەنىن ھىجران ھۇجۇمى بىرلە جان دىدەسىگە قاداغان ژە ئول غۇربەت ئىقلىمىدا سەرگەشتەلىك بىرلە مۇسافىر بولغان ژە ئول مۇفارىقەت بادىيەسىدە ھەزىن ئەندۇھ بىرلە مۇجاۋىر بولغان - زۇھۇرىددىن سەرگۈزەشتىدىن تەۋەققۇئ تاپقان ۋۇقۇئلار زىكرىدە

زۇھۇرىددىن ئەيلەپ چۇ ھالىن بەيان،
بۇ ۋاقىئدۇرۇر قىسسەئى داستان.

ئۇشۇل ۋەقتىكىم ھادىسە يۈزلەنىپ،
سەمادىن بەلا باشىمزغە كېلىپ.

ماڭا نەچچە كۈن يەتتى مەھبۇسلۇق،
ئەزىز جاندىن ئۇلدىكى مەئيۇسلۇق.

ئەمەلدارلار ئەيلەدى مەسلەھەت،
چىقارماقغە بىزنى قىلىپ مەشۋىرەت.

چۇ زۇلمەت بىلە بىزنى ئىخراج ئېتىپ،
بۇ رەۋشەن جەھاننى ماڭا داج ئېتىپ.

غەمۇ دەرد ئىلە يولغە ئەزم ئەيلەدىم،
كى غۇربەتكە تۇشمەكنى جەزم ئەيلەدىم.

يۈرۈپ كاشقەردىن چۇ ئەيلەپ گۈزەر،
كى يول تەي قىلىپ ئوشنى قىلدىم مەقەر.

كى تەختى سۇلەيمان ئەلەيھىسسەلام،
ئەجەم مۇلكىدە ئېردى بەيتىلھەرام.

ئۇلۇغلار ئاتاپدۇر ئەجەم كەئبەسى،
ئەجەم ئىچرە ئول ئەھلى غەم كەئبەسى.

بىمەمدۇللاھ قىلدىم زىيارەت ئانى،
بۇ ئالەمدە قىلدى شەفائەت مېنى.

يۈزۈمنى ئۇرۇپ خاك دەرگاھىغە،
ئۆزۈمنى سالىپ پاك دەرگاھىغە.

ئىجابەت قىلىپ ئەيلەدى يارلىق،
كى يەتكۈردى بىزگە مەدەتكارلىق.

كى تەسدىق ئىلە كىمكى مۆھتاجدۇر،
شەك ئېرمەس تەۋاق ئەيلەگەن ھاجىدۇر.

كى تەزكىرەسىدە رىۋايەتدۇرۇر،
جەھاندا مۇئەييەن ھىكايەتدۇرۇر.

رەسۇلى خۇدا چىقتى مىئراج ئارا،
كى مىئراج ئارا ئېردى ئەلھاج ئارا.

كى تۆرتۇنجى ئەيۋانغە يەتكەن زەمان،
زەمىندىن ئاڭا نۇر بولدى ئەيان.

تەئەججۇپ بىلە سوردى جىبرىلدىن،
جەۋاب ئەيلەدى ئۇشبۇ تەمسىلدىن:

"ئەجەم مۇلكىدە باردۇرۇر سەكّ تەخت،
كى جا قىلدى پەيغەمبەر نېكبەخت.

ئانىڭ فەزلىدىن نۇر ھاسىلدۇرۇر،
ئاڭا فەيزى ھەق كۇندە نازىلدۇرۇر."

رەسۇلى خۇدا ئارزۇ ئەيلەدى،
كى روھىلئەمىن رو-بەرو ئەيلەدى.

تۇرۇپ ئورنىدا ئاندا ھازىر قىلىپ،
مۇھەممەدكە ئانى چۇ زاھىر قىلىپ.

بۇ تاش ئۆزرە قىلدى مۇھەممەد نەماز،
كى ئانچە بولۇپ تەختى سەكّ سەرفەراز.

كى بۇ جايىغە خاسىيەت بۇ دۇرۇر،
زەۋايېرغە ھەم خەيرىيەت بۇ دۇرۇر.

ئەجەب جاي پاكى بەلەند خۇش ھەۋا،
تاپار فەيزى ھەق ھەر نەچۇك بىنەۋا.

كى ئاندىن يۇرۇپ تېز ئەيلەپ سەمەند،
كى داخىل بولۇپمەن بەجايى خوقەند.

نەچە كۇن تۇرۇپ ئاندا ئارام ئالىپ،
كى دەرماندەلىك داغىدىن كام ئالىپ.

يەنە ئەزم قىلماقغە مەيل ئەيلەدىم،
غەرىپلىقدا ئەشكەمنى سەيل ئەيلەدىم.

خوقەنددىن چىقىپ يولغە ئازىم بولۇپ،
بۇخاراغە يەتمەككە ھازىم بولۇپ،

نەچە قەرىە ۋە كەنتلەرنى باسىپ،
ئۆزە تۆپە مۇلكىگە باردىم يېتىپ.

كى ئاندىن يەنە يولغە بولدۇم رەۋان،
سەمەرقەند نەۋاھى چۇ بولدى ئەيان.

دىيارى سەمەرقەندغە داخىل بولۇپ،
كى ئاندىن ماڭا فەيز ھاسىل بولۇپ.

سەمەرقەند بىلادى-جەھان سەيقەلى،
نەسەيقەلكى پەرتەۋفشان مەشئەلى.

ياتىپدۇركى ئاندا نەبىيۇ ۋەلى،
مەكان ئەيلەبان نەچچە ساھىب دىلى.

چۇ ئاندا نەبىدىن قىلىپ ئىنتقال،
بۇلار كىم دۇرۇر ھەزرەتى دانىيال.

بۇلار خاك دەرگاھىغە باش ئۇرۇپ،
تەزەررۇئ بىلە دىدەدىن ياش ئۇرۇپ.

زىيارەت قىلىپمەن چۇ ئەيلەپ دۇئا،
تۇمەن ئەجز ئىلە كۆرگۈزۈپ ئىلتجا.

بۇلار رۇھىغە كۆرگۈزۈپمەن نىياز،
فەقر ناتەۋانغە بولۇپ چارە ساز.

بىھەمدۇللاھ بىزلەرگە قىلدى مەدەد،
بۇلار تۇربەتى بىزگە بولدى سەنەد.

يەنە شاھى زىندە مەزاراتىنى،
سۈرۈپمەن كۆزۈمگە غۇباراتىنى.

بۇ شاھى ئىرۇر زىندەلىكدىن نىشان،
تەھجە ئارا ھەق قاتىدا نىھان.

بولۇر ئاقىبەت بىر كۈنى ئاشكار،
بولۇپ شاھلىق تەختىدە بەرقەرار.

جەھاندىن يوق ئەيلەپ چۇ خۇنخارنى،
كى مۇشرىك ئىلە بارچە ئەغيارنى.

بۇلار شەۋكەتى پادىشاھلىق بىلە،
زىيارەت قىلىپمەن گەدالىق بىلە.

كى مەقسەد تىلەپ ئاندا شامۇسەباھ،
بىھەمدۇللاھ يەتكۈردى بىزگە سەلاھ.

يەنە ھەزرەتى خاجە ئەھرارنى،
مۇھىبىى خۇدا پاك ئەبرارنى.

تەۋاق ئەيلەدىم دىدەئى جان بىلە،
بارىپ ئالدىغە خەتمى قۇرئان بىلە.

ھەمە دەردلەرنى خيال ئەيلەدىم،
تەۋەججۇھ قىلىپ ئەرزى ھال ئەيلەدىم.

ئۈمىد ئىلە باردىم مەدەد ئىستەبان،
مۇبارەك بەقەدىن سەنەد ئىستەبان.

كى شايەد ماڭا رەھم قىلسا كېرەك،
ئۈمىد بىرلە قىلدىم ئانىڭدىن تىلەك.

يەنە ھەم مەزارى ئەمىرى جەھان،
كى شاھەنشەھى مىر تۆمۈر كورگان.

ئۇلارنى داغى مەن تەۋاق ئەيلەدىم،
تەۋاق ئەيلەبان دىلنى ساق ئەيلەدىم.

مۇبارەك بەقەدىن تىلەپ يارلىق،
جەنابىدىن ئىستەپ مەدەد كارلىق.

تۆكۈپمەن بەسى ئەشكدىن ئابلار،
كى ئەشك ئورنىدا كەلدى خۇنابلار.

تۇمەن دەرد ئىلە ئەرزى ھال ئەيلەدىم،
كۆڭۈل ھەسب ھالىن مەقال ئەيلەدىم.

ئۈمىد ئىلە بولدۇم ئاڭا مېھمان،
بولۇپ لۇتف بىرلە ماڭا مىزبان.

بۇلاردىن داغى ئىستئانەت تىلەپ،
بۇخار ئۆلكەسىگە ئىجازەت تىلەپ.

يەنە قۇتبىلەرنى زىيارەت قىلىپ،
كى ھاجەت تىلەپمەن رىيازەت① قىلىپ.

يەنە مۇجتەھىدلەر ئىبرۇر چارسەد،
كى ئاندا بولۇپ ئىنتىقال جەسەد.

زىيارەت قىلىپمەن بۇلارنى تەمام،
مەدەد يەتكۈرۈر دەپ بۇ ئالى مەقام.

زىيارەت قىلىپ بەلكى كۆكتاشنى،
تۆكۈپ يالبارىپ دىدەدىن ياشنى.

زەۋايىر ئىشىدىن فەراغەت تاپىپ،
كى ئەرۋاھلاردىن ئىجازەت تاپىپ.

---

① قولىيازمىدا "زيارت" دەپ يېزىلىپ قالغان.

يەنە ھەم نەچچە ئەھلى ھەق تۇربەتتىن،
زىيارەت بىلە ئەيلەدىم ھۆرمەتتىن.

باش ئالىپ كېتەرگە قىلبان شۇجائ،
سەمەرقەند دىيارىغە قىلدىم ۋىدائ.

كى ھەسرەت بىلە يولغە كىردىم نېتەي،
بۇخارا دىيارىغە پاتراق يېتەي.

ئۇبۇر ئەيلەدىم نەچچە مەنزىل بىلە،
كېزىپ تەي قىلىپمەن مەراھىل بىلە.

بەناگاھ بۇخارا بولۇپدۇر ئەيان،
فەقىر ناتەۋانلار بولۇپ شادمان.

كى داخىل بولۇپ ياخشى سائەت بىلە،
چو ئاندا تۇرۇپمىز ئىبادەت بىلە.

تۇرۇسكە دىگەن قەلئە ساري يۇرۇپ،
يېتىپ مۇندا ھەم تۇرفە ئىشلار كۆرۇپ.

كى شەرھ ئەيلەسە سۆز ئۇزار ئېھتىمال،
قىزىل جارغە بارماقنى قىلدىم خىيال.

ئىرادە قىلىپ ئەزم رەفتارغە،
ئۇلاشتۇق يۇرۇبان قىزىل جارغە.

تەنەززۇل قىلىپمىز قىزىل جار ئارا،
تۇشۇپمىز تىنىپ جەمئى كۇففار ئارا.

تۇرۇپ نەچچە كۈن ئاندا مۆھلەت بىلە،
نە مۆھلەتكى، مېھنەت ـ مۇشەققەت بىلە.

كى سەير ئەتكەلى باشغە تۇشتى ھەۋا،
چىقىپ گەشت ئېتىپ نەچچە سەنئەت نەما.

ئەجايىپ، غەرايىپ، تەئەججۇبلارىن،
كۆرۇپمىز تەئەججۇپ بىلە ھەر بىرىن.

كى مۇندىن يەنە تەبرەدۇك يۇرگەلى،
سەفەر مېھنەتىدە قەدەم سۇرگەلى.

يۇرۇپ نەچچە مەنزىل قەدەم رەنج ئېتىپ،
رىيازەتدە جاننى ئەلەم سەنج ئېتىپ.

كى ھۇبى دىگەنگە بولۇپمىز يەقىن،
ۋە بەلكىم شەھەرگە بولۇپمىز قەرىن.

ئانى هەم تەماشا قىلىپ نەچچە كۈن،
خۇرۇج ئەتكەلى بەلكى يۆتكەپ ئورۇن.

كى ئاندىن بولۇپمىز يەنە راھۋار،
قىلىپ ئىختىيارۇ ۋىدائۇ دىيار.

تۇشۇپ يولغە، ھەر دەم قىلىپ ئاھۇ ۋەي،
كى بىزگە كۆرۈندى بىناگاھ شەمەي.

كى داخىل بولۇپمىز چۇ ئاندا بارىپ،
تۇشۇپمىز سەراي ئىچرە يولدا ھارىپ.

مەلالەت بىلە ئاندا ھەم باردۇق،
ياتىپ نەچچە كۈن دەفئ ئولۇپ ھاردۇق.

شەمەينىڭ ئەجۇبەلەرىن ھەم كۆرۈپ،
شەھەرلەر ئارا ئانچە ئەئزەم كۆرۈپ.

كى مۇندا داغى ساھىب ئىھسان ئىرۇر،
مۇسەممما ئاتا مىر قۇربان ئىرۇر.

بۇ قىلغان كەرەم ھىچ ئادەمدە يوق،
كى ئادەم ئارا بەلكى ھاتەمدە يوق،

تولا ھاجىلاردىن كېلىشۇ باريش،
قىلۇر ئول بۇلارغە بەسى پەرۋەرىش.

ئۆزى داغى ئول پىر مۇيى سەفىد،
ئانىڭدىن تاپار بەھرە ھەر نائۇمىد.

قەدىم كىرگەن ئىركەن ئىلە ئىچرە ئول،
كى سەۋدا ئۇچۇن بەلكى تاپماقغە يول.

گۈڭ ئەۋرەڭزىب ئەتمىش ئاتا كۆپ نەزەر،
كى تۇججار ئىلىدا بىلىپ مۆئتەبەر.

بىھەمدۇللاھ بىزگە مۇرۇۋۋەت قىلىپ،
مۇرۇۋۋەت بىلە رەھم-شەفقەت قىلىپ.

كى بىزگە خەيرىدارلىق ئەيلەدى،
مەدەد ئەيلەبان يارلىق ئەيلەدى.

خۇدا ئەجر بەرگەي ئەددىدىن فۇزۇن،
ئانىڭ ئۆمرىنى داغى قىلغاي ئۇزۇن.

كى فەرزەند ئولۇپدۇر، ئاتى مىرۋەفا،
ۋۇجۇدى ۋەفادۇر، ۋەفادۇر، ۋەفا.

مۇھەببەت بىلە يار ـ قەرداشىم ئول،
مۇرۇۋۋەت بىلە، بىل، قەرىندىشىم ئول.

جەبىندا ساتىئ دۇ نۇرى سەفا،
جەھەت بۇكى قويماقغە ئات مىرۋەفا.

ۋەفا دەھر ئىلىدىن فەرار ئەيلەدى،
بارىپ مىرۋەفادا قەرار ئەيلەدى.

بۇ ساھىب كەرەمدىن قىلىبان ۋىدائ،
يەنە گەشت قىلماقغە قىلدىم شۇجائ.

خۇرۇج ئەيلەدۇك داغى جۇرئەت بىلە،
كىرىپ يولغە ماڭماقغە غەيرەت بىلە.

قىلىپ مەشۇرەت ئەيلەدۇك ئىتتىفاق،
گىرىفتار ئىتىپمىز بەجايى قازاق.

تۇشۇپ بىر بۆلۈك فىرقە مۇلدۇز ئارا،
ئانىڭدەك قەمەر تۇشتى يۇلدۇز ئارا.

ئەدەددە قازاقلار ئىرۇر بىشۇمار،
تولا خەلق ئىتىپ سەنئ پەرۋەردىگار.

شەمەيدىن يۇرۇپ، ئىلەغە كەلگۇچە،
نە كۇندۇز تىنىپمىز يۇرۇپ نە كىچە.

يىراغلىقدىن ئانداغ يىراقدىن ـ يىراق،
زىھى ئۇن چىكىپ: "ئەلفىراق، ئەلفىراق".

مەساكىنلەرىدۇر قەبىلدىن ـ قەبىل،
قەبايىللەرىدۇر سەبىلدىن ـ سەبىل.

كى سەرگەشتەمىز چەرخى گەردۇن كەبى،
نە گەردۇن كەبى بەلكى مەجنۇن كەبى.

كىزىپ كىچە ـ كۇندۇز نەچە بادىيە،
كى ھاسىل ئەمەس بىزگە بىر زاۋىيە.

كىزىپ قەتئ قىلماقغە يول ئىھتىمال،
بۇ دەشتى دۇرۇر كىم قىيامەت مىسال.

چۇ كەزگەن يولۇمدىن يۇز ئانچە بەئىد،
مۇنى قەتئ ئىتەرگە ئۇزۇلدى ئۇمىد.

سىپارىش قىلىپ ئۆزنى ھەق زاتىغە،
كى ئىقرار ئىتىپ تىلنى ئاياتىغە.

بەناگاھ فەلەك كەلتۈرۈپ تاشلادى،
خىتاي ئۆلكەسىگە مېنى باشلادى.

مۇقەررەر بولۇپ بىزگە تاربۇغتاي،
نەمايان بولۇپ بىزگە ئاندا خىتاي.

خىتا ھاكىمى بىزدىن ئاگاھ ئولۇپ،
قىلىپ لۇتف بىزگە مەدەدخۇاھ ئولۇپ،

دېدى: "سەرگۈزەشتىڭنى ئەتكىل بەيان،
ھەمە ماھۇ ژەل ۋاقىئەنى ئەيان".

تۈرۈپ ئەرز ئېتىپمەن نەچە ۋاقىئات،
بىلىپ ئەيلەدى بىزگە كۆپ ئىلتىفات.

كى جاڭجۇڭ قاتىغە خىيال ئەيلەدى،
ئىلە مۇلكىگە ئىنتىقال ئەيلەدى.

تۈرۈپ، نەچچە كۈندە كېلىپمىز يېتىپ،
كى جاڭجۇڭغە ھالىمنى تەقرىر ئېتىپ.

كى داد ئەيلەدىم ئەرزى ئەھۋالنى،
چۇ ئەۋۋارە بولغان غەرىب ھالنى.

مۇرۇۋۋەت بىلە ئەيلەدى ئىلتىفات،
قىلىپ غۇسسە بىرلە ئەلەمدىن نىجات.

كى ئەمر ئەيلەدى كاشقەر سارىغە،
يەنە نەسىب ئېتىپ دەھر ئازارىغە.

قەدىمقى مەناسىبغە بولدۇم قەرىن،
ھۆكۈمەتدە ئىلكىمگە سالدىم نىگىن.

كېلىپ كاشقەرغە تۈرۈپ غەم بىلە،
يارانلار ئۈچۈن بەلكى ماتەم بىلە.

ئەجەب ۋاقىئە ئۇشبۇ كارى خۇدا،
بۇ رەڭ ئىش ئېرۇر ئىختىيارى خۇدا.

كى تەقدىرغە بەندەدە چارە يوق،
خۇدا ئەمرىگە ئەسلە ئىنكارە يوق.

خۇدادىن ئېرۇر بىزگە سەرگەشتەلىك،
قەزادىن ئېرۇر ھال بەرگەشتەلىك.

بۇ يەڭلىغ مېنىڭ كەلگەنىم تۇرفە ئىش،
گۇمانكىم، بېگىم روھى قىلدى كۆشش.

ھەمشە ئۇلار ھەققىدە ئىلتىجا،
تەلەپ بىرلە دايىم قىلۇرمەن دۇئا.

بېگىملەرگە يەتتى چۇ ئەرزەندەلىك،
ماڭا چۇن يېتىپ ئۇسرۇ شەرمەندەلىك.

جەھاندا خىجالەتدە قالدىم نېتەي،
بۇ شەرمەندەلىك بىرلە ئاخىر كېتەي.

برادەرلەرىم يولغە بولدى رەۋان،
كېلۇر دىدەدىن ئەشك ئورنىدا قان.

مىر زۇھۇرىددىن مەلامەت تەرىقىدە ئۆز نەفسىگە تەنبىھ ئەيتقانى

ئەلا ئەي زۇھۇرىددىن ئەتتىك گۇزەر،
بولۇپ دەھر ئارا غەم بىلە دەر-بەدەر.

سالىپ بۇ بەلاغە سېنى نەفس شۇم،
قىلىپ باشغە نەفس ھەۋايىك ھۇجۇم.

تەكەببۇر قىلىپ بولمە گەردۇن فەراز،
بۇ يەڭلىغ جەفالەر ساڭا داغى ئاز.

كى كۆرمەي دىسەك دەھر ئازارىنى،
چۇ ئاغرىتماغىل فەقر، بىمارنى.

بەقاسىز جەھاننىك ئىشىن فەھم قىل،
فەقىر بىنەۋا ھالىغە رەھم قىل.

كى ئىنسافغە ئۆزنى قىلغىل رىزا،
كى مەخلۇقدىن كۆرمە ئەمر قەزا.

ئىشەنمە باشىك ئۆزرەكى تاجغە،
مۆرۆۋۋەت قىلىپ رەھم قىل ئاچغە.

باشىڭغە نەلەر كەلدى ئالەم ئارا،
ئۆزۈك فىئلىدىن دۇر بۇ يەڭلىغ جەزا.

كى بۇ ئەمردىن ئەيلەگىل تەجرىبە،
ھەۋەس يولىغە قىلماغىل دەبدەبە.

ھەمشە خىيالىڭدا ئەدل ئەيلەگىل،
ئەتا بەزمىدە ئەلگە بەزل ئەيلەگىل.

غەرىش چىقماغىل ئەدل ئىنسافدىن،
كى پەرھىز قىل قەۋلى كەززافدىن.

تەۋانالىغىنى قىلىپ ئىستىبار،
بىرەۋ ناتەۋاندۇر، ئانى كۆرمە خار.

بىرەۋ ھالىغە قىلما بەغز ھەسەد،
جەھاندا ئۆزىچە ئەمەس نىك-بەد.

بىرەۋگە يېتىشسە فەلەكدىن ئەتا،
ئەداۋەت بىلە رەشك قىلغان خەتا.

بىرەۋ ھەققىدە بولماغىل بەدگۇمان،
شەيانىن بىلە بولماغىل تەۋئامان.

يىغىشتۇر داغى ھەرز گۇفتارنى،
خەيال ئەيلە ئاخىرەكى نارنى.

ھەققەت سۆزىدۇر، ئانى كۇش قىل،
كى بىھۇدەدىن ئۆزنى خاموش قىل.

كى ئىجلاس قىلمە شىكايەت بىلە،
زەبۇن ئەتمە ئۆزنى خسارەت بىلە.

بىرەۋ كىم ساڭا قىلسە بەغز ھەسەد،
سىپارىش قىل ئانى جەناب ئەھەد.

يامان دەپ كىشىنى يامان بىلمەگىل،
يامان دىسە كىم، سەن يامان ئەتمەغىل.

كى تەفۇز قىل ئۆزنى پىر ئەمىردە،
خۇمار ئەتمە ئۆزنى ھەۋا خەمىردە.

جەھان ئەيشى قانچە مۇلەززەز ئىبرۇر،
غۇرۇر ئىچرە دايىم مۇئەززەز ئىبرۇر.

سەباتى ئانىڭ ئەسلە جاۋىد ئەمەس،
زەۋالى داغى غەير ناھىد ئەمەس.

ئەگەر مېھنەتى ئۇسرۇ جانسۇزراق،
نە جانسۇزكىم، تۇرفە دىلدۇزراق.

كى جاۋىد ئەمەستۇر، بەقاسز ئىبرۇر،
جەھان ئەيشى تەلخى ۋەفاسز ئىبرۇر.

ئۆتۈپدۇر باشىڭدىن چۇ قىل ئازمۇد،
كى ئىنساق ئىلە ئۆزنى قىلغىل نەبۇد.

كى تەنبە ساڭا بۇ سەرانىڭ ئىشى،
ئەزەلدىن ئەبەدكە خۇدانىڭ ئىشى.

سېنى قىلدى ھەق لۇتفى ئىلە كامران،
ۋىلايەت ئېلىگە تەخى ھۆكمران.

دىماغىڭنى ئەستى ھەۋايى غۇرۇر،
كى غەفلەتدە سۇردۇڭ نەشاتى سۇرۇر.

ئەزىزان كاشغەرنى ياد ئەتمەدىڭ،
مەزاراتلار تەۋىغە يەتمەدىڭ.

ھەقايىق پەناھ نەچچە قۇتبى ۋەلى،
چۇ كاشغەر نەۋاھىن قىلىپ مەنزىلى.

مۇئەييەنكى سۇلتان سۇتۇق مەنزەرى،
جەمئى مەشايىخ ئېرۇر سەرۋەرى.

مۇرادىن تاپار ئاندا ھەر زى نەفەس،
كى ئول ئەھلى ھاجەتكە فەريادرەس.

يەنە ھەزرەتى پاك مەخدۇم زاد،
كى سەيد شەھەنشاھى ئالى نژاد.

كى ئالەمدە مەشھۇر ھەزرەت دىبان،
كۇنىيەتدە خاجە ھىدايەت دىبان.

بۇلار نەسلىدىن نەچچە ساھىب كەرام،
كى بىر رەۋزەدە ئەيلەمشلەر مەقام.

يەنە قۇتبى ئالىم ھەببى ئەھەد،
ھەمە ھاجەت ئەھلىگە قىلمىش مەدەد.

يەنە غازى سەيد ئەلى ئارسلان،
زۇرىياتدۇر ھەزرەتى بۇغراخان.

كى ئوسمان بۇغراخان ئول مۆھتەرەم،
مەقامى بولۇپ كەنت ئارا بەشكەرەم.

فەقىھى زەمان ئالەمى نۇرى ئەين،
شەرىف ئىسمىدۇر فەيزۇللاھ ھۇسەين.

ئەمرى جەھان ھەزرەتى پادىشاھ
كى غازى ئېرۇر دىنى ئىسلام پەناھ.

يەنە ھەزرەتى شەيخ ھەببى ئەجەم،
كى قايراغدا قىلمىش ۋۇجۇدىن ئەدەم.

ئوفالدا ياتىبدۇر ھەزرەت مەۋلەۋى،
كى موللام ئاتاپ ھەر زەئىغۇ قەۋى.

يەنە ھەم ئەزىزى ئىمامىلار دىيان،
دىيارى ئوقالدا بولۇپدۇر ئەيان.

يەنە جايى پاكى ئەزىزان دۇرۇر،
بۇلار مەنزىلى قۇم شەھىدان دۇرۇر.

كى سەيد جەلالىددىن ئالى نىژاد،
بۇلار جايى ئەسلى ئىبرۇر باغداد.

سىكەندەر بېگمدۇر ئاتا مۇئتەقىد،
قىلىپ كوھنە بولغان بەقائىن جەدىد.

بۇلاردىن تىلەپ ئىستىئانەت مۇدام،
كى خەتمى كەلام ئەيلەيان سۇبھى-شام.

ئۇلار قاشىدا دەفمە بۇنياد ئىتتىپ،
بۇزۇلغان بەقائىنى ئاباد ئىتتىپ،

ھەمىشە ئەزىزلەردىن ئاگاھ ئىدى،
كى دەرۇىش يەتلىغ ئەزىز شاھ ئىدى.

بۇ فانى جەھاندىن چۇ يۇمدى كۆزىن،
ئۇلار دامەنىدە ياشۇردى يۇزىن.

يەنە ھەم ئەزىزلەر تولا باردۇر،
مەقامات ئىبلى مۇندا بسىياردۇر.

ئەگەر زىكر قىلسام بۇلارنى تەمام،
بۇلار مۇختەسەر سۆز تەۋىلۇلكەلام.

ئەيا غافىلى مىر ئىسيان زەمىر،
ئەزىزلەر ھەمىشە ساتا دەستىگىر.

بۇ يەتلىغ ئىسە قىلغىل ئاگاھلىق،
ساتا ھەم ئۇلار قىلغاي ھەمراھلىق.

تەۋاق ئەتمەدىك قەدرداىنلىق بىلە،
كى ئەجز ئەتمەدىك ناتەۋانلىق بىلە.

بۇلار ھەر بىرىن مۇددەتا ئەيلەگىل،
زىيارەت بىلە كۆپ دۇتا ئەيلەگىل.

بەسى خاھىش ئەيلەپ خۇدايى ئەھەد،
كۆشش بىرلە ئەرۇاھ قىلدى مەدەد.

بۇلار قەدرىنى ئەمدى بىلمەك كېرەك،
كى ئىخلاس ئىلە قىل ئۇلاردىن تىلەك.

كى شايەد مۇرادىڭغە يەتكۈرگەي ئول،
كى چىرماش ئىشلىڭ ئوڭغە كەلتۈرگەي ئول.

ئەيا ساقيا، جام توت بىشۇمار،
قىلاي كەيفىدە خاتىر ئىچرە ئەمار.

بەلا دەفئىگە بولسۇن ھېسن ھەسىن،
كۆڭۈل شاھى بولسۇن داغى مۇتمەئىن.

ئول ھاكىمى زەمان، ئەمرى نافىزى فەرمان، مەخادىمى ئەزىزان، ئۇمىدۋارى ھەزرەتى رەھمان يەئنى زۇھوررىددىن تاجى ھاكىمبەگ ۋىلايەت ئەزىزلەردىن سۇبھى - شام، بەلكى ئەلەددەۋام ئىستىمداد تەلەب قىلىپ، ئۇلار ئىئانەتى بىرلە ئۆز تەبئىلەردىن ئىختىراڭ ئەيلەپ، خالىسەن لىللاھ مەنفەئەتى ئام ئۈچۈن تۇمەن دەرياسىدىن ئەنھارى جارى قىلىپ، بەيابانىنى زىرا ئەتگاھ ئەيلەپ، ئەرەمباغ بىنا قىلماق...

چېكىپ خامەئى سەفھە مىئمارىغە،
رەقەم سۇردى چۇن تەرھى دىۋارىغە.

چۇ كاشغەر زەمىن ئىبردى جەننەت نىشان،
كى مەئمۇر ئىدى بەلكى نىئمەت فىشان.

كى مەشھۇر ئىدى ياخشى ئاتى بىلە،
ئاتاپ ھەر بەلەد ۋە سىفاتى بىلە.

چىراكىم ئەزىزلەر مەقامى دۇرۇر،
ھەمە شەھرلەرنىڭ كەرامى دۇرۇر.

تۇرۇپ خانۇ خاقان نەچە نېكبەخت،
بۇ مەنزىلنى قىلمىش ئۇلار پايتەخت①.

... ۋاقىئاتى ئەجىب ۋە ھىكايىتى غەرىبلەرنى نەزم سىلكىگە كىرگۈزمەك

سىكەندەر مەئابۇ فەرىدۇن ھەسەب،
خىرەدمەند دانايى ئالى نەسەب.

ئىنايىتى ھەقدىن تاپىپ شاھلىق،
قىلىپ چۇن ۋىلايەتدە ئاگاھلىق.

رەئىياغە قىلمىش مۇرۇۋۋەت بەسى،
بەرايىاغە ئەيلەپ فۇتۇۋۋەت بەسى.

قىلىپ مۇلك سەئىينى دارۇلئەمان،
ئانىڭ سەئىيىدىن بولدى ياخشى، يامان.

① قولىيازمدا مۇشۇ مىسرادىن كېيىن بىر (؟) ۋاراق كەم.

شەرىئەت ئۇمۇرىغە بەردى رەۋاج،
قىلىپ ئەھلى بىدئەتكە ئالەمنى داج.

فەقىر ئەھلىگە لۇتفى ئىلە مېھرىبان،
ئەزىز قەدرلەرگە تەخى قەدردان.

ۋەلايەت بولۇپ ئېردى پەژمۇردەئى،
ئەدۇ خەيلى زەربىدىن ئەفسۇردەئى.

ئانىڭ رايى بىرلە تۇزەلدى جەھان،
كى ئاباد بولدى بۇزۇلغان مەكان.

پەراكەندەلەرنى قىلىپ مۇجتەمئ،
كى ئۆز جايىدا ئەيلەدى مۇرتەفئ.

ھەۋادىس يۈزىگە نىقاب ئەيلەدى،
چۇ سەددى سىكەندەر ھىجاب ئەيلەدى.

بەيابانىنى ئاباد ئېتىپ ھىكمەتى،
قىلىپ جارى ئەنھارلار فىكرەتى.

قىلىپ راغنى باغ ئىلە بوستان،
كى جارى قىلىپ ئاندا ئابى رەۋان.

ئەدالەت تەرىقىن شىئار ئەيلەدى،
كى ئۇقبا ئىشىن ئىختىيار ئەيلەدى.

بۇ شەھ [نىڭ] ھىممىدە خىسالىن ئەگەر،
كى ئىقبالى بىرلە كەمالىن ئەگەر،

مۇئەسسەل بەيان ئەتسە بولماس تەمام،
بولۇر سەفھە ئىچرە تەۋىلۇلكەلام.

قىلىپ مۇختەسەر سۆزنى مۇجمەل قىلىپ،
قويۇپ ئاخىرىغە مۇئەتتەل قىلىپ.

ھەمانا بۇدۇر سۆز بەيان ئەيلەيىن،
كى شەھنىڭ ئۇمۇرىن ئەيان ئەيلەيىن.

زەمانكى ئۇل شەھغە كەچمىش خەيال،
قىلۇر نەزم ئەلفازى دەفئى مەلال.

چۇ ئۇششاقلارنىڭ ھىكايا تىنى،
كى باشىدىن ئۆتكەن رىۋايا تىنى.

قىلىپ جەمئى نەزم ئەيلەسە خوبدۇر،
كەلامى تەبىئەتكە مەرغۇبدۇر.

بۇ فىكرەتدە ئەيلەپ چىنان يارلىغ،
خىرەدمەند داناغە دىلدارلىغ.

مۇسائىد زەمان ئېردى ماھى شەرىف،
چۇ مەھكۇم ئولۇپ زار ئەبدۇلزەئىف.

قىلىپ شۇغل لۇتفى خۇدايى بىلە،
ياتىپ نەچچە كۈنلەر زىيائى بىلە.

تېرىپ نەسر دەريا سىدىن جەۋھەرى،
تىزىپ رىشتەغە ئەيلەگىز گەۋھەرى.

ئۇلۇغ كارىغە قىلدىلار يارلىغ،
ئانىڭ ھەملىدىن يەتتى بىمارلىغ.

بولۇپ بىزگە چۇن ھۇكمى ئىسكەندەرى،
ئاراغە ئالىپ بىزنى غەم لەشكەرى.

چىراكىم كۆڭۈل مۇلكى ئانچە خەراب،
خىرەد يۇزىدە يوقتۇرۇر نۇر تاب.

تاپالماي ھەمانا ئىلاجىغە يول،
كى جانۇ كۆڭۈل بىرلە قىلدۇق قەبۇل.

تەۋەججۇھ بىلە يالبارىپ پىرغە،
كىم ئول جامىي ۋە مىر ئەلىشىرغە.

كۆڭۈل مۇددەئاسىنى راز ئەيلەبان،
كى قۇللۇغدا ئەرزۇ نىياز ئەيلەبان.

تەۋەككۇل بىلە يولغە قويدۇق قەدەم،
سۇرۇپ تېز ئانداغ سەمەندى قەلەم.

قەبۇل ئەتتى بولغاي دۇئا، زارىمىز،
نېتاڭ بولسا بۇ ئىش ئارا يارىمىز.

خۇدا ئىسمى بىرلە شۇرۇئ ئەيلەدىم،
نەچە ئەمرلەرنى ۋوقۇئ ئەيلەدىم.

چۇ ئۇششاقلاردىن فەسانە دەبان،
رىۋايا تنى ئاشقانە دەبان.

ماڭا ئەمر ئېتىپ شاھ ئالى مەقام:
"ساڭا سۆز بۇدۇر، ئەيلەگىل ئىھتمام،

زەمان ئەھلىدۇر گۇفتگۇ ئۆزگەچە،
جەھان خەيلى رەفتارىدۇر ئۆزگەچە.

قىلىپ سۆزنى لايىق خەرىدارغە،
جەۋاھىر ساچپ ئەھلى بازارغە.

قىلىپ ئىشىق ھەرقىنى رەۋشەن بەيان،
ئوقۇپ ئاڭلاغاي بارچە ئەھلى جەھان.

كى پېچىدە قىلماي، قىلىپ سادە سۆز،
تەكەللۇف ئۈمۈرىدىن ئازادە سۆز".

بۇ ئەمرىن ئىشىتتىم دىلۇ جان بىلە،
قىلىپ سۆزنى مەن ھۆكمى قۇرئان بىلە.

سۇرۇپ سۆزنى ئاسان ھەمە بىلگۈدەك،
كى مەزمۇنلارىن ئەيلەدىم كۈلگۈدەك.

بۇ ھەنگام ئارا سۆز مۇزەييەن بولۇپ،
كى تارىخى ھىجرەت مۇئەييەن بولۇپ.

ۋەرەقغە كىتاپ ئىشى بولدى سەبت،
ھەزار دۇسەد باز پەنجاھۇ ھەفت.

كىشى كىم جەھاندا ئىبرۇر دەردمەند،
كى بۇ نەزمنى كۆرسە قىلغاي پىسەند.

قايۇ ناخىرەد بولسە مۇنكىر ئاڭا،
كى رەشك ئەيلەبان بەرسە تەغىير ئاڭا؛

ئەمەس ئادەمى ساندا ئول كىشى،
بەشەر ئىچرە ھەيۋان سۇفەتدۇر ئىشى.

ئىلاھا، نىزارىغە قىلغىل كەرەم،
مۇھەببەت مەيىدىن بېرىپ دەم-بەدەم.

كۆڭۈل ئارەزىن ئەيلە بەدرى مۇنىر،
نەۋا يەتكۈرۈپ بىزگە بول دەستگىر.

مەيى ئىستىئانەت ئەتا ئەيلەگىل،
تەرەھھۇ قىلىپ مەرھەبا ئەيلەگىل.

لىسانىمنى مەدھىڭ ئارا قايىل ئەت،
كۆڭۈلنى كى فىكرىڭ ئارا مايىل ئەت.

ئەيا ساھىبى نەزم گۈيى سۇخەن،
مۇشەۋۋەش خىيالات، ئەفسۇردە تەن،

سۆزۈڭنى تولا قىلماغايسەن دەراز،
قىلىپ مۇختەسەر ئەمدى قىل سۆزنى ئاز.

چۇ مەئمۇر ئىدىم، مۇنچە سۆز ئەيلەدىم،
بېگىم لەفزىنى تىلغە ئۆز ئەيلەدىم.

چۇ ئەمر ئەيلەگەچ دىمەكىم فەرز ئولۇپ،
دىگەن سۆزلەرىم تۆھفەتۇلئەرز ئولۇپ.

كى مەئمۇر ئولۇپمەن، قىلىپمەن زەرۇر،
كى باشدىن ئاياغ بارچە ئەيبۇ قۇسۇر.

كى ئەفۇ ئەيلەگىز ئەيبىنى مۇستەمەدىن،
چۇ يار ئەيلەگىز ئاگلاغان مۇجتەمەدىن.

ئەيا ساقيا، مىرى رەۋشەن زەمىر،
قەۋايى لەقەب، نام مىر ئەلشىر،

كەمىنە غۇلامىڭ، مەنى بىنەۋا،
تىلەپمىز نەۋا، بىزگە يەتكۇر نەۋا.

تەۋەججۇھ قىلىپمىز گەدالىق بىلە،
كەرەم ئەيلەمەي پادىشاھلىق بىلە.

قۇرۇق ساغەردىم بولسۇنۇ راھلىق،
قىلاي كەيفىدە ساگا مەدداھلىق.

ئول ئىشتىنىڭ دەمسازى، دەرد ئەھلىنىڭ ھەمرازى ۋە مەئرىفەت فەلەكىنىڭ شەھبازى، يەئنى شەيخ سەئدى شىرازى قۇددۇس سىرەھ بىدايەت ھالىدا كەئبە ئەزىمەتىن قىلدى ۋە قافىلەگە قوشۇلۇپ بارۇر ئىردى، شەخسىنىڭ فەرزەندى كارۋان ئىچىدە بارۇر بولدى. فەريادـ ناله ئىتەر ئىردى. شول ھالدا ھەزرەت شەيخ فال تۇتتىلەركى، ئەگەر بۇ ئادەم بۇ جۇستۇجۇ بىلە بالاسىنى تاپسە، مەنھەم بۇ مەقسەد بادىيەسىدىن ۋىسال دەۋلەتىگە ئۇلانغايمەن. ئول شەخس① فەرزەندىنى تاپىپ ۋىسال دەۋلەتىگە ئۇلاندى. شەيخ قەدەسەسىرەھۇنىڭ سەددەقەسى راست بولۇپ، كەئبە ۋىسال تاپتى. ۋە ھىندۇستان پادىشاھى قىزى نەۋ رەسىدە مۇھەببەت تەلقىندىن بەيت ئوقۇغاندا ئاتاسى ئىشتىپ، غەزەب قىلىپ، ئۆلتۇرۇشىدە بەيت ئوقۇپ ناتەمام قالغاندا، پادىشاھ پۇشەيمان ئەيلەپ، قىزىنى مۇرادىنى تەلەپ قىلىپ، ئۇلۇمالار ئارا تەڭلىك يەتكەندە، ھەزرەتى شەيخ كەرامات ئىزھار ئەيلەگەنى

ھەقايىق پەناھ، مەئرىفەت دەستگاھ،
دەقايىق دىسارۇ مەئارىف پەناھ.

سەئادەت سىپھرىدە بەدرى مۇنىر،
دىيانەت ئىلى ئىچرە رەۋشەن زەمىر.

① قولىيازمدا "شەيخ" دەپ يېزىلىپ قالغان.

كىم ئول شەيخ سەئدى مۇھەببەت شئار،
تەرىقەت مەئابى ھەقىقەت شۇمار.

كى ئىشق ئەھلىنىڭ يارى، ھەمرازىدۇر،
مۇسەمما ئاڭا سەئدى شىرازىدۇر.

ھىدايەت زەماندا ئول زاتى پاك
كىرىپ كەئبە يولىغە ئەندۇھناك،

ھەرەمگە رىيازەتدە قويدى① قەدەم،
كى رازى بولۇپ ھەرنە يەتسە ئەلەم.

كىرىپ يولغە ئولدەم قەۋافىل بىلە،
كى ئەزم ئەيلەدى ئول قەبايىل بىلە.

مەراھىل-مەنازىلنى چۇن قىلدى تەي،
كى تەكرار ئېتىپ ھەر نەفەس زىكر ھەي.

يۇرۇر ئېردى يولدا تەھەييۇر بىلە،
ئانىڭ يادىدا كۆپ تەفەككۇر بىلە.

تاپارمەنمىكىن دەپ ھەقىقى جەمال،
بولۇرمۇ ئىكىن بىزگە جامى ۋىسال.

① قولىيازمىدا "قويدۇم" دەپ يېزىلىپ قالغان.

ئۇشۇل ھەيندا شەخسى قىلىپ نالەئى،
قىلىپ يۇزنى پەرگالە-پەرگالەئى:

"بىلىك ئەييۇھەنناس يىتتى بالام،
ئانى بەرسە ئورنىغە بەرگۇم غۇلام".

تەجەسسۇس بىلە بىر زەمان تىنمايىن①،
ئۇرۇپ پويە بىر يەردە ئولتۇرمايىن.

تۇرۇپ شەيخ ئاندا خەيال ئەيلەدى،
بۇ شەخسى ئىشىن ئۆزگە فال ئەيلەدى.

بۇ ئادەم بالاسىنى تاپسا ئەگەر،
خۇدانى تاپىشغە بولۇر خۇشخەبەر.

تەۋەججۇھ بىلە ئارقاسىدىن يۇرۇپ،
كۆزىدىن يوق ئەتمەي ئاڭا تەلمۇرۇپ.

يۇرۇپ ئېردى ئۇچ كۇن، تاپىلدى بالا،
ئاتاغە بالا تەگرى قىلدى ئەتا.

① قولىيازمىدا "يەتمەيىن" دەپ يېزىلىپ قالغان.

كى بۇ مۇژدەنى تاپتىلار شەيخ سەئد،
تەلەبدە چۇنان قىلدىلار جەددۇ-جەھد.

ھەرەمگە يېتىپ-يەتمەيىن زەۋق ئىلە،
بەجا كەلتۈرۈپ ھەجنى چۇن شەۋق ئىلە.

ھەرەم تۇپراغىنى قىلىپ تۇتىيا،
قىلىپ جانۇ دىل، كۆزىنى رەۋشەنا.

رىيازەت قىلىپ رەۋزەگە كەلدى ئول،
يىراقدىن كۆرۈپ ئاستانى رەسۇل.

يۇگۈردىكى غەلتان ئولۇپ باش ئىلە،
تۇمەن زار ئىلە، كۆزدەكى ياش ئىلە.

كېلىپ ئۆزىنى ئۇردى ئاستانەگە،
كى ھۆرمەت قىلىپ بۇ شەرىف خانەگە.

رەسۇلى خۇداغە قىلىپ① ئىلتىجا،
دۇرۇدۇ سەلام بىرلە ئەيلەپ دۇئا.

بۇ ئاندا نەچە كۈن قىلىپ ئىئتكاف،
مۇناجات ئەيلەپ، قىلىپ دىلنى ساف.

① قوليازمدا "كېلىپ" دەپ يېزىلىپ قالغان.

ئىجازەت تىلەپ بولدى يولغە رەۋان،
يۇرۇپ جانىبى مۇلكى ھىندۇستان.

چىقىپ دەشتىدىن، كەلدى ئەبھارغە،
قوشۇلدى كېلىپ نەچچە تۇججارغە.

سەفىنەگە ئولتۇردى چۇن كارۋان،
ئانىڭ بىرلە دەريادا بولدى رەۋان.

نەچە كۈن سۇرۇپ كېمەنى ناخۇدا،
كى پات چىقمايىن تۆئمە بولدى ئەدا.

يىدى شەيخ رۇزانەسىنىڭ غەمىن،
زەمانى دىلى بولمادى مۇتمەئىن.

ئېسىپ سائىقە چىقتى بادى خىلاف،
تەلاتۇم قىلىپ كېمەنى ئىنھىراف.

بولۇپ غەرق كەشتى، فۇرۇ كەتتى ئەل،
كى تەقدىر ئىلە ئەستى بادى ئەجەل.

قالىپ شەيخ بىر نەتئىدە سۇ ئارا،
كۆزىگە جەھان بولدى ئاقۇ قارا.

قىلىپ تەۋبەلەر قەۋلى گۈفتارغە،
بۇ دەريادا يالباردى جەببارغە.

ئاقىپ تەختەدە نەچچە كۈن پاك زات،
خۇدا لۇتف ئېتىپ بەردى ئاخىر نەجات.

كۆرۈندى كۆزىگە يىراقدىن كى تاغ،
كى تەختە ئاقىپ كەلدى جايى قىراغ.

چۇ دەريا كەنارىغە ئالدى ئۆزىن،
كى ئول تاغ سارىغە تىكىبان كۆزىن.

تۆرۈپ ئېردى، تاغدىن تۈشۈپ نەچچە تەن،
كېلىپ كۆردى، ئەيدى: "نىچۈك جان سەن؟"

ئۇلارغا دىدى: "مەنكى تۈججار ئىدىم،
بۇ ئالەم ئارا مەرد سەييار ئىدىم.

كىرىپ كېمەگە غەرق بولدى ھەمە،
ئۆزۈمدىن بۆلەك قالمادى ھىچىنمە.

كى بىر تەختە بىرلە ئاقىپ نەچچە كۈن،
كى ئارام بولماي نە كۈندۈز نە تۈن.

مېنى كەلتۈرۈپدۇر قەزا ۋۇ قەدەر،
دەگىز، ئەي يەرانلار يەقىنمۇ شەھەر؟

سەفىنە قاچان كەلسە، كەتكۈمدۇرۇر،
ئۇلار بىرلە جايىمغە يەتكۈمدۇرۇر."

بۇلار ئەيدى: "تاغنىڭ باشىدا شەھەر،
كى قەلئە، ئىمارەت بارىسى ھەجەر.

سەفىنە كېلۈر ئىككى ئايدىن كېيىن،
تەۋەققۇف بىلە مۇندا بولغىل سەكىن."

بۇلار بىرلە چىقتى چۇ ئول كۇھغە،
كۆرۈپ خەلقىنى، تۇردى ئەندۇھغە.

چەراكسم بۇلار بارچەسى بۇتتەراش،
ياغاچدىن سەنەم قىلغۇچى قارى-ياش.

خەلايىق شەھەردە ئەددىدىن فۇزۇن،
بۇ كەگرۇ شەھەر ئىچرە تاپمىش ئورۇن.

شەھەر خەلقىنىڭ ئەسلى بازارى يوق،
كى بۇت ئەيلەمەكدىن بۆلەك كارى يوق.

بىرەۋنى تۇتۇپ شەيخ قىلدى سۇئال:
"كۆرۈپمەن بۇ شەھر ئىچرە كىم تۇرغە ھال.

نە دۇر ۋاقئىە ماڭا رەۋشەن قىلىڭ،
كى ئەسرارنى سىز مۇبەرھەن قىلىڭ."

دىدى ئول كىشى: "ئەي مۇسافىر يىگىت،
ساڭا فاش ئېتەي ئەمدى مۇندىن ئىشىت.

شەھەر ئەھلىدە يوق زىرائۇ ئېكىن،
مەئاۋىز قىلۇر بۇتغە ئاشۇ ئىگىن.

قىلىپ تۇدە ئەيلەر سەنەم ھەر كىشى،
ئۆنەر بۇتتەراشلىقدا يازۇ قىشى.

كېلۇر ھەر يىلى يىل باشدا كېمە،
مۇھەييا شەھەر ئەھلىگە ھەرنىمە.

كى دەر يا باشغە تۇشەر بارچە خەيل،
كى قىلماق ئۈچۈن ئاشغە بۇتنى تۇفەيل.

ھەمە بۇتلارىنى ئالىپ كارۋان،
ئانىڭ سەئىگە بەرگۈسى ئاشۇ نان.

كېتەر كېمە ئول دەم سۇ ئىچرە ئاقىپ،
بولۇپ شاد ـ خۇررەم قالۇرمىز باقىپ.

كېمە كەلگۈچە مۇندا تۇرماق كېرەك،
كى بىزلەر ئارامىزدا بولماق كېرەك."

چۇ باشلاپ چىقىپ ئانى تاغ باشغە،
ئانى كەلتۇرۇپ شەھر ئىلى قاشغە.

ۋىلايەت ھەمە كافىرۇ بۇت پەرەست،
بۇلار كۇفر تۇغيان مەيى بىرلە مەست.

بۇلارنىڭ ھىسابى ئەدەددىن فۇزۇن،
شەھەر ۋۇسئەتى ئېردى ھەددىن فۇزۇن.

شەھەر ئەھلىنىڭ بارچەسى بۇتتەراش،
يۇنار بۇتنى ئاندا نە پىرۇ نە ياش.

كۆرۈپ شەيخ سەئدى بۇلار ھالىنى،
بۇ بىگانەلەر فىئل ـ ئەفئالىنى.

بۇلار مەسكەنىدە تۇرۇپ ئىككى ئاي،
ئىبادەت قىلىپ ئەزبەرايى خۇداي.

نهان تۇتتى ئايىنى ئسلامنى،
كېچه قلدى تەڭرىگه ئىهرامنى.

قلىپدۇر بۇلار هەر كۈنى زەمزەمه،
دىدىلەر: "بۇ كۈن بىزگه كەلدى كېمه."

تۇشۇپ تاغ باشىدىن هەمه كافىران،
توشۇپ بۇتلارىن هەمه خوردى كەلان.

سەفىنه ۋىساقدا تۇتتى قەرار،
چىقاردى تەنەئۇم هەزاران-هەزار.

مەئاۋىز قلىپ بۇتغه ئاشۇ مەتاۋ،
سەنەم بەيئى بىرله تاپىپ ئىنتفاۋ.

تۇگەپ نەچچه كۈندە بۇ سەۋدا ئىشى،
يەقىن بولدى ئول كېمەنىڭ يانىشى.

تەئەججۇپ قلىپ شەيخ بۇ كارغه،
تەھەييۇر قلىپ ئۇشبۇ ئەسرارغه.

تۇشۇپ كېمەگه ئول كۈنى شەيخ سەئىد،
قۇتۇلماقغه ئەلدىن قلىپ جىددۇ جەھد.

قالىپ بۇت پەرەستلەرغه بارچه نىمه،
سەنەملەرگه تولدى شەھەردەك كېمه.

تەمام ئەتتى سەۋداسىنى كارۋان،
ۋىداۋ ئەيلەبان سۇدا بولدى رەۋان.

نهان بولدى كۆزدىن چۇ ئەھلى سەنەم،
قارا كەتتى كۆزدىن، جەهان بولدى يەم.

كېلىپ كېمه بىر يەردە تۇتتى قەرار،
قلىبان خەلايىق سەماغه فىرار.

چىقاردى هەمه كارۋان بالۇ پەر،
هەۋاغه ئۇچۇپ كەتتى بارچه بەدەر.

بىرەۋنى تۇتۇپ شەيخ كۆپ يىغلادى،
كى قلىمىشلارىغه پۇشەيمان يىدى.

دىدى: "ئەي بۇرادەر نىچۈك هالدۇر،
ۋۇقۇدۇ ئەيلەگەن تۇرفه ئەشغالدۇر."

دىدى ئول كىشى تۇرفه ئەسرارنى:
"خەتا ئەيلەدىڭ قەۋل-گۇفتارنى.

ئوشۇل ۋەقت رۇزە غەمنى يەيدىك،
تەرەددۇددا قايداغ قىلۇرمەن دىدىك.

تەۋەككۈلغە نۇقسان يېتىپ قەۋلدىن،
كى فىكر ئەتمەدىك ئاخىرى ھەۋلدىن.

خۇداۋەند بۇ سۆزگە قىلدى غەزەب،
كى دەريا ئارا تۇشتى شورۇ شەئەب.

ساڭا يەتكۈرۈپ ئۇشبۇ كۇففارنى،
كى مەئلۇم ئېتىپ ساڭا ئەسرارنى.

كۆرۈپسەنكى ئول كىبرلەرنى تەمام،
بۇ بىگانەلەرگە ئېرۇر لۇتف ئام.

چىقار ھەر يىلى ئۇشبۇ يەردىن كېمە،
مۇھەييا ئېرۇر ئاندا بارچە نىمە.

مەلەك خەيلىغە ئەمر قىلغاي خۇدا،
سەفىنەنى بىزگە قىلىپ ناخۇدا.

مەلەك شەكلىنى ئاندا ئىنسان قىلىپ،
ئىبەرگەيكى بۇ ئىشغە فەرمان قىلىپ.

بەجا كەلتۇرۇپ تەڭرى فەرماننى،
ئاڭا يەتكۈزۈپ ئاش ئىلە نانىنى.

سەفىنە بۇ يەرگە كېلىپ توختامىش،
مەلائىك سەما ساربغە ئوغرامىش.

سەفىنە چۆكۈپ بولغۇسى ناپەدىد،
كى بۇ كېمەلەردىن ئۇزۇلگەي ئۇمىد.

يەنە بىر يىلى كەلگۈسدۇر مەلەك،
بۇ كەلگەن مەلەك بارچەمىزدىن بۆلەك.

چۇ رەززاق رىزقىنى قىلمىش ئەتا،
تاپار زىندەلىك مۇندا ئەھلى خەتا.

كى رەھمان سىفاتى قىلۇر پەرۋەرىش،
ئاڭا ئۆلگۈچە توختامايدۇر بېرىش.

چۇ سەن ئەيلەدىك ئانچە فاسد خەيال،
خۇدا قۇدرەتىدىن كۆرۈندى بۇ ھال.

قىلىپ تەۋبە ئەمدى تەۋەككۈل قىلىپ،
بەلاسىغە ئانىك تەھەممۇل قىلىپ.

قىلىڭ بادىيە قەتئىنى شەۋق ئىلە،
چۈ ياد ئەيلەڭىز ھەر نەفەس زەۋق ئىلە.

بۇلار جۈملەسىدىن بولۇرمەن مەلەك،
سېنى ئەمدى يەمدىن چىقارماق كېرەك."

تۈتۈپ شەيخنى چۈنكى پەرۋاز ئېتىپ،
كى يەمدىن چىقارماقنى ئاغاز ئېتىپ.

چىقىپ كۆز يۇمۇپ ئاچقۇچە خاكغە،
قويۇپ شەيخنى ئۈچتى ئەفلاكغە.

كېمە بولدى دەريا ئارا نا پەدىد،
قىلىپ تەجرىبە، بولدى سىدقى مەزىد.

كېرەك بولغە ئولدەم تەۋەككۈل بىلە،
خۇدا يادىدا كۆپ تەخەييۇل بىلە.

قىلىپ دەشت ۋادى، مەراھىلنى تەي،
يۇرۇپ نەچچە كۈن راغ ئارا نىك پەي.

مەنازىل كېزىپ بولدى يولغە رەۋان،
نىشان بەردى چۈن مۇلكى ھىندۇستان.

كېلىپ ياخشى سائەتدە داخىل بولۇپ،
كېرەپ شەھەر ئەھلىگە ۋاسىل بولۇپ.

تاپىپ جايى مەسجىدنى قىلدى مەكان،
سەفەر مېھنەتىدىن تاپىپ چۈن ئەمان.

ئىبادەت قىلىپ تۇردى مەئبۇدغە،
كېچەلەر قىلىپ سەجدە مەسجۇدغە.

كى ئىنئام قىل ساقيا جام مەي،
كى ئۇششاقلاردەك بولاي نىك پەي.

ئانىڭ كەيفىدە جان ببرەي شەۋق ئىلە،
بولاي ۋەسل چۈن ئاندا مەئشۇق ئىلە.

ھىندۇستان پادىشاھىنىڭ پەردەئى ئىسمەتىدەكى نەۋ رەسىدە قىزى ئىشق مۇبتەلاسى ئولۇپ، ئۆز ھالىغە مۇناسىب بەيت ئوقۇغاندا پادىشاھ ئىشتىپ، بەيتىنىڭ ۋەجھىنى سورغاندا، قىزى ئۇيانىدىن مۇنكىر بولغانى ۋە بەيتىنىڭ ئىككىنچى مىسرائىنى تەھۇىل قىلىپ ئوقۇغاندا ئاتاسى دەرغەزەب بولۇپ، ئانى ئۆلۈمگە ھۆكم قىلغانى

چۇ ھىندۇ ئارا بار ئىدى پادىشاھ،
كى ئۆز ۋەقتىدە ئول بېنىڭ بارگاھ.

ئاڭا بار ئىدى ئانچە خەيلى ھەشەم،
ئىدى شەئنى شەۋكەتدە ئانداغكى جەم①.

چۈ ئەۋرەڭگى شەھلىغدا قايىم بولۇپ،
ھۆكۈمەتدە ئەلگە مۇلايىم بولۇپ.

سۈرۈپ دەھرىدە نەچچە يىل شاھلىق،
بولۇپ ھۆكمران قىلدى ئاگاھلىق.

بېرىپ ھەق ئاڭا ماھدەك دۇختەرى،
بۇ يەڭلىغ ئەمەس بەھرىنىڭ گەۋھەرى.

يېتىپ يەتتەگە سالى ئول ماھنىڭ،
بولۇپ ساھىبە دەرد ئىلە ئاھنىڭ.

ئوقۇپ ئىشق ھەرفىنى تەكرار ئېتىپ،
كۆڭۈلنى مۇھەببەت بىلە نار ئېتىپ.

يەپ ئېردى بىرەۋ قاشىدىن تىرى ئىشق،
قىلىپ ئېردى ئول كۈندە تەئسىرى ئىشق.

نىھان ئېردى كۆڭلىدە ئەسرارى ئىشق،
كى شۆئىلە ئۇرۇپ ئاغزىدىن نارى ئىشق.

① بۇ يەردىكى "جەم" جەمشىدنى كۆرسىتىدۇ.

چۈ مايىل بولۇپ تەبئى ئەشئارغە،
تىزار ئېردى سۆز جەۋھەرىن تارغە.

مۇنىڭ ھالىدىن شەھ ئىدى بىخەبەر،
نىھان ئاھ ئۇرار ئېردى ئول سىيمبەر.

ئۆتۈپ نەچچە ۋەقت بولدى فەسلى بەھار،
چەمەن سەبز ئولۇپ، بولدى چۈن لالەزار.

شۇكۇفە شەجەر باشىدا ئاچىلىپ،
كى ئىشق ئەھلىنىڭ كۆڭلىدەك ساچىلىپ،

چۈ بۇلبۇل چېكىپ ئاشقانە نەۋا،
گۈل ئىشقىدا گۈلشەندە ئەيلەپ ھەۋا.

بەناگاھ پەرى چىقتى قەيتۇر ئۆزە،
سەياھەت قىلىپ قەسرى مەشھۇر ئۆزە.

نەزەرنى سالىپ باغ، ئەشجارغە،
كى سەبزە، زىلالۇ چەمەنزارغە.

قىلىپ ئىشق تۇغيان، چېكىپ ئوتلۇغ ئاھ،
ئوقۇپ بەيىننى دىلبەرى نىك خاھ.

دىبان ئىشق ھەرفىدە ئەشئارلار،
قىلۇر ئېردى ھەر لەھزە تەكرارلار.

ئوقۇپ بىر قەسىدە چۇ باغقە قاراپ،
ئىشتتى بۇ سۆزنى ئاتاسى ماراپ:

"چەھار چىزكى دىل مىبەرەد بەۋەقتى بەھار،
شەرابى سەبزەئى ئابى رەۋان رويى نىگار①."

چۇ فەھم ئەيلەدى قىزدەكى ھالنى،
ئانى كەلتۈرۈپ سوردى ئەھۋالنى.

ئۈياتدىن سالىپ باشنى يەرگە ئول،
ھەيا ئەيلەبان ئانچە بولدى مەلۇل.

ئاتاسى دىدى: "ئەي قىزىم مەرھەبا،
ئوقۇپ رۇقئەنى ئاندا چەكتىڭ نەۋا.

ئەجەب دىلفەزا بەيت ئەشئارنى،
كى مەزمۇنىدا ياد ئېتىپ يارنى.

① "باھار ۋاقتىدا كۆڭۈل تۆت نەرسىنى خالاپ قالدۇ، ئۇ مەي، كۆكلەمزار، ئېقىن سۇ، يار جامالى."

چۇ تەئسىر قىلدى ماڭا ئول كەلام،
كى ئالدىمدا ئول سۆزنى قىلغىل تەمام."

باشىن يەرگە سالدى خىجالەت بىلە،
بولۇپ مۇنكىر ئول ھەم جەھالەت بىلە.

كى تەفتىش ئېتىپ شاھ قىلدى غەزەب:
"نېدىن مۇنكىر ئولدۇڭ ئەيا بىئەدەب.

چۇ مەن ئاڭلادىم ئەمدى ئىقرار بول،
كى ئىقرار بول، تەرك ئىنكار بول."

ئاتا ۋەھمىدىن ئەيلەدى ئىزتىراب،
كى تەھۆىل ئېتىپ ئاندا بەردى جەۋاب:

"چەھار چىزكى دىل مىبەرەد بە ۋەقتى بەھار،
نەماز، رۇزەۋۇ تەسبىھ دەۋام ئىستىغفار."①

دىدى شاھ: "مەن ئاڭلاغان بۇ ئەمەس،
جەنابىمدا سۆز كىمسە يالغان ئەمەس".

① "باھار ۋاقتىدا كۆڭۈل تۆت نەرسىنى خالاپ قالدۇ، ئۇ ناماز، رۇزا، تەسبىھ ۋە داۋاملىق ئىستىغفار ئېيتىش."

دىدى ماھ پەيكەر: "سۆرۈم بۇ ئىدى"،
غەزەب قىلغى شەھ: "قەتل قىلغىل" دىدى.

چۇ فەرمان قىلىپ ئۇل پەرى مەرگىگە،
سەياسەت قىلىپ بەلكى گۈل بەرگىگە.

سىپارىش قىلىپ ئانى جەللادغە،
كەبۇتەرنى تاپشۇردى سەييادغە.

غەزەبدىن ئۆزىن بىلمەدى پادىشاھ،
بۇ جەللادلار قىلماي ھۆكمىن تەباھ.

چىقاردى قەزا سەتھىگە ماھنى،
خەلايىق مەلامەت قىلىپ شاھنى.

چۇ تىغىن بەرھىنە قىلىپ قاتىلى،
كى سۆزگە كېلىپ ئۇل پەرىنىڭ تىلى.

دىدى: "بىر زەمان سەبر قىل، نابكار،
كى مەزمۇن بىلە ئەيلەيىن ۋەسفى يار،

كېتۈرمەن جەھاندىن فىدا جان قىلىپ،
بۇ جانىمنى جانانغە قۇربان قىلىپ".

ۋەسىيەت نەما قىلدى مەزمۇن ئەدا،
تەمام ئەتمەيىن باشنى قىلدى جۇدا.

"جانانەئى مەن بەمەن بىيارىد،
ۋىن مۇردە تەنىم بەئو سپارىد①."

تەمام ئەتمەيىن ماھ پەيكەر كەلام،
قىلىپ ئاندا جەللاد ئىشنى تەمام.

چۇ "تا" ھەرفىنى تىلغە سۇرگەن زەمان،
كى شەمشەرنى باشغە سالماق ھەمان.

خەلايىق بۇ ئىشغە نەدامەت قىلىپ،
ھەمە يىغلادىلەر قىيامەت قىلىپ.

ھەمە سەرزەنىش قىلدى جەللادغە،
كى لەئنەت قىلىپ شاھى بىدادغە.

غەزەبدىن يانىپ ئۇل زەمان پادىشاھ،
پۇشەيمان قىلىپ، ھەر نەفەس چەكتى ئاھ.

---

① "جانانىم مەن تەرەپكە ئىلتىپات قىلسا، مېنىڭ ئۆلۈپ ياتقان تېنىم دەرھال ئۇنىڭ ئەمرىگە ئىتائەت قىلىدۇ."

چىقاردى كىشى؛ "دەرمەھەل ياندۇرۇڭ،
نەسىھەت بىلە ئىشقدىن تاندۇرۇڭ!"

كىرىپ ئول زەمان شەھ قاشىغە غۇلام،
دىدى: "ئول مەلىكەم بولۇپدۇر تەمام!"

تۇشۇپ دەر مەھەل تەرك ئېتىپ تەختىنى،
چۇ كەلتۇردى جەللاد بەدبەختىنى.

سەياسەت ئىشدا قىلىپ ئىزتىراب:
"چۇ گۇل غۇنچەسىنى قىلىپسەن خەراب.

تەھەممۇل قىلىپ، سەبر قىلساڭ ئىدۇر؟!
تەۋەققۇف بىلە ئاندا تۇرساڭ ئىدۇر؟!

تەمام ئەتكۇچە سۆزىنى، ئالدىراپ،
مۇرادىغە تېغىڭ بولۇپدۇر ھىجاب.

دەريغا بالامدىن جۇدا ئەيلەدىڭ،
چۇ فەھم ئەتمەيىن سۆز، خەتا ئەيلەدىڭ."

قەساسىغە ئاستى ئانى دارغە،
بالا دەردىدە تۇردى ئول زارغە.

يىغىپ ئاندا بارچە فەساھەت ئېلىن،
خىرەدمەند ـ دانا لەتافەت ئېلىن.

دىدى: "ئۆتتى مەندىن ئەجايىپ ئۇمۇر،
كىشىدىن بۇ ئىش تاپماغاندۇر زۇھۇر.

ئىرادە بۇ ئېركەن نېچۇك ئەيلەيىن،
قەزاۋۇ قەدەرنىڭ ئىشىن بىلمەيىن.

كى جەللادغە بۇيرۇدۇم ھەزل ئېتىپ،
يوق ئەتتى ئانى بىلمەيىن قەتل ئېتىپ.

ئوقۇلمىش قەسىدە مۇرادى ئۇچۇن،
ۋەسىيەت نەما يار يادى ئۇچۇن.

تەمام ئەتكۇچە، ئەيلەمىش ئول تەمام،
ئانىڭ روھى ئولدەم قىلىپدۇر خىرام.

نە ئېردى ئانىڭ مەقسەدىنى تاپماڭ،
كى بەئداز ئانى خاك بىرلە ياپماڭ."

تەفەككۇر قىلىپ بارچە ئەھلى خىرەد،
ئەدا قىلدى مەزمۇنلارىن بىئەدەد.

چۇ مەقبۇل ئەمەس ھەر بىرى شاھنىڭ،
بۇلار ۋەھىم ئېتىپ تۇردىلەر ئاھنى.

ئۆتۈپ ئىبرىدى ئول كۈن بۇ يەكلىڭ ئۇمۇر،
ئەجەب ۋاقىئە باز تاپتى زۇھۇر.

كېلىپ شەيخ كۆردى بۇ رەڭ ماجەرا،
چۇ فەھىم ئەيلەدى ئول كېلىپ خەلق ئارا.

ھەمە ۋاقىئە پىرغە بولدى ئەيان،
كى شەھ ئالىغە كەلدى شەيخ ئول زەمان.

دىدى شاھنى شەيخ ئالىجەناب،
بۇ مەئنى ھۇسۇلىغە بەرگۈم جەۋاب.

كۆرۈپ شەيخنى شاھ شورىدە ھال،
مەھابەتلەردىن بولۇپ ئەقلى لال:

"چۇ "تا" ھەرفىنڭ ئاخىرىدۇر نىمە؟
ئانىڭ مەئنەسىدىن بۇلەڭ سۆز دىمە!"

دىدى شەيخ: "قىل جەمئى نەۋ رەستەنى،
ئارادىن تاپاي بىدىلۇ خەستەنى.

بۇ ئەسرارنى ئاشكار ئەيلەيمن،
ساڭا كۆرگۈزۈپ ۋەسل يار ئەيلەيمن."

چۇ فەرمان قىلىپ شاھ ئەركانىغە،
قىلىپ يارلىغ مۇلك ئەئيانىغە:

"جەنابىمغە كەلسۇن بالاسى بىلە،
چۇ كەلسۇن بالاسى ئاتاسى بىلە!"

كى فەرمان تۇتۇپ بارچە فەرزەندىنى،
ئوشۇل ھەيندا يەتكۈردى دىلبەندىنى.

نەچە نەۋ رەسىدە كېلىپ دەرمەھەل.
تۇرۇپ شاھ ئەتراپىدا نەچچە ئەل.

نەزارە قىلىپ شەيخ ئالى كەرەم،
كى بىر بەچچە سارىغە باستى قەدەم.

تۇتۇپ ئىلكىدىن بىر ھەزىن بەچچەنى،
كى ھىجراندا كۆيگەن تىلى گەچچەنى.

چۇ مۇردە باشىغە ئانى كەلتۈرۈپ،
ئىشارەت بىلە لەبىگە سۆيدۈرۈپ.

ئۆلۈك تەننى تاپشۇردى ئول زارغە،
بولۇپ خەلق ھەيران بۇ ئەسرارغە.

بۇ سۆزنى دەر ئېردىكى ئول سىيمبەر،
دىگۈنچە ئامان بەرمەيمن ئۆزدى سەر:

"تا بۇسەئى زىندە دىن لەبانەم،
گەر زىندە شۇم ئەجەب مەدارىد①."

دۇنيا قىلدى ئول پىر ئالى مەقام،
تىرىلدىيۇ باغ ساڑى قىلدى خىرام.

جەھان خەلقىدىن قاچتى ئول ئىككى يار،
بۇلار ئىشقى بولدى بۇ كۇن ئاشكار.

كۆرۈپ شاھ ئۇشبۇ كەراماتنى،
مۇئەييەن كۆرۈپ بۇ ئەلاماتنى.

قىلىپ تەۋبەلەر شەيخنىڭ ئالدىدا،
نەدامەت قىلىپ قالدى ئۆز ھالىدا.

① "ئۇنىڭ ھاياتىدىكى لېۋىمگە تەگسە، ھاياتلىققا ئېرىشسەم ئەجەپ ئەمەس."

چۇ باغدىن تاپالماي ئىكى يارنى،
تەمۇغقە بەدەل قىلدى گۇلزارنى.

دىدى شەيخ: "بۇ پاك ئاشىق ئىكەن،
ھەقىقەت ھەرىمگە سادىق ئىكەن.

بېھىشت مۇرغىزارىدا تاپمىش ئورۇن،
چۇ بىز باغ ئارا ئىستىمەسىدىن بورۇن."

چىقىپ شەيخ ئول كۇن ۋىدائ ئەيلەدى،
جەھان خەلقى بىرلە نىزائ ئەيلەدى.

يۇرۇپ دەشت ساڑىغە قويدى قەدەم،
خۇدا يادى بىرلە كېزىپ دەم-بەدەم.

چۇ ئاندىن يۇرۇپ كەلدى شىرازغە،
قوشۇلدى كېلىپ يار ھەمرازغە.

تۇت ئەي ساقىيا جامى بەزمى ۋىسال،
بېرىپ جانىنى جانانغە، كۆرگۈم جەمال.

ئانىڭ يادىدا بولسە ھەركىم مەمات،
كى ئېرمەس ئۆلۈم جاۋىدانى ھەيات.

نىزارىغە ۋەھدەتنى قىلغىل نەسىب،
ھەقىقى جەمالىغە بولسۇن قەرىب.

ئەسمەئ ھىكايەتى كىم، ھەج بولدا بىر چەشمە باشدا تەختەئى سەئدەكى يازىلغان كەلامى پەيرەۋسدە رەقەم يازىپ، بىر بىچارە شورىدە ئەھۋال دەردمەند مەزمۇن ئەداسىدىن شەھىدى ئىشق بولغانى

قىلىپدۇر ھىكايات شىرىن سۆزىن،
خەبەر بەردى سۆز روزگارى كۆھەن.

چۇ مەنتىق① كىتابىدا تەھرىردۇر،
نەۋايى كەلامىدا تەقرىردۇر.

كۇنى ئەسمەئى ھەجگە قويىدى قەدەم،
تەۋابئ بىلە ئەزم قىلدى ھەرەم.

يېتىپ مەنزىلگە كۆرۈپ خۇش ھەۋا،
تۇشۇپ سائەتى ئاندا چەكمىش غىزا.

رەيا ھەين ۋەرد ئىچرە بىر چەشمە سۇ،
كى ھەيۋان سۇيىدىن ئېرۇر نۇكتە بۇ.

① بۇ يەردە ئەلىشىر نەۋايىنىڭ "مەنتىقۇتتەير" ناملىق ئەسىرى كۆزدە تۇتۇلىدۇ.

كى رەۋشەندۇرۇر ئىشق ئېلى جانىدەك،
ئەرىقلەر ئانىڭ دىدە گەريانىدەك.

چۇ ئول ئەسمەئى ئولتۇرۇپ بىر دەمى،
لەبى چەشمەدە يۇپ دىلىدىن غەمى.

كى ئول چەشمە باشدا بىر تەختە سەڭ،
چۇ سالدى نەزەر ئەسمەئى بىدەرەڭ.

"كىشى ئىشقى زارى ئىسە نەيلەسۇن،
ئاڭا ھەجر بارى ئىسە نەيلەسۇن.

يوق ئولسە قارارى نىچۇك ئەيلەگەي،
داغى ئەرز ھالىنى كىمگە دىگەي."

چىكىپ ئەسمەئى خامەنى ئول زەمان،
كى پەيرەۋدە قىلدى جەۋابىن ئەيان:

"كىرەكدۇر بۇ ۋەرتە ئارا پاكلىق،
داغى قىلماسۇن ئەسلە بىباكلىق.

كى پاش ئەتمەسۇن ئەسلە ئەسرارنى،
كۆڭۇل ئىچرە پىنھان تۇتۇپ يارنى."

رەقەم چەكتى چۈن كۆچتى، ئەزم ئەيلەدى،
يېتىپ بىر ۋىساقىدا بەزم ئەيلەدى.

ئۆتۈپ تاڭلاسى ئاتلانىپ كەلدى باز،
يەنە كۆردى خەتنىڭ قويىسىدا راز.

يازىپ بۇرناغى كاتىپ ئانداغ رەقەم،
سوئالى ئانىڭ ئانچە پۇر دەرد غەم:

"چۇ ئول ئاشقۇ زار، ئازۇردە جان،
نەچە پاكدۇر تۇتسە ئىشقىن نىهان.

مۇھەببەت ئوتى شەۋقىنىڭ شىددەتى،
ئاراغە ئالىپ، قالماسە تاقەتى؛

ئانىڭ ۋەسل دۇر ئىهتىياجى، نېتەر؟
ئەگەر تاپمەسە بىر ئىلاجى، نېتەر؟"

يەنە ئەسمەئى چەكتى مۇهلىك جەۋاب،
كۆچۈپ يولغە كىردى قىلبان شىتاب.

چۇ يازدى مۇنى ناسىهى رەهمسز،
كى ئاشق هەلاكىدىن ئول ۋەهمسز:

"نەسىهەت ساڭا سۇد ئەمەس، دەردمەند،
ساڭا ئىشق ئارا يازدىم ئانداغكى پەند:

كى پەند ئىله گەر تاپماساڭ ئىختىاس،
ئانىڭ ئىشقىدا جان بېرىپ بول خەلاس."

بولۇپ ئول نەۋاهىدا بىر كۈن هەيەل،
يەنە ئول جەۋانىبغە سۇردى جەمەل.

چۇ ئاشق جەۋابىنى قىلدى خەيال،
دىدىكىم: "كۆرەي ئاندا بولمىش نەهال."

كېلىپ ئەسمەئى كۆردى ئەهۋالنى،
بولۇپدۇر نەدامەت ۋە ئەسقالنى.

ياتىپ چەشمە باشىدا بىر بىدىلى،
كى ئىشق ئىچرە كىم ئۆمرى بىهاسلى.

ئانىڭ مېهنەتىن جىسمىدىن زارلىغ،
بولۇپ ئاشكار ئاندا بىمارلىغ.

ئانىڭ رەڭگىدىن زەئفى ئانچە پەيدا،
ئۇرۇپ تاشقە باشىن، بولۇپدۇر شەهىد.

قىلىپ قانى ئول چەشمەنى لالەگۈن،
كى چەشمە باشدا ياتىپدۇر نىگۈن.

ياقا چاك ئېتىپ ئول زەمان ئەسمەئى،
فىغان ئەيلەدى ئاندا كى مەجمەئى.

نەسىھەت بىلە قەتل قىلدى ئانى،
فىدا بولدى ئىشق ئىچرە ئانىڭ جانى.

چۇ تاشلاپ ئەمامە، تۇزۇپ ماتەمى،
جىلاپ يەرنى ئانداغكى كۆزنىڭ نەمى.

كىشى كۆرمەگەن ھال مۇنداغ قاتىغ،
ئانىڭ دەردىدە يىغلاپ ئاچىغ-ئاچىغ.

ئول ئىشدا ۋەلې ئانچە مەھزۇن ئىدى،
ئەلغدەك قەدى غەم بىلە نۇن ئىدى.

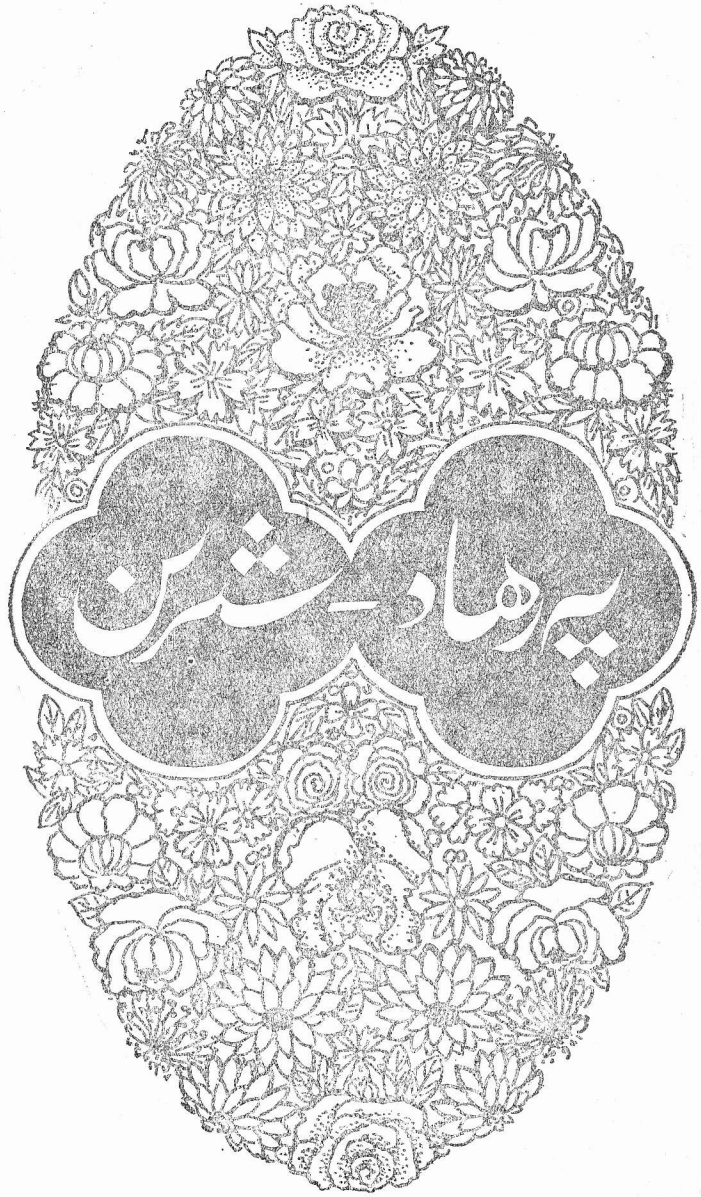
شەھادەت تاپىپ ئىشق ئارا ناتەۋان،
ھەمە دەرد غەمدىن كى تاپتى ئەمان.

چۇ دەفن ئەتكەلى يەرنى چاك ئەيلەدى،
لەھەد ھۆكمىدە بىر مەغاك ئەيلەدى.

ياتىپ ئاندا بىر زار قانلىغ بەدەن،
بۇ قانلىغ بەدەنگە لىباسى كەفەن.

فەنا جامىدىن راھ تۇت ساقىيا،
نەۋا بەخش قىل لۇتفى ئېتىپ فانىيا.

كى جامىي ۋەفايىندىن ئولسە مەدەد،
چۇ كەۋنەين ئارا تاپغۇم ئۆمرى ئەبەد.

پیرهاد-شیرین

ئاشق جۇملەسىدىن بىرىكسم فەرھاددۇر، داستانى گۈلباڭ جەھان سەفھەسىدە مەشھۇردۇر، ھەزرەتى مىر ئەلشىر خەمسە-لەردە مەزكۇردۇر. بۇ مەجمۇئاتىغە ھەم ئانىڭ ئىشق ئارا تاپقان ئەھۋالىدىن ئەندەك ئىزھار قىلماق، ۋاقئاتنىڭ كۇللەسىن كىتابى خەمسەگە ھەۋالە قىلماق

چۇ سەفھمگە چەكتىيۇ چابوك رەقەم،
نەقۇلات سەتردە چاپتى قەلەم.

قىلىپ نۇكتە دىۋانىنى نەقشى چىن،
مۇھەببەت ھەۋاسدا خۇلدبەرىن.

تولۇئ ئەيلەدى چۇنكى ئەختەر كەبى،
كى سامئ قۇلاقىدا گەۋھەر كەبى.

چۇ مەشرق دىياردا سۇلتان ئىدى،
كى ئول پادىشاھ چىن خاقان ئىدى.

چۇ شەۋكەتىدە گەردۇن ئەساس ئىبردى ئول،
كى تەخت ئۇزرە زەررىن لىباس ئىبردى ئول.

خەزایین ئاڭا ئولجە هەددین فۇزۇن،
دەفایین ئەمما ئەدەددین فۇزۇن.

مۇڭا تەگرۇ كىم یوق ئىدى بىر ۋەلەد،
بۇ ئىقبال ئەۋجدە قىلسە سەنەد.

قىلۇر ئېردى دىلدا ھەمىشە تەلەپ،
مەجازەن قىلۇر ئېردى ئانچە سەبەپ.

زەمانى ئەتا قىلدى ھەق بىر پىسەر،
سەدەف بەتتىدىن چىقتى ئوتلۇغ گۆھەر.

ئانا كۆزىگە بەردى گەۋھەر جىلا،
ئاتا ئەينى تاپتى بۇ دۇردىن زىيا.

قىلىپ شۇكرى ھەقغە، بولۇپ شادمان،
رەئايانى ئۇچ يىللىق ئەتتى ئەمان.

قىلىپ خەيرى ئېھسان ھەددىن فۇزۇن،
تەسەددۇق قىلىپ زەر ئەدەددىن فۇزۇن.

ئانى چۇن سپارىش قىلىپ دايەگە،
قىلىڭ پەرۋەرىش يەتكۇرۇڭ ۋايەگە.

دۇزى ئېردى ئوتلۇغ، يۇزى ئېردى ئوت،
نە كۆزدۇر، نە يۇزدۇر، ئۆزى ئېردى ئوت.

يىغدىن كېلۇر ئېردى دەرد-فراق،
نەسىمى نەفەسدىن تۇمەن ئىشتياق.

بەسىرەت ئىلىن يىغدى خاقانى چىن،
ئۆزى تەخت ئۆزە باۋچە مەسنەد نېشىن.

چۇ فەرمان قىلىپ شاھى ئالى مەقام،
قويۇڭلار بۇ فەرزەندىگە ياخشى نام.

ھەمە ئەھلى دانىش قىلىپ ئىختىراس،
كى شەھزادەغە ئىسم قىلدى قىياس.

كى فەرھادنى تاپتى ھىكمەت بىلە،
فەراسەت قىلىپ ئانچە دىققەت بىلە.

چىراكىم ۋۇقۇئات زاتىدا بار،
بۇ بەش ھەرف ئىلە ئىسىم تاپتى قەرار.

بىلىڭكىم، چۇ "فا" ھەرفى فۇرقەتكە دال،
كى "را"سى ئانىڭ مەيىل رىغبەتكە دال.

يەنە "ھا"سى ھىجرانغە بولدى قەدىن،
"ئەلىف"دەك قەددىۋار ئەلەمگە يېقىن.

چۈ "دال" ئولدى چەكمەككە دەرد-بەلا،
كى ئاتداكى نۇكتەگە مۇبتەلا.

بۇ گەۋھەر بولۇپ ئىشقىنىڭ لايىقى،
تەرىقەت مۇھەببەت ئارا سادىقى.

قىلىپ پەرۋەرىش دايە ئون ئىككى ئاي،
تۈشۈردى بۆشۈكدىن بولۇپ جەھد سايى.

چۈ ئۇچ ياشقە كىردىكى ئول شاھزاد،
فەرەھلىك ئاڭا يوق، بەسى غەم نىھاد.

كى ئون ياشقە كىرگەن كىشىدەك ئۆزى،
كەمالغە يەتكەن كىشىدەك سۆزى.

مۇئەللىمغە تاپشۇردى ئاداب ئۇچۇن،
سەبەب قىلدى ھىكمەتتە بىخاب ئۇچۇن.

مۇئەللىم ئىدى ئانچە دەريا زەمىر،
ئانىڭدىن بۇ شاھزادە ئەئلا زەمىر.

نە دەپ ئېيتدى ئالىم ئاڭا ياد ئولۇپ،
مۇئەللىم ئانىڭ ئەقلىغە شاد ئولۇپ.

كى ئاز ۋەقتىدە تاپتى فەزل كەمال،
شۇجائەتدە پەيدا قىلىپ يالبال.

يوق ئېيتدى ئانىڭدا ھەۋايۇ ھەۋەس،
چېكىپ ئىشق ئىلىمدەك فىغان ھەر نەفەس.

چۈ ئولسە ئەگەر ئىشقى ئىلىمدىن مىسال،
كى يەتمىش ئاڭا ھەر زامان ئۆزگە ھال.

مۇھەببەت سۆزى سەفھەدە بار ئىدى،
چۈ شاھزادە ئاغزىدا تەكرار ئىدى.

جەھان خەلقى بىرلە يوق ئېيتدى ئىشى،
ئانى ئۆرتەبان ئىشقىنىڭ تابىشى.

ئۇچ ئاي ئىچرە تەھسىل قىلىپ ئىلمنى،
كى ئادائى تەمكىن ئىلە ھىلمنى.

ئاڭا قالمادى ئۇرگەتۇرگە نۇكات،
مۇئەللىم ئۇلۇمنى ياد ئالدى پات.

چۇ ئونغه يېتىپ ياشى شەھزادەنىڭ،
ئىكى ئونچەدۇر، ياشى شەھزادەنىڭ.

كۆڭۈل ئاڭلادى ھەرب ئەسبابى جەڭ،
سپاھ ئىلمنى ئۇرگەنىپ بىدەرەڭ.

جەھاندا نەئىشدۇر باربن ئالدى ئول،
ھەمە كەسبنى كۆڭلىگە سالدى ئول.

ئاڭا يوق ئىدى شادلىقدىن نىشان،
چېكەر ئېردى ئوتلۇغ نەفەس ھەرزەمان.

كى غەمكىن ئىدى ۋەقتى خاقانى چىن،
ئەزىز گەۋھەرىنىڭ① چۇ تارتىپ غەمىن.

ھەمە ئەھلى ھىكمەتنى چۇن قىلدى جەمئ،
جەمائەت ئارا بولدى شەھ چۇنكى شەمئ.

بۇ ھىكمەت ئىلىگە دىدى پادىشاھ،
بۇ ئوغلۇم غەمىگە بولۇڭ چارە خاھ.

ھەمە ئەھلى ھىكمەت قىلىپ مەسلەھەت،
بولۇب مۇتتەفق ئەيلەبان مەشۋەرەت.

① قولىيازمىدا "گەۋھەربن" دەپ يېزىلىپ قالغان.

بەنا ئەيلەسەڭ ياخشى بىر چار باغ،
كى بۇ يەردىن ئولسە مۇئەتتەر دىماغ.

چۇ شەھزادەگە يەتكۈسى شادلىق،
زەمانى بولۇر غەمدىن ئازادلىق.

كەتۇر ساقىيا، بادەئى دەردنى،
كى بەخش ئەيلەسۇن دەرد پۇر ۋەردنى.

چۇ باشمغە چاپماسدا ئول دەرد تىغ،
بۇ بەزمى نەشاتمدا قىل كۆزنى مىغ.

خاقانى چىن مۇلكىنارا ۋەزىر بىرلە مەسلەھەت قىلىپ، ھەمە ئەھلى ھىكمەت، مۇھەندىس پىشەلەرنى جەمئ قىلىپ، تۆرت باغ ئىچىندە تۆرت ئىمارەتنى ئېرەم مانەند بەنا ئەيلەپ، ئول مىئمار سەنئەتىن شەھزادە تەماشا قىلىپ، قارۇن سەنگىتەراشدىن سەنئەتلەر مۇلاھىزە قىلىپ، خارا بىر مىتىن كۆزنگە مەرغۇب كۆرۈنۈپ قارۇندىن كەسب قىلغانى

سۇرۇپ سۆزنى مۇنداغ فەسانە تۇزۇپ،
خىرەد گۇلشەندە تەرانە تۇزۇپ.

زەمانىكى خاقان قىلىپ يارلىغ،
قىلىپ ئەھلى سەئىدتكە دىلدارلىغ.

ۋەزىرى ئانىڭ مۇلكئارايى چىن،
ئانىڭ ئەقلىدە زىب ئەفزايى چىن.

ئىمارەت ئىشىغە قىلىپ جۇستىجۇ،
كى سەئىدت ئېلىنى يېغىپ مۇبەمۇ.

كى چىن مۇلكىدە بار ئىدى ئىككى زاد،
بۇلار ئەھلى سەئىدت، مۇھەندىس نىھاد.

بىرى ئىسمى ئۇستاد بانى ئىدى،
بىرى ئاتى نەققاش مانى ئىدى.

يەنە بار ئىدى قارۇن سەنگتەراش،
قىلۇر ئېمىدى تاشنى ياغاچدەك خەراش.

سالىپ تەرھى مىئمار ئىشىغە بۇلار،
قىلىپ جارى ئەنھار ئىچرە سۇلار.

قىلىپ باغ تەرھىنى جەننەت نەما،
ئېرەم باغىدەك ھەر تەرەف خۇش ھەۋا.

چۇ پاكىزە گۇلشەن مۇئەييەن قىلىپ،
جەۋانىبلارىنى مۇزەييەن قىلىپ.

ئىمارەت ئىشىغە قىلىپ ئىشتىغال،
ئانىڭ تەرھىدە بارچەنىڭ ئەقلى لال.

قىلىپ قەسر شاھانە سەئىدت بىلە،
زەرۇ سىيمۇ جەۋھەردە زىينەت بىلە.

ۋەزىر باشلابان باغقە فەرھادنى،
تەماشا ئۇچۇن سەرۇ ئازادنى.

سالىپ بارچە سەئىدتكە بىر-بىر نەزەر،
كۆرۇندى ئاڭا نەچچە يۇنغان شەجەر.

نەچە ئەھلى سەئىدت قىلۇر سەنگتەراش،
ئانى كۆردى شەھزادە ئىرغاتتى باش.

چۇ فەرھاد ئاندا تۇرۇپ بىر زەمان،
كى تاش سەئىدتىگە بولۇپ شادمان.

چۇ ئەسباب ئالدا تاشدۇر خەمىر،
ياغاچدەك ھەجەرنى ياساپ دىلپەزىر.

سوراپ ئاندا شەهزادە ئۇستادنى،
چۇ ئەسباب ساز ئەتكەن ھەددادنى

چۇ بۇ شەخس قىلدى تەھىيەت ئەدا:
"كى قارۇن ئاتىم، مەرد سەنئەت نەما،

ھەجەر سازلىق بىرلە ماھىر ئۆزۈم،
كى خارانى چاپماقدا قادىر ئۆزۈم."

دىدى شاھزادە: "كېتۇر تىشەنى،
كى مەئلۇم قىل بىزگە بۇ پىشەنى.

ھەمە ئەھلى سەنئەت ئىشى ئەرجۇمەند،
سېنىڭ كارىڭ ئولدى ماڭا دىلپۇسەند."

چۇ قارۇن دىدى: "شاھ ئالىجەناب،
سەھىل ئىشمۇدۇر، ئەيلەگىل ئىكتىساب."

چۇ بىر جاينى قىلدى ئەلدىن خەلاس،
كى قارۇن بىلە كۇھكەن قالدى خاس.

قىزىتتىكى بىر تىشەنى دەم بىلە،
ئاڭا سۇ بېرىپ ئاندەكى غەم بىلە.

خەراش ئەيلەدى يەشمىنى ئول زەمان،
چۇ شەھزادە بولدى بەسى شادمان.

بۇ ئىش ھىكمەتىن قىلدى مەئلۇم ئاڭا،
كۆرۈپ بىزەنى بولدى مەفھۇم ئاڭا.

تەماشا قىلىپ باغۇ قەسرى ئەمار،
جەۋاھىر نىگارۇ بارى زەرنىگار.

چۇ بۇ تۆرت باغ تۆرت خۇلدبەرىن،
چۇ بار ھۆر يەڭلىغ نەچە گۇل جەبىن.

چۇ شەھزادە سالماي بىرىگە نەزەر،
چېكىپ ھەرزەمان ئاھ ئوتلۇغ شەرەر.

كى بىر دەم ئۆزىدىن خەبەر ئالمايىن،
جەھان زىبغە ئەسلى كۆز سالمايىن.

ئۇرار ئېردى شۆئلە نھاددا ئىشق،
ھەمىشە ئانىڭ فىكرۇ ياددا ئىشق.

كېچەغە[چە] تەگرۇ فىغان ئەيلەمەك،
گۇلى غۇنچەدەك دىلنى قان ئەيلەمەك.

ئايا ساقيا، جام-شاهانه تۇت،
يۇتاي ئانى مەن، ياندۇرۇپ يانه تۇت.

كېچەي شاهلىقدىن ئانىڭ يادىدا،
بېرەي سەلتەنەتنى بۇ يول زادىدا.

خاقانى چىن ئەينى مەلالىقدىن فەرھادنىڭ نا خۇشاۋقىغە تاقىتى تاق ئولۇپ، مۇلكىنارا ۋەزىر بىرلە مەسلەھەت ئەيلەپ، شاھزادەنى تەختكە چىقارىپ، پادشاھ قىلماق تەۋتە ئەسىدە مەشۋەرەت قىلغانى، شاھزادەنىڭ فەرھاد شاھلىقدىن باش قايتارغانى

چۇ سۆز بۇلبۇلى چەكتى مۇنداغ نەۋا،
ئىبارات گۈلشەندە تۇرلۇك سەدا.

قىلىپ فىكر خاقان، ئۇرۇپ ئاھ سەخت،
كېرەك ئەمدى شاھزادەگە تاج-تەخت.

ۋەزىر بىرلە قىلدى چۇنان مەسلەھەت،
ئانى شاھ قىلىپ ئەيلەسەك تەھنىيەت.

چۇ تەخت ئۆزرە چىقسە، ئاڭا شادلىق،
يېتۈرمۇ ئىكىن دىلغە ئابادلىق.

چۇ خاقان سۆزىنى كۆردى مەئقۇل ۋەزىر،
بۇ ئىشدا بولۇپ شاھغە دەستگىر.

قىلىپ يارلىغ، "ئەيلەسۇن جەشنى ئام،
يىغىلسۇن ھەمە مەرد فەرخۇندە فام".

يىغىلدى ھەمە خەلق ئەنجۇم كەبى،
نە ئەنجۇم كەبى، بىل ئانى قۇم كەبى.

مۇزەييەن قىلىپ قەسرنى شاھۋار،
نەچە تاج بەخشۇ نەچە تاجدار.

مۇھەييا قىلىپ رەسم ئىجلاسنى،
كى ئېھسان بىلە تويغازىپ ناسنى.

دىدى ئول زەمان شاھى ئالى كەرەم:
"بولۇپ پىر، ئۇقباغە قويدۇم قەدەم.

بولۇپ مۇشكىمز ئەمدى كافور گۇن،
قارىلىق يېتىپ بولدى ھالىم زەبۇن.

چىقارسام بۇ ئەۋرەڭگە شاھزادەنى،
كۆزۈم نۇرى دىلبەند فەرھادنى،

چۇ تەختىمدە ئولتۇرسە قايىم مەقام،
ئىتائەت ئاڭا قىلسەلەر خاسۇ ئام.

چىراغىمنى ياندۇرسە تەختىم ئۈزە،
ھاياتىمدا ئولتۇرسە رەختىم ئۈزە.

كۆڭۈل ئىچرەكى مۇددەئا بۇ دۇرۇر،
كى فەرزەندگە ئىلتىجا بۇ دۇرۇر".

بارى يەر ئۈپۈپ قىلدى قۇللۇق ئەدا،
ھەمە شاھغە ئەيلەدى مەرھابا.

چۇ فەرھادغە ئەيلەدى ئىلتىماس،
ئاڭا تەڭلەدى تاج-زەررىن لىباس.

تۆكۈپ ئەشكىنى شاھزادە رەۋان،
بېلىن خەم قىلىپ ئۈزرە قىلدى ئەيان:

"ئايا تاج بەخش شاھ كىشۋەر پەناھ،
كىرەكمەس ماڭا تەخت ئىلە ئىززۇ جاھ.

بۇ ئىش ئەھدەسىدىن چىقالماغۇم،
كى شەھلىقدا چارە تاپالماغۇم.

كى دىۋانەگە شاھلىق نەدۇرۇر،
مۇشەۋۋەشكە ئاگاھلىق نەدۇرۇر.

زەمانى كۆڭۈل غەمدىن ئازاد ئەمەس،
ئاتا چاغلاغان پۇر فەرھاد ئەمەس.

ئاغىزدىن چىقار ھەر نەفەس ئوتلۇغ ئاھ،
شۇئائى ئانىڭ باشدا زەررىن كۇلاھ.

يانىم ئاستىدا بەس دۇرۇر بىر ھەسىر،
كى بولماغاي ئاڭا تاجۇ سەرىر.

كۆڭۈل مۇلكىدە يوقتۇر ئابادلىق،
دىماغىمدا يوق بىر زەمان شادلىق.

خىجالەتكە سالماق مېنى سۇد ئەمەس،
شەھىنشاھلىق بىزگە بىھبۇد ئەمەس".

بۇ سۆزگە چۇ خاقان بولۇپ لائىلاج،
ئىشتتى، كۆزىگە جەھان بولدى داج.

چۇ مەئيۇس ئولۇپ بۇزدى ئىجلاسنى،
كى ئۆز جايىغە ياندۇرۇپ ناسنى.

تەفەككۈردە خاقان بولۇپ مۇزمەھىل،
تەھەييۇر ئارا بولدى ئەفسۇردە دىل.

تۇت، ئەي ساقى، جام جەھانبىن ماڭا،
قىلايكىم بۇ جان نەقدىنى رەھن ئاڭا.

كىرەي راھ بەزمىگە ئاھات ئارا،
كۆرەي① يار ئەكسىنى مىرئات ئارا.

خاقانىي چىن شاھزادە فەرھاد شاھلىغىن [قەبۇل ئەتمەگەندىن]② مەئيۇس بولۇپ، ۋەزىر مۇلكئارا بىلە كېڭەش قىلىپ، خەزايىن غەرايىبىنى سەير قىلدۇرغانى ۋە ئول شاھزادە فەرھاد ئايىنەئى ئىسكەندەرنى كۆرۈپ، يەمەن سارىغە غارى سوقراتنىغە ئەزىمەت قىلغانى

خىرەد تەۋسەنى بەردى سۆزدىن خەبەر،
تەكەللۇم بىلە ساچتى شىرىن شەكەر.

ۋەزىرغە دىدى شاھى گەردۇن جەناب،
كۆڭۈلنى ھەزىن، دىدەنى قىلدى ئاب:

① قولىيازمىدا "كۆرەر" دەپ يېزىلىپ قالغان.
② [ ] ئىچىدىكى سۆزلەر تېكىستتە يوق.

"نە تەدبىر بىلە بىزگە ئول رام ئولۇر،
دىگىلكىم، نە ئىشدىن ئاڭا كام ئولۇر؟"

ۋەزىر سالدى باشىن تەفەككۈر قىلىپ،
زەمانى تۇرۇپ كۆپ تەھەييۇر قىلىپ.

دىدى: "ئەي جەھانبان كىشۋەر پەناھ،
ئاڭا ئەرزىمەس تەخت، زەررىن كۆلاھ.

خەيالى نە ئېركىن، ئانى بىلمەدىم،
كى ئەسرارىنى ئىمتىھان قىلمەدىم.

چۇ قىلدۇرسە بولغاي خەزايىننى سەير،
خەزايىن ئىچىدە دەفايىننى سەير.

خەزايىندا بار قىسىم-قىسىمى نىمە،
نەزەر قىلسە ئول ئاندا بىر-بىر نىمە.

بىرى كۆڭلىگە بولسە ئاندا پەسەند،
بولۇرمۇ ئىكىن غەمگە ئول سۇدمەند".

چۇ خاقان ۋەزىرغە قىلىپ يارلىغ:
"قىلىڭ باشلابان ئاڭا دىلدارلىغ."

ۋەزىر باشلادى سەرۇ ئازادنى،
خەزاينغە شەھزادە فەرھادنى.

تاماشا قىلىپ كۆردى بىر-بىر نىمە،
كۆڭۈلگە پىسەند بولمايىن ھىچنىمە.

سەياھەت قىلىپ سالدى بىر -بىر نەزەر،
كى بىر دۇرۇج كۆڭلىگە قىلدى ئەسەر.

دىدى: "ئەي ۋەزىر دۇرجنى قىل كۇشاد،
ندۇر بەتنىدە ئەيلەيىن ئىتتىھاد."

ۋەزىر چىرلادى ئاندا گەنجۇرنى،
كۇشاد ئەيلەدى دۇرجى فەغفۇرنى.

ئىچىدىن چىقىپ كۆزگۇ ئىسكەندەرى،
شۇئائ ئەتتى ئايىنەنىڭ ئەنۋەرى.

سەفاسىدىن ئولدى جەھان ئاشكار،
مۇئەييەن قىلىپ ئەكسىدە ھەر نە بار.

نەزەر قىلدى ئايىنەگە شاھزاد،
جەھان سەنئەتى ئاندا بولدى كۇشاد.

بەناگاھ كۆرۇندى دىيارى يەمەن،
نەزەر قىلدى ئول جايىنغە كۇھكەن.

كى تاغى كۆزىگە بولۇپ جىلۋەگەر،
نەمايان بولدى ئەجەپ بىر سۇۋەر.

كى ئول تاغ راھىدا ئافەت دۇرۇر.
بۇ ئافاتدىن ئۇچ ئەلامەت دۇرۇر.

بىرى ئەژدەھادۇر، بىرى ئەھرەمەن،
بىرىدۇر تىلسىمات ئادابى فەن.

بۇلاردىن ئۆتۈپ غارئارا كىرسە كىم،
ئاڭا جىلۋەگەر بولغۇسدۇر ھەكىم.

ھەمە مۇشكۇل ئىشدىن كۇشاد ئەيلەگەي،
دىبان غەيبىدىن دىلنى شاد ئەيلەگەي.

بۇ ئەسرارلار نەقشنى بىلدى ئول،
ئاڭا بارغالى چارەسىن قىلدى ئول.

بىلىپ شاھ خاقان بۇ ئەھۋالنى،
كۆرۈپ ئوغلىدا ئۆزگەچە ھالنى.

چۈنان مەنئ قىلدى، قەبۇل ئولمادى،
كى بارماقدىن ئۆزگە ھۈسۇل ئولمادى.

چۇ سۆزنى قىلىپ مۇندا مۇجمەل بەيان،
ناۋايى قىلىپدۇر مۇتەۋەل بەيان.

كىشى ئىستەسە نەقل تەتۋىلىنى،
تاپار «خەمسە»دە كۇللى تەفسىلىنى.

تۇت ئەي ساقيا، جامى گۇلگۇن ماڭا،
كى بولسۇن ئانىڭ زەۋقى ئەفزۇن ماڭا.

چۇ ئول يارنىڭ ياددا بەزم ئېتەي،
يەمەن ساربغە سەرگران ئەزم ئېتەي.

شاھزادەئى فەرھاد ئايىنەئى ئىسكەندەردە يەمەن شاھرىنى مۇلاھىز قىلىپ، ئول ئۇچ مەزكۇر ئافەتنى سەرەنجام ئەيلەپ، سوقرات غارىغە كىرىپ، ئول ھەكىم پارسا بىرلە كۆرۈشۈپ، ئۆز ھەقىقەت ھالىدىن خەبەر ئالغانى

چۇ سۆز خىرمەنىدىن تېرىپ خۇشەئى،
يەمەن ساربغە ئەيلەدىم تۇشەئى.

چۇ فەرھاددىن كەتتى سەبرۇ قەرار،
كۆرۈپ ئايىنە، بولدى بىئىختىيار.

دىدىكىم: "يەمەن ساربغە ئەزم ئېتەي،
كى ئافەتلەر ئاندا بارىپ رەزم ئېتەي."

ئاتاغە بالا كۆپ تەۋەللا قىلىپ،
كى خەيلى ھەشەمگە تەمەننا قىلىپ.

قىلىپ يارلىغ شاھ فەغفۇر چىن،
چۇ لەشكەرگە تولدى فەزايى بېچىن.

مۇھەييا بولۇپ بارچە خەيلى ھەشەم،
چۇ ئەزم ئەتتى شاھزادەئى شاھ جەم.

يۈرۈپ نەچچە كۈن ۋادىيۇدەشت ئارا،
كى تەي مەراھىل قىلىپ گەشت ئارا.

قاراسى كۆرۈندى بېچىن شاھرىنىڭ،
سەفاسى نەمۇدار ئولۇپ بەھرىنىڭ.

يەمەن مۇلكىگە يەتتى چۇنكىم خەبەر،
چىقىپ ئالدىغە بارچە ئەھلى شەھەر.

هەمە هىكمەت ئەھلى چقىپ پىشباز،
تەھىيەت قىلىپ ئەيلەپ ئەرز نىياز.

ئىتائەت قىلىچىن بويۇنغە ئاسىپ،
كى شەھ ئالدىغە كەلدى بىر-بىر باسىپ.

شەھەرگە كىرىپ تۇشتى بىئىختىيار،
چۇ تەخت ئۆزرە خاقان بولۇپ بەرقارار.

رەئايانى سوردىكى شەققەت بىلە،
سەرەفراز ئەيلەپ مۇرۇۋۋەت بىلە.

هەمە ئەھلى هىكمەتكە قىلدى كەرەم،
كى ئەئزاز ئىلە ئەيلەدى مۇھتەرەم.

دىدى شاھ خاقان سۇلتان ۋەقت:
بىلىگلار ئايا ئەھلى دەۋران ۋەقت.

مەمالىك ئۇچۇن كەلمەدىم ئالغالى،
جەغانە ئۆزۈمنى، سىنى سالغالى.

ۋەلايەتدە بىر تاغ باردۇر ئەيان،
هەكىمكى ئاندا بار ئىرمىش نىهان.

ئانىڭ يولدا ئەسرۇ ئافەت ئىمىش،
كى ئافەتدىن ئۆتسە كەرامەت ئىمىش.

مۇڭا راھبەر بولغالى كىم دۇرۇر،
مېنى باشلابان ئاندا كىملەر بارۇر.

دىدى يەر ئۆپۈپ بارچە هىكمەت سىرىشت:
"ئانىڭ يولدا باردۇرۇر دىۋى زىشت.

ئاڭا بارغالى هەددى ئىمكان ئەمەس،
ئانىڭ فەتھى ئالەمدە ئاسان ئەمەس.

ئىشتكەننى ئەيتۇرغە ئۇستاد بىز،
كى تەھقىقدىن چۇنكى ئازاد بىز.

چۇ بار بىزگە ئۇستاد تەبئى سەلىم،
كى نامى ئانىڭ كىم سۇھەيلا هەكىم.

كى بىر كۇھ غاربدا تۇتمىش مەكان،
ئىبادەت قىلۇر ئاندا ئىبلدىن نىهان.

بۇ ئىش مەئنەسىن ئول بىلۇر خوبراق،
كى يول باشلاساق ئاندا مەرغۇبراق".

بولۇپ [شاد] شەھزادە شەھ ئول زەمان،
سۇھەيلا مەكانغە بولدى رەۋان.

چۇ ئەزم ئەيلەبان ئاندا ئەركان بىلە،
كى ھىكمەت سىرىشت، بارچە ئەئيان بىلە.

يېتىپ قۇللە غارىغە يول تەي قىلىپ،
ھەمە لەشكەر ھامۇنغە تۇشتى كېلىپ.

پىيادە بولۇپ شاھ، شەھزادە ھەم،
سۇھەيلا ۋىساقىغە قويدى قەدەم.

كىرىپ غارئارا بارچە ھىكمەت مەئاب،
كى پەي رەۋسىدە شاھى ئالىجەناب.

بۇلاردىن بىرى ئېردى ساھىب نەزەر،
كىرىپ ئول زەمان پىرغە بەردى خەبەر.

سۇھەيلا ئىجازەت بېرىپ كىرگەلى،
چۇ ئول مېھمان ھالىنى سورغالى.

كىرىپ پىر ئالدىغە ئول شاھزاد،
بۇلارنى سۇھەيلا كۆرۈپ بولدى شاد.

سوراپ شاھدىن شاھ ئەھۋالىنى،
تەكەللۇم قىلىپ بىرنەچە قالىنى.

بايان قىلدى ھاكىمغە باشدىن-ئاياغ:
"ھەۋەس بولدى ئوغلۇمغە سوقرات تاغ.

خەزايىندا مىرئاتى ئىسكەندەرى،
بار ئېردى كۆرۈندى يەمەننىڭ پىرى.

نەزەر قىلدى ئوغلۇم ئاڭا ناگەھان،
بۇ سوقراتنىڭ غارى بولدى ئەيان.

ئانى كۆرگەلى بولدى ئول بىقەرار،
سەفەر قىلغالى ئەيلەدى ئىختىيار.

كىرىپ كەينىگە تەرك ئېتىپ تەختى-تاج،
كېلىپمىز بۇ يەرگە بولۇپ لائىلاج."

سۇھەيلا بولۇپ ئانچۇنان شادمان،
قىلىپ شاھغە نەچچە ئىشنى ئەيان.

نەزەر قىلدى شەھزادەگە پىر زال،
تەئەممۇل بىلە قىلدى بىر دەم خىيال:

"كى ماجاستدىن بىزگه ئەۋراددۇر،
بۇ شەھزادەنىڭ ئىسمى مەرھاددۇر.

ھەماناكى بولسۇن مۇبارەك ساڭا،
مەدەدكار ئولۇپ ھەق تەبارەك ساڭا.

نەچە يىل دۇرۇر تارتىبان ئىنتىزار،
فىراقىڭدا بولدى مەكانىم بۇ غار.

يېتىپ ئۆمر بەشيۈزگە قويدى قەدەم،
يېقىنلاشتى بولغاي ۋۇجۇدۇم ئەدەم.

بەھەمدۇللاھ كۆردۈم جەمالىڭنى مەن،
قىلاي ئەمدى دەفئى مەلالىڭنى مەن."

كى بىر-بىر مۇئەييەن قىلىپ راھنى،
كى شاد ئەتتى شەھزادە ۋە شاھنى.

كى بار ئاندا بىر ئەژدەھايى دەمان،
ئانىڭ ۋەھمىدىن بارچەنىڭ كۆڭلى قان.

ئانىڭ ئارقاسىدا ئېرۇر ئەھرەمەن،
بۇلارنى ھەلاك ئەتكۈسى كۈھكەن.

فەرىدۇن خەزايىن قىلىپ ئاندا نەقد،
كى تىلسىم بىلە قىلدى ئەژدەرنى ئەقد.

سۇلايمان نىگىنىگە دىۋ پاسبان،
بۇ دەمغە ئانىڭ ئىلكىدە ئول نىھان.

بۇلارنى سەرەنجام ئېتىپ پادىشاھ،
تاپار ئول ھەكىم جايىغە شاھ راھ.

ھەمە ئىشنىڭ ئەسرارىنى قىلدى پاش،
تامام ئەتتى سۆزنى ھەكىم تۆكتى ياش.

كى مۇندا بۇ سۆزنى قىلىپ ئىختىسار،
ھەمە سۆز نەۋايى كەلامدا بار.

كى «خەمسە» كەلامدا باردۇر تەۋىل،
قىلىپ شىمەئى سۆزنى مۇندا قەلىل.

تۇت ئەي ساقى ئىچمەك ئەزىمەت قىلاي،
چۇ شامى تىرىكلىك غەنىمەت قىلاي.

كى ئىشرەت قۇرۇپ، مەي ئىچەي دەمبە-دەم،
چېكەردىن بۇرۇن ئۆمر ئەفنىاسى دەم.

فەرھاد سۈھەيلا ھەكسم رەھنەمالىغى بىلە غارى سوقرانغە قەدەم قويغانى ۋە ئول ئەژدەرۇ ئەھرەمەننى ھەلاك قىلىپ، گەنجى ئەفرىدۇن، خاتەمى سۈلايمانىنى ۋە جامى جەھانبىن جەمشىدىنى دەستىگىر ئەيلەپ، خىزر رەھبەرلىكى بىرلە سوقرات مەكانىغە يول تاپقانى

چۇ سۆز ئەژدەرى ئول زەمان چەكتى دەم،
نەقۇلات خەيلىنى قىلدى ئەدەم.

قىلىپ ئول زامان پىر ئىلە ئەلۇبدائ،
چۇ شەھزادە بارماقغە قىلدى شۇجائ.

قالىپ ئاندا خەيلى سپاھى ئانىڭ،
بولۇپ ۋەھمدىن ئۆزرەخاھى ئانىڭ.

چۇ خاقانى چىن يىغلادى زار-زار،
ۋەزىر باشلىغىن بولدىلار ئەشكبار.

سپارىش قىلىپ ھەقغە فەرھادنى،
قۇچۇپ سۆيدىلەر سەرۇ ئازادنى.

كى فەرھاد ھەم گىرىە ئاغاز ئىتىپ،
ئاتا ئالىدا ئۆزرەلەر ساز ئىتىپ.

مۇكەممەل مۇسەللەھ بولۇپ شاھزاد،
قىلىپ قەۋم خەيلى بىلە خەيرباد.

بولۇپ كۇھ پەيكەر ئاتىغە سەۋار،
قىلىپ ئەژدەھا سارىغە ئىختىيار.

نىشان بەردى چۇن تاغنى ئەھلى خىرەد،
تىلەپ يۇردى ئاندا خۇدادىن مەدەد.

كېلىپ ئەژدەھانىڭ مەكانىغە تېز،
سالىپ باشىغە بەرقدەك رۇستەخىز.

مەشامىغە يەتتى چۇ ئىنسان ئېسى،
چۇ كىم ئاچقە يەتكەن كەبى نان ئېسى.

غەزەپ بىرلە چىقتىكى ئول غاردىن،
چىقىپ كەكرۇگە مەنزىلى تاردىن.

كۆزى تۇشتى فەرھادغە ئول زەمان،
چېكىپ ئول تەرەفكە دەمنى① رەۋان.

ئالىپ ئىلكىگە ئاندا ئوق بىرلە يا،
خەدەڭنى قىلىپ يايىغە جابەجا.

① قوليازمدا "دامنى" دەپ يېزىلىپ قالغان.

چۇ ئەژدەر سارىغە رەھا ئەيلەدى،
بەش-ئون ئوقدا جاندىن جۇدا ئەيلەدى.

چۇنان تولغانىپ ئۇردى ئول پىچۇتاب،
دەمى دۇدى بولدى جەھانغە ھىجاب.

چۇ ئول ئوق بارىپ تەگدى چۇنكى سنان،
سنان يوقكى، پەرران ئۆتۈپ ئوق يىلان.

زەمانى ئۆتۈپ ئىردى بولدى ھەلاك،
مۇنىڭ شەرىدىن قىلدى ئالەمنى پاك.

ئۆتۈپ ئەھرەمەن جانىىغە يۇرۇپ،
ئانىڭ شەرىگە ئىسمى ئەئزەم ھۇرۇپ.

قىلىچدا پۇتۇكلۇك ئىدى ئىسملار،
ئانىڭ زەربىدىن مۇنھەدىم جىسملار.

چۇ قالقاندا ھەم بار ئىدى ئىسمى زات،
سۇلايمان نەبى ئەيلەگەن ئىلتىفات.

تەقابل بولۇپ ئەھرەمەنگە دەلىر،
باشغە يېتىپ زەرب ئۇرۇپ نەررەشىر،

كى بىر زەرب ئىلە ئول زەمان ئۆلدى دىۋ،
بولۇپ كۆپ ئەلامات چىقتى غەرىۋ.

چۇ مەئۇاسغە كىردى ئول شول زەمان،
كى قەسرى ئانىڭ گويىيا بىر جەھان.

قايان باقسە نەقدىنە بسيارۇر،
نەكىم ئىستەسە ئاندا ئول باردۇر.

ياراتقانغە ئەيلەپ تەھىيەت ئەدا،
قىلىپ ھەر نەفەس شۇكر بىمۇنتەھا.

چۇ سوقرات تاغىغە قويدى قەدەم،
ئوقۇپ ئىسمى ئەئزەم ئوقۇپ دەمبەدەم.

مۇسافەت يۇرۇپ كەلدى بىر بىشەگە،
تەرەددۇد بىلە تۇشتى ئەندىشەگە.

نە كۆردىكى بىر مۇرغىزارى ئېرەم،
زەمانى تۇشۇپ ئاندا فەرھاد ھەم.

تۇت ئەي ساقى، مەي جامى ئالەم نەما،
كى ئول پىر دەيردە ئەيلەي ھەۋا.

مەئانى ھەرىمدە سوقرات ئولاي،
كى سوقرات يوق، بەلكى بوقرات ئولاي.

شاھزادەنىڭ فەرھاد ئەژدەر بىلە ئەھرەمەننى ھەلاك ئەيلەپ، سوقرات تاغىنىڭ تلسمنى خىزر رەھبەرلىكى بىرلە قەتەپ قىلىپ، ئول پىر ئەربابنى، ئەھلى تەئەييون ۋە ئەنقايى نايابنى غارنشىن سوقرات ھەكىم بىلە مۇلاقات (بولغانى)، جامى جەھانبىن ئاينەنىڭ ئىسكەندەر ئىسرارىنى ئول ھەكىمدىن تەئلىم ئالىپ، ئول ئاينەگە نەزەر ئەيلەپ، ئەجايىپ ئەھۋال پىش كەلگەنى

خىرەد غاربىدىن نۇكتە سوقراتۋار،
كەبى كۇھكەن ئەيلەدى ئاشكار.

ئەجايىب تەۋەققۇئنى تەقرىر ئېتىپ،
تلسمات زەيلىنى تەھرىر ئېتىپ.

فەراغەت تاپىپ ئىككى ئافاقدىن،
كېلىپ بىشەگە تۇشتى ئول ئاقدىن.

قاراپ كۆردى بىر چەشمەئى دىلفەزا،
ئانىڭ غۇلغۇلىدىن دىل ئەيلەر زىيا.

كى رۇست ئەتتى ئاتنى كېلىپ كۇھكەن،
قىلىپ شۇستۇشۇ پاك ئەيلەپ بەدەن.

نىياز ئىلە يەرگە قويۇپ باشنى،
خۇداغە تۆكۈپ يالبارىپ ياشنى.

كۆتەردى باشىن كۆردى بىر پىرنى،
كى مۇيسەفىد ئەھلى تەدبىرنى.

ئانىڭ جەبھەسى ماھى تابان كەبى،
ۋۇجۇدىكى مېھرى دەرەخشان كەبى.

دىدى پىر: "ئەي كۇھكەن يىمە غەم،
كۇشاد تىلسم ساڭا بولغاي بەھەم.

بۇ ۋادى ئارا بولغۇمىز رەھنەما،
چۇ رەھبەرلىكىمدە تاپارسەن نەۋا.

ئەزەل قىسمەتىدە ساڭا روزبدۇر،
سېنى ئىلتتكەن ئىشقىنىڭ سۇزبدۇر.

مەنەم خىزر پەيغەمبەرى زۇلكەرەم،
دىگەن سۆزلەرىم ساربىغە قوي قەدەم.

قەدەمنى ئەدەد بىرلە باسقىل ساناپ،
كى ئاگاھلىق بىرلە ھەر يان قاراپ.

كى ئون مىڭ قەدەمدە ئېرۇر سۈرەتى،
جەھاننى خەراب ئەيلەگەن ھەيئەتى.

كى ئول شەكلىنىڭ كۆكسىدۇر ئايىنە،
ئۆزىدەك ئانىڭ تابىئى بار يەنە.

توقۇز مىڭ قەدەم بولغانىڭدا رەۋان،
كۆزۈڭگە بۇ ئەشكال بولغاي ئايان.

تۇرۇپ ئاندا بىر ئوق رەھا ئەيلەگىل،
كى ئايىنەسىنى ئەدا ئەيلەگىل.

ئەگەر تەگسە ئوق كۆزگۈگە ئول زەمان،
غەرىب سەۋت ئىلە قوزغالۇر بۇ جەھان.

ئوقۇپ ئىسمى ئەئزەمنى ھەر بىر نەفەس،
دەمى ئىسمدىن قىلماغىل تىلنى بەس.

چۇ ئەشكالغە ئاندا بەردىڭ شىكەست،
كى جامى جاھانبىن ساڭا بەردى دەست

چۇ گەنجى ئىسكەندەر بولۇر ئاشكار،
ساڭادۇر نەسىب لۇتفى پەرۋەردىگار.

كى تاپقۇڭدۇرۇر جامى جەمشىدنى،
ئىلىكلەبكى سەن ئاندا خۇرشىدنى.

ئانىڭ نۇرىدىن تاپقۇڭزدۇر مۇراد،
بۇ مۇشكۇل بولۇر ئىلكىڭزدە كۇشاد.

ھەمە ماھۇ ۋەلۋاقىئە پاش ئېتىپ،
بەيان ئەيلەدى ئانى سىرداش ئېتىپ.

چۇ فەرھاد تەئلىم ئالىپ نەچچە سۆز،
تەكاۋەر سۇرۇپ ئول ساری قويدى يۈز.

يۈرۇپ ئىسمى ئەئزەمنى تەكرار ئېتىپ،
كى "لاھەۋلە"نى تىلغە ئىقرار ئېتىپ.

ساناپ باستى ئاندا توقۇز مىڭ قەدەم،
چۇ زاھىر بولۇپ ياد بەرگەن سەنەم.

تۇرۇپ ئاندا فەرھاد تەھەمۇل قىلىپ،
ئانى ئاتقالى كۆپ تەخەييۇل قىلىپ.

قورام ساقدىن ئىلگىرى ئالدى يا،
قىلىپ تىرەنى سىنەسىگە رەھا.

تېگىپ تىرە كۆزگۈ يۈزىگە چۈنان،
شىكەست ئولدى ئۇ، چىقتى قاتىغ بوران.

چۈ نابۇت بولۇپ بارچە ئەشكالالار،
نەمايان بولۇپ جايىدا ماللار.

دىلاۋەر بۇ ئەشكالغە باردى چۈست،
كى ئەشجارغە ئەسىنى قىلدى رۇست.

ئوشالدى تىلسىمى، ئاچىلدى ئىشىك،
بۇ ئەشكالالار بىرسى ئېرمەس تىرىك.

كۆرۈپ نەقدىلەرنى بولۇپ شادمان،
چۈ خاقان سارىغە بولدى رەۋان.

چىقىپ كەلدى فەرھاد مەسرۇر ھال،
بىرى بىرسى بىرلە كۆرۈشتى جەمال.

سالامەت كۆرۈپ شاھ شاھزادەنى،
چۈنان شاد ئولۇپ تۇتتى ئول بادەنى.

قىلىپ بەزل شاھانە فەرھادغە،
غەمى چۈن مۇبەددەل بولۇپ شادغە.

دىدى: "ئول تىلسىمنى قىلدىم شىكەست،
كى ئەشكالالارنى قىلىپ يەرگە پەست.

كۆچۈك بۇ مەكاندىن يۈرۈك قوزغالىپ،
سەرەنجام ئېتىك نەقدىلەرنى ئالىپ."

چۈ خاقان ئەزىمەت قىلىپ ئوغرادى،
سپاھى ئانىك ئارقەدىن پۈترادى.

تىلسىمى مەكانغە يەتتى يېقىن،
بارى خەيلى بىرلە چۈ ساھىب نەگىن.

كېلىپ تۇشتىلەر ئول خەزايىن ئارا،
كى ئول جايى نەيرەك ئايىن ئارا.

ئالىپ بارچە نەقدىنەنى ئول زەمان،
چۈ سوقرات غارىغە بولدى رەۋان.

مەراھىلنى تەي قىلدى سۈرئەت بىلە،
يېتىپ كەلدى تاغىغە فۇرسەت بىلە.

جەھاندا ئەجەب كۆھدۇر سەركە شان،
كى ئەۋجى تەقابىل بولۇپ كەھكەشان①.

كى ئەترافىدا غار بەھەد تولا،
مۇئەييەن ئىمەس پىر ياتقان خەلا.

تۇشۇپ ئاندا شەھزادە ۋە شاھلار،
تەۋەققۇف قىلىپ ئاندا ھەمراھلار.

تەفەككۇر قىلىپ تاپمادى غارنى،
كى غار ئىچرە ئول خىزرۋەش يارنى.

كى جامى جەھانسىنغە قىلدى نەزەر،
كى ئول غاردىن ئاندا تاپتى خەبەر.

مۇئەييەن قىلىپ يولنى ئول جام ئىلە،
يۇرۇپ ئول تەرەفكە نەچە كام ئىلە.

چۇ ئول جام نۇرى بىلە تاپتى يول،
تەئەننە بىلە تاپتىلەر ئوك ۋە سول.

---

① قولىيازمىدا "كەشكەشان" دەپ خاتا يېزىلىپ قالغان.

چۇ بىرغار تۆرىدە تاپتى نىشان،
ئۇچۇقلەن نىشان ساری بولدى رەۋان.

كىرىپ غارغە باستى نەچچە قەدەم،
چۇ سوقرات مەئۇاسى بولدى بەھەم.

تۇرۇپ ئاندا بىر دەم تەفەككۇر بىلە،
تولا فىكر ئەيلەب تەھەييۇر بىلە.

چۇ ئول پىردىن چىقتى ناگاھ سەدا،
ئانىڭدەك سۇرۇشدىن ئولدى ندا:

"مېنىڭ جانىمغە خىرام ئەيلەڭىز،
تەۋەھھۇمنى ئۆزگە ھەرام ئەيلەڭىز."

بۇلار دەرمەھەل باردى پىر ئالىغە،
تەھىييەت قىلىپ نۇكتە ھەللالىغە.

تەۋازئ بىلە ئەيلەدى ئىلتىجا،
دىدى "مەرھابا" ئاندا ساھىب دۇئا.

دىدى شاھغە پىر ئالى مەكان:
"ساڭا مۇژدە ئولدۇركى، بولغۇڭ جەۋان".

چۇ مۆھر ئاڭا بەردى پىر يادكار،
"كى بۇ مۆھردە تۇرغە ئەسرار بار.

قاچانكىم ساڭا يەتسە بىمارلىق،
يەنە پىرلىق، رەنج، تىمارلىق.

سالىپ مۆھرىنى ئاغزىڭا دەرمەھەل،
كى قىلساڭ سۇيىنى مەزاقىڭدا ھەل.

كى يۇتقان زەمان تاپقۇنىز سەھەتى،
يېتىپ نەۋ جەۋانلىق بەدەن قۇۋۋەتى.

ۋەزىر ھەم بۇ دەۋلەتكە بولدى قەرىن،
كى سەندىن ئېمەس ئىلگەرى ھەم كېيىن."

نەچە پەندىنى ئەيلەدى پىرى غار:
"قويۇڭ بۇ ئوغۇلنى چىقماڭ ئىكى يار".

چىقىپ تاشقارى شاھ خاقان، ۋەزىر،
بۇلار بىر بىرىگە بولۇپ دەستىگىر.

قالىپ كۇھكەن پىرىنىڭ قاشىدا،
تەۋازىئ قىلىپ تۇردى كۆز ياشىدا.

باقىپ جەبھەسىگە چۇ فەرھادنىڭ،
تاپىپ مەنبەئى ئاھ ـ فەريادنىڭ،

دىدى ئۇل: "ساڭا بولدى فەرھاد نام،
تۇشۇپدۇر ساڭا خاتەم ئايىنە جام.

ئەزەلدە ساڭا ئىشق بولدى نەسىب،
كى جامى جەھانبىندا تاپقۇڭ ھەبىب."

كى ئايىنەگە ئەيلەمەكدىن نەزەر،
مۇئەييەن قىلىپ ئاڭا بەردى خەبەر.

ئەيان ئەيلەدى ئانچە ئەسرارىنى،
تۇگەتتى دېبان نۇكتەنىڭ بارىنى.

دىدى: "مىڭ يىل ئېردى ساڭا ئىنتىزار،
بولۇپدۇر مەكانىم مېنىڭ ئوشبۇ غار.

سېنى كۆردۇم ئۆمرۇم بولۇپدۇر تەمام،
بەقا مۇلكىگە ئەيلەگەيمەن خىرام."

بۇ سۆزنى دېبان كەتتى ئالەمدىن ئۇل،
چۇ ئۇل غار بەتتىدە بولدى خۇمۇل.

چۇ شەھزادە چىقتى بولۇپ ئەشكبار،
بۇلار ئەيلەدى يانغالى ئىختىيار،

چۇ ئاندىن كۆچۈپ كەلدى لەشكەر ئارا،
يېتىپ كەلدى ئەۋۋەلقى مەنزەر ئارا.

سەرەنجام ئەيلەپ تىلسىماتنى،
كى چىن سارىغە سۈردىلەر ئاتىنى.

مەۋ ئىزە

جەسەد غارىنىڭ ئەژدەرى نەفس دۇر،
خىيالات فاسىد ئارا ھەبس دۇر.

تەكەببۇر بىلە ھىرىس دۇر ئەھىرەمەن،
دىماغىڭ ئەماردا تۇتمىش ۋەتەن.

تەغافۇل ئىبرۇر بۇ تىلسىمى جەھان،
كى بۇ نەيرەڭ ئىچرە بولۇپ سەن نىھان.

رىيازەت خەدەڭنى مۇھەييا قىلىپ،
قەنائەتدە قەددىڭنى چۇن يا قىلىپ.

رەھا ئەيلەگىل ئوقنى فەرھادۋار،
كى ئەژدەر نىھادىدىن ئۆرلەت دەمار.

سەداقەت قىلىچىن قىلىپ تېزرەڭ،
كى ئول دىۋنى قەتل قىلماق كېرەڭ.

چۇ ئاگاھلىقدىن ساڭا بەرسە دەست،
كى غەفلەت تىلسىمنى قىلغىل شىكەست.

قىلىپ ئەقلىنى خىزىردەڭ راھبەر،
كۆڭۈل سىرىدىن ئاندا ئالغىل خەبەر.

ۋۇجۇدۇڭدىن ئولسە بۇ ئىشلار ئەيان،
كى سوقرات بولماقغە يوقتۇر گۇمان.

چۇ سوقرات ئولۇپ يولغە قويغىل قەدەم،
كۆڭۈلدىن ئەلايىقنى ئەيلەپ ئەدەم.

كى يارى ھەقىقەتكە بەرگىل كۆڭۈل،
ھەۋەس مېھرىدىن غۇنچە يەڭلىغ تۇگۈل.

كى مەھۋ ئولسە سەندىن ھەۋايۇ ھەۋەس،
قەبۇل ئەيلەگەي يار فەريادرەس.

تۇت، ئەي ساقيا جامى جەمشىدنى،
كۆرەي ئەكسىده ئەكسى خۇرشىدنى.

شۇئائىدىن ئولسۇن مۇرادىم ئەيان،
چۇ ياريمدىن ئەرمەنده تاپغۇم نشان.

خاقانى چىن شەھزاده فەرھاد بىله ئول بەلالەرنى دەفئ قىلىپ، جامى جەھاننەمانى قولغه كەلتۈرۈپ، سوقرات ھەكىم بىله كۆرۈشۈپ، چىن شەھرىگه كېلىپ ئاينەئى ئىسكەندەرگه قاراپ، ئەرمەن شەھرى جلوۋه بېرىپ، شىرىن جەمالىنى مۇشاھەده قىلىپ، ئەرمەنگه ئەزىمەت قىلغانى

رىۋايات نەققاشى چەكتى رەقەم،
كى چىن سەفھەسگه سۈرۈپدۇر قەلەم.

كەلدى خىرەد بىرله گەنج ئاچتىلار،
چۇ سۆز نەقدىنى فاش ئېتىپ ساچتىلار.

زەمانكى خاقان فەراغەت تاپىپ،
بەلا دەفئ ئېتىپ، ئىستراھەت تاپىپ.

يەمەن ئەھلىنى لۇتفدىن قىلدى شاد،
چۇ ئول خەلق بىرله قىلىپ خەيرباد.

سۇھەيلا بىله ھەم كۆرۈشتى كېلىپ،
كۆچۈپ يۇردى ئاندىن ئىجازەت ئالىپ.

كىرىپ يولغه لەشكەر قەتارا قەتار،
ئاياغىدا قىلدى بەيابانىنى تار.

يۇرۇپ فەۋج-فەۋجۇ گۇرۇھا گۇرۇھ،
كى خاقانۇ شەھزادەئى باشۇكۇھ.

باسىپ شاد-خۇررەم مەنازىل كېزىپ،
كى تەي ھەربەسىده مەراھىل كېزىپ.

يۇرۇپ نەچچه كۈن دەشت ۋادى ئارا،
خىتاي ئۆلكەسىدىن كۆرۈندى قارا.

چۇ داخىل بولۇپ قەلئەگه شاھى چىن،
تولۇپ① ئادەمگه فەزايى زىمىن.

يېتىپ ئېردىكىم بىسەرەنجاملىق،
ھامانا بولۇپ ئەلگه ئاراملىق.

چېرىك بىرله شەھنىك چۇ قالدى ئىشى،
كى ئۆز جايىغه تارقادى ھەر كىشى.

① قولىيازمدا "بولۇپ" دەپ يېزىلىپ قالغان.

خەزاینغە تاپشۇردى نەقدىنەنى،
كى جامى جەھان بىرلە ئايىنەنى.

كى ھەركىم تاپىپ ئۆز يېرىدە قەرار،
كى تەسكىن تاپىپ ھەم شەھى كاردار.

چۇ فەرھاد كۆڭلى مۇشەۋۋەش ئىدى،
چەراكسم ۋۇجۇدىدا ئاتەش ئىدى.

ھەۋەس قىلدى ئايىنە نەززارەسىن،
ئانىڭدا تاپارغە كۆڭۈل چارەسىن.

مۇسائىد زەمانى تاپىپ شاھزاد،
كى ئايىنەگە ئەيلەدى ئىجتىھاد.

نەزەر قىلدى ئايىنەگە ئول زەمان،
چۇ ئەرمەن دىيارى كۆرۈندى ئەيان.

نەمايان كۆرۈپ بىستۇن كۇھنى،
ئاڭا ئىشلەگەن خەيلى ئەنبۇھنى.

ئاراسىدا بار ئۆزىدەك كۇھكەن،
كى مىتىنىڭ زەربى خاراشكەن.

زەمانى ئۆتۈپ كەلدى بىر ماھۇەش،
نىقابى يۇزىدە ئېرۇر شاھۇەش.

رەھا بولدى يۇزدىن سەبادا ھىجاب،
كېتىپ ئەبر چۇن فاش ئولۇپ ئافتاب.

چۇ فەرھاد سالدى نەزەر ماھغە،
كى ئەۋۋەل نەزەردە تۇرۇپ ئاھغە.

يىقىلدى كېتىپ ھۇشدىن مۇردەدەك،
كى تۇپراق ئارا ياتقان ئەفسۇردەدەك.

چۇ مەفھۇم ئېتىپ بۇ ئەمەلنى ۋەزىر،
كى شەھ ئالدىغە كەلدى رەۋشەن زەمىر.

بەيان ئەيلەدى ئۇشبۇ ئەسرارنى،
جەھانبىندە تاپقان ئىمىش يارنى.

ئىلاجىغە ئانى نىچۇك قىلغامىز،
كى شەھزادەنىڭ فىكرىدە بولغامىز①.

ئىشىتتى چۇ خاقان ئارا پىچۇتاب،
زەمانىكى دەستۇرغە بەرمەي جەۋاب.

① قولىيازمىدا "بولغۇمىز" دەپ يېزىلىپ قالغان.

تەئەممۇل بىلە قىلدى فىكرى ئەمىق،
خىيالات بەھرىدە بولدى غەرىق.

يېتىپ كەلدى فەرھادنىڭ باشىغە،
نەكۆردىيۇ تۇردىيۇ كۆز ياشىغە.

زەمانى ئۆتۈپ بولدى ئول ھۇشيار،
بولۇپدۇر چۈ ئايىنەدەك بىقەرار.

بولۇپ چېھرەسى زەئفدىن ئەرغۇۋان،
نەدۇر ئەرغۇۋان ئول، دىگىل زەئفەران.

ئىكىنچى نەزەر قىلدى ئايىنەگە،
سالىپ كۆزنى كۆركەن مۇئايىنەگە.

نەكۆردى، جەھانىن يۈزى تىرەدۇر،
قايان باقسە ئاندا نەزەر خىرەدۇر.

ۋۇجۇدىنى زەئف ئەتتى دەردى فىراق،
زىيادە بولۇپ ھەر زەمان ئىشتىياق.

ھەكىمۇ ئەتىبانى جەمئ ئەتتى شاھ:
"كى شەھزادە رەنجىگە بول چارە خاھ!"

ھەكىملەر مىزاجىنى تەفتىش ئېتىپ،
دەقىق ئىلملار بىرلە ئەندىش ئېتىپ.

دىدىكىم: "بۇلار خىلتى سەۋدا دۇرۇر،
ئىلاجى مۇنىڭ سەيرى دەريا دۇرۇر.

كى دەريانى سەير ئەتسە دەفئ ئولغۇسى،
خىيالاتى سەۋداكى رەفئ ئولغۇسى."

بۇ سۆز بىرلە خاقان قىلىپ يارلىغ،
كى ئەركانى دۆلەتكە دىلدارلىغ.

سەرەنجام ئېتىپ بارچە ئالاتنى،
چۈ دەريا ساري سۇردىلەر ئاتنى.

كېلىپ كېمەگە كىردى خاقانى چىن،
مۇزەييەن قىلىپ چۇن سەفىنە ئىچىن.

شەھەردەك ئىدى ئول كېمە ۋۇسئەتى،
سىغىپ ئاندا ئەركان ئىلە دەۋلەتى.

خەلايىق كۆپ ئېردى چۈ خاقان بىلە،
كى شەھزادەئى زارى ھەيران بىلە.

سۇروپ كېمەنى نەچچە كۈن سۇ ئارا،
كى غايىب بولۇپ ئاندا كۆزدىن قارا.

سۇدىن ئۆزگە ئالەمدە يوقدۇر نىشان،
غەرىب ۋاقىئە ئاندا بولمىش ئەيان.

قەزارا ئېسىپ ئول زەمان تۇند باد،
قىلىپ بارچە ئەل جان بىلە خەيرباد.

ئۇرۇپ كېمەنى ئەيلەدى پارەئى،
تاپالماي خەلايىق ئاڭا چارەئى.

بولۇپ غەرق كىشتى، فۇرۇ كەتتى ئەل،
بۇلارغە كېلىپ ئېردى بادى ئەجەل.

كى زەۋرەقچەدە قالدى دەستۇر، شاھ،
بولۇپ ئۆزگەسى بەھر ئىچرە تەباھ.

كى بىر تەختەدە قالدى شاھزادە ھەم،
كېلىپ باشغە بۇ ئىش، ئانى باستى غەم.

چۇ دەستۇر ئىلە شاھ تاپتى نەجات،
قالىپ ئاندا شاھزادە ئالى سىفات.

چۇ خاقان چىن ياندى ھەسرەت بىلە،
ئاقىپ ئاندا فەرھاد فۇرقەت بىلە.

كى خاقان بولۇپ شەھرىدە بەرقەرار،
بالا دەردىدە يىغلادى زارۇ زار.

سۇروپ مەۋجى دەريا چۇ فەرھادنى،
كى ھىجران دىياردا مۇئتادنى.

يەمەن جانىبغە يۇروپ سۇ ئارا،
يىراقدىن سۇ ئىچرە كۆروندى قارا.

كى سۇرئەت بىلە ئول تەرەف يۇردى ئول،
نىشانە ساري زەۋرەقىن سۇردى ئول.

يېتىپ كەلدى، كۆردى ئۇلۇغ بىر كېمە،
كېمە ئەھلىگە تۇشتى كۆپ ۋاھىمە.

قاراقچىمكىن دەپ گۇمان ئەيلەدى،
يىراقدىن تۇروپ ئىمتىھان ئەيلەدى.

چۇ شاھزادە قىلدى بۇلارغە سەلام،
تەۋازۇئ بىلە قىلدى گۇفتۇ كەلام.

دىدىكىم: "فەقىر ئەھلى تۇججار ئىدىم،
كى نۇر دىدەئى مەردى سەييار ئىدىم.

بۇ دەريادا بولدى سەفىنە غەرىق،
فۇرۇ كەتتى ئەل تەختى بەھرى ئەمىق.

ئاقىپ مەن، ماڭا ھۇشدىن يوق ئەسەر،
كى تەقدىرى ھەق بەردى سىزدىن خەبەر."

بۇ يەڭلىغ تەكەللۇمنى بىلدى ئۇلۇس،
كى ئالدى، كېمە ئىچرە بەردى جۇلۇس.

بۇلار بىرلە باردى يەمەن ساريغە،
ۋەلى غەرق ئولۇپ ئىشق ئەبھارغە.

تۇشۇپ ئىشقدىن جانغە يۇز مىڭ شىكەنج،
نىھان كۆڭلىدە يۇز تۇمەن دەردۇ رەنج.

نەچە كۈن يۇرۇپ ئىبردى ئەبھار ئارا،
بىناگاھ چىقىپ خەلقدىن ماجەرا.

كى مەللاھلار قىلدى ئەفغان بەسى،
چۇ كۆز يۇمدىن ئاقىزىپ قان بەسى.

ھەمە ئىزتىراب ئەتتى مۇزتەر بولۇپ،
فىغان بىرلە گويا كى مەھشەر بولۇپ.

چۇ فەرھاد سوردى: "نەدۇر ۋاقىئە؟
كى ئەسلە يىمەڭ غەم، بولۇر دافىئە.

بەيان ئەيلەڭىز مۇندا ئەسرارنى،
قىلاي دەفئ سىزلەردىن ئەغيارنى."

بۇلار ئەيدى: "كەلدى يېتىپ راھزەن،
قۇتۇلماسمىز ئەمدى نە بىزلەر، نە سەن.

قاراقچى كېمەسى بولۇپدۇر يېقىن،
ھەمانا بولۇر كېمەمىز ئاتەشىن.

كى ئوت بىرلە بىزنى خەراب ئەتكۈسى،
كېمە ئىچرە سىخلاپ كەباب ئەتكۈسى."

كى شەھزادە ئەيدى: "يىمەڭ ئەسلە غەم،
قىلىڭ شادلىق، قىلماڭىز كۆزنى نەم.

تاپىڭ بىزگە لايىق خەدەڭ بىرلە يا،
خۇدانىڭ ئاتى بىرلە ئەيلەي فەنا.

بۇلار دەرمەھەل ئوقۇ يا كەلتۇرۇپ،
دۇئاغە قول ئاچتى بۇلار ئولتۇرۇپ.

چۇ پەيۇەند ئېتىپ شەستىگە بىر خەدەك،
رەھا ئەيلەدى خەسمغە بىدەرەك.

كېلىپ تەگدى ئوق، بولدى ئاتەش فىشان،
كۆيۇپ ئوتىدا قالمادى بىر نىشان.

بارى راھزەنلەر قاچا باشلادى،
ۋە بەئزى ئۆزىنى سۇغە تاشلادى.

كى بىر ئوق بىلە ئەلنى قىلدى خەلاس،
ھەمە راھزەنلەردىن ئالدى قىساس.

بۇلار قويدى فەرھاد ئاياغىغە يۇز،
كەفۇ پايىغە سۇردى يۇز بىرلە كۆز.

ھەمە خەلق بىلدى ئانىڭ جۇرئەتىن،
دىلۇ جان بىلە ئەيلەدى خىزمەتىن.

بۇلار ئىچرە بىر مەرد ئىدى دەردمەند،
خىرەدمەند ـ دانا بەسى ھۇشمەند.

كى شاھۇر ئىدى خەلق ئارا نام ئاڭا،
كى سەير ـ سەياھەت ئىدى كام ئاڭا.

تەئەننى قىلىپ باقىتى فەرھادغە،
تەئەججۇپ قىلىپ سەرۇ ـ شەمشادغە.

ئۇلۇغلۇق نىشاننى قىلدى گۇمان،
گۇمان ئولكى بۇ ئېرمىش ئالى نىشان.

"يىگەنمۇ ئېكىن ئىشقدىن كۇلفەتى،
ئانىڭ خىزمەتىگە بولاي ئۇلفەتى."

مۇڭاسا قىلىپ مېھرىبانلىق بىلە،
مۇھەببەت قىلىپ قەدرداىنلىق بىلە،

چۇ كىشتى ئارا قىلدى خەددامىلىق،
چىقىپ خۇشكىغە يەتتى ئارامىلىق.

چۇ فەرھاد يىغلار ئىدى ھەرزەمان،
چېكىپ تاڭغە تەگرۇ چۇ ئاھۇ فىغان.

خەلايىق بىلە ئەيلەمەي ئىتتىھاد،
كى پىنھان قىلۇر ئېردى يارىنى ياد.

چۇ فەھم ئەتتى شافۇر كۆڭۈل ھالىنى،
ئاڭا مەي بېرىپ سوردى ئەھۋالىنى.

كى مەي زورى ئاندىن كۆتەردى ھىجاب،
سەۋالىغە ئانىڭ چۇ بەردى جەۋاب.

كى ئاينەدە ئانى كۆرۈپ ئول زەمان،
چۇ شافۇرغە ئېيتتى بىر-بىر ئەيان.

ھەمە ماھۇۋەلۋاقىئە قىلدى ھەل،
كى قىسمەت بولۇپ ئىشق دەردى ئەزەل.

چۇ شافۇر بىلدى بۇ ئاۋارەلىك،
كى ھىجران ئىلكىدە بىچارەلىك.

دىدى: "غەم يىمەڭ بىزگە مەئلۇم دۇر،
تۇشۇڭ تەئبىرى بەلكى مەھۇم دۇر.

كى ئەرمەن دىيارى ئىكەن كۆركەنىڭ،
داعى ئاندا ئېرمىش ئىكەن كۆيگەنىڭ.

كى ئول جايىدىن ساڭا بەردىم خەبەر،
ۋە بەلكىم بولۇپ دەشت ئارا راھبەر.

سېنى باشلاغۇم يار جانان ساري،
كى ئايىنەدە كۆڭۈل ئالغان ساري."

چۇ شەھزادە ئەيدى: "بۇ ئىشدۇر مەھال،
ۋە ياتۇش دۇرۇر بۇكى، ياخۇد خىيال.

كۆڭۈل ئىستەبان بىزگە بەردىڭ مەدەد،
قەبۇل ئەتمەگەي بۇ سۆزۈڭنى خىرەد.

چۇ شافۇر نەقاشى كامىل ئىدى،
خىيالىغە كەلگەنگە ئامىل ئىدى.

چېكىپ خامەسىن، نەقش قىلدى ئەيان،
كى ئەرمەن دىيارىغە تارتىپ نىشان.

ئەجەب تەرھ قىلدى نەمۇدارىنى،
كى فەرھادنىڭ كۆرگەنىن بارىنى.

مۇنى كۆرگۈزۈپ ئېردى فەرھادغە،
چۇ كۆرگەن زەمان تۇشتى فەريادغە.

نەكۆردىكى ئايىنەدە، كۆردى ئول،
كۆرۈپ شەكلىنى، سۆزنى تۇتتى قەبۇل.

قويۇپ ئاندا شاھۇر ئاياغىغە باش،
قىلىپ ئەجىز ئىزھار، كۆپ تۆككىنى ياش.

دىدى: "باشلاڭلار ئىشىق ۋادىسىغە،
قىلاي جان پىدا يولىڭلار ھادىسىغە."

ھەممە خەلق بىرلە قىلىپ خەيرباد،
تۇشۇپ دەشتىغە بۇ ئىكى نامۇراد،

چۇ ئەرمەن دىيارىغە ئەزم ئەيلەدى،
يېتىپ ئاندا كۆرگەننى جەزم ئەيلەدى.

كېلىپ كۆردى چۇن بېستۇن تاغىنى،
بۇ تاغ ئىچرە چۇن كار قىلماغىنى.

مىڭۇ ئىككى مىڭچە ھۇنەر پىشىلەر،
مۇنىڭ ھەر بىرى ئىلكىدە تىشىلەر.

چاپار ئېردى تاغنى مۇشەققەت بىلە،
مىتىندە كېسىپ ئانچە مېھنەت بىلە.

ئايا ساقىيا، جام تۇت تاغ-تاغ،
ئانىڭ يادىدا نۇش ئەيلەي ئاياغ.

كۆڭۈل تاغىدىن بەھر جارى قىلاي،
چۇ كۆز يولىدىن نەھر جارى قىلاي.

شاھزادىئى فەرھاد دەريادىن چىقىپ، شاھۇر بىرلە تاپىشىپ، ئەسرارىنى فاش قىلغاندا، شاھۇر ئەرمەنىدىن نىشانە ئەيتىپ، فەرھادنى ئەرمەن جانىبىغە باشلاپ، كۇھى بېستۇن قازغان خەلايىقغە يەتكەنده، ھالىغە رەھىم قىلىپ، مىتىننى قولىغە ئالىپ، چاپىپ، خەلايىقنىڭ ئۇچ يىللىق ئىشىن بىر لەھزەده قىلغان خەبەرى شىرىنغە مەئلۇم بولۇپ، كېلىپ مۇسافىردىن پۇرسىشى ئەھۋالى قىلغانى

چۇ سۆز داستانىغە چەكتى رەقەم،
خىرەد سەفھەسىگە چۇ سۇردى قەلەم.

چۇ فەرھاد ئاندا نەزارە قىلىپ،
كى رەھىم ئەيلەدى ئەلتە چارە قىلىپ.

كېلىپ ئىش باشىدىن سوئال ئەيلەدى،
خەلايىق مۇڭا ئەرزى ھال ئەيلەدى.

دىدى: "شاھىمىز ھۆكمىدۇر بۇ ئۇمۇر،
ئانىڭ ئەمرىچە تاپتى بۇ ئىش زۇھۇر.

كى ئۇچ يىل بولۇپدۇر بۇ مېهنەتكە تۇش،
دەريغا بولۇپمىز مۇشەققەتكە تۇش.

كى تاغ باشدا بىر ئۇلۇغ بەھردۇر،
ئانىڭدىن سۇ ئاچماقغە بۇ قەھردۇر.

كى خارانى كەسمەكدە بولدۇق زەئىف،
ئەدا بولغالى تۇردى ئۆمرى شەرىف."

بۇ سۆزلەرنى ئەيتىپ بولۇپ ئەشكبار،
بۇ بىچارەلەر يىغلادى زار-زار.

ئەسەر قىلدى فەرھاد مەھجۇرغە،
تۇرۇپ مەسلەھەت قىلدى شاپۇرغە.

دىدى: "كۆردۈم ئايىنەدە مسلىنى،
بۇ سۆھبەتدە تاپقۇم ئانىڭ ژەسلىنى.

خەلايىقنى مېهنەتدىن ئەتكۈم ئەمان،
قىلاي بىر ئىشى، بولغاي ئول داستان.

جەھان سەفھەسىدە قويماي يادكار،
بۇ ئىشدا ئۆلەي، يا تاپاي ژەسلى يار."

دىدى ئاندا شاپۇر با ئېئتىقار:
"قىلاي كارىڭىزدا فەقىر ئىمتىداد.

بۇ جان تەندە باردۇر رەفىقىڭ بولاي،
كى غەم تۇنلەرىدە شەفىقىڭ بولاي.

بۇ سەرھەددە ئىش بىزگە تەقدىردۇر،
كى تەقدىر ئىشغە نە تەدبىردۇر.

ئىلىك ئۇركى، بۇ ئىشدا تاپقۇڭ مۇراد،
قولۇڭدا بولۇركىم بۇ مۇشكۈل كۈشاد".

كى فەرھاد بىچارە پۇردەرد-غەم،
تەۋەككۈل قىلىپ ئىشقە قويدى قەدەم.

كى سەركارىغە ئەيلەدى ئىلتىفات:
"تەبەر، تىشەنى كەلتۇرۇڭ بىزگە پات.

كى ھازىر قىلىڭ بولسە ھەددادلار،
چۇ خۇررەم بولۇڭ ئەمدى ناشادلار".

يىغىپ بارچە ئەسباب ئالاتنى،
كى نەزر ئەيلەڭىز قان قىلىپ شاتنى.

بۇلار يىغدى بارچە تەبەر، تىشەنى،
بۇلار كارىغە قىلدى ئەندىشەنى.

ياساپ نەچچە تىشە بىلە بىر مىتىن،
كى پىنھان ئاڭا سۇ بېرىپ شاھى چىن.

كى يۇز تىشە ۋەزنى بىلە پۇتتى ئول،
كى مىتىن سوقۇپ كارىغە ئۇردى قول.

تاماشا قىلىپ تۇردى ھارغان ئۇلۇس،
شەھەردىن ھەشەر بىرلە بارغان ئۇلۇس.

كى خارا كېسىشكە ئويۇن باشلادى،
نەچە قۇللەلەرنى كېسىپ تاشلادى.

چۇ مىتىن قىلىپ تاغنى گەرد-گەرد،
دىماغىن مۇشەۋۋەش قىلىپ ئاھى سەرد.

خەلايىق قىلىپ ئېردى ئۇچ [يىل] بۇكار،
كى بىر سائەت ئىچرە قىلىپ شەھرىيار.

تەئەججۇب قىلىپ خەلق بۇ كارغە،
فىدا جان قىلىپ بۇ ئىكى يارغە.

كى مىتىنى زەربىدە خاراشكەن،
قىلىپ رەخنە خارانى ئول كۇھكەن.

ئانىڭ زەربىدە ساچراغان رىزە تاش،
چىقىپ ئەيلەگەي چەرخ جىسمىن خەراش.

بۇ يەڭلىغ قىلىپ ئىشنى بىرنەچچە كۇن،
چاپىپ فىل كەبى تاشنى قويماي پۇتۇن.

يېتىپ بۇ خەبەر ئول زەمان شاھغە،
داغى يەتتى شىرىن سەنەم ماھغە.

"كېلىپ غەيبدىن بىر مۇسافىر جوۋان،
كۆرۈپ خەلقنى لۇتف قىلدى ئەيان.

چۇ ئۇچ يىللىق ئىشنى قىلىپ لەھزەدە،
ئۇچۇردى قۇراملارنى بىر لەمھەدە.

مەھنىبانۇ ئېردى چۇ ئەرمەنگە شاھ،
كى شىرىن مەلاھەت سىپىھرىنگە ماھ.

بۇلارگە تۇشۇپ كۆرگەلى ئىشتىياق،
ئانى كۆرگەلى بارچە قويدى ئاياق.

چۇ شەھ باد پەيماغە راكىب بولۇپ،
تەقى ماھ بارماقغە راغىب بولۇپ،

كى خەيلى ھەشەم بىرلە بولدى سەۋار،
بۇلار پۇترادى، بولدى ئالەم غۇبار.

ھەشەم بىرلە ئاندا يېتىپ كەلدى شاھ،
مەھافە بىلە ماھ زەررىن كۇلاھ.

يېتىپ ئول زەمان كار سەرھەددىغە،
نەزەر سالدى فەرھادنىڭ قەددىغە.

جەۋانى ئېرۇر ئادەمى با شۇكۇھ.
ئانىڭ زەربىدىن لەرزەگە كەلدى كۇھ.

تۇرۇپ سائەت ئاندا تاماشا قىلىپ،
ئانىڭ كارى خاتىرنى شەيدا قىلىپ.

ئەدەب بىرلە فەرھاد قىلدى سەلام،
بۇلار ھەم ئانى ئەيلەدى ئېھتىرام.

ساچىپ نەۋجەۋان باشىدىن سىيم-زەر،
چۇ مەنۇن ئولۇپ ئاندا بارغان ھەشەر.

چۇ ئول ۋەقت مەھفىلگە تەگدى سەبا،
چۇ گەردۇن ھىجابىنى قىلدى رەھا.

سۇرۇپ ئاينى ئەبرى قىلىپ ئاشكار،
جەمالىنى كۆرسەتتى ئول مەھ نىگار.

كۆزى تۇشتى فەرھادنىڭ ماھغە،
كېتىپ قۇۋۋەتى تۇردى ئول ئاھغە.

كى مەدھۇش بولماقغە بولدى يېقىن،
ئۆزىن توختاتىپ تۇردى بىر دەم كېيىن.

كى شافۇر قىلدى مەدەكارلىق،
نەسىھەت بىلە قىلدى دىلدارلىق.

"كى توختات① ئۆزۈڭ، قىلماغىل ئاھ-زار،
تەھەممۇل قىلىپ بولكى مەردانەۋار."

چۇ فەرھاد قىلىپ بىر بىيىك بارگاھ،
نۇزۇل ئەيلەدى ئاندا شەھ بىرلە ماھ.

كى ھالىن سوراپ شاھ فەرھادنىڭ،
دىيارىن سوراپ سەرۇ ئازادنىڭ.

① قولىيازمىدا "توختاپ" دەپ يېزىلىپ قالغان.

مۇڭاسالىق ئەيلەپ، بولۇپ مېھرىبان:
"ئەجەپ خۇش كېلىپسىز ئەزىز مېھمان.

مەنۇ شاھمەن، سىڭلىمىز ماھدۇر،
جەھان شاھلارى ئاغزىدا ئاھدۇر.

ئەرىق قازماق ئەمرىن قىلىپ ئىختىيار،
قىلىپ يارلىغ بىزگە بۇ مەھ نىگار.

ئانى تەرك قىلماقغە يوقدۇر ئىلاج،
كى ئۇچ يىلغە تەگرۇ تاپالماي رەۋاج.

كى جەمئ ئولدى مۇندا ھۇنەر پىشەلەر،
كى خاراغە ھەر دەم ئۇرۇپ تىشەلەر.

مۇشەققەتلەر ئىچرە كېچىپ روزگار،
كى تەدبىر ئىلە ئىشلەبان بىشۇمار.

ئانىڭ قىلغانى بۇ ئىدى كۆردۇڭۇز،
بارىنىڭ كۆزى سۇ ئىدى كۆردۇڭۇز.

ئەتا قىلدى سىزنى خۇدايى جەھان،
بەھەمدۇللاھ، بولدى خەلايىق ئەمان.

ئەگەر ئىشغە بولسە سەرەنجاملىق،
شەھەر خەلقىغە بولسە ئارامىلىق.

كى سىزگە بېرۇر تەگرى ياخشى جەزا،
كى مىننەت تۇتۇپ بولغۇمىزدۇر رىزا.

كى بۇ ماھۇەش ئانچۇنان شاد ئولۇر،
بارى خەلقىنىڭ كۆڭلى ئاباد ئولۇر."

ئەدەب بىرلە قىلماي چۇ فەرھاد سۆز،
ھەيا بىرلە يەرگە تىكىپ ئىككى كۆز.

كى جارى قىلىپ كۆزىدىن ياشىنى،
ئاياغىغە ئانىڭ قويۇپ باشىنى:

"بۇ خىزمەتىنى جان بىرلە تۇتتۇم قەبۇل،
قىلائالماغاي بولسە كىم ئۆزگە قۇل."

كۇلۇمسۇپ باقىپ يار قىلدى نىگاھ،
كى بىچارە بىدىل چېكىپ قاتىغ ئاھ.

چۇ فەرھادنى كۆردى شىرىن سەنەم،
كى تەئسىر ئېتىپ ئىشق ئوتى ئاڭا ھەم.

تاماشا قىلىپ سائەتنى ماھۇەش،
كى بانۇيى ئالى نەسەب شاھۇەش.

كى ئەھسەن قىلىپ ئىلكىنى قاقبان،
كى قۇللابى ئىشق بوينىغە تاقبان.

نەچە ئىشنى فەرمان قىلىپ، خەيرباد
ئېتىپ، ياندى شەھرىگە مەسرۇر-شاد.

قالىپ ئاندا فەرھاد غەم تاغىدا،
نەغەم تاغىدا، بىل ئەلەم تاغىدا.

چېكىپ ئاھ، مىتىن ئۇرۇپ كۇھغە،
ئۇرۇپ باشىن ئول كۇھى ئەندۇھغە.

كى جەدۇەل چېكىبان، رىجە تارتىبان،
قىلىپ ئاندا ئەنھار شەكلىن ئەيان.

چۇ كىم زور بازولۇق ئەيلەپ پەدىد،
كېلىپ لەرزىگە كۇھ ئاندا غكى بېد.

ياغىپ سەنگ ھەۋادىن، تۇتۇلدى قۇياش،
ئىكى مىلك كىشى تاشۇبان رىزە تاش.

چاپار ئېردى تاشنى دېبان ئاھى سەرد.
پۇتۇن قۇللەلەرنى قىلىپ گەرد-گەرد.

قىلىبان فەلەكدە مەلەك ئافەرىن،
داغى قىلدى توققۇز فەلەك ئافەرىن.

فەلەكنىك يۇزىنى فىگار ئەتتى تاش،
قەمەرنىك ئۇزارىن قىلىبان خەراش.

چىقار زەربىدىن رەئد يەكلىغ سەدا،
مۇنىك كارىغە ئەل قىلىپ جان فىدا.

يېقىن مۇددەت ئىچرە قىلىپ بىر ئەرىق،
ياساپ ئاينە يەكلىغ ئانچە سىلىق.

ئەرىقنىك ئاياغىدا قىلدى ئىمار،
قىلىپ ئاندا شاھۇر نەقش-نىگار.

ئەجەب دىلفەزا جايى جەننەت نەما،
ئىچىنى قىلىپ بارچە سۇرەت نەما.

چۇ شاھۇر ئەيلەپ ھۇنەر ئاشكار،
قىلىپ قەسرىنى ئانچە زىينەت نىگار.

كى سەيقەل قىلىپ ئاندا دۈشارغە،
ئىلىك ئوردى ئول بۇ ئۇلۇغ كارغە.

سىزىپ يانە ئەۋرەڭگى شاھانەنى،
كى ئولتۇرغۇزۇپ ئاندا جانانەنى.

باقىپ تۇرغۇزۇپ جىسمى فەرھادنى،
قىلىپ جىلۋەگەر سەرۋ ئازادنى.

ئېتىپ شەكلىنى يۈز تۈمەن ناز ئىلە،
تۇرۇپ كۆھكەن ئۆزرە ئاغاز ئىلە.

چۈ مەشۇق مىسالى بولۇپ ھاي-ھاي،
چېكىپ ئاشقى ئالدىدا ۋاي-ۋاي.

ئانىڭ قاشىدا قىلدى ھەۋزى پەدىد،
كى ئول يار سىررىنى ئەيلەپ ئۈمىد.

ئەرىقنى دىبان ئىسمى "نەھرۇننەجات"،
سەر شارىنىڭ ئاتى "ئەينۇلھەيات".

ئارىقنىڭ سىفاتىن قىلىپ ئىختسار،
كى قەسر ئەيلەمەكنى قىلىپ ئىختيار.

ئۇزۇن ئىستەگەن «خەمسە»دىن تاپقۇسى،
كى سۆز يۈزىدىن پەردەنى ئاچقۇسى.

كېلىپ ساقيا، جام ئەنھار تۇت،
نە ئەنھار كىم، بەلكى ئەبھار تۇت.

كى بولسۇن ماڭا راھى نەھرۇننەجات،
تاپاي زەۋقىدىن جاۋىدانى ھەيات.

فەرھاد "ئەينۇلھەيات" چەشمەسىدىن "بەھرۇننەجات" ئارىقىغە سۇ ئاچماقنى ئىرادە قىلغانىدا مەھنبانۇ ئاڭلاپ، شىرىن بىلە تاماشا ئۈچۈن سەيىر قىلغانىدا شىرىنىڭ بادپايى پۈيە ئەيلەمەكدە خەلايىق ئىزدىھامىدىن سەركەشلىك قىلىپ يىقىلغانىدا فەرھاد بەرق باددەك قاشىغە يېتىپ مەركەبى بىرلە كۆتەرىپ ھەۋز لەبىگە ئىلتىكەنى

قىلىپ سۆز رىۋايەت خىرەد مەندلەر،
ساچىپ كىلكى نۇگى بىلە قەندلەر.

چۈ فەرھادنىڭ كارى تاپتى رەۋاج،
چۈ مۇشكۈل ئۈمۈر ئىچرە تاپتى ئىلاج.

مهنبانۇ هەر كۈن خەبەردار ئىدى،
ھەمول كۈھكەنگە خەبىدار ئىدى.

بىناگاھ پۈتۈپ كارى نەھرۇننەجات،
كى فەرھاد شاھۇرنى چاپتۇردى پات.

خەبەر قىلدى بانۇ بىلە ماھغە،
كىرىپ ئول داغى ئاتلانىپ راھغە.

شەھەر خەلقىغە تۇشتى بىر قوزغالان،
ھەمە مەرد-زەنگە بولۇپ بىر ئۇيان.

كىشى چاپتۇرۇپ ماھۇەش دەرمەھەل:
"كى بىز بارغۇچە لەھزە بولسۇن ھەيەل."

بارىپ ئول كىشى ئەيدى فەرھادغە،
باقىپ تۇردى دەم قەددى شەمشادغە.

ئۇلۇس خەلقى يەتتى تاماشا قىلىپ،
تەفەررۇجلەر ئەيلەپ ئەلالا قىلىپ.

بىناگاھ يېتىپ كەلدى خۇرشىد ماھ،
يىراقدىن كۆرۈپ كۇھكەن چەكتى ئاھ.

چۇ بانۇ كېلىپ تۇشتى ھامۇن ئارا،
كى ئول سەنگلاخ ئىچرە تاخۇن ئارا.

سالىپ ئاندا زىلۇچە ھاي ئىفەك،
داغى ئاستىغە سالدى زىبا تۆشەك.

تۇرۇپ ئاندا ئاداب ئىلە كۇھكەن،
باشىنى سالىپ يەرگە پەژمۇردە تەن.

تۆكۈپ ئەشكىنى ئەبر باران كەبى،
ئاقىپ ياشلارى لەئل رۇممان كەبى.

مەھنبانۇ ئەيلەپ نەۋازىش ئاڭا،
كى فەرزەندىدەك قىلدى سازىش ئاڭا.

كى ئولتۇرتۇپ ئانى، ئۆزى ئولتۇرۇپ،
تەرەھھۇم قىلىپ يانىغە كەلتۇرۇپ.

نەسىھەت قىلىپ ئانچە شەفقەت بىلە،
دىل ئاسالىق ئەيلەپ مۇھەببەت بىلە.

تەلەتتۇف بىلە ھەر زەمان قىلسە سۆز،
ھەيادىن تىكىپ كۇھكەن يەرگە كۆز.

چۇ ھۆكمى شۇكۇھى قىلىپ ئەلنى لال،
ھەمە چاغلادى ئەين ساھىب كەمال.

ئەدەب بىرلە بانۇغە بەردى جەۋاب،
كى ھەر لەفزى ئانىڭ چۇ دۇررى خۇشاب.

قىلىپ فەھم ئاندىن فەراسەتلىگىن،
يەنە چاغلاپ ئەقل-كىياسەتلىگىن.

بىناگاھ پەدىدار ئولۇپ بىر غۇبار،
غۇبار ئاستىدىن زاھىر ئولدى نىگار.

تەكاۋۇر سۈرۈپ مېھر گەردۇن كەبى،
جەھان يارۇتۇپ كەلدى ئول كۇن كەبى.

خەلايىقنى سۈردى ئاچىق باشىدىن،
يىراق ئەيلەدى كۇھكەن قاشىدىن.

يېتىپ كەلدى كافۇرگۇن ئەشھەبى،
تولۇئ ئەتتى ئەشھەب ئۆزە كەۋكەبى.

خىرامان كېلىبان سەمەند ئويناتىپ،
بەلا خەيلىدىن فىتنەنى قوزغاتىپ.

ئۇرۇپ ئول زەمان كۇھكەن پىچۇتاب،
كى تىترەپ ژۇجۇدى بولۇپ چۇن سىماب.

يېقىندۇركى، يىغلاپ فىغان باشلادى،
كى دىۋانەلەردەك ئۆزىن تاشلادى.

مېھنبانۇ قىلدى ئىشارەت ئاڭا،
كى سەبر ئەيلەگىل دەپ بىشارەت ئاڭا:

"كى ئاسرا كۆزۈڭنى داغى ئۆزنى ھەم،
ئاڭا باقمايىن ئىشغە قويغىل قەدەم.

مۇبادا ساڭا يەتسە بىھۇشلۇق،
كىم ئول ياردىن كەتكۇسى خۇشلۇق.

كى ئەقل-خىرەد سەندە مەئيۇب ئولۇر،
نەزەردىن پەرى چېھرە مەھجۇب ئولۇر.

قوپۇپ تېز ئىشگىغە① شورۇئ ئەيلەگىل،
كى سۇ باشلاماقغە رۇجۇئ ئەيلەگىل.

ھوزۇرۇڭ بىلە ئىشنى قىلغىل تەمام،
ئۇلۇغ كارىغە ئەيلەگىل ئىھتىرام."

① قولىازمىدا "ئىشغە" دەپ يېزىلىپ قالغان.

قويۇپ ئاندا فەرھاد هممەت بىلە،
تۇتۇپ قولنى شافۇر شەققەت بىلە.

ئالىپ قولغە مىتىن بىلە تىشەنى،
سۇ ئاچماق ئۈچۈن قىلدى ئەندىشەنى.

بولۇپ كۆھكەن سۇ باشغە رەۋان،
مەھنىبانۇ، شىرىن بولۇپ شادىمان.

خەلايىق تەفەررۇج قىلىپ دەشت ئارا،
ئەلالا بىلە چىقتى كۆپ ماجەرا.

سەمەند ئۈيناتىپ يار شىرىن سەنەم،
تاماشا ئۈچۈن ئاندا قويدى قەدەم.

چۇ فەرھاد باقماي ئۇ يانۇ-بۇ يان،
سۇنىڭ باشغە يەتتى ئول بۇ زەمان.

چۇ خاراغە مىتىن ئۇرا باشلادى،
نەچە قۇللەلەرنى چاپىپ تاشلادى.

ئانىڭ زەربىدىن چۇن يوغان تاشلار،
بولۇپ ھۇببە مىسلى خۇشخاشلار.

قويا بەردى سۇنى بۇ ئەنھارغە،
بېرىپ چۇن كۆشايىش سەرشارغە.

رەۋان بولدى بۇ جۇي ئارا ساپ سۇ،
كى مەھۋەشغە بۇ ئىش ئىدى ئارزۇ.

ھەمە خەلقى ئالەم بولۇپ شادمان،
ئەرىقنىڭ ئاياغىغە بولدى رەۋان.

چۇ مەھۋەش كۆلۈمسۇپ باشىن ئىرغاتىپ،
كى فەرھادغە ناز ئىلە سۆز قاتىپ.

چۇ ئەھسەن قىلىپ "بارەكەللاھ" دېبان:
"كى بەرسۇن مۇرادىڭ خۇدايى جەھان."

ئەلالا ئەرا ئەيلەدى ئىزدىھام،
كېتىپ ھەۋز ساري باري خاس- ئام.

سۇدىن ئىلگەرى يەتكەلى ئالدىراپ،
بىرى بىرسىدىن ئەيلەبان ئىزتىراپ.

چۇ شىرىن سەمەندىگە مەھمىز ئېتىپ،
ئۇرۇپ تازيانە، ئانى تېز ئېتىپ.

چاپار ئېردى هامۇن ئارا بەرقۇار،
قىلىپ ھەۋزگە يەتكەلى ئىختىيار.

كېلۇر ئېردى ئولدەم جەھان ئافەتى،
چاپىپ تېزلىكىدىن مۆدۈردى ئاتى.

يىقىلماقغە بولدى يېقىن ئول پەرى،
داغى ئۇچقۇدەك باشىدىن ئەفسەرى.

يىراقدىن مۇنى كۆردى ئول كۇھكەن،
يۇگۇردى ئانىڭ ساري ئول فىل تەن.

قۇيۇندەك يېتىپ ئول سەنەم قاشىغە،
كۆتەردى سەمەندى بىلە باشىغە.

ئالىپ دۇشىغە ئاينى گەردۇن كەبى،
بولۇپ باشدا تاجى فەرىدۇن كەبى.

قاچانكىم نىگارى بولۇپ تاج ئاڭا،
مۇھەببەت مەقامىدا مىئراج ئاڭا.

يېتىپ ئاڭا كەۋنەين ئارا شاھلىق،
مۇۋەددەت سەرىرىدە ئاڭاھلىق.

يۇرۇپ كۇھكەن بەرق ئىلە باددەك،
تۇز ئەيلەپ قەدىن سەرۇ ئازاددەك.

پەرىۋەش بىلە ئۇچتى ئانداغ پەرى،
ئانى كەلتۇرۇپ بارچەدىن ئىلگەرى.

زەمىن سەتھىگە قويدى ئانى سەكىن،
كى ئاداب ئىلە ئۆزى تۇردى كېيىن.

ھەمە دىدى: "ئەھسەنتە ئەي نەۋجەۋان،
كى قىلماس بۇ ئىشنى جەھان پەھلەۋان."

تەئەججۇب قولىن تىشلەدى ھەر كىشى،
خەبەرسىز كىشى قولغە پاتسە تىشى.

مەھىنبانۇ چۇن بولدى ھەيرەتدە لال،
تەئەسسۇف قىلىپ ئاندا ساھىب جەمال.

چۇ غۇلغۇل بىلە يەتتى ئابى رەۋان،
پەرى چېھرە ئولدەم بولۇپ شادمان،

ئىمارەتنى سۇ دەۋر ئېتىپ ئايلانىپ،
كېلىپ ناۋدانغە نەچە تولغانىپ.

مۇجەررا بولۇپ نەھرى ئەينۇلھەيات،
قۇيۇلدى كېلىپ ھەۋزى بەھرۇننەجات.

چۇ ئول سەرۋدىن ئايلانىپ كۇھكەن.
كېتىپ كۇھغە، قالدى سەرۋ، سەمەن.

چىقىپ تاغ ئۆزە بولدى ئول ئەشكبار،
تۆكۈپ ياشنى مسلى ئەبر باھار.

چېكىپ رەئد يەڭلىغ سەدايى بەلەند،
گەھى يەغلابان، قىلغۇسى گاھى خەند.

بارى خەيلى ياندى تاماشا قىلىپ،
كىچىك-چوڭ تەفەررۇج ئەلالا قىلىپ.

كەتۇر ساقيا جام دەريا مسال،
قەدەھ كىشتىسىن راھ بەھرىگە سال

ئانىڭ مۇژدەسىدىن چۇ راھەت تاپاي،
كى ئول بەزم ئىچرە ھەلاۋەت تاپاي.

ئانى ئىچمە كىمدىن ھەياتى ماڭا،
كى ئول مەيدە ئۆمرۇم نەجاتى ماڭا.

مەھنبانۇ فەرھادنى بەلا تاغىدىن كەلتۈرۈپ، مەلال كۆڭلىنى شادلىق قىلماق ئۈچۈن زىيافەت قىلماقغە شىرىندىن كېچەش سورغاندا، بىجاندىل قەبۇل قىلىپ گۈل-گۈل ئاچقىلغانى، مەھنبانۇ ھەم شاد-خۇررەم بولۇپ، مەجلىس ئەسبابىنى مۇھەيا قىلىپ، فەرھادنى تەكلىف [ئەيلەپ]، بەزم شاھانەلەر قۇرۇپ نەۋازىش قىلغانى

سۇخەن ناقىلى سۆز ساری قىلدى ئەزم،
سەھايىق شەبىستاندا قىلدى بەزم.

مەھنبانۇ شىرىنغە سۇردى كەلام:
"كى فەرھادغە ئەيلەسەك ئېھتىرام.

ئانى ئەيلەسەك بىر كېچە مېھمان،
كى بولساق جەنابدا بىز مىزبان.

ئانىڭ خىزمەتىنى چۇ قىلسام خىيال،
كى ئەجرىنى ياندۇرماق ئەمرى مەھال.

ئەگەر بولسە كىم رۇستەمى داستان،
بۇ يەڭلىغ قىلا ئالماغاي پەھلەۋان.

چېكىپ رەنج مېھنەتنى بىزلەر ئۇچۇن،
بولۇپ سەرۋ قەددى ئانىڭ مىسلى يۇن.

كېرەكدۇر ئانى ئەمدى شاد ئەيلەمەك،
مۇڭاسا قىلىپ ئىجتىھاد ئەيلەمەك.

نە دەرسىز ئايا خويلار① سەرۋەرى،
نە سەرۋەركى، ئىككى ئۆرۈم گەۋھەرى.

بىزنىڭ بارەمىزدە چېكىپ رەنجىنى،
ئاڭا بەرزىمەس بەرسە مىڭ گەنجىنى.

تۇمەن مىڭنى بەرسە پەرۋاسى يوق،
مۇھەببەتدىن ئۆزگە تەمەننا سى يوق."

چۇ شىرىن دىلىدا بار ئىدى شەرار،
تەمەننا ئىدى ئانىڭ ۋەسلى يار.

بۇ سۆزدىن ئىجىدە بولۇپ شادمان،
ئاچىلدى كۆڭۈل غۇنچەسى ئول زەمان.

دىدى: "ئەيلەڭىز بەزم ئاراستە،
مۇزەييەن بىساتىنى ئەفراشتە.

① قولىيازمىدا "خويلارى"دەپ يېزىلىپ قالغان.

ھەمە لازىمەسىن مۇھەييا قىلىڭ،
كى شەھلىق رۇسۇمنى بەرپا قىلىڭ.

ئانىڭ ھەققىنى ئەيلەمەكلىك ئەدا،
دىلۇ جان بىلە بىزدىن ئولغاي رەۋا. "

مېھمانلۇ فەرمانغە سۇردى زەبان،
يىغىلدى ھەمە چوڭ-كىچىك خادىمان.

ياساپ خۇسرەۋانە چۇ ئەسبابى بەزم،
قىلىپ مۇندا بارچە كېرەكلىكنى جەزم.

تۇزەتتى ھەمە رەسم-ئايىنى شاھ،
كى بەرپا قىلىبان بىمىڭ بارگاھ.

چۇ ساز ئەتتى مەسنەدنى شاھانەئى،
كى بىدىل ئۇچۇن قىلدى كاشانەئى.

بارى بولدى تەييار فەرھاد يوق،
ھەمە مۇنتەزىر، بەزم ئاباد يوق.

بىرەۋنى بۇيۇردى ئاڭا چاپقالى،
چاپىپ تېزرەك كۇھدىن تاپقالى.

ئانی یەتکۇرۇك تېز ئەئزازئسلە،
کی تەکلىف ئېتىك ۋەسلى ئاغازئىلە.

بۇ کېچە تۇرۇپمز ئاڭا ئىنتىزار،
بىزنىك بەزمگە ئەيلەسۇن ئىختىيار.

چۇ بارغان نىشان تاپتى ئەندۇھدىن،
تاپىپ تەلبەنى جەنبىئى کۇھدىن.

ئەدەب بىرلە تۇردى قىلبان سەلام،
"ئەلف" "لام" ئېتىپ قولىن ئەيلەپ خىرام.

قىلىپ ئەرز بانۇ سەلامنى ھەم،
يەنە دىلرەبانىك پەيامنى ھەم.

کى بۇ مۇژدەدىن تەبرەدى ئۇل زەمان،
ئۆلۈك جىسمغە کىردى ئانداغکى جان.

بولۇپ ئانچە خۇشدىل چۇ قىلدى خىرام،
چۇ مەھۇەش ساری ئاشۇقۇپ قويدى گام.

يېتىشكەچ يۇرۇپ بەزم ئەيۋانغە،
تۇشۇپ قوزغالان بانۇ ئەرکانغە.

نەچە مۆئتەبەرلەر چىقىپ پېشباز،
قىلىپ ئانى ئىززەت بىلە سەرفەراز.

چۇ بانۇ قىلىپ ئېھتىرامىن ئانىك،
کى مەسنەدنى قىلدى مەقامىن ئانىك.

ئەدەب بىرلە فەرھاد فەرخۇندە فەر،
کى بانۇغە قۇللۇق قىلىپ ئۇپتى يەر.

چېكىپ ئاھ يەرگە تىكىپ ئىككى کۆز،
ھەيادىن قىلا ئالمايىن ئەسلە سۆز.

چىقىپ کۇرسغە ئاندا فەرمان تۇتۇپ،
کى فەرمان دىمەك، ھۆکمى جانان تۇتۇپ.

چۇ شاھۇرغە کۇرسى يانىدا يەر
بېرىپ، ئەيلەدى خەلق ئارا مۇئتەبەر.

مەھىنبانۇ ھەرنەچچە قىلدى خىتاب،
چۇ بىدىل خىجالەتدە بەردى جەۋاب.

چۇ مەردۇملۇق ئەقۋالى پايان ئولۇپ،
رەۋان چەکمەکى جان نەمايان ئولۇپ.

قىلىپ خانلار ئىچره تۇرلۇك① غمزا،
تەناۋۇلغه همچ قىلمايىن ئىشتىها.

سۇراهينى كەلتۇردى ساقى بىله،
كى گۇلچېهره گۇلرەڭ ئاياقى بىله.

چېكىپ جام بانۇ چۇگۇلرەڭگى مۇل،
كى مەي تابىدىن يۇزلەرى بولدى گۇل.

پەرى چېهره ساقى تۇتۇپ پەي-بەپەي،
هەمه بەزم ئەهلىغه دەۋرىنچى مەي.

هەمۇل زار فەرهاد فەرخۇنده فام،
چېكىپ يار يادى بىله نەچچه جام.

نه مەجلىسدۇر ئىل باغى رىزۋان ئېرۇر،
نه مەيدۇركى ئىل ئابى هەيۋان ئېرۇر.

ئاياقچى بولۇپ هۆر-غۇلمان كەبى،
داغى ساغەرى لەئلى رۇممان كەبى.

مۇغەننى بىله لەهن ئاغازلار،
چىقىپ پەردەدىن رەقس پەرۋازلار.

① قوليازمدا "تولوك-تۇلۇك" دەپ يېزىلىپ قالغان.

دىلارام، دىلارا، دىل ئاسادۇرۇر،
گۇل ئەندام، سۇمەنبۇ، سۇمەنسادۇرۇر.

پەرى خەد، پەرىزاد، پەرىۋەش داغى،
پەرى پەيكىران ئىسمى دىلكەش داغى.

بۇلار تۇتقۇسىدۇر دەمادەم ئاياغ،
كى ئىل بەزم يەڭلىغ قىزىتمىش دىماغ.

بۇلار هەر بىرى فەندە ماهىر ئىدى،
ئۆزى فەنى زەمىنغه قادىر ئىدى.

بۇلار فەندىن سۆز ئاراغه سالىپ،
چۇ بىدىلنى سۆزده ئاراغه ئالىپ.

بېرىپ بىر بىرىگه جەۋابى بەلىغ،
قىلىپ ئانى مۇلزەم چىرايى سەرىغ.

بۇلاردىن سوراپ نۇكتەئى شەهرىيار،
جەۋابىدا قىلدى بارىن شەرمسار.

يەنه نۇكتەنى ئەيلەدى ئۆزى هەل،
كى مەردۇملۇق ئىزهار ئېتىپ دەرمەهەل.

بۇ ئادابدىن بانۇ ھەيران ئىدى،
كى خىلۋەتتە شىرىن پەرىشان ئىدى.

نىھان كۆز سالۇر ئېردى فەرھادغە،
كى يىغلاپ تۇشۇپ ئېردى ھەريادغە.

ئاڭا تەگرۇ كۇن شاھى قىلدى نۇزۇل،
ھەرەمى زەمىن ئىچرە بولدى خۇمۇل.

تولا يىغلاپ ئېردى چۇ فەرھاد زار،
كى ئۆرتەپ ئۆزىنى پەرى چېھرە يار.

بىلىپ ئېردى بانۇ بۇلار ھالىنى،
تاپىپ زەئىفەران چېھرەئى ئالىنى.

مەخادىمنى ئالدىغە كەلتۇردى پات،
ئاڭا ساغەرى ئەيلەدى ئىلتىفات.

دىدى: "ئېيتىڭ ئول خوبلار شاھىغە،
جەھان ئۆرتەنۇر ناتەۋان ئاھىغە.

بۇ بىچارە ھەر شۇبھەدىن پاكدۇر،
ئۆزى شاھدۇر، مەنزىلى خاكدۇر.

مەلەكۇەش كېلىپدۇر سىفاتى ئانىڭ،
پەرى چېھرە بارى ھەياتى ئانىڭ.

ئاڭا يوقتۇرۇر ھىچ ئەيبو قۇسۇر،
كى زاھىر ئەمەسدۇر ھەۋايۇ غورۇر.

بۇ بىزلەرگە خالىس ئېرۇر مېھمان،
كى بىر لەھزە بولسۇن چىقىپ مىزبان.

بۇ ھەسرەت بىلە چىقسە جانى ئانىڭ،
بولۇر تائەبەد بىزگە قانى ئانىڭ."

نىھان ئاڭلار ئېردىكى بۇ رازنى،
كى ئول بەزم ئارا بولغان ئاۋازنى.

بولۇپ جانى ئاسۇدە بۇ سۆز بىلە،
يېقىن بولدى كۆرمەك ئانى كۆز بىلە.

چېكىپ ئول زەمان ئاھنى تېز-تېز،
كى نازۇك بەدەنگە سالىپ رۇستەخىز.

كۆڭۇل قوزغالىپ چۇن بەدەن شەھرىدىن،
فىرار ئەيلەدى ئىشقىنىڭ قەھرىدىن.

چىقىپ پەردىدىن ماھى تابان كەبى،
كى يوق يوقكى مېھرى دۇرەخشان كەبى.

قوپۇپ زەررەدەك بەزم ئىلى قوزغالىپ،
چۇ مەرھاد ئولدەم ئاڭا كۆز سالىپ.

چېكىپ ئول زەمان دەرد ئىلە قاتىغ ئاھ،
ۋۇجۇدى بۇ ئوتدا كۆيۈپ مىسلى كاھ.

كى مەي زوربىدىن توختاتىپ ئۆزىنى،
تىكىپ ئول پەرىگە ئىكى كۆزىنى.

قىلىپ ئول زەمان يىغلاماق ئاشكار،
بولۇپدۇر پەرى چېھرە ھەم ئەشكبار.

چۇ بانۇ ئىشارەت قىلىپ ئالىغە،
چىقاردى ئانى مەسكەنى ئالىغە.

چۇ خۇرشىد ئىلە ماھ قىلدى قىران،
بولۇپ بىر بىرىگە بۇلار ئىقتىران.

چۇ يەرلىك تاپىپ ئۆز يەرىدە قەرار،
قىلىپ كۇھكەن سەندەلىن ئىختىيار.

داغى كىرگۈزۈپ جامنى دەۋرغە،
ئاياقچى كېلىپ تۇتتى ئول ھۆرغە.

نەچە دەۋر شىرىن لەبالەب ئىچىپ،
يۈزى تابىدىن بەزمگە ئوت ساچىپ.

چۇ سەرخۇش بولۇپ ئاندا جانانەئى،
بولۇپ ئېردى ئاندىغكى دىۋانەئى.

دەمادەم باقىپ كۇھكەن ماھغە،
تىكىپ كۆزنى ئولىيان تۇرۇپ ئاھغە.

زەمانە كېتىپ ھۇشىدىن شىرمەرد،
قىلىپ چۇنكى كەۋنەيىندىن ئۆزنى فەرد.

چۇ دەفئ ئەيلەدى مەي سارىدىن ھىجاب،
تۇشۇپ جانىغە كۆزگۈدەك ئىزتىراپ.

قاراپ كۇھكەنگە بولۇپ ئىنتىزار،
تۆكۈپ ئەشكىنى يار بىئىختىيار.

تۇمەن جىلۋە بىرلە ئالىپ جامنى،
كى پۇر ئەيلەبان راھى گۇلفامنى.

چۇ بىدىلغە باقسپ قىلبان خىتاب،
تۇمەن ناز بىرلە كۆلۈمسۈپ قاراپ:

"ئايا ئالەم ئەھلىدە فەردى زەمان،
ھۇنەرمەندۇ دانا، جەھان پەھلەۋان.

كېلىپ دەھرىگە پاك زاتىڭ سېنىڭ،
چىقىپ كۆھكەنلىكدە ئاتىڭ سېنىڭ،

ھۇنەردە ھەمە زىر دەستىگدۇرۇر،
فەزايىل ئارا بارچە پەستىڭ دۇرۇر.

خۇدا ئاسراسۇن بارچە ئافاتدىن،
مۇبارەك تەنگنى بەلىيياتدىن.

كى مىڭ يىل جەھان ئىچرە بولغىل تىرىك،
ھەياتى ئەبەد بىرلە بولغىل شىرىك."

تۆكۈپ ئاغزىدىن گەۋھەر [ئول] شاھۋار،
چۇ بىدىل باشىدىن قىلبان نىسار:

"نىچۈك تىل بىلە ئۆزرۈڭ ئەيلەي ئەدا،
كى ئەرزىر ساڭا ئەيلەسەم جان فىدا."

قوپۇپ يار بىر-بىر باسىپ قويدى گام،
قىلىپ كۆھكەن جانىبغە خىرام.

چۇ يانداشتى خۇرشىدغە مۇشتەرى،
مەلەك يانىدا يەر تۇتۇپدۇر پەرى.

ئالىپ ئىلكىگە ماھ ياقۇت جام،
كى مەملۇ قىلبان مەيى لەئلى فام.

ئۆزى نۇش ئېتىپ تۇتتى جانانغە،
كى جانانى مىننەت تۇتۇپ جانغە.

ئالىپ يەر ئۆپۈپ نۇش ئېتىپ مەينى پات،
شەبىستان ئارا تاپتى ئابى ھەيات.

نەچە جامنى تۇتتى فەرھادغە،
بۇ ھەم ساقى بولدى پەرىزادغە.

ئانىڭ ئىشقىدا بۇ ئىچىپ جامنى،
بۇ ھەم نۇش ئېتىپ ئاندا گۈلفامنى.

خەلاس ئولدى سائەت ئىكى كۇندىن،
مۇقەررا ئەناسردەكى تۇندىن.

بىرى بىرگە ئىسبات ئېتىپ رەنجىنى،
كۆڭۈل دۇرجىدىن پاش ئېتىپ گەنجىنى.

يېقىلدىكى فەرھاد مەدھۇش ئولۇپ،
ياتىپ ياندا ياري خامۇش ئولۇپ.

نە ئەقلۇ نە ھۇشۇ خىرەددىن خەبەر،
چۇ قالماي ئۆزى ئۆزلۇكىدىن ئەسەر.

ياتىپ ئىكى تەن گويىيا مۇردەدەك،
گورىستان ئارا ياتقان ئەفسۇردەدەك.

مەھىنبانۇ كەلدى بۇلار قاشىغە،
چۇ پەرۋانەدەك ئۆيرۇلۇپ باشىغە.

نەفەس يولىغە قىلدى كۆزگۈنى سەد،
چۇ كۆزگۇ يۈزىگە رۇتۇبەت رەسەد.

چۇ مەھزۇشنى ئىلتىپ ھەرەمخانەگە،
ستەمكەشنى ھەم خانەئى يانەگە.

داغى تاڭغە تەگرۇ بۇ ئەھۋال ئىدى،
ئىكى زار غەمكەشگە بۇ ھال ئىدى.

سەبۇھ ئولدى ئولدەم يېتىشتى نەسىم،
چۇ بىدىل دىماغىغە يەتكەچ شەمىم.

يېتىپ ئول زەمان ئەقل بىرلە خىرەد،
ھەيا خەيلى بەردى چۇ ئانداغ مەدەد.

خىجالەتتە دىل تەڭ بولۇپ غۇنچەۋار،
چۇ غەم تاغىنى ئەيلەدى ئىختىيار.

ۋۇجۇدىنى سۇ ئەيلەپ ئانداغ ئۇيات،
قوپۇپ سەسكەنىپ جايىغە يانىدى پات.

بارىپ تاغ ئارا تۇردى ئەندوھغە،
سەدا ئۇرگەتىپ ئاھدىن كۇھغە.

چۇ شىرىن سەنەم ھەم كۆزىنى ئاچىپ،
چېكىپ ئاھلار دۇررى ئەشكىن ساچىپ.

شەھەر ئۆزرە قىلدەڭ ئۇرۇپ پىچۇتاب،
كى ئىشق ئوتىدا دىلنى ئەيلەپ كەباب.

بۇلارغە نەچە نەۋبەت ئىردى بۇ ھال،
بۇ يەكدىلخ قىلۇر ئىردى دەۋران مەلال.

ئاياقچى ماڭا مەينى قىل مەرھەبا،
ئانى نۇش ئېتىپ تەرك ئېتەي ماسەۋا.

ئەدەم مۇلكىدە ۋەسلى جانان تاپاي،
بېرىپ جاننى جانانغە مەن جان تاپاي.

چەرخ كەجرەفتار بۇ قەلە مۇنلۇق ئەيلەپ، ئىككى گۇل ئارا-سغە تىكەن ئۇندۇرگەندەك بۇ ئىككى يار مۇۋافىق ۋە ئاشقى سادىقلار ئارا سغە خۇسرەۋى پەرۋىز رەشكىن بولۇپ، فەرھادى ھەزىنى بەلاتاغدىن ھىلە دامى بىرلە تۇتۇپ بەند ئەيلەگەندە، كۇشاد تاپىپ ئۆز ۇساقغە بارغاندا، پىرە زەن ھىلەگەر ۋە مكر پەرۋەر تەدبىرى بىلە ئول ناتەۋان شەھە بولغانى

چۇ سۆز ۋادىسغە سۇرۇپ رەخشىنى،
قەلەم كامى بىرلە چېكىپ نەقشىنى.

زەمانكى بۇ دەھر ماتەمسەرا،
قىلۇر ئىشق ئېلى رۇزگارىن قارا.

ئىكى يارغە چەرخ رەشك ئەيلەبان،
بۇلار باشىغە زۇلم قىلدى ئەيان.

مەدايىن ئەھلى شاھى خۇسرەۋ ئىدى،
كى ھورمۇز مەقامدا پەيرەۋ ئىدى.

ئانىڭ زاتى ئېردى كىيانى نژاد،
نەچە شەھر ئاڭا ئەيلەگەن ئىنقياد.

بىرەۋدىن ئىشتتىكى شىرىن سۆزىن،
كۆڭۇلدە تاپىپ ئىشقىناڭ يۇلدۇزىن.

چۇ تەئرىفىدىن يەتتى بىتابلىق،
بولۇپ ئىشق ئارا كۆزلەرى ئابلىق.

ۋەزىرغە دىدى: "قىلغۇمىز نە ئىلاج،
قايۇ ئەمردە تاپغۇسى ئىش رەۋاج؟"

ۋەزىر دىدى كىم: "ئەلچى بارماق كېرەك،
يازىپ خەت جەۋابىنى ئالماق كېرەك."

دىدى شاھ ئول دەمكى: "كەلسۇن دەبىر،
رەقەم ئەيلەسۇن نامەئى دىلپەزىر."

كېلىپ ئول زەمان مۇنشىئى خۇش رەقەم،
كى ئىنشا قىلىپ سۆزنى زەررىن قەلەم.

كۆڭۇل مۇددەئاسنى تەھرىر ئېتىپ،
مۇھەببەت كەلامنى تەقرىر ئېتىپ.

خىرەدمەند دانايى قىلدى رەسۇل،
بارىپ شەھرى ئەرمەنگە قىلدى نۇزۇل.

چۇ بانۇ ئىشتتى بۇ رەڭ ماجەرا،
بولۇپدۇر بۇ ئالەم كۆزنگە قارا.

دىدى: "ئاھكىم، بۇ نە سەۋدا دۇرۇر،
فەلەكدىن ھەۋادىس ھۆۋەيدا دۇرۇر."

مەخادىمغە ئەيدى: "تۈشۈرگىل ئانى،
نىچۈك ئادەمدۇر كۆرەي مەن ئانى."

چۇ تەكلىپ ئېتىپ ئەلچىنى ئىچكەرى،
تەئەممۇل قىلىپ ئاندا ھۆرۇ پەرى.

مەھازىر فەراۋان قىلىپ ئالدا،
نەچە خادىمان تۇردى دۇنبالدا.

فەراغەت تاپىپ ئەكل-ئاشامدىن،
چىقاردى سۆزىن سەرۇ گۈلفامدىن.

دىدى: "شاھ خۇسرەۋ رەسۇلى مەنەم،
كى بۇ نامەدە تاپتى مەقسەد رەقەم.

بولۇپمەن جەۋابى ئۈچۈن ئىنتىزار،
بۇ سۆز مۇئتەبەر ياكى نائىئتىبار؟

چۇ بانۇغە خۇسرەۋ دىبان ئەرز ھال،
كى داماد بولماقنى قىلمىش خىيال."

مەھنبانۇغە ئەيدى ئەلچى سۆزىن،
داغى تاپشۇرۇپ نامە بىرلە ئۆزىن.

مەھنبانۇ كۆردى چۇ ئول نامەنى،
يازىپدۇر ئاڭا ھەرفى ھەنگامەنى.

كۆرۈپ نامەنى كۆردى باشدىن ئاياغ،
بەھانە مەيدە قىزىتمىش دىماغ.

دىدى: "ئەلچى كىرسۇن، سۆزۈم باردۇر،
بەيان ئەتكەلى شاھغە ئەسراردۇر.

كىرىپ ئول زەمان ئەلچى ئەيلەپ دۇئا،
ئۆپۈپ يەر تەھىيەتنى ئەيلەپ ئەدا.

ئەلف لام ئېتىپ قولنى، قىلدى قىيام،
كى بانۇ ھەم ئەيلەپ ئاڭا ئېھترام.

دىدى ئەلچىگە بۇ ئىش ئەمرى مەھال،
كى ھەم جۇفت بولماقنى قىلماس خىيال.

مزاجى ئانىڭ تەلبە ئاساردۇر،
ئۆزىدىن بۆلەك بارچە ئەغيارىدۇر.

بۇ سۆزنى ئاڭا دېمەك ئاسان ئەمەس،
بىرەۋ ئاتىنى تۇتماق ئىمكان ئەمەس.

بۇ ئۆزرۇمنى ئول شاھ تۇتسۇن قەبۇل،
پەرى چېھرەنى قىلماسۇنلار مەلۇل!"

بۇ سۆزنى ئالىپ ئەلچى ئەزم ئەيلەدى،
كېلىپ شاھ ئالدا بەزم ئەيلەدى.

چۇ خۇسرەۋغە تەقرىر ئېتىپ قالنى،
بىلىندۇردى ئەرمەندەكى ھالنى.

بەھانە ئىشنى چۇ فەھم ئەتتى شاھ،
غەزەبدىن چېكىپ ئول زەمان ئوتلۇغ ئاھ.

سىپاھىلارىغە قىلىپ يارلىغ:
"قوشۇننى قىلىڭ دەرمەھەل يارلىغ.

چۇ ئەرمەنگە يۈرسۇن يارى لەشكەران،
دەرەڭ ئەيلەمەي تېز يۈرسۇن رەۋان!"

يۈرۈپ ئول زەمان بارچە سەردارلار،
باسىپ ئالدىدا نەچچە ئەييارلار.

يۈرۈپ ئارقەدىن شاھ زالىم نەما،
كى ئەرمەنگە بارماقنى قىلدى ھەۋا.

كېچە-كۈندۈز ئەيلەپ مەراھىلنى تەي،
كېزىپ شەھر، قەرىە، مەنازىلنى تەي.

يېتىپ كەلدى ئەرمەن مۇزافاتىغە،
يېقىن كەلدى ئولدەم شەھەر قاتىغە.

مەھىنبانۇ ئاڭلاپ بۇ ھەنگامەنى،
يىغىپ① شەھرىدىن خاس ئىلە ئامەنى.

ۋەزىرغە دېدى: "شەھرنى ساقلاڭىز،
سېپىل بىرلە دەرۋازەنى ئاسراڭىز!"

چۇ مەھكەم قىلىپ شەھرنى سەد كەبى،
سېپىل باشىغە چىقتى ئەل مەد كەبى.

كېلىپ تۇشتى خۇسرەۋ شەھەرنى قاباپ،
ئېھاتە قىلىپ لەشكەرى بېھىساپ.

① قولىيازمىدا "چىقىپ" دەپ يېزىلىپ قالغان.

چۇ خۇسرەۋ تەماشا قىلىپ شەھرنى،
كى بانۇ ئۇچۇن تىترەتىپ قەھرنى.

تەماشا قىلىپ كۆردى بىر كۇھنى،
كۆرۈپ ئاندا بىر ئەھلى ئەندۇھنى.

تەئەممۇل بىلە قىلدى ئول دەم نەزەر،
شۇكۇھىدىن ئەيلەپ ئانىڭ ئەلھەزەر.

كۆرۈپ رەشك قىلدى چۇ خۇسرەۋ ئاڭا،
غەرەپ ئوتىدىن سالدى پەرتەۋ ئاڭا.

تۇرۇپ تاغ تۇبىدە سەدا ئەيلەدى،
كى ئول كۇھ يەڭلىغ ندا ئەيلەدى.

دىدى: "ئەي گەدا، سەن نەدىۋانە سەن،
گەدا سەنكى، ئەغيارى جانانە سەن.

نە ھەددۇڭكى شەھلەرغە بولساڭ شېرىك،
سېنى كىم بۇ ئىشدا قويارمۇ تېرىك."

"تۇشۇرگىل" دىبان قىلدى قەھرۇ غەزەپ،
كى تاغقە يۇگۇردى نەچە بىئەدەپ.

چۇ يارماشتى تاغقەكى جەھد ئەيلەبان،
كى بىدىلنى تۇتماقغە ئەھد ئەيلەبان.

كۆرۈپ كۇھكەن ئىرغاتىپ باشنى،
ئالىپ ئىلكىگە بىر نەچە تاشنى.

دىدى كىم، ئايا زالىمى نابكار،
باشىڭغە بۇ تاشىم ئېرۇر ئىنتىزار.

ساڭا جان كېرەك بولسا ئارقاڭغە يان،
كى بىر تاش بىلە ئۇچقۇسى نەچچە جان.

قەبۇل ئەتمەي ئول ئىزتىراپ ئەيلەدى،
ئۆزىن تاغ ئۆزە ئەرتكاب ئەيلەدى.

دىلاۋەر كۆرۈپ، تاش رەھا ئەيلەدى،
كى تاشى تېگىپ، باش ئەدا ئەيلەدى.

قاچىپ ئۆزگەسى ئارقاسىغە يانىپ،
يىقىلدى ئېگىزدىن باشى ئايلانىپ.

نەزەر سالدى خۇسرەۋ بۇ ئەھۋالغە،
غەزەبدىن تۇشۇپ ئۆزگەچە ھالغە.

چۇ ئىككى قەدەم ئىلگەرى باستى ئول،
چۇ فەرھاد ھەم تاشقە قويدى قول.

قىلىپ شاھ خۇسرەۋغە تاشنى رەۋان،
كى مىلىن ئۇچۇردى تېگىپ ئول زەمان.

ئىكەۋنىڭ ئاراسى ئىدى مىڭ قەرى،
تۇشۇپ ئول زەمان شاھنىڭ ئەفسەرى.

چۇ فەرھاد خۇسرەۋغە قىلدى كەلام:
"گەدا بىرلە سۆزلەشمەكىڭدۇر ھەرام.

كى مەن تەلبە بىرلە سېنىڭ نە ئىشىڭ،
كۆرۈپسەن جەنابىڭدا ئۆلدى كىشىڭ.

سېنى ھەم ئەدا ئەيلەمەكدۇر يېقىن،
كەرەم ئەيلەدىم ئەمدى يانغىل كېيىن.

چۇ باشىڭغە ئۇرسام كېتەر ئىردى باش،
غەنىمەت بىلىپ جايىڭە كەت ئاداش!"

تۇشۇپ ئاندا خۇسرەۋگە ئانداغكى بىم،
ئانىڭ تاشىدىن يەتتى خەۋفى ئەزىم.

يانىپ ئۆز مەكانىغە قىلدى نۇزۇل،
كى فەرھاد ئۇچۇن ئانچە بولىدى مەلۇل.

ۋەزىرغە دىدى: "ئەمدى نەتمەك كېرەك،
ئارادىن بۇ تەننى يوق ئەتمەك كېرەك.

يولۇمغە مېنىڭ كىم ئۇنۇپدۇر تىكەن،
بۇ تاغدا ۋەتەن ئەيلەمىش كۇھكەن.

ئانىڭ بىرلە ھەرب ئەتمەك ئاسان ئەمەس،
يېقىن بارغالى ئەسلە ئىمكان ئەمەس.

ئانى تۇتسا تەدبىر بىرلە بىرەۋ،
كى ئىشلەتسە ئالدا مىڭ مىكر رەۋ،

ئانى مەدھۇش ئەيلەپ زەرافەت بىلە،
ئالىپ كەلسە مۇندا فەراسەت بىلە.

ئانى لۇتف ئېھسان بىلە سەرفەراز،
قىلاي دەھر ئىچرە ئانى بېنىياز.

قوپۇپ بىر ھەرامزادە بولدى رەۋان،
ئۆزى شەكلىنى قىلدى بىر ناتەۋان.

بەيابان تەرەفكە چىقىپ كەتتى ئول،
ئۇزۇلدى خەلايىقدىن ئولدى خەمۇل.

كېلىپ تاغنىڭ دامەنىغە كېچە،
قىلىپ نالە ـ ئەغانىنى ئۆزگەچە.

چېكىپ ھەرزەمان ئاشقانە نەۋا،
بولۇپ ئول بىرەۋ ئىشقىدا بىنەۋا.

ئۇرۇپ ئىشق ھەرفى بىلە ئانچە لافى،
مۇنىڭ نالەسىگە سەدا قىلدى قاف.

ئىشىتتى بۇ ئەغانىنى ئول كۆھكەن،
ئىچى كۆيدى ئول دەم، كى تۇشتى تۆۋەن.

دىدى: "ئەي ھەزىن، سەن نېچۈك ئادەمى،
تۇشۇپدۇر باشىڭغە بىرەۋنىڭ غەمى.

گۇمان ئولكى ئەۋۋارەبۇ زارە سەن،
كى ئىشق ئىلكىدە بەلكى بىچارە سەن."

دىدى ئول: "ئايا بىھتەرى شاھى ئىشق،
تەرىقى مۇھەببەتدە ئاگاھى ئىشق.

كى سىزدەك بىرەۋ نالەۋانى ئىدىم،
ئانىڭ ئىشقىدا خەستە جانى ئىدىم.

شەھەردە ئىدى مەتلۇبىم مەسكەنى،
ئانى مەن كۆرەر ئىردىمۇ ئول مېنى.

كېلىپ شاھ زالىم قىلىپدۇر قەبەل،
كى بانۇ بىلە ئەيلەمەككە جەدەل.

شەھەرنى ئېھاتە قىلىپ تۇشتى ئول،
مۇزافاتلارغە داغى قويدى قول.

ئەمانلىق كېتىپدۇر، يامانلىق قالىپ،
تۇرۇپ ئاندا شەھ پاسبانلىق قىلىپ.

كېلىپمەن بۇ يەرگە پەناھ ئىستەبان،
سېنى ئىشق ئەھلىغە شاھ ئىستەبان."

تۇتۇپ بەردى بىر گۇل چۇ فەرھادغە،
قىلىپ مىكرلەر سەرۇ ئازادغە.

فۇسۇنسازنىڭ سۆزى قىلدى ئەسەر،
چېكىپ ئاھلار، تۆكتى كۆزدىن گۆھەر.

چۇ ئول گۈلنى ئىلداپ ئىدى كۆھكەن،
كېتىپ ھۇشىدىن ئول زەمان فىل تەن.

چۇ ئول گۈلكى دارۇيى بەھۇش ئىدى،
بولۇر ئېردى بەھۇش كەلسە ھىدى.

چۇ بىدىل بولۇپ ئۆزىدىن بىخەبەر،
كى قالماي بەدەندە خىرەددىن ئەسەر.

بەش-ئونچە سپاھ تۇرغان ئېردى ماراپ،
يىقىلغانىنى كۆردى يىراقدىن قاراپ.

كېلىپ چۈست فەرھادنىڭ قاشىغە،
كى بەند ئەيلەدى پايىدىن باشىغە.

چۇ شاھۇر بۇ ئىشىدىن كى غافىل ئىدى،
كى بىر يەردە ئۇيقۇغە مايىل ئىدى.

يامان تۇش كۆرۈپ ئول زەمان ئويغانىپ،
قوپۇپ تېز-تۇند ئورنىدىن سەسكەنىپ.

قاراپ كۆردى ئول كۆھكەن ھالىنى،
ھەرامزادەلەر مىكر ئەشغالىنى.

قولىغە ئالىپ تاش مىتىن تاراش،
ئۇرۇپ مەغزىنى ساچتى مانەند ياش.

ھەرامزادە ئەييار بولۇپ گەرد-گەرد،
قالىپ ئاندا شاھۇر چېكىپ ئاھى سەرد.

سپاھلار ئالىپ قاچتى فەرھادنى،
قىلىپ جانىغە زۇلم-بىدادنى.

چۇ خۇسرەۋغە ئاشلاندى بۇ ۋاقىئە،
بولۇبان باشىدىن غەمى دافىئە.

چۇ بىدىلنى كەلتۈردى خۇسرەۋغە پات،
سالىپ بەند ئەغلالنى قاتمۇ-قات.

ئانى قەتل قىلماقغە قىلدى غەزەپ،
ۋەزىر ئەيدى: "ئۆلتۈرمەگىل بىسەبەپ.

ئانى ھۇشىغە كەلتۈرۈپ قىل سەۋال،
چۇ سۆز بىرلە ئانىڭكى ئەسرارىن ئال!"

بۇ يۇردىكى شەھ: كەلتۈرۈڭ ھۇشىغە،
گۈلابى مۇھەييا قىلىڭ نۇشىغە!"

ئانى كەلتۈرۈپ ھۇشىغە ئول زەمان،
كېلىپ ھۇشىغە، كەلدى ئول ناتەۋان.

بىيىك بارگاھ ئىچرە ئەۋرەڭگى شاھ،
باشىدا مۇھەييا ئىدى بارگاھ.

گۈناھكاردەك يەرگە ئول تىكتى كۆز،
كى ئول سورمايىن قىلمادى ئەسلە سۆز.

چۈ خۈسرەۋ كۆرۈپ بۇ سۈفەت يالبال،
ئەجەپ شىر ئەندام، ساھىب جەمال.

سەۋال ئەيلەدى: "سەن نىچۈك ئادەمى،
ساڭا قايسى گۈلدىڭ تۈشۈپدۈر غەمى؟"

جەۋابىن بېرىپ ئىشقدىن مىڭ كەلام،
ئاڭا ئەيلەدى سۆز قىلۈرنى ھەرام.

ئانى قەتل قىلماقغە قىلدى ھەۋەس،
چۈ دانا بولۈپ ئاڭا فەرياد رەس:

"سۆزىدىن كېلۈر شاھلىقدىن نىشان،
ئانى دەرمەھەل قەتل قىلماق يامان.

نىھان ساقلاسە بىرنەچە خادەمى،
بولۈپ پاسبان پەھلەۋان ئادەمى."

پىسەند بولدى سۆز شاھى بىدادغە،
گەران قىلدى بەندىنى فەرھادغە.

كى تاغ باشىدا بار ئىدى بىر ھىسار،
ياشۇرماقنى ئاندا قىلىپ ئىختىيار.

ئىبەردى ئاڭا پاسبانلار بىلە،
نە ئول پاسبان، پەھلەۋانلار بىلە.

چۈ فەرھادنى قويدى قورغان ئارا،
تۈرۈپ دەۋرىدە خادىمان جابەجا.

بىر ئىككى كېچە ئۆتتى مېھنەت بىلە،
كى ھىجراندا يۈز مىڭ ئوقۇبەت بىلە.

ئۈچىنچى كېچە ئىشق تۈغيان قىلىپ،
قىلىپ نالەلەر باغرىنى قان قىلىپ.

بىلۈر ئىبردى بىر ئىسمى ئەئزەم داغى،
كىشى ئوقۇسە بەند بولغان چاغى.

كۆشاده بولۇر بارچه بەندى گەران،
بولۇر ئول كشى ھەر تەرەفكه رەۋان.

چۇ سوقراتدىن تەئلم ئالغان ئىدى،
بۇ گەۋھەرنى جاندا ياشۇرغان ئىدى.

سەھەر ۋەقتىده تىلغه ئىقرار ئېتىپ،
ئانى ئوقۇدى نەچچه تەكرار ئېتىپ.

تۆكۈلدى بەدەندىن ھەمه بەندلەر،
چۇ بىدىل بولۇپ ئانچه خۇرسەندلەر.

چىقىپ بولدى چۇن تاغ ساری رەۋان،
قالىپ ئۇيقۇدا ساقلاغان پاسبان.

تاك ئاتقاندا كۆردىكى فەرھاد يوق،
كى بەند ئىچرەكى سەرۇ ئازاد يوق.

ياقا يىرتىبان ئەيلەدىلەر فىغان،
باقىپ ئىستەدى پۈتراشىپ ھەر قەيان.

مەقام ئېردى ئول كۆھ فەرھادغه،
خەبەر ئەيلەدى شاھى بىدادغه.

قىلىپ پاسبانلارغه خۇسرەۋ غەزەپ:
"ئانىڭ قاچماقىنه نه بولدى سەبەپ؟"

بۇلار ئەيدى: "ئەي شاھى ئالەم پەناھ،
غەزەپ ئەيلەمەك، بىزده يوقتۇر گۇناھ.

ئانىڭ زاتىدا خىسلەتى بار ئىكەن،
خۇداغه ئانىڭ ھاجەتى بار ئىكەن.

كى سەن ئەيلەدىڭ ئاڭا بىدادلىق،
كى شاھى ھەقىقەت بېرىپ شادلىق،

چۇ لۇتفى بىلە قىلدى ئازاد ئانى،
كى غەم تاغىدا ئەيلەدى شاد ئانى."

چۇ خۇسرەۋ بۇ سۆز ئاڭلابان بولدى لال،
مۇنىڭ فىكرىده قىلدى نازۇك خىيال.

ۋەزىرغه دىدى: "ئەمدى نىدۇر ئىلاج،
بۇ بىدىل تۇرۇپ، ئىشغه يوقتۇر ئىلاج؟"

ۋەزىر ئەيدى: "تەدبىر قىلماق كېرەك،
ئانى سۆزده تەسخىر قىلماق كېرەك.

تاپىپ ئىستەبان ئاندا مەككارى زال،
كى ۋەسۋاسى مەختالەئى بەدسىگال.

ئەجەپ شۇم تەلئەت قەرى پەرەزەن،
كۆزى گەجگەسىدە، داغى كەج دەھەن.

قاراقى ئانىڭ گەجگەسىگە يېقىن،
ھەمە شەيئىلەرنى كۆرەر كەيىندىن.

بەلى خەلىكىدىن باشدۇر تۆۋەن،
تەقابىل بولۇپ ئاندا ئىككى دەھەن.

يۇرۇسە ئەگەر مىكردە كىن ساچىپ،
قاراسىنى كۆرگەندە شەيتان قاچىپ.

فوسۇنى قىلۇر خانماندىن جۇدا،
نە ئول خانمان، بەلكى جاندىن جۇدا.

ئاڭا ۋەئدەلەر قىلدى ئىنئامدىن،
زەرۇ سىيم ئىلە ئىززەت ئىكرامدىن.

"كى بىر ھىلە بىرلە ئانى يوق قىلىڭ.
كۆڭۈلنى سەرەنجام ئېتىپ توق قىلىڭ!"

چۇ ئول پەرزەن دىدى مۇنداغ كەلام:
"فوسۇن بىرلە ئۆمرىنى ئەيلەي تەمام.

ئاڭا مىكىر بىرلە بەرەي مەن فەرىب،
فوسۇن بىرلە ئەيلەي ئەجەلگە قەرىب."

كېچە چىقتى مەككارەئى بەدنىھاد،
قىلىپ ئول زەمان شامغە خەيرباد.

قەرى ئول زەمان بولدى ئەلدىن نىھان،
چۇ مەرھاد تاغىغە بولدى رەۋان.

كېلىپ كۇھكەن دامەنىغە قەرى،
ھەزىن نالە بىرلە ئاقىپدۇر تەرى.

تاڭ ئاتقۇنچە يىغلاپ تاپائالمادى،
كى تۇرغان يەردىن قوپائالمادى.

چۇ بىدىل ئىشىتتى ھەزىن نالەنى،
تۇشۇپ كۇھدىن كۆردى مەختالەنى.

ئىچى كۆيدى فەرھادنىڭ قارىغە،
بۇ ھەم زار ئەيلەب ئانىڭ زارىغە.

بولۇپ سۇبھ چۈن قىلدى نۇرىنى فاش،
كى ئىزھار ئېتىبان جەمالىن قۇياش.

چۇ ئىلكىدە تەسبىھىدىن دانەسى،
مەگەر ئاغزىدا مىكر ئەفسانەسى.

دىدى: "نە يېتىپ چەرخىدىن، ئەي ئانا،
بۇ غەم كاندا بولدۇڭىز مۇبتەلا؟"

دىدى ئول قەرى: "ئەي بەھادىر يىگىت،
ئەجەپ ۋاقىئە بولدى، ئەمدى ئىشىت.

بۇ خۇسرەۋ دىگەن كەلدى شىرىن ئۈچۈن،
ئەداۋەتدە ئاتلار چاپىپ كىن ئۈچۈن.

مەھىنبانۇ بىرلە قىلىپدۇر ياراش،
ئانىڭ بىرلە بۇدەم تۈزۈپدۇر مەئاش.

كى بانۇ سۆزىنى قىلىپدۇر قەبۇل،
كى شىرىن مەكانىغە قىلدى نۇزۇل.

بىرەۋ ئىشقى بىرلە پەرى شاد ئىكەن،
ئانىڭ ئاشقى زارى فەرھاد ئىكەن.

مۇنى ئاڭلابان يار شىرىن سەنەم،
چېكىپ ئاھ، بولمىش ۋۇجۇدى ئەدەم.

ئۆزىن ئۆلتۈرۈپ ئاھ فەرھاد دەپ،
تۆكۈپ قانىنى داد-بىداد دەپ.

ئۆزىدىن ئۆزى تىغ ئىلە تۆكتى قان،
كى فەرھاد ئۇچۈن يار تاپشۇردى جان،

ھەمە خەلقى ئالەم فىغان ئەيلەدى،
فەقىرنىكى ئازوردە جان ئەيلەدى.

تۇرالماي شەھەر ئىچىرە كەلدىم بۇيان،
كى ماتەم تۇتۇپ بارچە خۇرد-كەلان.

نېتەي، خىلۋەتىمدىن ئامانلىق كېتىپ،
ھەمە بولدى غەۋغا مۇسىبەت يېتىپ.

فەراغەت بىلە قىلمادىم قۇلچىلىق،
شەھەرىنىڭ ئىچى تولدى غەۋغاغە جىق.

كېلىپمەن بۇ يەرگە تەۋەللا قىلىپ،
ئىبادەت قىلىشغە تەمەننا قىلىپ."

دىيان يىغلادى ئۇل قەرى زار-زار،
كۆزى بولدى ئانىڭ چۇ ئەبرى باھار.

قەردىن بۇ سۆزنى ئىشتكەن زەمان،
قاراڭغۇ بولۇپ كۆزگە رەۋشەن جەھان.

دىدى: "ئەي موما، راستمۇدۇر بۇ خەبەر،
سۆزۈڭدىن يېتىپ جانغە ئوتلۇغ شەرەر."

دىدى: "راستدۇر بۇ قەزانىڭ ئىشى،
قەزا يەتسە ئاندىن قاچارمۇ كىشى."

چۇ سۆز بىرلە ئازدۇردى شەيتان قەرى،
كى ئاشقنى ئۇل نامۇسۇلمان قەرى.

چېكىپ ئاندا فەرھاد ئاھۇ فىغان،
كى مۆھلىك ۋەسىيەتنى قىلدى ئەيان.

ھەمە ئەرز ھالىنى ئەيلەپ خىتاب،
چېكىپ ئاھ، ئەرمەن سارىغە قاراپ.

ئۇرۇپ باشىنى تاشقە "شىرىن" دىيان،
كېچىپ جانى شىرىندىن ئۇل زەمان.

قىلىپ قانى تاغ دامەنىن لالەزار،
ھەمە ۋەھشىلەر يىغلادى زار-زار.

قىلىپ پارە-پارە قەرىنى سىباڭ،
ھەمە ۋەھشىلەر بولدى چۇن ئىجتىماڭ.

چۇ يىغلاپ ئاڭا ۋەھشىيۇ تاغلار،
پۇتۇپ قانىدىن لالەيۇ باغلار.

چۇ شافۇرغە بولدى بۇ ئىش ئەيان،
يۇگۇردى ئانىڭ ساڭى ئەيلەپ فىغان.

كېلىپ كۆرسە ئۇل ياتقۇسى قان بىلە،
ئانىڭ ئىشقىدا ئۇينامىش جان بىلە.

ئۇرۇپ باشىغە ئاندا شافۇر زار،
كى تىرناغ ئىلە قىلدى يۈزنى فىگار.

چۇ بانۇغە يەتتى بۇ مۆھلىك خەبەر،
ۋۇجۇدىغە ئانىڭ تۇتاشتى شەرەر.

دىدى كىم: "بۇ سۆزنى سەنەم بىلمەسۇن،
ئاڭا بۇ خەبەردىن خەبەر قىلماسۇن.

ئاراغه سالىپ بۇ مەقۇلاتنى،
كى خۇسرەۋدىن ئۆتكەن نەقۇلاتنى.

چۇ فەرھادنىڭ بولغانىنى ئەدەم،
بىلىپ ئول زەمان يار شىرىن سەنەم.

تۇتاشتى ۋۇجۇدىغە ھىرمان ئوتى،
نە ھىرمان ئوتى، چەرخ دەۋران ئوتى.

دىدى ئول زەمانكىم: "تۇگەپدۇر ئىشىم،
مېنى دەپ جەھاندىن كېچىپدۇر كىشىم.

فەقىر ھەم ئانىڭ ئارقاسىدىن كېتەي،
ۋىسالى ھەرىمغە پاتراق يېتەي."

مەھىنبانۇغە ئەيدى: "بولدۇم كېسەل،
كى سەۋداغە بولدى مىزاجىم بەدەل.

ھەۋا ئەيلەسەم باغ ساري بارىپ،
چۇ گەشت ئەيلەسەم تاغ ساري بارىپ.

مىزاجىمغە يەتكەي داغى ئىستىدال،
كى خۇسرەۋ مېنىڭ بىرلە تاپسۇن ۋىسال."

مۇبادا ئىشتىسە، ئۆزىن يوق قىلۇر،
ئەجەل زەھرىدىن ئۆزىنى توق قىلۇر."

يېتىپ بۇ خەبەر شاھ خۇسرەۋغە ھەم،
مۇنىڭ ئۆلگەنىدىن بولۇپ دەغىئى غەم.

قاقىپ تەبلىنى شادلىق ئەيلەبان،
ئۇلۇغ غەمدىن ئازادلىق ئەيلەبان.

يەنە ئەلچىسىن بۇيرۇدى بانۇغە،
بۇيۇردى كۆشۈك بىرلە ئەلنى سۇغە.

خەبەر قىلدى ئاندا ئىسەرگەن رەسۇل:
"كى شەھنىڭ سۆزىن ئەمدى تۇتغاي قەبۇل!"

ئارادىن كېتىپ ماھنىڭ بىدىلى،
قارا توپراق بولمىش ئانىڭ مەنزىلى.

ئەداۋەت ئىشىن ئەيلەسۇن بىر تەرەف،
مۇۋاسالىق ئەيلەپ كى تاپسۇن شەرەف①.

چۇ بانۇ بۇ سۆزدىن بولۇپ نائىلاج،
كى شىرىنغە ئول دەم بولۇپ ئىمتىزاج.

① قولىيازمىدا "شىرىن" دەپ يېزىلىپ قالغان.

بۇ سۆزنى قىلىپ ئەلچىنى يانداۇرۇپ،
فوسۇن بىرلە باشىنى ئايلاندۇرۇپ.

كېلىپ خۇشخەبەرنى بەيان ئەيلەدى،
كى شىرىن سۆزنىنى ئەيان ئەيلەدى.

چۇ خۇسرەۋ خەلايىقغە بەردى ئەمان،
ياراشقاندىن بارچە ئەل شادمان.

بەسى شاد خەندان بولۇپ پادىشاھ،
كى بەرپا قىلىبان بىيىك بارگاھ.

ئىجازەت بېرىپ بانۇغە شول زەمان:
"سەياھەتكە شىرىننى قىلسۇن ئەيان!"

يېتىپ بۇ خەبەر بانۇنىڭ سەمئىغە،
چۇ ئەمر ئەيلەدى ھەرنەچە جەمئىغە.

كى زەررىن مەھافە قىلىپ ئۇستۇۋار،
ئەچىگە كىرىپ دىلبەرى تاجدار.

شەھەردىن چىقىپ سەير قىلماغىغە،
كى يۈزلەندى ئول بېستۇن تاغىغە.

كۆرۈپ ئول زەمان يىغلادى زار-زار،
قىلىپ تاغنى قان ياش ئىلە لالەزار.

نەزەر قىلدى فەرھاد جىسمىغە ھەم،
كى جانان ئۈچۈن يار بولمىش ئەدەم.

ئۇرۇپ ئاھلار ئەيلەبان پىچۇتاپ،
يېتىپ ھىجر ئارا جانغە تۈرلۈك ئازاپ.

ئايا ساقىيا، لۇتف قىل جامى خاس،
ئانى نۇش ئېتىپ ئۆزنى ئەيلەي خەلاس.

تاپاي راھ كەيفى بىلە ئىختىساس،
كى ئاندىن ئالاي قاتىلمدىن قىساس.

خۇسرەۋنىڭ ئوغلى شىرۋىيە تەماشا ئۈچۈن بادىايىغە جەۋلان بېرىپ يۈرگەن ھالەتدە گۈزەرى شىرىن مەجمەئىغە تۇشۇپ، مەھافەسىگە نەزەر ئەيلەگەن ھالەتدە، شامال ئىمدادى بىرلە ئول مەھافە پەردەسىنى ئاچىپ، شىرىن جەمالىنى شىرۋىيە كۆرۈپ ئاشىق بولۇپ، ئاتاسى خۇسرەۋنى ئۆلتۈرگەنى

چۇ سۆز باشلامىش راۋىئى نۇكتەدان،
نە ۋاقئ تۇغۇپدۇر مۇشكىبەد زەمان.

كى ۋەقتكى شىرىن يانىپ كۆيدىن،
سامانىدەك بولۇپ دەردى ئەنبۇيدىن.

تەماشا ئۇچۇن چىققان ئېردى ھەمە،
كى سەھرا بولۇپ ئېردى كۆپ زەمزەمە.

بۇ سائەتدە چىقتى شامالى شەددىد،
مەھافە ھىجابىنى قىلدى دەرىد.

چۇ شىرىن جەمالى بولۇپ ئاشكار،
كى شىرۇيەگە تەگدى ئوتلۇغ شەرار.

ئانىڭ ھۆسنىگە بولدى ھەيران بەسى،
كېتىپ بەلكى ئەۋۋەل نەزەردە ئېسى.

كى شىرۇيە تۇتتى ئاتاسغە كىن،
ئانى قەتل قىلماقغە تۇتتى كەمىن.

تۇشۇپ بارگاھىغە قىلدى خىيال،
كى ئەشرەفلەرنىغە دىدى ئەرز ھال.

يىغىپ كېچە پارچە سىپەھدارنى،
ئاراغە سالىپ ئۇشبۇ ئەسرارنى.

ئاتام زۇلمى يەتتى جەھان خەيلىغە،
كى غەرق ئولدى ئەل زۇلمىنىڭ سەيلىغە.

ئانى يوق قىلۇرمەن نېدۇر مەسلەھەت،
ئانىڭ بارەسىدىن قىلىڭ مەشۋەرەت.

بۇلار ئەيدى شىرۇيەغە: "سىز بىلىڭ،
كۆڭۈل خاھىش ئەتكەنچە ئانداغ قىلىڭ.

ئانىڭ زۇلمىدىن بىزكى بىزارمىز،
كى ھەر ئەمرىدە سىزگە بىز يارمىز."

ھەمە قىلدى بەيئەت چۇ شىرۇيەگە،
مۇھەييا بولۇپ كېچەسى مۇيەگە.

بۇلار تارقادى ئەيلەبان خەيرباد،
قالىپ ئاندا شىرۇيە مەسرۇر، شاد.

ئۆتۈپ ئېردى تۇندىن داغى ئىككى پاس،
كى ئۇيقۇغە بارغان ئىدى بارچە ناس.

چۇ شىرۇيە قولغە ئالىبان قىلىچ،
يىلاندەك كېلىپ تولغانىپ پىچ-پىچ.

كى پىنهان كىربان ئاتا قاشغه،
قىلىچنى هاۋاله قىلىپ باشغه.

يارىپ قارىننى، قىلدى ئانى هەلاك،
بولۇپ شاهنىڭ جسمى ئاغۇشته خاك.

سەرىر ئۆزره شرۇيه راكب بولۇپ،
ئاتانىڭ مەقامدا نايب بولۇپ.

جەهانغه بولۇپ بۇ خەبەر ئىشتهار،
چۇ خۇسرەۋ لەهەد ئىچره تاپمىش قەرار.

ئانى دەخمه ئىچره نهان ئەيلەدى،
ئۆزى شەهلىغنى ئەيان ئەيلەدى.

قىلىپ شاهٔ شرۇيه چۇن بەزل ئام،
قىلىپ لۇتف ئېهسان ئىله ئېهتىرام.

سەرەنجام ئەيلەپ ئاتا جسمىنى،
ئالىپ ئاغزىغه ئول سەنەم ئىسمىنى.

مهىنبانۇغه ئەلچى ئىرسال ئېتىپ،
كى بىر نامەده ئەرزى ئەهۋال ئېتىپ:

"ئاتامنى يوق ئەتتىم، كى شىرىن ئۇچۇن،
گۇناه ئەيلەدىم سەرۇ نەسرىن ئۇچۇن.

مېنى ئەيلەسۇن قولچىلىقغه قەبۇل،
هەۋەس ئولكى، بانۇغه بولسام ئوغۇل."

بۇ سۆزنى مەهىنبانۇغه يەتكۇرۇپ،
كى شرۇيەنىڭ نامەسىن تاڤشۇرۇپ.

مەهىنبانۇ بىلدى بۇ ئەسرارنى،
خەبەردار ئېتىپ ماهۇەش يارنى.

چۇ شىرىن ئىشتى بۇ نامه سۆزىن،
ئېتىپ تەرك دۇنيانى، يۇمدى كۆزىن.

چۇ شىرىن كۆڭۇلده خيال ئەيلەدى،
تەمەننايى ئول دەم جەمال ئەيلەدى.

مەهىنبانۇغه دىدى شىرىن كەلام:
"ئانىڭ جسمىغه ئەيلەسەك ئېهتىرام.

مېنى دەپ كېچىپدۇر ئەزىز جانىدىن،
قىلىپ كۇهنى لەئل رەڭ قانىدىن.

تىرىكلىكدە ئەجرىنى ياندۇرمادىم،
كۆڭۈل ئازرۇسنى قاندۇرمادىم.

ئۆلۈك جىسمىغە قەبر قىلسام كېرەك،
كى دەفن ئەيلەبان سەبر قىلسام كېرەك.

بۇ سۆزنى قەبۇل ئەتمەسە پادشاھ،
يېقىن دۇركى بولغاي بۇ ئۆمرۇم تەباھ."

چۇ شىرۇيەگە ئەيدى شىرىن سۆزىن،
زەرافەت بىلە سەرۇ نەسرىن سۆزىن.

بۇ ھەم بەردى رۇخسەت: "نە قىلسە قىلۇر،
ئۆلۈككە نە ئىش قىلسە ئۆزى قىلۇر."

مەھىنبانۇغە كەلدى رۇخسەت خەتى،
مۇھەببەت ئىشىغە ئىجازەت خەتى.

چۇ شىرىن بۇيۇردى نەچە خادىمان،
بۇلار تاغ سارىغە بولدى رەۋان.

كېلىپ كۆردىلەر كۇھكەن جىسمىنى،
بەجا كەلتۇرۇيدۇر ۋەفا رەسمىنى.

ياتىپ كۇھدا لالەدەك داغ ئارا،
قىلىپ قانى لەئل خارەنى تاغ ئارا.

ئېھاتە قىلىپ ئاندا ۋەھشۇ تۇيۇر،
فەلەكنۇ، قۇلان بەلكى نەخچىر، كور.

خەلايىقنى كۆرگەن زەمان قىلدى رەم،
بۇلار كۇھكەن سارى قويدى قەدەم.

نە كۆردىكى، شافۇر رەنجۇر زار،
ياتىپ باش قويۇپ يىغلابان زار-زار.

بۇلارنى كۆرۇپ نالە ئەفغان ئېتىپ،
تەپانچە ئۇرۇپ ئارەزىن قان ئېتىپ.

چۇ قانلىغ بەدەننى سالىپ مەھدىگە،
ئالىپ يۇردى ئول يار ھەم ئەھدىگە.

مۇنى كەلتۇرۇپ قەسر ئالى ئارا،
نىھان قىلدى ئاشقىنى خالى ئارا.

تۇتۇڭ ساقىيا، بىزگە جامى ۋىسال،
كى بولسۇن نەزەرگە مۇئەييەن جەمال.

بولۇپ مەھۇ يارىمغە مەدھۇش ئولاي،
نىگارىم بىلە دۇش-بەردۇش ئولاي.

**فەرھاد جىسمىنى ئول كۆھى پۇر ئەندۇھىدىن كەلتۈرۈپ،
جايىي جەننەت نىشاندا نىھان قىلىپ، تەكىفىن ۋە تەجھىزىنە
مەشغۇل بولغاندا، شىرىن ئول يار ۋەفادار جەمالىنى كۆرمەك
ئۈچۈن كېچەدە كىرىپ، ئول يارغە جان نىسار ئەيلەگەنى**

قەزا كاتىبى چەكتى ئانداغ رەقەم،
ھەمە شەيئ ئەجناسدۇر كەلئەدەم.

كىشىكىم جەھان ئىچرە بولسا تىرىك،
تىرىكلىكدە ئاخىر ئەجەلگە شىرىك.

چېكىپ پەردەگە شاھى فەرھادنى،
پەدىد ئەيلەدى ئاھ فەريادنى.

چۇ شىرىن ئۆزنى① فىگار ئەيلەدى،
ئانى كۆرگەلى ئىختىيار ئەيلەدى.

ئۆتۈپ ئىردى تۇندىن ئىكى سائەتى،
كى ئول يار ئىلە ئىستەبان راھەتى.

① قولىيازمىدا "سۆزنى" دەپ يېزىلىپ قالغان.

دىدى بانۇغە: "ئەي كۆزۈم رەۋشەنى،
كى تەۋىز ئىبتىپ مەن خۇداغە سېنى.

كىشى كەلمەسۇن قاشىمە بىر زەمان،
خەلايىق ماڭا لەھزە بەرسۇن ئەمان.

شەھىدىمغە ئاخىر دەيىن ئەرزى ھال،
ئانىڭسىز جەھان ئىچرە بولدۇم مەلال.

كۆكۈل دەردىنى ئاڭا ئىفشا قىلاي،
ۋەفادارلىق خەتتىن ئىنشا قىلاي.

بۇ كېچە بېرىڭلار ماڭا يارنى،
سۈرۈڭ بۇ كېچە يار-ئەغيارنى.

شەھىدىم بىلە گۇفتىگۇ ئەيلەيىن،
ئۆزۈمنى ئاڭا روبەرۇ ئەيلەيىن."

مەھنبانۇ ھەم قويدى ئۆز ھالغە،
چۇ شىرىن كىرىپ كۆھكەن ئالغە.

كۆرۈپ ئاندا شىرىن بۇ قانلىغ بەدەن،
ئاڭا قىلدى جان پەردەسىنى كەفەن.

چۇ پەرۋانەدەك ئايلانىپ باشىغە،
ھەمول خانەنى تولدۇرۇپ ياشىغە.

دىدى: "ئاھ مېھنەتىدە ئۆتكەن غەرىب،
مېنى دەپ، كى تاغ ئىچرە يۇرگەن غەرىب.

ۋىسالىم بىلە بولمادىڭ بەھرىمەند،
ساڭا يەتكۈرۈپ چەرخ تۇرلۇك گەزەند.

بۇ يەڭلىغ سېنى كۆرمەسەم كاشكى،
كى ھەسرەت بىلە ئۆلمەسەم كاشكى.

كى ئىشقىمدا قىلدىڭ ۋە فادارلىغ،
بەجا كەلتۈرۈپ سەن ماڭا يارلىق.

كېتىپ سەن فەلەكدىن كۆرۈپ سەرزەنىش،
كى نەۋبەتىدە قالدى ماڭا ئەمدى ئىش.

مېنى دەپ قىلىپ كۆھنى لالەزار،
ساڭا ھەم قىلاي مەن بۇ جاننى نىسار.

تىرىكلىك كېرەكمەس سېنىڭسىز ماڭا،
مۇرادىم بۇدۇر كىم يېتىشسەم ساڭا.

قىلىپ سەن بەقا مۇلكىدە شاھلىق،
قىلاي ئەمدى سەن بىرلە ھەمراھلىق."

يۈزىنى قويۇپ يۈزىگە ئول زەمان،
چېكىپ ئوتلۇغ ئاھىنى، تاڤشۇردى جان.

ئۆتۈپ سائەتى بانۇ ئالدى خەبەر،
كى شىرىن سەنەم روھى قىلمىش بەدەر.

چېكىپ بانۇ ھەم ئولزەمان ئوتلۇغ ئاھ،
بۇ ماتەم ئارا چېھرەسى بولدى كاھ.

مېھنىبانۇ ھەم ھەقغە تاپشۇردى جان،
ئۆلۈك تەن بىلە ھەم بولۇپ تەۋ ئامان.

ئۆتۈپ ئول كېچە، بولدى چۈن سۇبھ فاش،
تولۇئ ئەيلەدى خاۋەر ئاندىن قۇياش.

جەھانغە بۇ شۆھرەت تاپىپ بۇ خەبەر،
خەلايىق بولۇپ غەمدە زىرۇ زەبەر.

چۇ ئەرمەن بولۇپ ئانچە ماتەم سەرا،
شەھەر خەلقى ھەم بارچە كەيدى قارا.

تاپىپ ئاندا بىر جاي جەننەت تەما،
ئېرەم باغىدەك ئول ئىدى خۇش ھەۋا.

ئوشول جاي ئارا دەخمە بۇنياد ئېتىپ،
مەزاراتى شىرىن، فەرھاد ئېتىپ.

لەھەد ئەيلەبان بۇ ئىكى پاكغە،
ئىكى جىسمىنى تاپشۇرۇپ خاكغە.

مەھنبانۇ ھەم كىردى توفراق ئارا،
قوشۇلدى كىرىپ ئىككى مۇشتاق ئارا.

چۇ شاھور يىغلاپ بولۇپ پاسبان،
نەچە يىل يۇرۇپ مۇندا ئازۇردە جان.

بۇ ماتەم بىلە دەھر ئارا ئىنتىسار،
ۋە قايىتكە شۆھرەت تاپىپ ھەر دىيار.

كوكۇلداشى فەرھاد بەھرام ئىدى،
خىتا شەھرىدە ساھىب ئىكرام ئىدى.

دىلاۋەرگە يەتمىش ئىدى بۇ خەبەر،
چىقىپ يولغە لەشكەر بىلە شىر نەر.

يېتىپ كەلدى ئەرمەنگە ماتەم چاغى،
ھەمە خەلق باشىدەكى غەم چاغى.

چۇ ئەركان دەۋلەت چىقىپ پىشۇبازە
بەيان ئەيلەدى ئالدىدا ئانچە راز.

ھەمە ۋاقىئەنى بەيان ئەيلەدى،
كى شىرۇيە ھالىن ئەيان ئەيلەدى.

كېلىپ دەخمە باشىغە بەھرام زار،
ئۆزىن ئۇردى تۇفراقغە بىشختيار.

ساقالىن يۇلۇپ ئانچۇنان زار ئېتىپ،
ئۇرۇپ جىسم-جىسمىنى ئەفگار ئېتىپ.

چۇنان يىغلادى مسلى ئەبرى بەھار،
خەلايىق داغى يىغلادى زار-زار.

چۇ شىرۇيەگە قىلدى ئەلچى رەۋان:
"سەبەب بۇ مۇسىبەتكە ئول خۇسرەۋان.

جەۋابىنى بەرسۇن كى فەرھادنىڭ،
داغى بانۇ ھەم سەرۇ ئازادنىڭ.

گۈناهى نه ئېركەن ئانى مەن بىلەي،
كى بۇ زۇلمىلارنىڭ ئىلاجىن قىلاي."

بۇ ئەلچى يېزىپ بەردى ئول نامەنى،
چۇ شېرۇيە كۆردى بۇ ھەنگامەنى.

خەزان بەرگىدەك سارغايىپ چېھرەسى،
تولا خەۋف ئىلە قالمادى زەھرەسى.

ۋەزىرغە دېدى: "ئەمدى نەتمەك كېرەك،
باش ئالىپ مەدايىنغە كەتمەك كېرەك."

ۋەزىر ئەيدى: "ئەي شاھ قىل نامەنى،
ئاتاڭ بوينىغە يۈكلە بەدنامنى.

كى ياخشى سۆزۈڭ بىرلە بولغىل خەلاس،
يوق ئەرسە ئالۇر ئەسلە قويماي قىساس."

چۇ تەييار ئېتىپ نامەئى خۇش كەلام،
ئىبەردى ئاڭا ئۆزرە ئامىز پەيام.

كېلىپ نامەنى تۇتتى بەھرامغە،
نەزەر سالدى بەھرام ئەرقامغە.

يازىپدۇركى بىھەد پەيامۇ سەلام،
تۇمەن ئۆزرە قۇللۇق بىلە ئېھتىرام:

"بۇ ئىشلار ئۆمۈرىدا مەن بىگۇناھ،
ئاتام زۇلم ئېتىپ بولدى ھالى تەباھ.

كى فەرھاد ئۇچۇن ئەيلەدىم مەن قىساس،
ئەزىز جانىدىن ئانى قىلدىم خەلاس.

نە ئەمر ئەيلەسە شاھ بەھرام بىلۇر،
تۇرۇپمىزكى ئول ھەر نە قىلسە قىلۇر.

چۇ سۇنغان بويۇننى قىلىچ كەسمەگەي،
مېنىڭ ئەرز ھالىمنى نامەم دىگەي.

بۇ كار ئەمرىدە بىزگە مەئزۇر دۇر،
گۇۋاھىم مېنىڭ ئولكى شاھۇردۇر."

چۇ بەھرام كۆردى بۇ يەڭلىغ كەلام،
قىلىپ فەھم ئول ۋاقىئەنى تەمام.

"كېلىپ ئەرمەن ئەھلىگە بولغان زىيان،
ئاڭا زامىن ئولمىش شەھى زالىمان.

بۇ بىچارىلەر ھەققىنى بەرسۇن ئول،
قەبۇل ئەتمەسە چاپقۇمىز ئوڭ ۋە سول."

قەبۇل ئەتتى شىرۇيە ھەم بۇ كەلام،
كى ئەل مالىنى ياندۇرۇپدۇر تەمام.

چۇ فارىغ بولۇپ شاھ بەھرامدىن،
قاچىپ يولغە كىردى بۇ بەدنامدىن.

مەدايىن سارىغە فىرار ئەيلەدى،
بارىپ شەھر ئىچرە قەرار ئەيلەدى.

قالىپ ئاندا بەھرام فەرھاد ئىلە،
تۇرۇپ باشدا ۋىرد-ئەۋراد ئىلە.

چىرىكنى خىتاي سارىغە ياندۇرۇپ،
تۇرۇپ ئاندا بەھرام كۆڭۈل تىندۇرۇپ.

مۇجاۋىر بولۇپ ئاندا شافۇر ھەم،
بۆلۈك سارىغە ئەسلە قويماي قەدەم.

بەقائىغە بولمىش ئىكى پاسبان،
كىچە-كۈندۈز ئەيلەپ چۇ ئاھۇ فغان.

بۇلار بۇ مەكاندا فەنا بولدىلار،
بەقا مۇلكىدە پادىشاھ بولدىلار.

بۇ ماتەم يېتىپ شەھر چىنغە داغى،
ئەلالا تۇشۇپ ھەم بەجىنغە داغى.

جەھاندىن كېتىپ ئىردى خاقان چىن،
ئانا ھەم بولۇپ ئىردى زىرۇ زىمىن.

كۆرۈپ كىچە تۇش ئەھلى ئەربابلار،
كى فەرھاد-شىرىنغە ئەھبابلار.

بۇلار يۇرگۈسى خۇلدرىزۇان ئارا،
تەماشا قىلىپ باغ-بوستان ئارا.

ئاتاسى، ئاناسىيۇ فەرھادنىڭ،
مەھىنبانۇسى ھەم پەرىزادنىڭ،

يەنە شاھ بەھرامۇ شافۇر ھەم،
جەنابى ئىلاھىدە مەغفۇر ھەم.

ئىكى پاك ئاشىق تۇفەيلى بىلە،
بۇلار مەغفىرەت تاپتى زەيلى بىلە.

ئەيا ھۇشمەندان - ئەھلى خىرەد،
ئىكى زار تاپمىش ھەياتى ئەبەد.

ئەگەر بولسا كىم ئىشقغە مۇبتەلا،
كېلۇر باشىغە نەچچە تۇرلۇك بەلا.

قۇتۇلدى بۇلار، ئىشق ئارا بەردى جان،
بەقا مۇلكىدە تاپتى دارىلئەمان.

بۇلار ۋەسفى تەتۈل ئېرۇر خەمسەدە،
ھەمە سۆزى تەفسىل ئېرۇر خەمسەدە.

كى مۇجمەل بەيان ئەيلەدۈك قەدرى ھال،
نەزەر سالغان ئەل بولماسۇن دەپ مەلال.

ئەزىزا، جەھان كاربدۇر بىبەقا،
زەمان ئەھلى بىرلە جەھان بىۋەفا.

بۇ دەۋران مۇرۇرى ئېرۇر ۋاژ گۇن،
ئۆزىدەك قىلۇر راستنى سەرنىگۇن.

بۇ دەۋران ئارا كىمكى ئەھلى ۋەفا،
ئاڭا يەتكەي ئەھلى زەماندىن جەفا.

جەھان كارى بولمىش جەفاكارلىق،
زەمان رەئىيى بولمىش دىل ئازارلىق.

مەجازەن كىشى قىلسە ئاگاھلىق،
ھەقىقەتدە يەتكەي ئاڭا شاھلىق.

جەھاندا رىيازەتدە فەرھاد بول،
كى جانان دىبان جاندىن ئازاد بول.

مۇھەببەت ئارا ئەيلەگىل پاكلىق،
مۇۋەددەت چاغى قىلمە بىباكلىق.

چۇ يادى بىلە تەرك ئېتىپ ماسەۋا،
فەنا ئالەمىدىن قىل ئۆزنى فەنا.

ئىلاھا نىزارىنى قىل مەغفىرەت،
نەسىب ئەيلە ئاخىر نەفس خەيرىيەت.

ئەيا ساقىيا، قىل ماڭا مەي ئەتا،
كى ئول مەي يۇسۇن جۇرم - ئىسيان، خەتا.

چۇ سەھبا بىلە ئەقلىنى پاك ئېتەي،
كۆڭۈل مەقسەدىن فەھم - ئىدراك ئېتەي.

فەنا گۈنجىدە ئۆزنى مەھزۇن قىلاي،
خىرەد لەيلىگە ئۆزنى مەجنۇن قىلاي.

لیلیٰ - مجنوں

قەيسىنىڭ ئەدەم شامىدىن قۇتۇلۇپ، ۋۇجۇد مەھدىگە تۇتۇلغانى ۋە ئاشقلار جۇملەسىدىن ۋەفادارلىق ئالەمدە مەجنۇنلۇق بىرلە شۆھرەت تاپقانى

چۇ بىر نۇكتە ئىنشا قىلىپ نۇكتەدان،
سۇرۇپ ئىشقى ھەرفى بىلە داستان.

قەلەم تەۋسەنىن كەلتۇرۇپ رامغە،
كى قەيد ئەيلەبان مستەرى دامغە.

سەھايىق سەبىلىدە ئەيلەپ خىرام،
كى مەقسۇدغە ئەيلەبان ئىزدىھام.

بار ئىبردى ئەرەب ئىچرە بىر كامران،
قەبايىل ئىلىگە ئىدى ھۆكمران.

قەبىلە ـ قەبىلە ئاڭارام ئىدى،
ھەمە ئەھلى كۆچمەندگە سەردار ئىدى.

ئانىڭ ۋەرزىشى ئىبردى جەۋد ئەتا،
نەۋا تاپمىش ئاندىنكى ھەر بىر گەدا.

كى يايلاقدا مالى ئىدى بىھىساب،
كى تېرىش، كالا، ئاتىغە بىھىساب.

چۇ ئۆمرى ئانى سۈرئەت ئايمن ئېتىپ،
خەلەق يوقلۇغى ئانى غەمكىن ئېتىپ،

قىلۇر ئېردى ھەرزەند ئۈچۈن ئارزۇ،
نەھادىدا ئوت، ھەرزەمان كۆزدە سۇ.

كى ئەسكىرگەن ئېردى دەرەختى ھەيات،
ئاڭا بولدى لازىم لىباسى مەمات.

كۆھەن سال ئولۇپ ئۆمرىنىڭ ئەشجەرى،
يوق ئېردى ياندا چۇ بىر نەۋبەرى.

تىلەر ئېردى ھەقدىن دەۋامى خەلەق،
جەھاندا ئانىڭ بىرلە تاپسام شەرەق.

ئەتا ئەيلەدى ھەق ئاڭا بىر ئوغۇل،
قىلىمان خۇدايىم دۇئاسىن قەبۇل.

چۇ ئىزھار ئېتىپ مەزھەرى ئىشقنى،
سەدەق بەتتىدىن گەۋھەرى ئىشقنى.

كى ئىشق ئايىنى ئاندا پەيدا دۇرۇر،
ۋەفا جەبھەسىدە ھۇۋەيدا دۇرۇر.

جەمالى قىزىل ئىشقىنىڭ ناردىدىن،
نىشان كۆپ مۇھەببەتنىڭ ئەسرارىدىن.

ئاتاسىغە يەتتى ئەجەب شادلىق،
ئاناسى بولۇپ غەمدىن ئازادلىق.

بېرىبان خەلايىقغە نەزرۇ نىياز،
كى ئېھسان ئىلە ئەيلەبان سەرفەراز.

ۋە فادارنى تاپشۇرۇپ دايەگە،
"قىلىپ پەرۋەرىش يەتكۈرۈڭ ۋايەگە①."

قىلىپ بەچچەنى مەھدگە ئۇستۇار،
بۆشۈك تەبرەتىپ قىلدى ئول شىرخار.

نەچە ئاي بۇ يەتلىغ قىلىپ پەرۋەرىش،
كى سۈتدىن كېچىپ ئاغزىغە چىقتى تىش.

ئۆتۈپ سالدىن تۆرت يىل ئىككى ئاي،
فەراسەت بىلە بولدى شۆھرەت نەماي.

① قولىيازمدا "دايەگە" دەپ يېزىلىپ قالغان.

مۇئەللىمگە بەرمەككە بولدى قەرىن،
كى ئاداب ئىلە ئەيلەمەك مۇتمەئىن.

دىيار ئىچرە بار ئېردى ساھىب دىلى،
بولۇر ئېردى ھەل ئالىدا مۇشكىلى.

ئاڭا تاپشۇرۇپ بەردى ئاداب ئۆچۈن،
ئۆكۈش ئىلمغە فەتھى ئەبۋاب ئۆچۈن.

ئانىڭ بار ئىدى خانەئى مەكتەبى،
كى تەئلىم ئالۇر ئېردى نەچچەند سەبى.

كى ھەي ئەھلىنىڭ تىغلى بىھەد ئىدى،
ئاراسىدا بىر سەرۋ گۈلخەد ئىدى.

ئانىڭ ھۆسنىدىن ماھ ئېردى خىجىل،
يۈزى تابىدىن كۈن ئىدى مۇنفەئىل.

چىكىپ قاشى قەۋسى قۇزەھ يايىنى،
چۇ قىلمىش ھەدەف چەرخىنىڭ ئايىنى.

يىغىپ لەئلى ئانىڭكى جان شىرەسى،
نەجان شىرەسى، جاۋىدان شىرەسى.

چۇ ئول ماھنىڭ ئىسمى لەيلى ئىدى،
كىم ئول ئاسمانىنىڭ سۇھەيلى ئىدى.

ياساپ ئېردى مەكتەب ئاتاسى ئاڭا،
قىلىپ ئۆي مۇرەتتەب ئاناسى ئاڭا.

بېرۇر ئېردى تەئلىم ئاڭا ئاندا پىر،
ئۆزى پاك دامەن مۇئەللىم دەبىر.

بۇ مەكتەب ئارا قەيسنى كەلتۇرۇپ،
كى تەئلىم ئۆچۈن ئالىدا ئولتۇرۇپ.

قىلىپ ئىبتىدا ئىسمى ئەللاھ بىلە،
سەبەق ئالدى ئول نەچچە ھەمراھ بىلە.

نەچە ھەرف تەقرىرى ئۇستاد ئىدى،
ئىشتىكەن زەمان قەيسكە ياد ئىدى.

ئوقۇپ كەچغەچە ئول سەراسەر بىلىپ،
ھەمە تىغلىلارىكى بەرابەر بىلىپ.

ئۆتۈپ نەچچە كۈن بولدى ماھىرداغى،
ھەمە ئىلم مەئنىگە قادىر داغى.

بۇ ھەنگامەدە لەيلى رەنجۇر ئىدى،
كى ئەتفاللار سىلكىدىن دۇر ئىدى.

ئەتىبا ئىلاج ئەيلەپ ئېردى ئانى،
سەھمۇلمىزاج ئەيلەپ ئېردى ئانى.

چۇ لەيلى قىلىپ ئېردى مەكتەبغە مەيل،
مۇنەۋۋەر قىلىپ نۇرنى ئانداغ سۇھەيل.

مۇزەييەن قىلىپ ئۆزىنى ئول نىگار،
خىرام ئەيلەمەكنى قىلىپ ئىختىيار.

نەچە قىز بىلە كەلدى مەكتەبغە ئول،
كى ئەتفال بارچە قاۋۇشتۇردى① قول.

تۇمەن جىلۋە بىرلە كىرىپ ئول پەرى،
كى مەكتەب ئارا خوبلار سەرۋەرى.

دەبىستانغە زىينەت بېرىپ مەقدەمى،
ئانىڭ ھۆسنىدىن قوزغالىپ ئالەمى.

دەبىستان تۆرىدە مەقام ئەيلەدى،
ئەجەب ناز بىرلە كەلام ئەيلەدى.

① قولىيازمىدا "قاشتۇردى" دەپ يېزىلىپ قالغان.

كۆرۈپ قەيس ئول دەم چېكىپ ئوتلۇغ ئاھ،
بولۇپ ئەرغۇۋان چېھرەسى مىسلى كاھ.

كى بىرلەھزە تىترەپ، ئۇرۇپ پىچۇتاب،
ۋۇجۇدى ئانىڭ بولدى گويا سىماب.

كى لەيلى كۆرۈپ قەيس ئەتۇارىنى،
بۇ ھەم كەھرەبا قىلدى رۇخسارىنى.

كى ئەۋۋەل نەزەر قەيس يەپ تىيرى ئىشق،
كى لەيلىگە ھەم قىلدى تەئسىرى ئىشق.

چۇ فەھم ئەيلەدى لەيلى بۇ ھالنى،
ئىكەۋ مۇزتەرىب بولغان ئەھۋالنى.

گۇمان ئەيلەدى، بولغاي ئىش ئاشكار،
جۇدالىق تۇشۇپ بولغامىز بىقەرار.

مۇئەللىمگە ئول ئىلتىماس ئەيلەدى،
بۇ كۇن باغ گەشتىن قىياس ئەيلەدى.

بالالار ئۇچۇن بەردى ئازادلىق،
ھەممە بەچچەلەرگە بېتىپ شادلىق.

چەمەنزارلىقغە خىرام ئەيلەدى،
ھەمە بەچچەلەر ئىزدىھام ئەيلەدى.

دىدى لەيلى: "ھىچكىم تۇرۇپ قالماسۇن،
بۇ مەكتەب ئارا ئولتۇرۇپ قالماسۇن.

چەمەن گەشتىنى ئەيلەسۇن ئىختىيار،
بارىپ ئاندا، گۈلشەندە تاپسۇن قەرار."

بارىپ تىغلىلار بىرلە بىچارە قەيس،
كى مەجنۇن بولۇپ زارۇ ئەۋزارە قەيس.

گۈلىستان ئارا كەلدى ئەتفاللار،
قىلىپ چۇن سەياھەتكە ئەشغاللار.

چۇ ئول باغ ئىدى مىسلى خۇلدى بەرىن،
كىرىپ ھۆر يەڭلىغ نەچە گۈل جەبىن.

كى نۇش ئەيلە بان ئاندا گۈلرەڭ مۇل،
سەبەھ ئارەزىن ئەيلەدى ئاندا گۈل.

كى لەيلى تەماشاغە مەشغۇل ئىدى،
بۇ بىچارە قەيس ئاندا مەئزۇل ئىدى.

كىرىپ گۈلشەن ئىچرە يوق ئېردى شىكاف،
ياتىپ باش قويۇپ قىلدى ئانى تەۋاف.

نىگارىغە باقماقغە يوق تاقەتى،
ئالا ئالمايىن كۆزنى بىر سائەتى.

ھىلالى بىلە ھەرزەمان تۆكتى قان،
مەسىھا سۇفەت لەئلى بەخش ئەتتى جان.

تىكەنگە ئۇرۇپ باغرىنى دەرد ئىلە،
خەزانەك ياتىپ چېھرەئى زەرد ئىلە.

چېكىپ ئەندەلىبۇار ئاھۇ فىغان،
ئوقۇپ ئىشق ھەرفى بىلە داستان.

فەلەكنىڭ جەفاسىن شىكايەت قىلىپ،
چېكىپ نەقش ئاندا كىتابەت قىلىپ.

غەزەلى مەجنۇن

ئىشق ئارا بىچارە ئەيلەپ ناتەۋان قىلغان فەلەك،
ھەجر نىشىن يەتكۇرۇپ ئازۇردە جان قىلغان فەلەك.

گەردی باد ئەیلەپ ۋۇجۇدۇمنی ئەدەم ۋادىسدا،
كۇھی غەم سەر مەنزىلی ساری رەۋان قىلغان فەلەك.

مۇبتەلا ئەيلەپ بىرەۋ ئىشقى بىلە مەن زارنى،
فۇرقەتىدىن كۆپ بەلاغە تەۋئەمان قىلغان فەلەك.

ئەقلۇ ھۇشۇمدىن جۇدا ئەيلەپ قىلىپ دىۋانەۋار،
تىيرى بارانى بەلىيەتكە نىشان قىلغان فەلەك.

كۆرسەتىپ ئوتلۇغ يۇزىنى ئۆرتەبان جانۇ كۆكۈل،
خانە سوزان ئەيلەبان، بىخانىمان قىلغان فەلەك.

سەرسەرى ھىجران قۇرۇتمىش نەۋنىھالىم گۇللارىن،
ئەرغۇۋان چېھرەمنى ئول دەم زەئفران قىلغان فەلەك.

ئەلگە ئىشرەتنى نەسىب ئەتمىش، ماڭا مېھنەت نەسىب،
يۇز تىكەنلەر ئىچرە گۇلشەندە نىھان قىلغان فەلەك.

ياخشىلىق يوق بۇ فەلەكدە، زۇلمدۇر ئەندىشەسى،
بۇ فەلەك زالىم فەلەك، باغرىمنى قان قىلغان فەلەك.

ئىشق ئارا قاچتىم خەلايىقتىن داغى مەجنۇن بولۇپ،
كىم مەلامەت بىرلە رەسۋايى جەھان قىلغان فەلەك.

چۇ بۇ قىتئەنى ئوقۇپ ئۆز ھالىغە،
ياتار ئېردى ئۆزنى سالىپ خالىغە.

ھەمە شوخلار ئوينابان باغ ئارا،
زۇلالى چەمەن بەرگى يەفراغ ئارا.

قىلىپ ھەر جەۋانىبغە لەيلى خىرام،
كى ھەر گۇل تۇبىدە چېكەر ئېردى جام.

بەناگاھ كېلىپ گۇلشەنى ئالىغە،
نەزەر قىلدى بۇلبۇلنىڭ ئەشغالىغە.

بۇ گۇلشەن ئىچىدىن چىقار بىر فىغان،
ئاڭا خەندە ئەيلەر ھەمە بۇلبۇلان.

ھەماناكى لەيلى قىلىپ ئىزتىراب،
كۆرۈپ قەيسنى ئۇردى كۆپ پىچۇتاب.

كىرىپ گۇلشەن ئىچرە مەقام ئەيلەدى،
كى بىچارەسىگە كەلام ئەيلەدى:

"نىدىن مۇنچە غەمكىن سەن ئەي بۇلھەۋەس،
ساڭا يوقمۇدۇر يار فەر يادرەس.

ھەمە ھەمسەبەق قىلسەلار گەشتى باغ،
ياتىپسەن بۇ يەردە ئەجەب بىدىماغ.

بۇ مەۋسۇم ئېرۇر ئەينى ئىشرەت چاغى،
ئەمەستۇر بۇ گۈلشەندە مېھنەت چاغى.

ئەلەملەر يېتىپدۇر فەلەكدىن ساڭا،
قىلۇرسەن ھەمانا شىكايەت ماڭا.

ساڭا قاي پەردىن بۇ ئازاردۇر،
ئەيمت، قايسى دىلبەر ساڭا ياردۇر؟"

تۇمەن ناز ئىلە بۇ مەقال ئەيلەدى،
كىنايەت بىلە كۆپ سوئال ئەيلەدى.

تۆكۈپ ياشنى قەيس باران كەبى،
نە بارانكى، دەريايى ئۇممان كەبى.

قوپۇپ سەسكەنىپ ئورنىدىن ئاھ دەپ،
كېلىپ باشىمە بەخت ئاگاھ دەپ.

داغى قەيس مەھزۇنلۇق ئەيلەپ ئەيان،
قىلىپ نالە مەجنۇنلۇق ئەيلەپ ئەيان:

"ئىشتىكىل ئەياخوبلار سەرۋەرى،
كى ئىشقىڭ ئوتى قىلدى خاكستەرى.

جەمالىڭدىن ئوت تۇشتى بۇ جان ئارا،
سەرايەت قىلىپدۇر رەگۇ قان ئارا.

قارا زۇلفۇڭ ئالدى قەرارىم مېنىڭ،
قارا ئەيلەدى رۇزگارىم مېنىڭ.

غەمىڭ① دامى سەيد ئەتتى كۆڭلۈم قۇشىن،
قىلىپ تۆئمە ئىشقىڭ ئۇزۇپ تۇش-تۇشىن.

چۇ ئەۋۋەلدە ئەفسانە زاھىر قىلىپ،
كۆڭۈل كار بارىنى ئاخىر قىلىپ،

ياشۇرمە ئۆزۇڭ قىلغان ئىشنى داغى،
ئىشىڭ مەۋتى سورماقنىڭ ئەرمەس چاغى.

بۇ ئوت ئۇستىگە قۇيماغىل ئەمدى ياغ،
كى داغ ئۇستىگە قويماغىل ئەمدى داغ.

چېكىپ ئاھۇ ناله فىغان باشلادى،
تىكەنگە ئۆزىنى ئۇرا باشلادى.

① قولىيازمىدا "كۆڭۈل" دەپ يېزىلىپ قالغان.

چۇ تىترەپ يىقىلدى قىلىپ تەركى ھۇش،
ئەجەل جامىنى قىلدى گويا كى نۇش.

كۆرۈپ لەيلى ئول دەم چېكىپ ئاھى سەرد،
قىزىلگۈل يۈزى ئىشقدىن بولدى زەرد.

ئالىپ قوينىغە قەيسىنك باشىنى،
تۆكۈپ يۈزىگە كۆزەكى ياشىنى.

باقىپ چېھرەسىگە چۇنان يىغلادى،
كى ئىشق ئوتىدا ئانچە ئىسسىغلادى.

چېكىپ باشىدا لەيلى ئوتلۇغ نەۋا،
كۆڭۈل مۇددەئاسىنى قىلمىش ئەدا.

تەرەننۇم تۈزۈپ بەيت ئۆز ھالىغە،
كى ئىنشا قىلىپ نۇكتە ئۆز قالىغە

غەزەلى لەيلى

ھەۋايى ئىشقدىن باشىمغە ياغقان ژالە ھىجراندۇر،
كى بۇ بارانغە ئاھىم گەردى بادى چۇنكى قالقاندۇر.

كۆرۈپ ئەۋۋەل نەزەردە مىلك بەلىيەتكە دۇچار ئولدۇم،
دەريغا، بۇ ئوقۇبەتدىن خەلاس ئولماق نە ئىمكاندۇر.

گىرىفتار ئەيلەدى ئىشق ئافەتىغە خەستە كۆڭلۈمنى،
كى ئاقتارسام ئىچىدە ئونچە يەڭلىغ تەھ-بەتەھ قاندۇر.

كۆرۈپمەن ئاتەشىن گۈل ئەكسىنى بۇ گۈلستان ئىچرە،
كۆگۈلنىك خاھىشى بۇلبۇل سۇفەتلىك نالە ئەفغاندۇر.

فەلەك ياغدۇردى باشىمغە ھەۋايى ئىشقدىن تاشلار،
مەلامەت ئاسمانىدىنكى چۇشكەن سەڭگى باراندۇر.

نېتەي ئەي دوستلار، دەردىم دەۋاسىغە نېتەي چارە،
ھەكىمى ئىشق ئەيدى: بۇ مەرىزگە يار دەرماندۇر.

ئايا لەيلى، ئۆزۈڭنى ئەيلەگىل ئول يار مەقتۇلى،
ساڭا بۇ سەئب ھالەتتىن ئول ئىشلار ئانچە ئاساندۇر.

بۇ ئىنشانى دەپ يىغلا بان زار-زار،
باقىپ چېھرەسىگە تۈرۈپ ئىنتىزار.

ئىكى ئاشق ئولمىش بۇ يەڭلىغ مەلۇل،
ياتىپ يىغلاشىپ گۈل تۇبىدە خۇمۇل

كى ئول چاغ ئىدى كەلدى ئىككى كەنىز،
كىرىپ گۈلشەن ئىچرە ئىكى گۈل مەئىز.

چۈلەيلىگە خادىم ئىدى بۇ ئىكەۋ،
كى ئاشىق ئىدى بۇ ئىكەۋدىن بىرەۋ.

كۆرۈپ لەيلىنى بۇ سۈفەت ھال ئىلە،
داغى قەيسنى تۈرفە ئەھۋال ئىلە.

بۇ قىزلاركى لەيلىگە مەھرەم ئىدى،
ھەمىشە ئاڭا يارۇ ھەمدەم ئىدى.

بۈلارغە دىدى لەيلى: "نەتمەك كېرەك،
كى ئەمدى يانىپ ئۆيگە كەتمەك كېرەك."

بۇ قىزلار بىلە لەيلى يەپ تىيرى ئىشق،
غەزالى شىكار ئەيلەمىش شىرى ئىشق.

قىلىپ فەھم مۇزتەر لېكىن ماھنىك،
كى ئاغزى بولۇپ مەنبەئى ئاھنىك.

دىدى: "قويغىلۇ بىزگە تاپشۇر ئانى،
كىشى كۆرمەسۇن بۇ مەھەلدە سېنى.

قەبىلە ساری ئەمدى بولغىل رەۋان،
بۇ ئەسرارنى ئەسلە قىلماي ئەيان."

يانىپ كەتتى لەيلى بولۇپ نائىلاج،
كۆزىگە بۇ رەۋشەن جەھان بولدى داج.

ئۆزى ياندى كۆڭلىنى مۇندا قويۇپ،
كى ھىجران شىكەنجىدە جاندىن تويۇپ.

ئىكەۋ قالدى مۇندا بولۇپ پاسبان،
بۇ گۈلشەن ئىچىدە بولۇپ باغبان.

چۈ بىدىل كىشىسىن تاپىپ كەلتۈرۈپ،
بۈلار ھەم يانىپدۇر ئاڭا تاپشۇرۇپ.

چۈ ساغەر ئەتا ئەيلە ساقى سەھەر،
تاپاي نۇش ئېتىپ ئۆزلۈگۈمدىن① خەبەر.

ئانىڭ يادى بىرلە نەۋا ئەيلەيىن،
كى بۈلبۈل مەسەللىك ھەۋا ئەيلەيىن.

قەلەم نۇكى بىرلە بولاي مۇشكبىز،
سۈرۈپ ئىشق ھەرفىن سالاي رۇستەخىز.

① قولىيازمىدا "ئۆزلۈمدىن" دەپ يېزىلىپ قالغان.

قەيس مەجنۇن بىچارەنىڭ مەجنۇن ھەجر شەبىستاندا شەبنەم گۈلابىدىن كۆزى ئاچىلىپ، ئىشق داستانى بىلە ئەندەلىبكە ھەمتەك بولۇپ، لەيلى ھۆسنى گۈلىنىڭ ئىشقىدا نەۋا تۈزۈپ بىخۇد بولغانىدا، ئاتاسى خەبەر تاپىپ ئۆيىگە ئىلتكەنى

چۇ خۇرشىدىنىڭ ئەۋجى قىلدى زەۋال،
كى مەغرىب ساري ئەيلەدى ئىنتىقال.

داغى مېھر ئۆزنى نۇھۇفت ئەيلەدى،
فەلەك ئىچرە ئەنجۇم شۇكۇفت ئەيلەدى.

يانىپ لەيلى كىم ئولچە بەدھال ئولۇپ،
كېلىپ ئۆيگە رەنجىدە ئەھۋال ئولۇپ.

غەمى ئىشقىدىن ئۆزگە بىر قايغۇ يوق،
تاڭ ئاتقۇنچە ئەفغان بىلە ئۇيقۇ يوق.

قالىپ ئاندا قەيس ئۆزىدىن بىخەبەر،
كى قالماي ئۆزۇ ئۆزلۇگىدىن ئەسەر.

ياتىپ تاڭغە تەگرۇ بۇ گۈلشەن ئارا،
چۈگۈل يەفراغىدەك نىشمەن ئارا.

مەشامغە يەتتى سەھەر گۈل ئېسى،
كى ئەقلىغە كەلتۈردى سۇنبۇل ئېسى.

كۆزىن ئاچتى كۆردى بۇ گۈلشەننى داج،
سەما قەندىلىدە يانىپدۇر سراج.

زەمىن گۈلشەنى ئېردى كۆزدىن نىھان،
فەلەك باغىدا گۈللار ئولمىش ئەيان.

چېكەر ھەر گۈلستاندا بۇلبۇل نەۋا،
قىلۇر ئىشقىدا داستانلار ئەدا.

قوپۇپ-ئولتۇرۇپ يىغلادى زار-زار،
بۇ گۈلشەندە قالماي نەغەير، نەيار.

قالىپدۇر بۇ باغ ئىچرە يالغۇز ئۆزى،
يېتىپ ئەۋجىگە مۇندا بۇلبۇل سۆزى.

قوپۇپ ئەزم ئېتىپ گۈلشەن ئىچرە كېزىپ،
گەھى ئەقلىغە كەلدى، گاھى ئېزىپ.

چۇ بۇلبۇلغە دەپ: "ئەي نەۋا ساز قۇش،
مېنىڭ نالە ئەفغانىمە بولما توش.

چىقارسام مۇھەببەت ئوتىدىن شەرار،
كۆيۈپ چۈن ۋۇجۇدۇم بولۇپ خاكسار.

ئەيا غۇنچە كۈلمەكنى قىلما ھەۋەس،
چەمەنزار ئارا مەن كەبى بولما خەس.

سېنى دەپ چېكەر بۇلبۇل ئاھۇ فىغان،
ئانى يىغلاتىپ كۆپ بولۇرسەن خەزان."

ئەجەب نۇكتەلەر بىرلە ئەفغان چېكىپ،
ئۇرۇپ باشىغە دەردى ھىجران چېكىپ.

تولا ناله ئەيلەپ ئۇرۇپ پېچۇ تاب،
تۆكۈپ ئاندا شەبنەم كەبى ئەشكى ئاب.

فىغان بىرلە قاتتىغ چېكىپ ئاھى سەرد،
يىقىلدى داغى ھۇشىدىن بولدى فەرد.

كېتىپ ئېردى قىزلار نىگەھبان قويۇپ،
كى ساقلاپ ئانى قالىپ ئېردى تۇرۇپ.

بىلىپ قەيسىنىڭ تۇرفە ئەتۋارىنى،
كېلىپ دەرمەھەل كۆردى رۇخسارىنى.

ساماندەك بولۇپدۇر گۇل ئەھمەر يۈزى،
ياتىپدۇر زەمىنده ئۆلۈكدەك ئۆزى.

قويۇپ ئول قەبىله ساری قىلدى ئەزم،
ئۆيىگە خەبەر ئەيلەمەك قىلدى جەزم.

بۇ رەھ كۆپ ئولۇپ، تېز باستى قەدەم،
يېتىپ ئول زەمان بولدى ۋەسلى ھەرەم.

بۇ مەجمەئ ئارا كۆپ ئەلالا ئىدى،
چاپىپ ھەر تەرەف ئىچرە غەۋغا ئىدى.

بۇ قاسد كېلىپ قىلدى ئاندىن خەبەر،
نە ۋاقئ ئىكەننى بىلىپ سەر-بەسەر.

چۇ ناله قىلىبان ئاتاسى ئانىڭ،
بولۇپ لالۇ ھەيران ئاناسى ئانىڭ.

ھەمە ئەقرەبا بىرلە بولدى رەۋان،
چۇ ئول قەريە ئەشجارى بولدى ئەيان.

كېلىپ كۆردى فەرزەندىنى باغ ئارا،
ئۆلۈكتەك يىقىلمىشكى تۇپراغ ئارا.

يىقتىمىش ئانى ئىشق غارەت قىلىپ،
ياتىپ خاك ئالۇدە راھەت قىلىپ.

ئەمدىغە سالدى ئانى ئەقرەبا،
كۆتەردى باشىغە ئاتا ۋە ئانا.

ئانى كەلتۇرۇپ ئۇشبۇ مەھمىل ئارا،
تۇشۇردىكى مەجنۇننى مەنزىل ئارا.

قىلىپ نەۋھەلەر كۆپ ئاتا ۋە ئانا،
نەزەردە ئۆلۈكدەك ياتىپدۇر بالا.

بالا دەردىگە مۇبتەلا بولدىلار،
كى ئاخىر بالا دەپ فەنا بولدىلار.

ئۆپۈپ ماڭلايىغە قىلىپ نەۋھەلەر
قىلىپ رەنجىدىن ۋەھم ئەندۇھلەر.

تاپىپ ئەقلىدىن قەيس ئەندەك خەبەر،
خىجالەت ئارا جىسمىدىن ئاقتى تەر.

نە كۆردى، تۇرۇپدۇر ئاتا ۋە ئانا،
ئانى مەھۇ قىلدى ئۇشۇلدەم ھەيا.

ئەدەبدىن يوقارى باقائالمايىن،
ئۇيات بىرلە يەردىن قوپائالمايىن.

باشدا تۇرۇپ زارئىلە ۋالىدەيىن،
بالا دەردىدىن ئەيلە بان شورشەيىن.

ئاچىپ كۆزنى كۆردى ئۆيىدە ئۆزىن،
خىجالەت بىلە يۇمدى ئىككى كۆزىن.

ئاتاسى مۇڭاسا قىلىپ باشدا،
ئاناسى تۇرۇپ يىغلابان قاشدا.

نەسايىھ سۇفەت سۆز قىلىپ زارغە،
چۇ مەجنۇن تۇرۇپ ئەشكى خۇنبارغە.

قولاغىغە كىرمەي نەسىھەت سۆزى،
كى مەجنۇن مەسەللىك مۇشەۋۋەش كۆزى.

خەلايىقغە ئول ھىچ قىلماي كەلام،
داغى كۇن غۇرۇب ئەيلەدى بولدى شام.

سەما سەتھىدە چەرخ ئەختەر فىشان،
نۇجۇم بىرلە كۆكنى قىلىپ گۇلىستان.

چېكەر گۈل ئۈچۈن تۇندە بۇلبۇل نەۋا،
يەنە قەيسنىڭ كۆڭلى قىلدى ھەۋا.

ئانى قوزغادى ئىشق تۇغيان قىلىپ،
قوپۇپ ئورنىدىن ناله ئەفغان قىلىپ.

تىنىپ چوڭ-كىچىك، تولغانىپ دەمبەدەم،
بولۇپ لەيلى يادى بىله كەلئەدەم.

خەلايىق بارى ئۈيقۇغە قىلدى مەيل،
ئاتا ۋە ئانادىن خەلا بولدى لەيل.

دىدى. "ئاھكىم ئەمدى كەتكۈمدۇرۇر،
كى يارىم ۋىساقىغە يەتكۈمدۇرۇر."

چىقىپ يۈردى ۋادىغە بىئختيار،
چۈ لەيلى مەكاندا كۆردى شەرار.

بۇ ئوتنى كۆرۈپ (شاد) ئولۇپ ئانچۈنان،
كى ئول شۇئله سارىغە بولدى رەۋان.

ئەيا ساقيا تۇت ماڭا جامى ۋەسل،
مۇيەسسەر قىلىپ بىزگە ئەييامى ۋەسل.

تاپاي يار ۋەسلىنى ئول مەي بىله،
چېكەي جامنى دىلبەرى ھەي بىله.

قەيسنى ئاتاسى لەيلى باغدىن بىخۇد تاپىپ ئۆيىگە كەلتۈرگەندە، قەيس خجالەتىدىن باشىنى كۆتەرمەي ياتىپ، كېچە بولغاندا ئىشق تۇغيان قىلىپ لەيلى ۋادىسغە يۈز كەلتۈرۈپ ناله ۋە ئەفغان قىلغاندا، لەيلى ئىشتىپ، بىئختىيار چىقىپ، بىر بىرىنى كۆرۈپ بىھۇش بولۇپ يىقىلغانى

سەھايىق يۈزىنى قىلىپ تازەئى،
كى مەششاتە ئەيلەپ سۈرۈپ غازەئى.

ئاچىپ ئاغزىنى سۈرمەدانۇ دۇۋات،
قەلەم نوكىگە بەردى كوھلۇننەجات.

ساچىپ سەفھەگە شامى دەيجۇرنى،
ئەيان قىلدى ئەختەر كەبى نۇرنى.

بەلاكەش چىقىپ خانەدىن ناگەھان،
بەيابان ئارا بولدى بىخۇد رەۋان.

گەھى ھۇشدا، گاھى بىھۇش ئىدى،
گەھى يىغلابان گاھى مەدھۇش ئىدى.

مۇھەببەت مەيدىن گەھى مەست ئولۇپ،
يىقىلماق ئىدى يەرگە ھەمدەست ئولۇپ.

قايان بارغاندىن خەبەر يوق ئاڭا،
ئۆزى ئۆزلۈگدىن ئەسەر يوق ئاڭا.

ئانىڭ ئاغزىدا زىكرى لەيلى ئىدى①،
ئاڭا تەگرۇ كىم باردى خەيلى ئىدى.

كۆرۈندى ئالاۋدىن ئاڭا بىر نىشان،
ئانى كۆردى مەجنۇن تاپىپ تازە جان.

خىتاب ئەيلەدى ئوتغە ئاندىن تۇرۇپ،
كى دەردىنى دەپ بىر زەمان ئولتۇرۇپ:

بولۇپ تۇندە نۇرۇڭ ماڭا راھبەر،
ئانىڭ ئوتى تۇتقان كەبى جاندا يەر.

قىلىپسەن ماڭا تىرە تۇننى فۇرۇغ،
ئانىڭ ئوتىدەك دىلنى ئەتتىڭ يارۇغ.

① بۇ مىسرا قولىيازمىدا "ئانىڭ زىكرى ئاغزىدا لەيلى ئىدى" دەپ يېزىلىپ قالغان.

كى سەنمۇ ۋەيا گەۋھەرى شەبچىراغ،
ئانىڭ ئوتى بىرلە تاپىپسەن فىراغ.

كى ئۇششاق راھىغە ھادىمۇسەن،
ئانىڭ ئىشق تابى زىيادىمۇسەن.

كۆرۈندۈڭ ماڭا مېھرىبانلىق قىلىپ،
مېنى باشقاردىپ نۇر فىشانلىق قىلىپ.

بۇ قىلغانلارىڭ شۈكرىغە مىڭ تىلىم،
ئەگەر شۈكرى قىلماس بولۇر مىڭ تىلىم.

كى مەدھىڭنى قىلماقغە يوق مەندە ھال،
ئانىڭ ئىشقىدىن تەندە قالماي مەجال.

بۇ ھەنگامەدە كەلدى ئىتنىڭ ئۈنى،
بۇ ھال ئىچرە شوردە ئاڭلاپ مۇنى.

تۇشۇپ جىسمغە ئانچىنان ئىزتىراب،
كۆڭۈل ئول نەۋا سارى ئەيلەپ شىتاب.

ئول ئىتدەك بەيابانىدا چەكمىش فىغان،
ئۇرۇپ پۇيە ئول سارى بولمىش ئەيان.

كېچه قالسه كىم كارۋاندىن ئەگەر،
كۆزىدىن يوق ئولسه قارادىن ئەسەر.

فىغان بىرله ناله چېكەر هەمدەمى،
مۇنىڭ هەم چىقار چۈن سەدايۇ دەمى.

ئازغان تاپار بۇ سەدادىن نشان،
بولۇپ ئاڭا مەقسەد مەهەللى ئەيان.

ئەجەب بىخۇدانه ئۇرار ئېردى گام،
يىقىلىپ ـ قوپۇپ ئەيلەر ئېردى خرام.

ئانىڭ ئاغزىدا بۇ تەرانه ئىدى،
كى ئىت جانىبىغه رەۋانه ئىدى.

قەبىله قىراغىغه يەتتى يەقىن،
مەهەللە نەۋاهىدا تۇتتى كەمىن.

زەهى ناله ئەفغان قىلا باشلادى،
چۇ غەم خەيلىغه ماجەرا باشلادى.

نەۋا سازلىق ئەيلەدى ئول زەمان،
قەساىد بىله نەقشى قىلدى ئەيان.

غەزەلى مەجنۇن

ئىزدەدىم كۆڭلۇمنى جانان گۈلشەنىدە جان بىله،
نەچچه ئاختارسام كېتىپدۇر بۇ كۆڭۇل جانان بىله.

ئاه نەيلەي، جان بىله قالدى بەدەن، كەتتى كۆڭۇل،
كىم قالىپدۇر بۇ جەهاندا مەن كەبى ئەرمان بىله.

خەنجەرى هىجران ۋۇجۇدۇمنى قىلىپدۇر زەخمناك،
كۆز يولىدىن جارى ئەيلەپ قانىنى يۇپمەن قان بىله.

ئىشق ۋادىسىدا پويه ئەيلەدىم چۈن گەرد باد،
رەشكىدىن هەر دەم ئۇچاشتىم چەرخى سەرگەردان بىله.

تىيرى بارانى مەلامەتكه هەدەف بولدى باشىم،
باشىنى باشقارماق بەسى مۇشكۈلكى بۇ باران بىله.

غەرق ئېتىپدۇر پەيكەرىمنى، ئاهكىم، گىردابى غەم،
كىم سەلامەت قالغۇسى ئالەمده بۇ توفان بىله.

زۇلف قەللابىغه بۇ جانۇ كۆڭۇل بولدى ئەسىر،
تەلبه قۇشتەك تەلپىنۇر هەر دەم نەۋا ئەفغان بىله.

زار مەجنۇنغە ۋىسالى بولسە مۇمكىن نە ئەجەب،
مەرھەبا قىلسە نىگارى لۇتف ئىلە، ئېھسان بىلە.

چېكىپ ئېردى ئول دەم بۇ ئوتلۇغ نەۋا،
ئانى يارغە يەتكۈرۈپدۇر سەبا.

بۇ ھىجران تۈنى لەيلى بىدار ئىدى،
كى مەجنۇن فىراقىدا ھۇشيار ئىدى.

بەناگاھ قۇلاقىغە يەتتى فىغان،
نىھان ئول تەرەفكە بولۇپدۇر رەۋان.

چىقىپ تۈندە لەيلى چېكىپ ئىشتياق،
سەدا جانىبىغە كى قويدى ئاياق.

ئازىپ ھۇشىدىن، ئاھ مەجنۇن دېبان،
كى جارى قىلىپ ئەشك ئورندا قان.

نەۋا نەقشى بىرلە تەكەللۇم قىلىپ،
كېلۇر ئېردى يىغلاپ تەرەننۇم قىلىپ.

غەزەلى لەيلى

قالدى جان، كەتتى① كۆڭۈل، ئارامى جانىم قايداسەن،
ئىشق ئارا بولدۇم ئەدەم، جانۇ جەھانىم قايداسەن.

ئايرىلىپ گۈلدەك يۈزۈڭدىن بولدى ئەھۋالىم خەراب،
گۈل ئارا بۇلبۇل مەسەللىك ھەمزەبانىم قايداسەن.

چەرخىدىن تۈرلۈك بەلا جانىمغە يەتتى سەن ئۈچۈن،
ئەيلەگىل دەرمان كېلىپ ئەي مېھرىبانىم قايداسەن.

ئىشق ئەۋجىدە تولۇۋ ئەيلەپ سۇھەيلدەك② سالدى نۇر،
جۇملەئى ئۇششاق ئارا ساھىبقىرانىم قايداسەن.

بىر كۆرۈپ بىچارەلىك بىرلە بولۇپ مەجنۇن سۇفەت،
يۇرگەن ئەۋارە بولۇپ بىخانىمانىم قايداسەن.

بىر نەزەردە ئەيلەدىڭ بىتابلىق رەسمىنى فاش،
دەپ نىگارىم ئىستەڭىز، ئەي ناتەۋانىم قايداسەن.

---

① قولىيازمىدا "ايتتى" دەپ يېزىلىپ قالغان.
② قولىيازمىدا "سھليك" دەپ يېزىلىپ قالغان.

ئەمدى يۈزلەندى بەلىيەت تاغىغە جانۇ كۆڭۈل،
كىم شىكار ئەتمەككە كەلگىل ئارسلانىم قايداسەن.

لەيلى باشىغە بەلا ياغدۇردى بۇ لەيلۇ نەھار،
چۈن پەناھ بولماقغە ئەي دارۇلئەمانىم قايداسەن.

نەۋا سەۋتىنى ئاڭلادى قەيس زار،
يۈگۈردى قوپۇپ زار بىئىختىيار.

ئىكى يار بىر يەردە بولدى قىران،
چۇ بىر مەنزىلدە تاپىشتى نىھان.

كۆرۈپ بىر بىرىنى چىنان يىغلاشىپ،
فەلەكدىن نە ئۆتكەنىنى مۇڭداشىپ.

ئانىڭ ھالىغە بۇ تەرەھھۇم قىلىپ،
فەلەك كارىغە ئول تەبەسسۇم قىلىپ،

چېكىپ ئولزەمان ھەر بىرى ئوتلۇغ ئاھ،
كى بىخۇد يىقىلدى بولۇپ خاكى راھ.

كى لەيلى بىلە دايە كەلگەن ئىدى،
سوڭىچە چۇ كىم سايە كەلگەن ئىدى.

كۆرۈپ دايە ئول دەم بۇرەڭ ۋاقتىغە،
بولۇپ ئول زەمان لەيلىگە شافىقە.

ئىكى زار ھالىغە گىريان بولۇپ،
كى پەرۋانەدەك باغرى بەريان بولۇپ.

چۇ پەرۋانەدەك ئۆيرۈلۈپ باشىغە،
كېلىپ ئولتۇرۇپ بىر زەمان قاشىغە.

كۆتەردىكى لەيلىنى ئول پىرەزەن،
چىقىپ باشىغە گۈل كەبى سىيمتەن.

ئانى دەرمەھەل كەلتۈرۈپ خانەگە،
بىلىندۈرمەيىن ئەسلە بىگانەگە.

چۇ بالىن ئۈزە ياتقۇزۇپ ماھنى،
قىلىپ پەردە باشىغە خەرگاھنى.

چۇ ئول دايە ئول دەم يۈگۈردى قوپۇپ،
يېتىپ قەيس باشىغە ئول ئاشۇقۇپ.

كۆتەردى ئانى دۈشىغە ئول زەئىف،
ئانىڭ ۋەزنى يوق ئېردى جىسمى نەھىف.

ئانى جانىمدا يىراغراق قويۇپ،
كى ۋەھمۇ گۇماندىن يىراغراق قويۇپ.

چىراكىم كىشى كۆرسە قىلغاي ئەدەم،
پەرىزادغە يۈزلەنۈر كۆپ نەدەم.

زەھى پاكدۇر ئەيىبدىن ئىككى تەن،
گىرىھتار ئولۇپ ئىشق ئارا زۇلمىنەن.

مۇئەررا ئىبرۇر شايىسە لەھۇدىن،
مۇبەررا ئىبرۇر غەررەئى سەھۇدىن.

كىشى كۆرسە چۈن قىلماسۇن دەپ گۇمان،
كى بىر جايى خالىدا قىلدى نىهان.

يانىپ دايە ئول دەم كېلىپ خانەگە،
مۇڭاسا قىلىپ ھۆر جانانەگە.

چۇ سۇبھ ئولدى شەبنىڭ قاراسى كېتىپ،
كى دۇجاجلارنىڭ ئىغانى يېتىپ.

زەمانى ئۆتۈپ بولدى ئەنۋار فاش،
ئانىڭ كەيىندىن زاھىر ئولدى قۇياش.

داغى ئول كېچە قەيس غايىب ئىدى،
بىلىپ خەيلى ئانچە مەسايىب ئىدى.

ئاتاسى بولۇپ ئەينى پەژمۇردە ھال،
ئاناسى داغى يىغلابان بولدى لال.

ھەمە قەۋمى چىقتى يۈرۈپ ھەر قايان،
باقار ئىبردى ھەر يان يۈرۈپ ئىستەبان.

يېتىپ ھەي نەۋاھىغە ئول قەۋم خەيل،
قىلىپ زار بىدىلنى تاپماقغە مەيل.

ئىزىنى تاپىپ بىر نىشىمەن ئارا،
قاراسىن ئالىپ ئەسكى مەئىمەن ئارا.

كېلىپ كۆردىلەر يانقۇسى مۇردەدەك،
گۇرىستان ئارا بولغان ئەفسۇردەدەك.

ئاتايۇ ئانايۇ قەبىلە بارى،
تاپىپ ئانى ئىلتىپ قەبايىل سارى.

بىرى دەپ: پەرىدىن يېتىپ ئىدۇر ئەسەر،
بىرى دەپكى: سەۋدا بولۇپدۇر پىسەر.

بىرى دەپ: بولۇپدۇركى ماخۇليا،
بىرى دەپ: جۇنۇندىن تېگىپدۇر ھەۋا.

ئانى ياتقۇزۇپ ئۆيده بالىن ئۇزه،
نه بالىن ئۇزه، فەرشى قالىن ئۇزه.

ئەتىبانى كەلتۇردى كۆرمەك① ئۇچۇن،
دۇئاخاننى كەلتۇردى ھۇرمەك ئۇچۇن.

دېبان ھەققده ھەر كىشى ھەرنىمه،
ئاتايۇ ئانانى باسىپ ۋاھىمه.

بەناگاھ ئانىك مەغزىغه يەتتى ھۇش،
كېلىپ ھۇشغه ئاغزى بولدى خەمۇش.

كەلام ئەيلەمەكدىن قالىپ قەيس زار،
قىلىپ ئول زەمان تەلبەلىك ئاشكار.

قىلىپ ئەل مەلامەتنى ھەر ساربدىن،
نەسىھەت قىلىپ يار ئەغياربدىن.

قۇلاغغه كىرمەس ئىدى پەندلەر،
گەھى يىغلابان گەھ قىلىپ خەندلەر.

---

① قولىازمدا "قالىن" دەپ يېزىلىپ قالغان.

نەسايىه سۆزى بولدى ئوتىغه ياغ،
كى تەكلىق ئىنكار ئېتىپ قويدى داغ.

بۇ بىھۇدەگۇ سۆزلەرى سۇد ئەمەس،
بۇ ئەفغانه ئاشقغه بېھبۇد ئەمەس.

چېگىپ چۇست بەلنى چۇ مەجنۇن زار،
كى لەيلى دېبان يىغلادى بىشۇمار.

ئانى ئەرگەشپ تىفلىلار كەينىدىن،
ئۇرۇپ ئىشق ئوتى شوئلەلەر ئەينىدىن.

كى مەجنۇن دېبان تۇتتى شۆھرەت ئانى،
بۇ كوي ئىچرە سالدى مۇھەببەت ئانى.

ھەمه تىفل مەجنۇن دېبان قويدى ئات،
جۇنۇن كويىدا بولدى ئالى سىفات.

ئاڭا فىكر لەيلى خيالى ئىدى،
تەمەننا سى لەيلى جەمالى ئىدى.

چېكەر ئېردى ھەر كويلاردا فىغان،
كى لەيلى ۋەلەيلى ۋەلەيلى دېبان.

بۇ ئەفغان ئىلە ئاھ ئۇرۇپ سۆبە-شام،
كۆزىگە ئانىڭ ئۇيقۇ كىردى ھەرام.

كى ھەي ساربغە پويە ئۇرماق ئىدى،
يىقىلىپ قوپۇبان يۈگۈرماق ئىدى.

جۇنۇن ئىلكىدىن ئالدى بارىن ئانىڭ،
ھەۋا قويمادى ئىختيارىن ئانىڭ.

جۇنۇن كويىدا بولدى ھەيران بەسى،
قىلىپ ئىشق ئەقلىن پەريشان بەسى.

بولۇپ ئىنتىشار خاس ئىلە ئامغە،
مەلامەت ئىلى تۇردى بەدنامغە.

چۇ لەيلى ئاتاسغە يەتتى بۇ سۆز،
ئىشتكەن زەمان فىكرىدە يۇمدى كۆز.

ئەيا ساقى بىر دەم جەفا تەركى تۇت،
سۇنۇپ مەي كەرەمدىن كۆگۈلنى ئاۋۇت.

بۇ مەي مەئىدىن ناسها قىلما پەند،
كۆگۈلنى ئانىڭ كەيفىدە ئەيلە بەند.

لەيلى ئاتاسى مەجنۇن ئەفسانەسىنى ئىشتىپ، لسان سىنانىنى زەبان زەھرى بىرلە تىترەتىپ، مەجنۇن ئاتاسىغە كىشى ئىبەرگەنى، مەجنۇن ئاتاسى ئەينى مەلالەتدىن ناچار، مەجنۇن بەندىگە قايىل بولۇپ، سەلاسل ئەغلال بىرلە بەند ئەتكەنى

توشۇپ سەفەئى كىلىك رەفتارغە،
مۇمەييىز بولۇپ تۇرغە ئەسرارغە.

كىچىك-چوڭ كەلامدا مەجنۇن ئىدى،
مەلامەت نىشانىغە مەقرۇن ئىدى.

چىكىپ ئاغزىدا لەيلى ئەۋرادىنى،
كۆگۈلدە قىلىپ① ھەر زەمان يادىنى.

ئاتايۇ ئاناغە ئىشى قالمايىن،
ئانى بىلمەگەن ھىچ كىشى قالمايىن.

چۇ لەيلى ئاتاسى بىلىپ بۇ ئۇمۇر،
بەدەندە غەزەبنىڭ ئوتى قىلدى زور.

بىرەۋگە دىدى: "ئانىدا بارماق كەرەك،
ئاتاسغە بۇ سۆزنى قىلماق كەرەك.

① قولىيازمدا "قالب" دەپ يېزىلىپ قالغان.

بۇ ئىشلاردا ئوغلىغە پەند ئەيلەسۇن،
قەبۇل ئەتمەسە سوڭرە بەند ئەيلەسۇن.

ئۆزى چاغلاسۇن ئاقىبەت كارىنى،
يىغىشتۇرسە خوبدۇر بۇ گۇفتارنى.

يوق ئەرسە نە قىلسام قىلۇرمەن ئانى،
قولۇمدا گۇمانسىز تۆكۈلگەي قانى."

سەياسەت سۆزىنى ئالىپ باردى ئول،
مەھابەت كەلامنى قىلدى رەسۇل.

ھەمانا ئىشتتى غەزەب نامەنى،
باشىغە ئۇرۇپ، چاك ئېتىپ جامەنى.

دىدىكىم: "يانىڭ بۇ خۇدانىڭ ئىشى،
ئۆزىچە ئەمەستۇر قەزانىڭ ئىشى.

ئانى بىز تاپىپ پەند قىلساق كېرەك،
قەبۇل ئەتمەسە پەند قىلساق كېرەك."

قويۇپ ئول زەمان قەيسنى ئىستەدى،
تاپىپ ئول زەمان پەند ئىلە قىستادى.

قۇلاقىغە كىرمەي نەسىھەت ئۇنى،
كى لەيلى دېبان تۆكتى كۆزدىن سۇنى.

نەسىھەت ئوتىغە بولۇپ ياغ كەبى،
بۇ سۆزدىن بولۇبان غەمى تاغ كەبى.

كىشى سۆزىگە سالماس ئېردى قۇلاق،
كى تارتار ئىدى لەيلى دەپ ئىشتياق.

ئاتاسى ئاناسى بولۇپ لائىلاج،
كۆزىگە ئانىڭ قىلدى ئالەمنى داج.

سالىپ ئاندا مەجنۇنغە بەند گەران،
قىلىپ خەلقدىن ئۆيى ئىچىدە نىھان.

ئاتايۇ ئانا زار مەھزۇن ئىدى،
بالا مېھنەت ئۆيىدە تۇتغۇن ئىدى.

بولۇپ بەندگە زار مەجنۇن ئەسىر،
چېكەر ئېردى ھەر دەم مىغانۇ نەفىر.

نەچە تاڭغە تەگرۇ ئاڭا ئۇيقۇ يوق،
چۇ كۇن پاتغۇچە كۇندۇزى قايغۇ يوق.

قالىپ مېھنەت ئىچرە چېكىپ رەنجىنى،
تەنەسە سالىپ ئىشى ئىشكەنجىنى.

ئۇرۇپ باشىنى تامغە ئەفگار ئېتىپ،
زەبان بىرلە لەيلىنى تەكرار ئېتىپ.

قىلىپ تەلبەلىك خورد-ئاشام يوق،
بۇ بىچارەدە لەھزە ئارام يوق.

ئولاپ كۈننى كۈنگە ئۇرۇپ پىچۈتاب،
قىلۇر ئېردى چۈن ياۋە قۇشدەك شىتاب.

بۇ يەڭلىغ تۇرۇپ نەچچە كۈن بەند ئارا،
كۆرۈنمەي كۆزىگە چۇ ئاقۇ قارا.

بولۇپ جىسمى مېھنەتدە ئانچە زەئىف،
بولۇپ ئىشق كۈلفەتلەرىگە ھەرىف.

فەلەككە شىكايەت قىلىپ ئىشقىدىن،
مەلەككە ھىكايەت قىلىپ ئىشقدىن.

جۇنۇنكى تۇغيان قىلىپ بىر كېچە،
دېبان ھالىنى تەگىرگە بىر نەچە.

مۇناجات ئەيلەپ ئىدى بىر سەھەر،
نەجاتىغە بەردى شورۇشى خەبەر.

تۆكۈلدى بەدەندىن ھەمە بەندلەر،
گەران ئۇيقۇدا ساھىبى پەندلەر.

قوپۇپ ئورنىدىن ئول ئىشكنى ئاچىپ،
چىقىپ تاشقارى ۋادىسىغە قاچىپ.

بەيابان تەرەفكە بەدەر كەتتى ئول،
يۈگۈرماق بىلە باقمايىن ئوڭۇ سول.

قەرار ئالدى ھەيگە ياقىن دەشت ئارا،
كىرىپ گويىيا رەۋزەئى ھەشت ئارا.

گەھى پويە ئەيلەر ئىدى ھەر تەرەف،
بولۇپ گاھ ھىجران ئوقىغە ھەدەف.

ئەجەب تەلبەلىك ئاندا قىلمىش ئىدى،
بەش-ئونچە قەدەمدە يىقىلمىش ئىدى.

بۇ سۆز «خەمسە»دە ئانچە تەتۈل ئېرۇر،
مەراتىب بىلە ئانچە تەفسىل ئېرۇر.

دىيلدى بۇ سۆزنى خىجالەت بىلە،
ئەمىر خەمسەسگە رىئايەت بىلە.

كىفايەت قىلىپ مۇندا تەقسىرغە،
ھەۋالە قىلىپ مىر ئەلى شىرغە.

ئايا تالىبى دەردمەندى فىراق،
نەۋايى كەلامغە سالغىل قۇلاق.

تۇت ئەي مۇغبەچە، راھ، ساقى بولۇپ،
كى جان بەخش مەينىك ئاياقى بولۇپ.

ئانىڭ نەشئەسىدىن قىلاي بىر ھۇزۇر،
كى ئۇل راھەت ئولسۇنكى مانەند پۇر.

لەيلى ئول ۋەقتكىم باغ سەير قىلىپ يانغاندا، ئىبنى سەلام كۆرۈپ ئاشىق بولۇپ، ئەقد تەمەئىدە ئۇلۇغ پىشكەش ۋە تۆھفەلەر بىلە لەيلى ئاتاسىغە كىشى ئىبەرىپ، بۇ ئەسرارنى ئىزھار قىلغاندا، لەيلى ئاتاسى گۇل-گۇل ئاچىلىپ قەبۇل تۇتقانى ۋە بۇ ئەسرارنى لەيلى ئاشلاپ، بۇ خەبەرى جان فىگاردىن بىتاب بولغانى

قەلەم ئەندەلىبى فىغان ئەيلەدى،
نەچە داستانىنى ئەيان ئەيلەدى.

زەمانىكى لەيلى بولۇپ ئىبردى لال،
كى مەجنۇن ئۇچۇن ئانچە ئىبردى مەلال.

چىقىپ ئىبردى گۇلشەنگە قىزلار بىلە،
مەلاھەت سىرشت گۇل مەئىزلەر بىلە.

كۆرۈپ گۇلنى ئول رەنجى ئارتار ئىدى،
سۇئۇبەتنى مەجنۇنغە تارتار ئىدى.

چۇ بۇلبۇل فىغانغە ئىبردى شىرىك،
قىلۇر ئىبردى بۇلبۇل كەبى تەلبەلىك.

تەماشا قىلىپ كەچغەچە باغ ئارا،
كى ئىشق ئوتىدا لالەدەك داغ ئارا.

ئىراده قىلىپ يانغالى ماھۇەش،
قەبىلە ساری يۇردى ئول ماھۇەش.

چۇ بىر-بىر باسبان خىرامان كېلۇر،
نۇجۇم بىرلە چۇن ماھى تابان كېلۇر.

بەناگاھ يولۇقتى ئاڭا بىر جەۋان،
ئەرەب ئىچرە ئول باي ئىدى كامران.

خەلايىق ئىچىدە ئاڭا ئېردى نام،
ھەمە ئەل ئاتاپ ئانى ئىبنى سەلام.

غەنىلىق بىلە ئانچە مەشھۇر ئىدى،
دەرەملەر بىلە بەيتى مەئمۇر ئىدى.

غەنەم بىرلە ئەسبۇ شۇتۇر بىسەدەد،
ئەرەب خەيلىدە ئېردى ئەھلى سەنەد.

كۆرۈپ لەيلىنى بولدى ئول بىقەرار،
كېتىپ ئىلكىدىن ئەقل ئىلە ئىختىيار.

كېلىپ ئۆيىگە ئەيلەدى مەسلەھەت،
ئاڭا ئەلچى بارسە بولۇر خەيرىيەت.

كى تەئىين قىلىپ تۆھفەئى پۇر بەھا،
قىلىپ ئول زەمان ياخشى قىتئە ئەدا.

ئىبەردى كىشىسىن تەۋەللا قىلىپ،
كى لەيلى ۋىسالىن تەمەننا قىلىپ.

مىيانچى كېلىپ تۇشتى مەۋئۇدغە،
كى سەئى ئەيلەدى ئاندا مەقسۇدغە.

چۇ لەيلى ئاتاسى قىلىپ بۇ خىيال،
كى مەئقۇل كۆرۈپ بولدى مەسرۇر ھال.

زىيافەت تەرتىپن قىلىپ مىزبان،
قىلىپ ئەلچىنى ئول كۇنى مېھمان.

قىلىپ ئول زەمان ئەلچىغە قىلۇ قال:
"پەرىۋەش داغى ئانچە نازۇك نىھال،

كەمالىغە يەتمەككە بولدى يەقىن،
كى سەبر ئەيلەسۇن ئاندا ساھىب ئىگىن.

يەقىندۇر قەراردا بەرگۈمدۇرۇر،
ئانى ئۆزگە داماد قىلغۇمدۇرۇر."

نەچە ياخشى سۆزدە ئانى قاندۇرۇپ،
كى سوغات ئىلە جايىغە ياندۇرۇپ.

تۇتار ئېردى سىرنى پەردىن نىھان،
بۇ ئەسرارنى قىلماس ئېردى ئەيان.

ئالىپ كەلدى سۆز ئەلچى بولغان غۇلام،
سۆيۇندى بۇ سۆزدىن كى ئىبنى سەلام.

بەناگاھ ئۆتۈپ نەچچە كۈن، نەچچە ئاي،
جەھان ئىردى لەيلىگە مېھنەت سەراي.

قەزارا ئىشىتتى بىرەۋدىن سۈخەن،
كى ئەقد ئەمرىنى لەيلىگە پىرزەن①:

"خەۋىدار ئۇلۇپ سىزگە ئىبنى سەلام،
سېنى دەپ ئىبەردى ئاتاڭغە كەلام.

بولۇپ تالىئىك يار، ئەي گۈلئۇزار،
ئەۋەب ئىچرە ئانداغ كىشى قايدا بار."

بۇ سۆزنى ئىشتىكەن زەمان چەكتى ئاھ،
بولۇپ چېھرەسى ئۇل زەمان مىسلى كاھ.

كېتىپ ھۇشىدىن يەرگە ھەمۋار ئۇلۇپ،
بۇ سۆزلەر كۆڭۈل ئىچرە ئازار ئۇلۇپ.

يېتىپ جىسمىغە ئانچە بىتابلىق،
يېتىپ جانۇ كۆڭلىگە نايابلىق.

كېتىپ ئەقلىدىن گاھى ئۆزگە كېلىپ،
گەھى گۈڭ بولۇپ، گاھى سۆزگە كېلىپ،

① قولىيازمىدا "پىرھىن" دەپ يېزىلىپ قالغان.

بولۇپ زەئفى ھەر كۈن زىيادە ئاڭا،
بۇ رەنج ئىچرە تۇشمەك ئىرادە ئاڭا.

ئاناسى بىلىپ ئانچە گىريان بولۇپ،
تۇرۇپ ئالدىدا باغرى بەريان بولۇپ.

ئاتاسى ئىشىتتى بۇ ئەسرارنى،
كېلىپ كۆز بىلە كۆردى بىمارنى.

ئۇرۇپ كۆكسىگە قىلدى ئۇل نالەلەر،
قىلىپ يۈزنى پەرگالە-پەرگالەلەر.

غەمىگە قالىپ لەيلىنىك ۋالىدەين،
نە ئىنكى ئۇلارغە ئىدى نۇرى ئەين.

ئىكەۋگە بولۇپ بۇ جەھان قاپ-قارا،
ئۆيى بولدى گويياكى ماتەم سەرا.

ئەتىبا كۆردى مىزاجىنى ھەم،
دەۋا بىرلە قىلدى ئىلاجىنى ھەم.

ئەمەسدۇر ئاڭا ھىچ ئىش سۇدمەند،
ئاڭا يەتكۈرۈپ چەرخ تۇرلۇك گەزەند.

بۇ مەھزۇنغە مەجنۇن غەمى بىر سارى،
كى مەجنۇنغە مەھزۇن غەمى بىر سارى.

بىرى بىرسىگە دەرد ئىلە مۇبتەلا،
سالىپ جانلارىغە بۇ دەۋران جەفا.

فەلەك سالدى لەيلىگە بىچارەلىك،
قەزا سالدى مەجنۇنغە ئەۋۋارەلىك.

چۇ لەيلى ۋىساقىدا بىمار ئىدى،
بەيابياندا مەجنۇن نىگۇنسار ئىدى.

چېكىپ لەيلى مەجنۇن فىراقىدا ئۇن،
ئانىڭ ۋەسلىنىڭ ئىشتىياقىدا ئۇن.

ياتار ئېردى جايىدا ھەسرەت چېكىپ،
قىلىپ خەستەلىك داغى فۇرقەت چېكىپ.

چۇ مەجنۇن ئاتاسىدا بار ئېردى غەم،
ئوغۇل دەردىدە يەتكەن ئېردى ئەلەم.

ھەماناكى مەجنۇن قاچىپ خانەدىن،
ئۇمىد ئەيلەبان ۋەسلى جانانەدىن.

يۇرۇبان چېكىپ ئاغزىدا ئەلغىراق،
نىگارى ئۇچۇن تارتىبان ئىشتىياق.

يىراق كەتكەن ئېردى قەبايىلدىن ئول،
بەيابان ئارا بولغان ئېردى خۇمۇل.

ئاڭا ئېردى ھەمرەھ دەۋۇ داملار،
رەفاقەت بولۇپ كۇندۇزۇ شاملار.

قىلىپ تەلبەلىك بۇ بەيابان ئارا،
كىرىپ سەكرەبان ۋەھشى ھەيۋان ئارا.

يۇرۇر ئېردى ھەر يان قىلىپ تەلبەلىك،
گەھى فەۋت ئۇرۇپ، گاھى قاقىپ ئىلىك.

بولۇپ مۇزتەرىب ھال شامۇ سەباھ،
چېكەر ئېردى دايىم فىغان بىرلە ئاھ.

ئاتاسى خەبەر تاپتى قاچقانىدىن،
ئاناسى بىلىپ ئىشىك ئاچقانىدىن.

كېلىپ كۆردىلەر بەندگەرانلار تۇرۇر،
باشىن تامغە ئۇرغان نىشانلار تۇرۇر.

تۆكۈلمشكى بەندى چۇ بەرگى شەجەر،
ئىشكنى ئاچىپدۇر كېتىپدۇر بەدەر.

ئاتاسى ـ ئاناسى ئۇرۇپ باشغە،
بويىاپ ھەر بىرى يۈزنى قان ياشغە.

قەبىلە بارى بىلدى ئۇل ھالنى،
سوراپ كەلدى پەژمۇردە ئەھۋالنى.

ئىچىن كۆيدۈرۈپ بارچە قەۋمۇ قەياش،
بۇلار ھالىغە ئاغرىنىپ تۆكتى ياش.

بۇ تەقدىرغە ئەمدى نەتمەك كېرەك،
بۇ ئىش زەمنى تەۋرىغە يەتمەك كېرەك.

كېڭەش ئەيلەدى ئولتۇرۇپ ئۆز ۋە يات،
ھەرەم تەۋقىغە بارسە تاپقاي نەجات.

ئەيا مۇغبەچە، راھ قىلغىل كەرەم،
تاپاي يار ۋەسلىنى بەيتۇلھەرەم.

مۇھەببەت ھەۋاسدا پەرۋاز ئېتەي،
ھەرەمگە بارىپ بىرنەچە راز ئېتەي.

مەجنۇن ئاتاسى ئىشق بادىيەسىدىن كەلتۈرۈپ، كەئبە تەۋافىغە ئالىپ بارغانى ۋە ئول مۇناجات بەھانەسى بىرلە خاتىرىدەكى مەخفى مەقاسىدىن تىلىدىن چىقارىپ، ئەرەفاتتىن ئەرەسات قوپارغانى

سۇھۇف قىبلەسىغە قەلەم قويدى باش،
قارا قايغۇنى ئەيتىبان تۆكتى ياش.

چىنانچە كىرىپ خامە رەقتارغە،
كى بۇلبۇل كەبى تۇردى گۇفتارغە.

زەمانىكى مەجنۇن چىقىپ خانەدىن،
تەمەئ ئەيلەبان ۋەسلى جانانەدىن.

بەيابان ئارا چەكمەك ئەفغان ئىشى،
كى قىلماق ئۇرۇپ باغرىنى قان ئىشى.

ئاتاسىغە يەتمىش غەمى بىگەران،
يىغىپ قەۋمىنى سۆزنى قىلدى ئەيان.

"ئەيا دوستداران ساھىب خىرەد،
مەنۇ زارغە ئەيلەگىزلەر مەدەد.

جىگەر پارەمىزگە بۇ تەقدىردۇر،
ساقايماغلىقىغە نە تەدبىردۇر؟

قاتىپ باشىم ئەمدى بالا دەردىگە،
ئاقىپ ياش رەنجۇ ئەنا دەردىگە.

چۇ تەدبىرىگە ئەيلەگىز مەسلەھەت،
مىزاجىغە قىلغاي نە ئىش مەنفەئەت."

بەسارەت ئېلى ئەيلەدى ئىتتىفاق،
ھەرەم جانىبىغە چۇ قويغىل ئاياق.

يېتىپ مەۋسىمى ھەج بۇ ھەنگام ئارا،
تۇشۇپ قوزغالان خاس ئىلەئام ئارا.

ئانى كەئبەگە يەتكۇرۇڭ بۇ زەمان،
كى مەقسەدنى تەگرىگە ئەيلەڭ ئەيان.

تاڭ ئېرمەس خۇداۋەند بەرسە مۇراد،
تەرەھھۇم قىلىپ مۇشكۇل ئىشىغە كۇشاد."

بۇ سۆز بىرلە خۇش بولدى ئەھبابلار،
ئاتايۇ ئانا، يار، ئەسھابلار.

باقىپ چىقتى ۋادى ئارا زارنى،
ستەمكەش گىرىفتار خۇنبارنى.

باقار ئېردى تەفتىش ئىلە ھەر قايان،
يۇرۇپ قۇللە چەنبەرلەرىن ئىستەبان.

بەناگاھ كېلىپ بىر تەرەفدىن سەدا،
كى بۇلبۇل كەبى چەكمىش ئاندا نەۋا.

سەدا جانىبغە بۇلار قويدى يۈز،
كى ئول تەلبەنى ئول زەمان كۆردى كۆز.

دەۋۇ داملارغە بولۇپ ئۇلفەتى،
بۇلاردىن ئاڭا يەتمەيىن كۇلفەتى.

خەلايىقنى كۆرگەن زەمان چىقتى ئول،
چىنان ئاھغە ئاغزىنى ئاچتى ئول.

بۇلار ئەرگەشىپ ئارقادىن ئالدابان،
بۇلار ئالدا تەلبە بولدى رەۋان.

يېتىپ ئارقەسىدىن تۇتۇپ زارنى،
ئاڭا ئەيلەبان بەزمى گۇفتارنى.

قەبايىلغە كەلتۈردى شەققەت بىلە،
كېلىپ زار مەجنۇن مۇشەققەت بىلە.

سۆيۈپ يىغلادى كۆپ ئاناسى قۇچۇپ،
ئاتاسى قىلىپ زار ئەقلى ئۇچۇپ.

دىدى: "ئەي بالام، بىزگە قىلدىڭ ستەم،
قارىغاندا مۇنداغ قىلىپسەن ئەلەم.

ھەرەم تەۋفىنى ئەيلەدۇك ئىختىيار،
ئەجەب يوق كەرەم قىلسە پەرۋەردىگار.

ئاناڭغە بۇ يول ئىچرە ھەمراھ بول،
ھەرەمگە بارىپ ۋەسلى دەرگاھ بول."

چۇ مەجنۇن دىلدا بۇ ئىردى مۇراد،
كى سۆزنى ئىشتكەن زەمان بولدى شاد.

ئاتاسى سۆزىنى قەبۇل ئەيلەدى،
دەلالەتكە ئۆزنى دۇخۇل ئەيلەدى.

قىلىبان ھەمە يول سەرەنجامىنى،
تاپىپ چەرخنىڭ نىك ئەييامىنى.

مۇسائىد زەماندا خۇرۇج ئەيلەدى،
ئەمارى ئارا قەيسنى پەيلەدى.

مەنازىل كېزىپ دەشت ئارا دەمبە دەم،
كى ئاز ۋەقتىدە يەتتى بەيتۇلھەرەم.

چۇ مەجنۇن كۆرۈپ كەئبەنى ئول زەمان،
قىلىپ ئاشكارا چۇ دەردى نىھان.

مۇھەببەت دىماغىن مۇشەۋۋەش قىلىپ،
مۇۋەددەت ئىسى كۆڭلىنى غەش قىلىپ.

كۆزى چەشمەسى قىلدى ئانداغ ياغىن،
ئۇرۇپ ئاھ، سەكرەپكى مىسلى چاقىن.

ھەرەم دەۋرىدە چەرخ ئۇرۇپ دايىر ئول،
كى مەدھۇش سەرگەشتەئى سايىر ئول.

يۈزى ئالتۇنى قىلدى زەركارلىق،
كۆزى سۈيىدۇر ئىچرە پۇركارلىق.

ئىشىكنى سۈپۈردىكى رۇخسار ئىلە،
باشىن ئوردى ئول نالەئى زار ئىلە.

زەھى تولدۇرۇپ دىدەنى ئابغە،
كى سەكرەپ ئىلىك ئۇردى قەللابغە.

ئاسلدى ئىشكىكە تەزەللۇم بىلە،
تەزەررۇئ قىلبان تەكەللۇم بىلە.

ئاڭا تەگرۇ تۇردىكى كەچ بولدى كۇن،
يېتىپ شامى دەيجۇر ئارا كىردى تۇن.

مۇناجات ئەيلەپ قىلىپ زارلىغ،
قىلىپ دامەنىن ئەشك خۇنبارلىغ.

كۆكۇل ئىچرەكى ئەرزۇ ھالىنى دەپ،
كى ئول يار مەھۇەش خىيالىنى دەپ.

مەجنۇن خانەئى كەئىبەنىڭ قۇللابىغە ئاسلىپ، مۇناجاتى بەدەرگاھ قازىيۇلھاجات ئەيلەپ، ئىشق ئىزتىرابىدىن ئاھ ئۇرۇپ بىھۇش بولغانى

ئىلاھا، ئىشق قۇللابىغە كۆكلۇمنى گىرىفتار ئەت،
ئانىڭ يولىداكى مېھنەتلەرىن كەم قىلما، بىسيار ئەت.

نەسىھەت ئەھلى ھەر دەم مەنئ ئېتەر ھىجران جەفاسىنى،
خەلاس ئەيلەپ ئۇلاردىن ئىشق ئەھلىغە خەرىدار ئەت.

قىلبان ئىشق "ئەين"ىن ھەلقەئى بويىنۇمغە مۇستەھكەم،
كى "ش"نى شۆئلەسى بىرلە كۆكۇلنىڭ كۇرەسىن نار ئەت.

زىبھۇللا كەبى "قاف"تدا ئول دەم ئەيلەگىل قۇربان،
ئانىڭ بەش نوقتەسى بىرلە ئۆلۈك جىسمىنى سەڭسار ئەت.

زىيادە ئەيلەگىل ئىشقىمنى يارەب، قىلمە ھەرگىز ئاز،
مۇھەببەت ئەھلى ئىچرە شۆئلەئى ھىجراندا زەردار ئەت.

ھەۋايى ئىشقدىن ھەر تۇن باشمغە تاشلار ياغدۇر،
فەنا ۋادىسىدا ئول تاشدىن قەبرىم نەمۇدار ئەت.

ئانىڭ يادى بىلە ھەر دەم كۆكۇلنى ئەيلەگىل زەندە،
خىيالى بىرلە خۇرسەند ئەيلەگىل تا جاۋىدان بار ئەت.

بۇ جىسمى ناتەۋانمدىنكى جان چىقماق ھەۋا قىلسە،
كى لەيلى فىكرىنى ئاخىر نەفەسدە جانىمە يار ئەت.

ئاچىپ دۇنياغە كۆز، ئىشق ئافەتىغە ئۇچرادى كۆكلۇم،
ھەمە دەرد ئەھلىنىڭ خەيلىگە بۇ مەھزۇنىنى سەردار ئەت.

جەھاندا ناتەۋان مەجنۇن مۇھەببەتىنىڭ ئەسىرىدۇر،
نىگۇن قەددىمنى ئىشق ئەھلى جۇنۇن بويىنغە تۇمار ئەت.

بەسى نەۋھەلەر تۆزدى دۇانەۋار،
ئۇلۇغ ئاستاننى قىلىپ ئاشكار.

خەلايىق تۇرۇپ بولدى ھەيرەتتە لال،
ئاتاسى داغى بولدى ئانچە مەلال.

ئانىڭدىن ئىلىكنى يۇدى بارچە ئەل،
دىدىكىم مۇڭا ئىشق روزى ئەزەل.

ساقايماق مۇڭا ئەسلە ئىمكان ئەمەس،
ئۇڭالماقمۇ ھەم داغى ئاسان ئەمەس.

يەنە ھۇشىدىن كەتتى ئول سارغارىپ،
خۇدادىن تىلەپ ئىشقنى يالبارىپ.

ھەمانا يىقىلدى بولۇپ مۇردەۋار،
زەمىنده ياتىپ جىسمى ئەفسۇردەۋار.

كۆتەردىكى ئانى دىل ئەفكارلار،
تىلەپ مەنزىلنى تەلەبكارلار.

چۇ ئەركان ھەجدىن فەراغەت تاپىپ،
كى بۇ تەلبە كارى كىفايەت تاپىپ.

ئاتاغە يېتىپ ئانچە نەۋمىدلىغ،
تۇشۇپ تەلبە باشىغە تەجرىدلىغ.

ئانى زەبت قىلماغغە يوقتۇر ئىلاج،
قويۇپ بەردى ئول ئەيلەدى ئىنزىئاج①.

خەلايىق ۋىساقىغە بولدى رەۋان،
كى مەجنۇن بەيابانىدا بولدى نىھان.

قۇيۇندەك كىرىپ كەتتى ۋادى ئارا،
ياشۇردى كۆڭۇل لەيلى يادى ئارا.

ئاتاسى چۇ ئۆيگە نۇزۇل ئەيلەدى،
قەبايىلگە ئۆزنى دۇخۇل ئەيلەدى.

ئانا ئاڭلادى، يىغلادى زار-زار،
كى قەۋمۇ قاياشى بولۇپ سۇگۇار.

بەيابانىدا بىچارە مەجنۇن يۇرۇپ،
چېكىپ نالەلەر تاشنى باشقە ئۇرۇپ.

يۇرۇپدۇركى ئەترافىدا ئاھۇلار،
كى يىغلاپ، قالىپ ئوت، سۇدىن بۇلار.

① قولىيازمىدا "انز جاج" دەپ يېزىلىپ قالغان.

كېيىكلەر ئاراسىدا بولمىش شۇبان،
شۇبانغە بۇ ۋەھشى بولۇپ پاسبان.

قايان بارسە ھەمراھ ئىدى ۋەھشىلەر،
بۇ بىدىلدىن ئاگاھ ئىدى ۋەھشىلەر.

قەزارا يىراقدىن كۆرۈندى غۇبار،
كى پەيدا بولۇپ نەچچە ئەھلى شكار.

ھەمە ئات سالىپ كەلدى مەجنۇن ساری،
كى ئول زار ئەفتادە مەھزۇن ساری.

ھەمە ۋەھشىلەر قاچتى ئانى كۆرۈپ،
يىراقدىن تۇرۇپ تەلبەگە تەلمۇرۇپ.

شكار ئەھلى سەرداری نەۋفەل ئىدى،
ئەرەب حەيلى سلكىدە ئەفزەل ئىدى.

تەۋانا زەبەردەست مەشھۇردۇر،
كى بۇ شىردۇر، ئۆزگەلەر مۇردۇر.

ئىشتكەن ئىدى زار مەجنۇن ئىشىن،
فەلەكدىن جەفالار ئاڭا يەتمىشىن.

كېلىپ كۆردى مەجنۇننى بولدى مەلال،
ئانىڭ ھالىغە رەھم ئېتىپ بولدى لال.

ئۇشۇل دەمكى مەجنۇنغە قىلدى سەلام،
بۇ بىچارە ھەم ئەيلەدى ئېھتىرام.

چۇ مەجنۇن دىدى: "ئەي ئەرەب سەرۋەری،
بۇ مۇنسلارىم كەتتى مەندىن ناری.

گۇناھىنى ئەفۇ ئەيلەڭىز ئاتماڭىز،
كى تۇپراق ئارا قانىنى قاتماڭىز."

چۇ نەۋفەل ئىشتتى بۇ شىرىن كەلام،
چۇ مەجنۇنغە ئەيلەپ بەسى ئېھتىرام.

ھەمە جانۋەر قاندىن كەچتى ئول،
بۇ بىچارەلەر قەتلىدىن يىغدى قول.

دىدى ئول: "مۇرادىڭغە ئەيلەي سەبەب،
ئەگەر بەرمەسە ئاڭا ئەيلەي غەزەب."

مۇلايىملىق ئەيلەپ ئالىپ ياندى ئول،
كى مەجنۇننى جايىغە قىلدى دۇخۇل.

چۇ لەيلى ئاتاسىغە قىلدى خەبەر،
كى ئول نامە سۆزىگە سالدى نەزەر.

قەبۇل ئەتمەدى چۇنكى نەۋفەل سۆزىن،
غەزەب بىرلە تەغىير بەردى ئۆزىن.

چۇ نەۋمىد ئولۇپ ياندى بارغان رەسۇل،
دىدى سۆزنى: "قىلماس بۇ ھالنى قەبۇل."

كى نەۋفەلدىن ئۆرلەپ غەزەبنىڭ ئوتى،
تۇتاشتى كېلىپ بىئەدەبنىڭ ئوتى.

دىدىكىم: "چېرىك ئەزم قىلماق كېرەك،
ئۇلار بىرلە چۇن رەزم قىلماق كېرەك."

ھەمە خەيل قوزغالدى فەرمان تۇتۇپ،
كى بىچارە مەجنۇن داغى قان يۇتۇپ.

چۇ ھەي ئەھلىنى قوزغادى كۆپ سپاھ،
قەبىلە چېرىكنى كۆرۈپ چەكتى ئاھ.

چۇ لەيلى ئاتاسى قىلىپ مەسلەھەت،
يوق ئەتمەككە لەيلىنى قىلدى نىيەت.

بولۇپ تەلبەگە بۇ نىيەتلەر ئەيان،
كى ئاگاھ ئەيلەپ شۇرۇشى نىھان.

قوپۇپ ئورنىدىن يىغلادى رەنج ئىلە،
دىدىكىم: "بۇلار بىرلە قىلماڭ گىلە.

تىلەيمەن گۇناھىنى ئۆتمەك كېرەك،
كى مۇندىن كۆچۈپ ئاندا يەتمەك كېرەك.

سەۋاب ئىستەبان بىزنى قىلساڭ رىزا،
بۇ بىچارە لەيلىگە قىلماڭ ئىزا."

كى نەۋفەل كۆچۈپ ياندى مەئۇايىغە،
سىپەھلەر كېلىپ تۇشتى ئۆز جايىغە.

بۇلار ۋاقىئاتى تەۋلۇ تولا،
قىلىپ مۇختەسەر ئەيلەدۇك ئىكتىفا.

قىلىپ ئەقد مەجنۇنغە نەۋفەل① قىزىن،
ھەمول ئىبردى گۇلچېھرەئى نازەنىن.

---

① ئەسلى تېكىستتە "... نەۋفەلغە مەجنۇن قىزىن" دەپ يېزىلىپ قالغان.

چۇ بىر خانەدە ئىككىسىن قىلدى جۇدا،
كى خىلۋەتكە كىردى ئىككى نەۋ شىكۇپ.

بۇ قىزنىڭ داغى بار ئىدى ئاشقى،
ئەمەس ئېردى مەجنۇن ئانىڭ لايىقى.

ئىكەۋ ئولتۇرۇپ ئانچىنان يىغلاشىپ،
بىرى بىرسىڭ ھالىغە مۇڭداشىپ.

كى مەجنۇن خىيالىدا لەيلا ئىدى،
بۇ قىز زىكرى ھەم ئاھ-ۋەيلا ئىدى.

خىرام ئەيلەدى ئول مۇرادى ساري،
كى بىدىل قاچىپ دەشت ۋادى ساري.

چۇ ھەي ساربغە ئەيلەدى ئىتتىفاق،
كى لەيلى ساري تارتتى ئول ئىشتياق.

قەزا كەلتۇرۇپ لەيلىنىڭ جايىغە،
نەزەر ئەيلەدى قەيس مەئۋايىغە.

يوق ئاندا داغى ئادەمدىن نىشان،
باربسى كېتىپدۇر. كۆچۈپدۇر رەۋان.

ياتىپدۇر بىر ئىت كۆپ زەئىفۇ نەھىف،
بولا ئالماغان ئول چىبىنغە ھەرىف.

ئانىڭ بىرلە مەجنۇن قىلىپ گۇفتگۇ،
ياراسىن تاڭىپ ھەلقىغە بەردى سۇ.

ئول ئىتغە چىنان ئاشنالىق قىلىپ،
بەيابانغە كەتتى جۇدالىق قىلىپ.

يەنە ئاڭلاڭىز سۆز بۇدۇر دوستان،
كى ئىبنى سەلامغە سۇرۇپ داستان.

زەمانىكى لەيلىگە سۆز سالدى ئول،
ئاتاسى ئانىڭ ئەيلەپ ئېردى قەبۇل.

مۇسائىد زەماندا ئاڭا جۇفت ئېتىپ،
قويۇپ ئېردى بىر ئۆيدە ھەم گۇفت ئېتىپ.

بويۇن سۇنمايىن قاچتى ئول، ئول كېچە،
كى ياد ئەيلەبان تەلبەنى ئۆزگەچە.

بەيابان ساري ئول تۇنى قويدى يۈز،
چېكىپ ئاھلار ئۆزگەچە قىلدى سۆز.

ئايا ساقى، تۇت بىزگە جامى ۋىسال،
فىراقىدا ئانىڭ بولۇپمەن مەلال.

تاپىپ يارنى باش قويماي پايىغە،
باقىپ كۆزنى رەۋشەن قىلماي ئايىغە.

ئەۋۋەل گەۋھەرى ئەقىل سىلكىندىن مەجنۇن ئول كېچە خەلاس بولۇپ دەشت ساري يۈز قويىنانىدا، ئول كېچە ئىبنى سەلام سىلكىندىن لەيلى جۇدا بولۇپ، بەيابان جانىبغە يۈزلەنگەندە، ئىككى ناتەۋانىنى ئەلەك بىر يەردە قاۋۇشتۇرۇپ، ۋىسال دەۋلەتىدە بىخۇد بولۇپ يىقىلغانى

چۇ سۆز ناقىلغە قەلەم بولدى قول،
ۋەرەق گۈلشەنىدە ئاچىلدۇردى گۈل.

كۆيەۋ سانىغە كىردى ئىبنى سەلام،
كى لەيلى مەكانىغە قىلدى خىرام.

مۇھەييا قىلىپ سۆزنىڭ ئەسبابىنى،
كى ھازىر قىلىبان مەيى نابىنى.

قۇرۇپ بەزم شاھانە مەسرۇر ھال،
كى مەيخارەلىككە قىلىپ ئىشتىغال.

ئانىڭ تەبئىدە سەردۇ مەئلۇل ئىدى،
تەبئىەت فەرەھلىككە مەشغۇل ئىدى.

فەرەھلىك ئاڭا بولسە ئېردى زىياد،
كى زايىل بولۇر ئېردى ئەقلۇ نىھاد.

ئاڭا شادلىق غالىب ئېردى بۇ كۈن،
پەرى چېھرەگە تالىب ئېردى بۇ كۈن.

كېسەل قوزغالىپ تەبئى تاپتى خەلەل،
يىقىلدى يانىغە تۇرۇپ دەرمەھەل.

خەلايىق بارى بولدى پەرۋانەدەك،
كى مەي زوردىن مەست دۇانەدەك.

يىغلدى قاشىغە كىچىك بىرلە چوڭ،
كى لەيلى ئىشى بۇ كېچە كەلدى ئوڭ.

ۋەگەرنە ئۆزىن نابۇد ئەيلەر ئىدى،
نىھان ئىچىدە دەشنە دەربەر ئىدى.

ئاڭا قويمادى رەھم قىلدى فەلەك،
بۇ كېچە ئانى قىلدى ئاندىن بۆلەك.

ھەمە خەلق ئىبنى سەلام باشدا،
مۇڭاسا قىلىپ ئولتۇرۇپ قاشدا.

ئانىڭ زەئفى ھەددىن زىيادە بولۇپ،
كېتىپ ھۇشىدىن ياتتى خارە بولۇپ.

كېلىپ دايەلەر ئۆيرۈلۈپ باشغە،
ئانى كۆرگەن ئەل تۇردى كۆز ياشغە.

ئۆلۈكدەك ياتىپ ھۇشىدىن يوق ئەسەر،
كى قالماي ئۆزۈ ئۆزلۈكىدىن خەبەر.

مۇنى كۆردى بارى بولۇپ ئەقلى لال،
مۇشەۋۋەش بولۇپ بولدى پەژمۇردە ھال.

چۇ لەيلى زەمانى تۇرۇپ قىلدى سۆز،
كى بىر دايەنى ھەممەدىن قىلدى ئۆز.

دىدىكى: "كشى كەلمەسۇن قاشمە،
ئاتايۇ ئانايۇ قەرىندىاشمە.

زەمانى ئۆزۈمنى ئۆزۈمگە بېرىڭ،
ئەدەم كويىدا تەلبەنى ئاختارىڭ."

ھەمە خەلق قاچتى پەرى ئالدىن،
كشى بىخەبەر ماھۇەش ھالىدىن.

يىغىلدى بارى ئول كۇيەۋ قاشىغە،
كى پەرۇانەدەك ئۆيرۇلۇپ باشىغە.

قىلىپ ھوجرەنى خالى بۇ ماھۇەش،
دېبان يىغلادى: "ئەلئەتەش ـ ئەلئەتەش!"

ئۆتۇپ ئېردى شەبدىن بىر ئىككى زەمان،
قوپۇپ ھوجرەدىن چىقتى بولدى رەۋان.

چۇ ئول ھوجرە كەينى رىگستان ئىدى،
رىگستان ئۇ يانى بەيابان ئىدى.

چىقىپ ئول پەرى قوم ئۇزە قويدى① گام،
كى بىر ـ بىر باسبان چۇ قىلدى خرام.

كشى بىلمەدى ماھۇەش ھالىنى،
داغى كۆرمەدى ھوجرەئى خالىنى.

كى ھەينىك قاراسى بولۇپ ناپەدىد،
ئۇرۇپ باشغە ئاھى چېكىبان شەدىد.

① قولىيازمىدا "بولدى" دەپ يېزىلىپ قالغان.

چۇ يىغلاپ يۇرۇپ ئېردى ۋادى ئارا،
كېلۇر ھەر تەرەپدىن فىغانۇ نەۋا.

نەۋا سەۋتىدىن جانىغە تۇشتى ئوت،
كى رەختى ھەياتىغە ياپۇشتى ئوت.

ئۇرۇپ ئاھ لەيلى چېكىبان فىراق،
مۇھەببەت نەۋاسىغە سالدى قۇلاق.

شەممى مۇھەببەت كېلۇر نەقشىدىن،
تاپىپ تازە جان سەۋتى جانبەخشىدىن.

كى مەجنۇن داغى لەيلىدىن ئالدى بۇي،
سەراسىمە يىغلاپ قىلىپ گۇفتگۇي.

بولۇپ چۇنكى لەيلى ئانىڭدىن① جۇدا،
كېلىپ ئېردى ۋادى ئارا بىنەۋا.

تىلىغە بۇ ئەبيات جارى ئىدى،
كى مەزمۇنى يارى نىگارى ئىدى.

① قوليازمدا "اتيدىن"دەپ يېزىلىپ قالغان.

غەزەلى مەجنۇن

مۇھەببەت ناردىن ئوت ياقتى ئول ئاي خەستە جانىمغە،
كى ھىجران شۆئلەسى نەيلەي تۇتاشتى خانىمانىمغە.

ئانىڭ كويىداكى ئىتلارغە قىلسام ئاشنالىق بەس،
بېرىپ كۆڭلۇمنى قىلسام مىزبانلىق مېھمانىمغە.

كۆڭۇلنىڭ تەختىگاھىدا خىيالى پادىشا ئولمىش،
نەۋا يەتكۇردى ئول شەھ تەن ئارا روھى رەۋانىمغە.

جەفا تەركىن تۇتۇپ ئەي چەرخى زالىم بىر تەرەھھۇم قىل،
جەھان كۇل بولغۇدەك بولدى مېنىڭ ئاھۇ فىغانىمغە.

قۇرۇتتى سەر سەرى ھىجران ۋۇجۇدۇم ئەيلەدى خاشاك،
تۇشۇپ ئوت ئاھدىن ھەر دەم خەزانلىق بوستانىمغە.

مۇيەسسەر بولسە ئول ئاي، بۇ جانىمنى ئەيلەسەم قۇربان،
كى داغ ئولسە ئەجەب يوقكىم بويالسە لالە قانىمغە.

فەلەك ئەشكىن تۆكۇپ ھەر سۇبھ ھالىمغە تۇتار ماتەم،
كۇلەر خۇرشىد تەئىن ئەيلەپ بۇ چېھرە زەئفەرانىمغە.

بەيابانى مەلالەتدە ئانىڭ دەردى بىلە قالدىم،
پەيامىنى سەبا يەتكۇر مېنىڭ شىرىن زەبانىمغە.

بولۇپ مەجنۇن جەھانىدا يارىنىڭ يادى بىلە ھەيران،
نېتاڭ رەھىم ئەيلەبان ئۇل يار ھەمدەم كەلسە يانىمغە.

ئۇقۇپ يار ۋەسفىنى ئىنشا قىلىپ،
فەلەك خەيلىگە زار ئىفشا قىلىپ.

يۇرۇر ئېردى ھەيران بەيابان ئارا،
قىلىپ زارلىق نالە ئەفغان ئارا.

بىلىپ لەيلى بۇ سەۋت مەزمۇنىنى،
كى ياد ئەيلەبان ئاندا مەجنۇنىنى.

ئۆزى ھالىغە ئەيلەدى سەرزەنىش،
قاداپ جانىغە دەردى ھىجراندا نىش.

ئۇقۇپ باشدىن ئۆتكەن فەلەكنىڭ ئىشىن،
كى يىغلاپ دىبان چەرخىنىڭ قىلمىشىن.

نەۋاچەكتى ئول تۇندە بۇلبۇل كەبى،
بولۇپ ئارەزى ئەرغۇۋان گۇل كەبى.

يۇگۇردى سەراسىمە ھەيران باقىپ،
ئۇرۇپ پۇتنى يەرگە، ئۇچىنى قاقىپ.

زەبانىغە جارى بولۇپ بۇ غەزەل،
قىلىپ غەم تۇنىن شادلىقغە بەدەل.

غەزەلى لەيلى

ئوتلۇغ ئاھىمدىن بولۇپ شەمئى شەبىستان بۇ كېچە،
ئىشق ئۇچقۇنى قىلىپ كۆكنى گۇلىستان بۇ كېچە.

رەھىم ئېتىپ مەن ناتەۋان ھالىغە، كىردى كۇنج ئارا،
پەردەسىن ياپىپ جەھانىغە ماھى تابان بۇ كېچە.

يارىدىن تاپماق نىشان بىزگە مۇيەسسەرمۇ ئىكىن،
ئاھكىم، بولغايمۇ يارەب ۋەسلى جانان بۇ كېچە.

كەتتى كۆڭلۇم يار ئۇچۇن ئەرزىنى ئەيان ئەتكەلى،
ئەرگەشىپ كۆڭلۇمنى چىقتى تەندەكى جان بۇ كېچە.

ئىشق تۇغيان ئەيلەبان بىچارەنى زار ئەيلەدى،
دەشتى ھىجران ئىچرە قىلدى بىزنى ھەر يان بۇ كېچە.

يارنى تاپماق تەمەننا سدا بولدۇم ئەسرۇ لال
ئەندەلب يەڭلىغ چېكىپ يۇز نالە-ئەغان بۇ كېچە.

ئەي فەلەك، كەجرەۋلۇغۇڭ قوي، بىر زەمان هالىمغە باق،
غۇنچەدەك كۆڭلۈم بولۇپدۇر تەھ-بەتەھ قان بۇ كېچە.

ياردىن كەلدى شەممى، تازە جان تاپتىم داغى،
ئولكى بولغايمۇ ئىكىن جان ئىچرە مېهمان بۇ كېچە.

لەيلىنىڭ هالى زەبۇندۇر يار ئۇچۇن لەيلۇ نەهار،
ئەيلەگىل يارەب ماڭا مۇشكۇلنى ئاسان بۇ كېچە.

ئوقۇپ لەيلى ئۆز هالىغە هەسبى هال،
ئۆزى بىرلە ئەيلەپ ئۆزى قىلۇ قال.

كېلۇر ئېردى مەجنۇن نىگارى ساري،
كى لەيلى باسىپ ئاندا ياري ساري.

قەمەر قەندىلىن يايغان ئېردى فەلەك،
كۆرۈپ هىجر ئەنۋاريدا يەك بىيەك.

بەناگاه كۆرۈندى بىرى بىرگە يار،
كى خۇرشىد ئىلە ماه تاپتى قەرار.

نەزەر قىلدى مەجنۇن نىگارى كېلۇر،
داغى لەيلى كۆردىكى ياري كېلۇر.

ئىكەۋ بولدى هەيرەتدە ئاندا غكى لال،
دىدىلەر ئىكەۋ: تۇشمۇ ياخۇد خيال؟

تانۇپ بىر-بىرىن يىغلابان زار-زار،
تاپىشتى بۇ قۇملۇق ئۇزە ئىككى يار.

كى مەجنۇن تەنىگە كىرىپ تازە روه،
ۋىسالى هەرىمغە تاپتى فۇتۇه.

بەدەن قەسرىغە روه قىلدى نۇزۇل،
كى ئەۋارە جىسمىغە قىلدى هۇلۇل.

چۇ ئىككى گۆهەر تۇشتى بىر دۇرجغە،
قۇياش بىرلە ئاي كەلدى بىر بۇرجغە.

چۇ بىر ساغەر ئىچرە كىرىپ ئىككى مۇل،
كى بىر غۇنچە ئىچرە تۇتۇپ ئىككى گۇل.

ئىكى روه بىر جىسم ئارا بولدى يوق،
كېتىپ غەم بۇ كېچە كۆڭۇل بولدى توق.

كى لەيلىگە ھەم يەتتى مەسرۇرلۇق،
كۆرۈپ يارنى، كەتتى رەنجۇرلۇق.

قويۇپ تەلبە لەيلى ئاياغىغە باش،
پەرى چېھرە ھەم تەلمۇرۈپ تۆكتى ياش.

ئىكەۋ ئۇچراشپ تانۇشۇپ يىغلاشپ،
بۇلار ناله زارى فەلەكدىن ئاشپ.

قىلىپ تەلبە مەجنۇن فەلەككە خىتاب:
"ئەيا چەرخ پۇركار، ئالىجەناب.

تەرەھھۇم قىلىپ بىزگە قىلدىك كەرەم،
داغى بۇۋەفالىقدا قىلما ستەم.

قىلىك تۇننى بىزگە قىيامەت مىسال،
كى بىر لەمھەنى ئەيلەگىز نەچچە سال.

جەفا تەركىنى بىر زەمان ئانۇتۇك،
كۆڭۈلنى تەۋەققۇف بىلە ئاۋۇتۇك.

كى ھەر بىر نەفەس بىزگە بەيرامدۇر،
قاچانكىم بىرەۋگە بۇ رەك شامدۇر.

تۇمەن تىل بىلە شۇكرىگىز ئەيلەيىن،
كۆڭۈل جان بىلە زىكرىگىز ئەيلەيىن."

ئىكەۋ چىرماشىپ ئىشقىپىچان كەبى،
بىرى بىرسىگە تەن ئارا جان كەبى.

بۇ دەپ ھالىنى، ئول ئۇرۇپ ئاھلار،
داغى بۇ چېكىپ ئاھ-جانگاھلار.

تۇتۇپ لەيلىنىك زۇلفى قۇللابىنى،
شوراپ لەئلىدىن شىرەئى ئابىنى.

بۇ ھەم قەيسكە ئۆزنى مايىل قىلىپ،
بويۇنغە قولىنى ھەمايىل قىلىپ.

ئۇپۇپ بىر-بىرىنى بۇ بىچارەلەر،
غەمىنى دىبان ئانچە غەمخارەلەر.

گەھى لەيلى مەجنۇن ئاياغىن ئۆپۈپ،
گەھى تەلبە بۇگۇل سەقاغىن ئۆپۈپ.

ئىككى پاك ئاشىقغە بولمىش سۇرۇر،
بۇ شەبدە تاپىپ ۋەسل بىرلە ھۇزۇر.

قلىپ ئەۋۋەلى شەب ۋەفادارلىق،
قلىپ ئاخىردا جەفاكارلىق.

يەنە رەشك رەسمىنى تۇتتى فەلەك،
ۋەفادارلىقنى ئۇنۇتتى فەلەك.

داغى ئادەتىگە خۇرۇج ئەيلەدى،
يەنە سۇبھى كازىب ئۇرۇج ئەيلەدى.

بۇلار ئەيلەدى كېچەگە سەرزەنىش،
قۇياش تىغدىن يەتتى جانغە نىش.

ئىكسى فەلەككە باقىپ چەكتى ئاھ،
كى ئاھ ئوتىدىن بولدى ئەنجۇم تەباھ.

بۇلار ھالىغە سۇبھى سادىق كۇلۇپ،
جەفا چەرخى چۇن باشىغە ئۆيرۇلۇپ.

قاراڭغۇ بىلە نۇر قلدى تالاش،
كى زۇلمەت ئارا غالىب ئولدى قۇياش.

ھەمانا بۇلارغە يېتىپ ئانچە غەم،
ستەمدۇر ـ ستەمدۇر، ئەلەمدۇر ـ ئەلەم.

داغى تاڭ قۇشى ماجەرا باشلادى،
گۇلستاندا بۇلبۇل نەۋا باشلادى.

بۇلار يىغلادى ئاھ ـ ۋەيلا چېكىپ،
فىغان قلدى مەجنۇن كى لەيلا چېكىپ.

پەرىۋەش داغى ئانچە مەھزۇن بولۇپ،
ئانىڭ فىكرى يادىدا مەجنۇن بولۇپ.

قلىپ سۇبھ ئول دەم ياقاسنى چاك،
كى ئەنۋاردىن قلدى زۇلمەتنى پاك.

بۇلارغە بولۇپ زور يەۋمۇتتەناد،
قلىپ ئاندا بىر ـ بىر بىلە خەيرباد.

كېتىپ جان بەدەندىن، قالىپ مۇردا تەن،
ئىكى جان مەكانى ئىدى بىر بەدەن.

كۆڭۇل كەتتى جان كەيندىن ئەرگەشىپ،
قالىپ مۇندا تەن گەجگەسىنى قاشىپ.

چۇ لەيلى ئۆيىگە خىرام ئەيلەدى،
بارىپ ھوجرەسىدە مەقام ئەيلەدى.

بەيابانداﺍ قالدى كى مەجنۇن تېنەب،
ئاراغە سالىپ چەرخ شورۇ شەغەب.

جۇنۇن ئۆرلەدى قەيس بىچارەگە،
باشىن ئۇردى ھەسرەت بىلە خارەگە.

قۇيۇندەك بەيابانداﺍ سەرگەشتە دۇر،
كى دەم-دەم ئاڭا ھال بەرگەشتە دۇر.

بارىپ نەجد تاغىن مەكان ئەيلەدى،
سرىشكى بىلە تاغنى كان ئەيلەدى.

سۇرەي نۇكتە ئىزھارىغە بىر كەلام،
چۇ بىمار ئولۇپ ئېردى ئىبنى سەلام.

تاڭ ئاتقانداﺍ ياندى ۋىساقىغە ئول،
كى لەيلى سارى سۇنمادى ئەسلە قول.

قاچان زەئى ئاندىن كى زايىل بولۇر،
پەرىۋەش ۋىسالىغە مايىل بولۇر.

چۇلەيلى داغى ئۆيدە تەسكىن تۇتۇپ،
ئانىڭ يادىدا ئۆزنى غەمكىن تۇتۇپ.

چىراكىم تاپىپ بۇي ئاندىن دىماغ،
كى ئانسىز زەمانى ئەمەستۇر فەراغ.

كى دەردىدە بار ئانچە قاتتىغلىقى،
داغى ئەيشدە ئانچە ئاچچىغلىقى.

كى ئول ۋەسل ئىلە ئول كېچە جان تاپىپ،
كى زۇلمەت ئارا ئابى ھەيۋان تاپىپ.

چىقىپ تاغ ئەۋجىگە مەجنۇن زار،
كى بىر قۇللەدە تاپغان ئېردى قەرار.

تۇرۇپ ئاندا ھەر سارى مەنزۇر ئىدى،
كى ھەي سارىدىن كۆزىگە نۇر ئىدى.

تۇرۇپ ئاندا ھەينىك قاراسىن كۆرۇپ،
كۆزىدىن يۇتۇرمەي تۇرۇپ تەلمۇرۇپ.

سەدا ئۆرلەتىپ تاغدىن نالەسى،
كى سىيلاب ئولۇپ ئەشكىنىڭ ژالەسى.

ھەمە ۋەھشىلەر ئاندا ئېردى ئىنىس،
كى ئەترافىدىن ئەيلەپ ئېردى جەلىس.

تۇرۇپ ئاندا ئانچە پەرىشان ئولۇپ،
قويۇپ ئادەمىلكىنى ھەيۋان ئولۇپ.

ئۆزى زاتىدىن مۇتلەقەن يوق خەبەر،
ئۆزىدىن يەنە ئۆزلۈكىدىن ئەسەر.

بۇ يەكلىغ يۇرۇر ئېردى ھەيران ئولۇپ،
ئىچى غۇنچەدەك تەھ-بەتەھ قان ئولۇپ.

سۇرۇشى خەبەر بەردى بىر ھالدىن،
كى دىۋانەگە ماتەمى زالدىن.

ئاتايۇ ئانا بولغان ئېرمىش فەنا،
فەنا بولغان ئېرمىش ئاتايۇ ئانا.

بۇ غەم بەزمىدە تۇت ماڭا ساقى مەي،
ھەياتى ئەبەدكە بولاي نىك پەي.

ئەجەل خەنجەرىغە قىلاي ئۆزنى سەست،
ياتاي سۇبھى مەھشەرغەچە يەئنى مەست.

مەجنۇنىنىڭ ئاتا ۋە ئاناسى بالاسى فىراقىدا ھالاك بولۇپ، بۇ ۋاقىئەلەرنى مەجنۇن ۋاقىئەدە كۆرۈپ، قەبر باشىغە يەلدەك يېتىپ، ئاتا ۋە ئاناسىغە يېتىلىك دەردىنى ئېيتىپ، تۇپراغنى كۆزىگە سۈرتۈپ يانغانى

قەلەم سەرىنگۇنلۇق بىلە تۆكتى ياش،
كى ئول ياش ئىلە قىلدى ئەسرار فاش.

زەمانىكى مەجنۇن ئاتادىن قاچىپ،
ئاتايۇ بارى ئەقرەبادىن قاچىپ.

بولۇپ ئېردى ۋادى ئارا ناپەدىد،
ئاتايۇ ئانادىن ئۇزۇلدى ئۈمىد.

بالا دەردىدە يەتتى رەنجۇرلۇق،
مەلەكنىڭ جەفاسىدە① مەھجۇرلۇق.

ئىستىما بولۇپ ياتتى بىچارە پىر،
ئاڭا بولمادى ھىچكىم دەستگىر.

ئانىڭ تابىئى قىلدى ئانچە ئىلاج،
سىھھەتكە يۈز ئۇرماي بۇزۇلغان مىزاج.

① قولىيازمىدا "جفاسىغە" دەپ يېزىلىپ قالغان.

چۇ ھىكمەت ئىلى كۆپ مەھارەت قىلىپ،
كەم ئولماي مەرىزى ھەرارەت قىلىپ.

كى نەخلى ھەياتىغە يەتتى خەزان،
ئەجەل قىلغۇدەكدۇر① ئانى بىنشان.

چېكىپ ئاھ پەرزەند ئۇچۇن دەرد ئىلە،
كىچىك-چوڭ تىنىپ چېھرەئى زەرد ئىلە.

ۋەدىئەتنى تاپشۇردى ھەسرەت بىلە،
بالا دەردىدە داغى كۇلفەت بىلە.

كى روھى قۇشى چىقماق ئاغاز ئېتىپ،
بەقا مۇلكى ساريغە پەرۋاز ئېتىپ.

قەبىلە ئىچى بولدى ماتەم سەرا،
ھەمە خەلقغە يەتتى سوگۇ ئەزا.

بۇ ۋاقئە ئارا لال ئولۇپ پىر زال،
ئۇقۇبەت بىلە تولغانىپ بولدى لال.

يېتىپ بىر تەرەفدىن بالانىڭ غەمى،
يەنە بىر بۇ كىم جۇفتىنىڭ ماتەمى.

① قولىيازمىدا "قىلغۇرۇكدۇر" دەپ يېزىلىپ قالغان.

ئۆزىن پارە-پارە قىلىپ پىرە زەن،
يايىپ ئاق ساچىنى، ئۇزۇبان بەدەن.

فەلەكدىن يېتىپ ئانچە بىتابلىق،
ئەبۇشغە بىلە قىلدى ھەمخابلىق.

قەزا ناتەۋانغە جەفا كۇشلۇق،
ئېتىپ ھەم ئېرىگە ھەم ئاغۇشلۇق.

چۇ ئوغلى فىراقىدا مۇندىن كېتىپ،
كى ئول رۇزگار ئارقەسىدىن يېتىپ.

مۇنىڭ ھەم تۇتۇبان ئەزاسىن داغى،
كىيىبان ئۇچاغە قاراسىن داغى.

تۇتۇپ تەئزىيەت بارچە خوردۇ كەلان،
مۇسىبەت تۇتۇپ قىلدى زارۇ فىغان.

گورىستانى ئاندا مۇئەييەن ئىدى،
كى ھەي ئەھلىغە جايى مەدفەن ئىدى.

چۇ تەكفىن تەجھىز ئەيلەپ ئەيان،
گورىستاندا قىلدى ئىكەۋنى نىھان.

بۇلار كاربىدىن ئەل فەراغەت تاپسۇن،
ئۇلارنىڭ گورىن خاك بىرلە ياپسۇن.

خەبەرسىز ئىدى زار مەجنۇن داغى،
كى ئېردى ئاڭا ئاندا ئۇيقۇ چاغى.

كى رۇئيا كۆرۈپ ئۇيقۇدا باتتى،
قوپۇپ سەكرەبان ئول فەسۇردە تەنى.

مۇنى كۆردى تۇشدە، ئەيان ئەيلەيىن،
ئانىڭ تەئبىرىنى بەيان ئەيلەيىن:

چۇ ئىككى كەبۇتەر ھەۋادىن كېلسۇن،
كى يوقدۇر ھەۋاكىم، سەمادىن كېلسۇن.

بىر ئۆيىنى ئىكەۋ ئەيلەدى ئاشيان،
كى ئول ئاشياندا تۇتتى مەكان.

باسۇپ تۇخمىنى چۇن چىقاردى بالا،
پەرۇ بال ئىلە ئول بولۇپ خۇشنەما.

بۇ چۇجە ھەۋا قىلماق ئاغاز ئېتسۇن،
ئىكەۋدىن داغى قاچتى پەرۋاز ئېتسۇن.

مۇئەللەق ئۇرۇپ بۇ ئىكەۋ ئىستەبان،
ھەۋا ساڑى پەرۋاز قىلدى ئەيان.

تاپالماي، ئانى يەتتى نەۋمىدلىق،
كى ئول چۇجەگە يەتتى تەجرىدلىق.

بۇ ئىككى كەبۇتەر قىلسۇن ئاشيان،
قىلسۇن ئاندا دەمدارلىقنى ئەيان.

يۇقاردىن تۇشۇپ يەئنى ئىككى ئۇقاب،
بۇلار پەيكەرىن ئەيلەدىلەر خەراب.

ئاچسۇن ئۇيقۇدىن كۆز خيال ئەيلەدى،
قىلسۇن تەئبىر ئۆزنى مەلال ئەيلەدى.

باشىنى سالىبان تەفەككۇر قىلسۇن،
ئاتايۇ ئانا ئۆلگەنىنى بىلسۇن.

قوپۇپ تاغدىن، ئەيلەپ قويسىغە مەيل،
تۆكۈپ ئەشكىنى تۇشتى ئاندا غكى سەيل.

ئۇرۇپ گام ئاندا گورىستانغەچە،
چېكسۇن ئاھ، يەتكۈنچە ۋەيرانغەچە.

يېتىپ ئول زەمان ئول مەزاراتغە،
نەزەر ئەيلەدى بىر سۈرۈك ماتغە.

قۇبۇر ئەھلى ياتمىش بولۇپ خاكسار،
نىھان يەر ئىچىدە بولۇبان غۇبار.

ياڭى ئىككى قەبرى بولۇپدۇر پەيدا،
بۆلەك قەبرلەردىن تۇرۇپدۇر جەدا.

گۇمان ئەيلەدى: "بۇ ئاتام، بۇ ئانام،
باردىم قەبر يانىغە قىلدى سەلام.

ئۆپۈپ تۇپراغىنى فىغان باشلادى،
كى ما بەينىگە ئۆزىنى تاشلادى.

ئاتا قەبرىسىگە ئۇرۇپ باشىنى،
ئانا مەد فەنىگە تۆكۈپ ياشىنى.

ھەزىن ئۇن بىلە ئەيلەدى ئەرزى ھال،
كى ئۆز ھالىنى ئەيلەدى قىلۇ قال:

ئەي ئەجەل، ئاھستە رەۋ، زۇلم نەمايان ئەيلەدىڭ،
قىبلەگاھىمنى قارا يەر بىرلە يەكسان ئەيلەدىڭ.

جانۇ كۆڭلۈمگە قويۇپ ئەمدى يېتىملىك داغىنى،
بۇ تىرىكلىكدىن داغى كۆڭلۈم پەرىشان ئەيلەدىڭ.

ئۇچرادى بادى خەزانغە ئابرويۇم گۇللارى،
ئەي قەزايى بىمۇرۇۋەت بەرگى رىزان ئەيلەدىڭ.

نە ئىدى جۇرمۇم، ئايىردىڭ مېھرىبانلاردىن مېنى،
قالىبى تەن ئىچرە قاتتىغ دەردنى جان ئەيلەدىڭ.

ئەي ئاتا بىرلە ئانا، ئالدىڭدا بولدۇم شەرمسار،
بۇ يېتىملىك ئالەمگە تاشلاپ، ھەيران ئەيلەدىڭ.

خىزمەتىڭدە بولمادىم بىر دەم كى ئىشق ئاشۇبىدىن،
ئاغرىنىپ مەندىن، كېتىپ ئۆزۈڭنى پىنھان ئەيلەدىڭ.

تاڭلا نەتكۈمدۇر سېنىڭ ئالدىڭدا، قۇللۇق قىلمادىم،
مىڭ خىجالەتكە سالىپ مەندىن گۇرىزان ئەيلەدىڭ.

داغى فەرزەند بولدۇڭىزلار مەن غېرىپنىڭ دەردىدە،
ماسەۋانى تەرك ئېتىپ ھەم خانە ۋەيران ئەيلەدىڭ.

بۇ يېتىم مەجنۇنغە ئەمدى بولغۇسى كىم چارە ساز؟!
لالەدەك فەرسۇدە جىسمىنى قىزىل قان ئەيلەدىڭ.

"جەھاندىن فىراقىمدا كەتكەن ئاتام،
كى ئۇقبا سەرايىغە يەتكەن ئانام.

مېنىڭدەك يېتىم تاپماساڭ كاشكى،
تۇمەن دەردكە قالماساڭ كاشكى.

مېنىڭ شۇملۇغۇمدىن يېتىپ سىزگە رەنج،
ماڭا ئىشقدىن يەتتى يۈز مىڭ شىكەنج.

مۇھەببەت ئوتى قىلدى شەيدا مېنى،
ئىكىڭ ئالدىدا قىلدى رەسۋا مېنى.

قىلا ئالمادىم خىزمەتىڭ ناتەۋان،
كى بەرسەم كېرەك ئېردى ئالدىڭدا جان.

خەتا كار شەرمەندە كەلدىم ساڭا،
ئۆلۈكلەر كەبى زىندە كەلدىم ساڭا.

نە يۈز بىرلە مۇندا كىلا ئالغا مەن،
نە تىللار بىلە سۆز قىلا ئالغا مەن.

قىيامەتتە قايداغ باراي قاشىڭا.
كى غەرق ئولغامەن ئاندا كۆز ياشىڭا.

ئېرۇرمەن گۇنەھكار باشىدىن ئاياغ،
قىلىپ جۇرم ئالدىڭدا مەن تاغ-تاغ.

كى ئەمرىڭنى تۇتماي قىلىپمەن خىلاف،
رىزالىق بىلە ئەيلەگەيسەن مەئاف."

ئاچىپ قولنى قىلدى قىرائەتلەر،
ساچىپ ياشىن، ئەيلەپ مۇناجاتلەر:

"ئىلاھا! يېتىم زار بىچارە مەن،
كى ھىجران بەلاسىدا ئەۋزارە مەن.

ئىلاھا! كەرەم بىرلە قىل مەغفىرەت،
ئاتايۇ ئانامغە بېرىپ ئەمنىيەت.

ئىلاھا! نەسىب ئەيلە جەننەتدە جا،
كى رىزۋان ئارا ئەيلەگىل جا-بەجا.

ئىلاھا! سەرايىنى مەئمۇر قىل،
قۇبۇرنى رەھمەت بىلە نۇر قىل.

ئىلاھا! مەلەكنى ئاڭا قىل رەفىق،
كى تا ۋەقتى مەھشەرگە بولغۇن شەفىق.

ئىلاھا! ماڭا قىل جۇنۇننى فۇزۇن،
مۇھەببەت ئوتى جاندا تاپسۇن ئورۇن.

ئىلاھا! فەنا قىل مۇھەببەت بىلە،
ۋۇجۇدۇمنى تىرگۈز مۇشەققەت بىلە.

بۇ جاندا نىھان ئەيلەگىل ئىشقىنى،
كى جىسىم ئىچرە جان ئەيلەگىل ئىشقىنى.

چىقار جاننى لەيلى خىيالى بىلە،
ياروت كۆزنى ئانىڭ جەمالى بىلە."

ئورۇپ باشنى يەرگە، فىغان باشلادى،
ئىگىزدىن تۆۋەنگە ئۆزىن تاشلادى.

ھەرارەت زىيادە بولۇپ جىسمىغە،
كى يىغلاپ تۇرۇپ قولنى ھەر قىسمىغە.

چىراكىم ئاڭا دەرد ئولۇپ دەرد ئۆزە،
تۆكۈپ قان ياشىن چېھرەئى زەرد ئۆزە.

قوپالماي تىزىدىن كېتىپ قۇۋۋەتى،
تەھەررۈك قىلىشدىن داغى قۇدرەتى.

بولۇپ ئاندا بىچارە ئانداغ زەئىف،
داغى ئىشقىنىڭ داغى قىلدى نەھىف.

ۋە ھەم لەيلى تارتار ئىدى ئىشتياق،
ئانى زەئىف ئېتىپ ئېردى دەردى فىراق.

چۇ مەجنۇن غەمىدە بەسى لال ئىدى،
كى ھىجراندا سەرۋى قەدى نال ئىدى.

ئاڭا ئاڭلانىپ يارنىڭ ماتەمى،
ياۋۇق بولدى دەپ ئۆمرنىڭ خاتەمى.

ئۇزۇپ كۆڭلىنى دەھر ئەشغالىدىن،
چېكىپ ئاھلارنى، كېتىپ ھالىدىن.

يېتىپ لەيلى باشىغە غەم ئۆزرە غەم،
فەنا مەنزىلىگە قويۇپدۇر قەدەم.

تەنىگە يېتىپ ئانچە رەنجۇرلۇق،
زەبۇن قىلدى ئەقلىنى مەھجۇرلۇق

ئۇزارى ئىدى بىر گۈلى ئارغۇۋان،
خەزاننىڭ يەلى ئەيلەدى زەئفران.

مۇبارەك تەنسگە ھەرارەت ئاشىپ،
كۆڭۈلنىڭ ئوتى چىقتى ئىچدىن تاشىپ.

ساۋۇغ ئاھلار چەكتى دەم-دەم ياتىپ،
كى ھىجران بەلاسىدا مىڭ غەم يېتىپ.

ئاناسى بىلىپ قىزدەكى ھالنى،
تەغەييۇر كۆرۈپ بارچە ئەشكالنى.

يۈلۈپ ساچىنى يىغلادى زار-زار،
خەراش ئەتتى تىرناقى بىرلە ئۇزار.

خەبەردار ئەيلەپ ئاتاسىن داغى،
يىغىپ ئاندا بار ئەقرە باسىن داغى.

ئاتا باشلىغىن كۆپ مەلالەت يېتىپ،
بارى قەۋمغە سەئىب ھالەت يېتىپ.

يەنە كۆرگەلى كۆپ ئەھىبا كېلىپ،
بۇلار بىرلە ھەم بىر ئەتىبا كېلىپ.

كى سەئىي ئەتتى ئول ئەيلەبان ھىكمەتى،
ئىلاج ئەيلەدى، تاپمادى سىھەتى،

كى شەربەت ئاڭا بولمادى چارەساز،
ھەرارەتدە بولدى ۋۇجۇدى گۇداز.

كى ئارتار ئىدى زەئىفلىك شىددەتى،
شىكەستى قىلىپ ئىشقىلىك ھىددەتى.

فۇزۇنراق بولۇپ چۈن سەدائى ئانىڭ،
يېقىنراق بولۇپدۇر ۋىدائى ئانىڭ.

گورىستاندا مەجنۇن بىچارەئى،
ئۆلۈكدەك ياتىپ زار ئەۋۋارەئى.

گەھى ئۆزىدە گاھى ئۆزدىن كېتىپ،
كى ماتەم ئۆزە ئانچە ماتەم يېتىپ.

چۇ ئۆز ماتەمى بىرلە رەنجان ئىدى.
يېقىندۇركى ئول تارىكى جان ئىدى.

چۇ مەھۋەش ئىشتتى بۇ مۆھلىك كەلام،
غەمى خاس بىر ئېردى، چۈن بولدى ئام.

ئەجەل لايىغە ئۆمر كىشتى پاتىپ،
كۆڭۈلنى ئۆلۈم ساري قويدى تاتىپ.

ئاياقچى، ماڭا جام قىل مەرھەبا،
ئانى نۇش ئېتىپ، ئۆزنى ئەيلەي فەنا.

ئەدەم مەنزىلىدە مەقام ئەيلەيمن،
تىرىكلىكنى ئۆزگە ھەرام ئەيلەيمن.

لەيلى ھەيات گۈلشەننىڭ گۈلنىي ئەجەل تۇند بادى ئېسىپ ساۋۇرغاندا مەجنۇن بىچارە، بىخانىمان ئەۋۋارەغە سۇرۇشى خەبەر بېرىپ، بىئىختىيار لەيلى جانىبغە يۈيە ئۇرۇپ، ئول يار ۋەفادارىغە جان نسار قىلغانى

قەلەم كەيدى ماتەم لىباسىن داغى،
ۋەرەق خەيلى تۇتتى ئەزاسىن داغى.

بولۇپ سەرنىگۇن كىلك چۇن تۆكتى ياش
ئەجەلنىڭ ھىكايانىنى قىلدى پاش.

چۇ لەيلى بولۇپ ئېردى بىھەد زەئىف،
ئەجەل زوربىدىن ئانچە ئېردى نەھىف.

كى تىترەتمەگە تۇردى نازۇك تەنى
كى سەرسەرگە ئۇچراپ ئانىڭ گۈلشەنى.

قىزىلگۈل يۈزى بولدى سەد بەرگدەك،
ئۇزالىپ ياتىپ گوييا مەرگدەك.

باشدا تۇرۇپدۇر ئاتايۇ ئانا
تەخى گىردىدە ئولتۇرۇپ ئەقرەبا.

ئاناغە قىلىبان ۋەسىيەت سۆزىن،
سىپارىش قىلىشغە ۋەدىئەت سۆزىن.

ھەمە يىغلاشىپ باشدا زار-زار،
فىغانلار قىلىپ مسلى ئەبرى بەھار.

نەسىمى ئەجەل تېز بولدى يەنە،
ياتىپ ئورنى ئەنسز بولدى يەنە.

چۇ لەيلى بىلىپ كەتمەكنى يەقىن،
جەھاندا ئىلىكنى يۇدى بارچەدىن.

نىھان دەردىنى ئەيلەدى ئاشكار،
ئاناسىغە دەپ نەچچە سۆز ئول نىگار،

دىدى: "ئەي ئانا، سۆزگە سامىئ بولۇڭ،
قەبۇل ئەيلەبان بەللكى قانىئ بولۇڭ.

فەلەكدىن ماڭا يەتتى رەنجۇرلۇق
بالادىن ساڭا يەتتى مەئزۇرلۇق.

ئەگەر مىڭ يىل ئولسام جەھاندا تىرىك،
كى ئۆزرەم دىسەم كىمنى قىلماي شىرىك.

بۇ دەم يەتتى نەيلەي ماڭا خەيرباد،
قالىپ ئەمدى دىدارى يەۋمۇتتەناد.

چوقالماي ياشۇرماقغە ئەمدى مەھەل
ھەياتىم بولۇپدۇر ئۆلۈمگە بەدەل.

چۇ كەتسەم ماڭا كۆپ فىغان قىلماغىل،
فىگار ئەيلەبان يۈزنى قان قىلماغىل.

بىلۇرمەن بۇ سۆز باۋەر ئولماس ساڭا،
مۇسبەتكە كىم ياۋەر ئولماس ساڭا.

يەنە بىر ۋەسىيەت بۇدۇر، ئاڭلاغىل،
كى جانۇ دىلىڭ بىرلە سۆز تىڭلاغىل.

بۇ ماتەمدە سەبرۇ شىكىبا قىلىڭ،
دۇئا بىرلە روھۇمنى ئەھيا قىلىڭ.

بۇ ماتەمنى بىلگەي ھەمە خاسۇ ئام،
خەلايىق ئاراسىدا بولغاي كەلام.

چۇ سەھرانىشىنلەرغە يەتكەي بۇ سۆز
فىغان ئەيلەگەي جەمئ ئولۇپ ياتۇ ئۆز.

كى شەك يوق، غەربىم ئىشتىكەن زەمان،
فىدا قىلغوسىدۇر كۆڭۈل بىرلە جان.

ھەياتىم ئانىڭ جىسمىدە جان ئىدى،
خىيالىم دىلى ئىچرە پىنھان ئىدى.

كېلۇر ئول ماڭا جان فىدا قىلغالى،
ۋەفادارلىقنى چۇ كۆرسەتكەلى.

مەبادا كېلىپ جاننى قىلسە نىسار
كى ياتسا ئۆلۈك جىسمى زارۇ نىزار.

كى زىنھار قىل ئىھتىرامىن ئانىڭ،
يانىمدا ياساغىل مەقامىن ئانىڭ.

ئانىڭ جىسمىدۇر ئىشق ئوتى بىرلە پاك،
ياشىڭ بىرلە يۇساڭ ئەمەس ھىچ باك.

ئەداۋەتنى قوي، قىل ئاڭا مېھر قەن،
كى جان پەردەسىدە ئاڭا قىل كەقەن.

كى چىرماپ كەقەنغە ئانى ھەم مېنى
بىر ئولغاي داغى ئىككىمىز مەئمەنى.

چۇ قەرزەندەك ئاڭا ئەسباب قىل،
كى قەرزەندىڭە ئانى ھەمخاب قىل.

چۇ روھۇمغە روھى ئۇلانسا ئەگەر،
كى بىر نەئشىدە ياتقۇز، ئاندىن كۆتەر."

تۇگەتتى سۆزىن، يۇمدى ئول كۆزىنى،
كى جان تاپشۇرۇپ پەست قىلىپ سۆزىنى.

ئەزىز جانىنى مەجنۇن دەپ ئەتتى نىسار
لەبىن تەبرەتىپ پۇشقارىپ بار-بار.

ئاتايۇ ئاناغە قارا كۇن تۇشۇپ،
كى يوق-يوق قارا كۇن، بەلا كۇن تۇشۇپ،

چۇ پەرۋانەدەك ئۆيرۇلۇپ باشدا
بارى ئەقرەبا ئېردى كۆز ياشدا.

ئاناسى داغى لەيلىسىن ياد ئېتىپ،
يايىپ ساچىنى نەۋھە بۇنياد ئېتىپ.

تاپانغە كۆزىن قويۇپ يىغلادى،
چۇ مژگانىدا گەردىن ئارىغلادى.

ساقالىن يولۇبان ئاتاسى داغى،
يۇزىنى ئۇزۇپ ئەقرەباسى داغى.

قوشۇقغە① قوشۇب يىغلادى ۋالىدەين،
سالىپ خەلقى ئالەم ئارا شور شەين:

"ئاچىلماي جەھاندا تازۇغان گۇلۇم،
كى شەھبازغە ئۇچراغان بۇلبۇلۇم.

دەرىغا، جەھاندىن كېتىپ نانەمام
تىرىكلىكنى بىزلەرگە قىلدى ھەرام.

ئاغىر ئۇيقۇغە سالدىڭ ئۆزىنى نېتەي،
بۇ ھەسرەت بىلە مەن جەھاندىن كېتەي،

جەھاندا مېنى ئەيلەدىڭ شەرمسار
نەدەرمەن ئەگەر كەلسە مەجنۇن يار.

① قولىيازمدا "قوشۇق" دەپ يېزىلىپ قالغان.

مېنى ئەيلەدىك ئانچە ئاشىقتە ھال
داغى قەۋم خەيلىگىنى قىلدىك مەلال.

چۇ سەندىن ماڭا قىلسە مەجنۇن خىتاب،
سېنى سورسە مەندىن، نەبەرگۈم جەۋاب؟

مېنى ھەم ئانى قىلدىك ھەيران بەسى،
كى ئول ناتەۋانىنى پەرىشان بەسى."

زەمانىكى مەجنۇن ياتىپ ئېردى لال،
گورىستان ئارا ئانچە پەژمۇردە ھال.

زەمىرى ئانىڭ پاك ئىدى ششەدىن،
ۋۇجۇدى بولۇپ غەم بىلە رېشەدىن.

تاپىپ مۇژدە ئىلھام ھاتىف بولۇپ،
كى دىلداردىن ئاندا ۋاقىف بولۇپ،

دىل ئاينەسىدە پەرتۇشى ئىدى
ئەجەل ئىلكىدىن ئول قەدەھكەش ئىدى.

كۆڭۈلگە تۇشۇپ ئول زەمان پىچۇتاب،
كى رەئىسە بولۇپ جىسمى گويا سىماب.

قولاغىغە ئول ۋەقت يەتتى خۇرۇش،
ندا ئەيلەدى بۇ خەبەرنى سۇرۇش.

دىدىكىم: "ئايا دەرد ئەھلىگە شاھ،
كى ئىشق ئەھلى قاشىڭدا بىر پەركاھ.

ۋۇجۇدۇڭ بەلا خەيلىغە قەھربان
كى ئۇششاقلارغە بولۇپ ھۆكمران.

كى ئىشق ئەھلىغە بولسە قۇللۇق ھەۋەس،
تەھەررۇك قىل ئەمدى ياتار ۋەقت ئەمەس.

خەزان بولدى چۇن تازە باغىڭ داغى،
كى سەرسەرگە ئۇچراپ چىراغىڭ داغى.

ئەگەر بۇلبۇل ئولساڭ كى پەرۋاز قىل،
كى پەرۋانەلىك ئاندا ئاغاز قىل.

نىگارىڭ سەفەر ئىچرە مەشئۇفدۇر،
كى ھەمرەھلىغىڭ ئاڭا مەۋقۇفدۇر.

ۋەفادارلىغ ئاڭا زاھىر قىلىڭ،
يوق ئېرسە ئول ئاينى مۇسافىر قىلىڭ."

چۇ دۇانە بىلدى بۇ ئەسرارنى
قوپۇپ سەكرەدى ياد ئېتىپ يارنى.

چاقندەك يۇز ئۇردى قەبىلە سارى
ۋىسال ئولغاي ئول [هەم] ۋەسلە سارى.

ئالىپ جاننى قولغە نسار ئەتكەلى،
كى سەكرەپ يۇگۇردى سىپار ئەتكەلى.

ئاقىزىپ سەرەشكىنى ئانداغ ياغىن
ئۇرۇپ پويەنى تېز گويا چاقىن.

تەمامى ئۇزۇلدى كۆڭۇلدىن هەراس،
داغى دوستۇ دۇشمەننى قىلماي قىياس.

مەهابەت بولۇپدۇر سەلابەت ئاڭا
سەلابەت بولۇپدۇر مەهابەت ئاڭا.

قىلىپ ۋەهمە ئاندىن هەمە مەر دەمان
قاچىبان دەۋۇدام، شىرى ژىيان.

چۇ لەيلى ئىشكىغەچە گام ئۇرۇپ،
زەمان تىنمايىن يەرگە ئەقدام ئۇرۇپ.

چۇ ئول ئاستانغە يېتىپ ئېردى باش،
كىرىپ ئۆي ئىچىگە كى ئول بىتەهاش.

قويۇپ بەردى مەجنۇننى قىلماي جەدەل،
چۇ لەيلى سۆزىگە قىلىبان ئەمەل.

ئانىڭ فەئلىگە خەلق هەيران بولۇپ،
هەمە يىغلابان دىدە گىريان بولۇپ.

چۇ مەجنۇن كىرىپ يارنىڭ قاشىغە،
كى پەرۋانەدەك ئۆيرۇلۇپ باشىغە.

چۇ لەيلى جەمالىغە سالدى نەزەر،
كى تەكلىف ئېتىپ يانىغە سىيمبەر.

چېكىپ بىر ساۋۇغ ئاھ، تاپشۇردى جان،
كى مەئشۇق هەمانۇ بۇ ئاشىق هەمان.

ئۆي ئىچرە كىرىپ ئەل نەزارە قىلىپ،
ئۆزىنى ئۇرۇپ پارە-پارە قىلىپ.

بولۇپ ئىككىسى ئىشقىپىچان كەبى،
بەدەن ئىچرە كىرگەن نەزىز جان كەبى.

ئىكى پاك ئاشق جەھاندىن كېچىپ،
كى روھى قۇشى خاكداندىن كېچىپ.

قەبىلە بولۇپ داغى ھەسرەتىدە لال،
بارى خەلق ئولۇب بۇ مۇسىبەتىدە لال.

بۇ ماتەمدە كۆپ ئەيلەدى غۇلغۇلە،
كى ئالەم ئېلىگە تۇشۇپ ۋەلۋلە،

چۇ دەفن ئەيلەمەكنى قىلىپ مەسلەھەت،
ھەمە ئولتۇرۇپ بولدىلار يەكجەھەت.

جەھان مۇلكىدە ئىككى غەمناك ئىدى،
ھەمە ئەيلەردىن بۇلار پاك ئىدى.

كىم ئۆمرىدە بۇ ئىشقىنىڭ قاتلى،
ئانى قىلمايىن بىر نەفەس خۇش دىلى.

تويۇپ ئېردى ھىجران ئارا جانىدىن،
كى ئەرمان بىلە چىقتى دەۋرانىدىن.

ئۇلار روھى پاكىغە بولمىش نىھان،
ۋىسالى بېھىشت مۇلكىدە جاۋىدان.

چۇ لەيلى ۋەسىيەتلەرىن ياد ئېتىپ،
بۇ ئەفسانەدىن بارچەنى شاد ئېتىپ.

ئىكى جىسمىغە ئەيلەدى بىر كەفەن،
كىرىپ بىر كەفەنغە بۇ ئىككى بەدەن.

چۇ بىر نەئىش ئەماريغە كىردى ئىكەۋ
كى ئۆلگەن كېلىن بىرلە جانسىز كۆيەۋ.

ياپىپ نەئىش ئۇزە چۇ زىبا مەتائ
بەسى رەڭگى خۇش ئېردى دىبامەتائ.

باش ئۇزرە كۆتەرمەك ئىشىن فەن قىلىپ،
كى ماتەم ئېلى ئەزمى مەدفەن قىلىپ،

گورىستان ئارا يەتكۈرۈپ نەئىشنى،
قويۇپ يەر ئۇزە ئول ياغاچ رەخشنى.

ئىكى دىلرەبانى نىھان ئەيلەدى،
كى ئاى بىرلە كۈننى قىران ئەيلەدى.

لەھەد بىر ئىدى، قەبر ھەم بىر بولۇپ،
خەلايىق يانىشتى بۇلارنى قويۇپ.

ئۆچۈپ شەمئى ئۇممد ھەۋا ئەھلىغە،
قارا كۈن تۇشۇپ بىنەۋا ئەھلىغە.

چۈ ئىشق ئىچرە قالغاي نە شاھۇ گەدا،
قىلۇر ئىشق ئاخىر ۋۇجۇدىن فەنا.

قىلۇر ئەقلۇ ئىماننى تاراج ئىشق،
كى ئەژدەر كەبى دەم چېكەر ئاچ ئىشق.

قىلىپ ئىشق ئەھلىگە بىدادلىق
زەمانى ئاڭا بەرمەيىن شادلىق.

جەھاندا ۋىسال ئىلە بەرمەي مۇراد،
دەۋامى قىلىپ غەملەرىنى زىياد.

نەچە سەرۋقەدنى خەزان ئەيلەدى،
رىيازەتتە ئازۇردە جان ئەيلەدى.

فەنا ئالەمىدە چۈ ئىشقى مەجاز
بىرەۋ ھۆسنى بىرلە قىلىپدۇر گۇداز.

ئەگەر ئەيلەسە ئول ۋەفادارلىق
كى پادىشى بولمىش جەفاكارلىق.

قويۇپ ئاندا توپراقغە، ياندى ھەمە،
مۇسىبەت ئوتى ئىچرە ياندى ھەمە.

چۈ لەيلى ئاتاسى، ئاناسى بىلە،
ھەمە خەيلى قەۋم ئەقرە باسى بىلە،

گورىستانغە بارماق ئىدى ئىككى ۋەقت،
فىغان ـ نەۋھە ئەيلەپ ئۇرۇپ ئاھى سەخت.

ئاتايۇ ئانا نالە ئەيلەر ئىدى،
سۆكۈپ يۈزنى پەرگالە ئەيلەر ئىدى.

ندامەت دىلى بولمايىن سۇدمەند.
پۇشەيمان بىلە يەتتى جانغە گىزەند.

ئىلاجىن تاپالماي قەزا كاربغە،
كۆڭۈلنى قويۇپدۇر رىزا كاربغە.

جەھاننىڭ بۇۋەفالىغدىن مەۋئىزە تەربىقدە نۇكتە سۈرمەك

بۇ دۇن دەھرىنىڭ كاربدۇر بىسەبات،
ئەگەر نۇھدەك مىڭ يىل ئەتسە ھەيات.

رەفتا، بىلىك، ئۇشبۇ دۇنياسى - دۇن،
ھەمە سەرۇ قەدنى قىلۇر سەرنىگۇن.

نە شاھۇ گەدايۇ نە ئاشىق قالۇر،
نەسادىق، نە ئابىد نە فاسىق قالۇر.

مەنا مەنزىلىگە چىكەر رەختىنى،
كى تابۇد ئېتەر شاھلىق تەختىنى.

كېتىپدۇر كى يۇسۇپ - زۇلەيخا قانى،
كى ۋامىق بىلە داغى ئۇزرا قانى.

چۇ فەرھادۇ مەجنۇن بولۇپدۇر ئەدەم
كى ئۇقبا سەرايىغە قويدى قەدەم.

جەھان باغىدا سەرۇ قالماس نە گۇل،
خەزان ئەيلەگەي خالىق جۇزۇ كۇل

كى ئەفغان چېكىپ ئىشق ئارا ئەندەلىب،
مەنا شۇئلەسىگە بولۇپدۇر قەرىب.

چۇ پەرۋانە ئەيلەپ ۋۇجۇدىن فەنا،
بولۇر ئاقىبەت شەمئ ھەم بى زىيا.

ۋەفادارلىق رەسمى يوق دەھرىدە،
قىلۇر ئاقىبەت خاكىنىڭ قەئرىدە.

كىشىكىم مۇھەببەتكە ۋابەستەدۇر،
ئانىڭ خاترى ئىشق ئارا خەستەدۇر.

مەجازىدا ئىستەر ھەقىقى ھەۋا،
كى ھىممەت بىلە تەرك ئېتەر ماسۋا.

بىرەۋكىم ئېرور دەھر ئارا دۇن پەرەست؛
تەئەللۇق مەيىگە قىلىپ ئۆزنى مەست.

مۇھەببەت ئېلىدىن ئېرۇر ئول يىراق،
بەشەر سانىدىن قىلغاي ئۆزنى قىراق.

مۇھەببەتسىز ئادەمنى ھەيۋان دىگىل،
ئانىڭ جانىنى بەلكى بىجان دىگىل.

ھەقىقى مۇھەببەتكە بەرگىل كۆڭۇل،
ئەگەر مەردسەن، ئۇشبۇ ئوت بىرلە ئۆل.

كى ئۇششاق سەرمايەسى ئىشقدۇر،
كى مەھبۇب پىرايەسى ئىشقدۇر.

كۆڭۈلنى قىلىڭ ئىشق ئارا پايمال،
ئەجەب يوق نەسىب ئولسە فەررۇخ جەمال.

ئاياقچى، ماڭا بەر مەيى ئاشقان،
كى مەي زورى بىرلە يۈزۈم ئەيلە قان.

نىزارى بولۇپ ئانچە زارۇ نىزار
قىلىپ كۆڭلىنى ئىشق ئوتى خار-خار.

كى ئول جامنى ئىچمەك ئاغاز ئېتەي،
مۇھەببەت ھەۋاسىدا پەرۋاز ئېتەي.

ھەقىقەت ئارا بولسۇن ئول راھبەر،
ئاسىڭ ھەيرىدىن ئەيلەگىل بىخەبەر.

قىلىڭ دەير ئىلىگە ئانى ئاشنا،
ئۇلارنىڭ ئاياغىدا بولسۇن مەنا.

بولۇپدۇر فەنا ئەھلىنىڭ بەندەسى،
كى ئۇششاقلارنىڭ سەرەفكەندەسى.

ئىلاھا، كەرەم ئەيلە بىچارەگە،
تەرەھھۇم ئەتا قىل بۇ ئەۋارەگە.

ھەمە جۇرمنى ئەيلەگىل مەغفىرەت
كى ئاخىر نەفەس ئەيلەگىل خەيرىيەت.

ھەمە ئىشق ئىلى ئاھىنىڭ ھۆرمەتى،
ئۇلار قۇرب دەرگاھىنىڭ ھۆرمەتى.

مېنى پەيرەۋىدە قىلىپ مۇستەقىم،
جەنابىڭدا بۇ قۇلنى قىلغىل مۇقىم.

كۆڭۈلدىن چىقار بەئزى ئوجب رىيا،
داغى قىلماغىل زۇمرەئى ئەشقىيا.

سىفاتىڭ كېلىپدۇر غەفۇرۇر رەھىم،
كى سەتتارۇ ۋەھھاب شاھى كەرىم.

كەرەم بەھرىدىن قەترە بەسدۇر ماڭا،
كى قۇللۇغدا ئۆلمەك ھەۋەسدۇر ماڭا.

كۆڭۈلدىن خىيالىڭنى قىلما يىراق،
يەنە قىلماغىل ئاندا ئەھلى فىراق.

چۇ ئىشق ئوتىدا ئۆرتەگىل جىسمنى،
فەنا ئەيلەگىل ھەستلىك ئىسمنى.

هەزرەتى ئەمر نەۋايى خەمسەلەرىدە مەجنۇن ھىكايەتىدىن ئۆز كەلاملارى بىرلە ساچىقان جەۋاھىرىدىن تەبەررەكا بۇ نۇسخەغە تەھرىر قىلىندى

ئىشىتتىمكى، مەجنۇن سەھرا نەۋەرد،
كى باشىدىن ئاياغى ئىدى سۇزى دەرد.

نەچە ۋەقت لەيلىدىن ئېرىدى يىراق،
تەنىن سىزغۇرۇپ ئېرىدى داغى فىراق.

ھەمول شۆئلەئى شەۋق تۇغياندىن،
كېچىپ ئېرىدى ئەندۇھلۇق جانىدىن.

چۇ ھىجران ئارا قالمادى تاقەتى،
كى مۆھلىك ئىدى يارىنىڭ فۇرقەتى.

چىقىپ تاغ ئۈزە بولدى نەززارەگەر،
بۇ نەۋئ ئولدى ئۆز ھالىغە چارەگەر.

كى مەجنۇنلۇغ ئاشۇبىنى باشلاغاي،
ئۆزىن ئول كەمەردىن قويى تاشلاغاي.

كى بۇ نەۋئ ئولارنى ئەسىرى فىراق
كۆرەر ھەجر بىدادىدىن ياخشىراق.

كەمەر ئۇستىگە كەلدى زارۇ زەبۇن①،
كى ئۆزنى قويى تاشلاغاي سەرنىگۇن.

بۇ ھالەتدە بولدى ئەيان قاسىدى،
كى لەيلى ئاڭا نامە يازمىش ئىدى.

كېلىپ بەردى دىلدارىنىڭ نامەسىن،
ساۋۇق قىلدى ئول گەرم ھەڭگامەسىن.

كۆڭۇل نامە مە ھۇى قىلىپ كۆزنى نەم
قايانى ئۇنۇتتى دىمەي ئۆزنى ھەم.

بولۇپ ئول يىتۈك ھەزر جانى ئاڭا،
ئۆلۈمدىن قۇتۇلماق نىشانى ئاڭا.

نەچە يىل ئانىڭ بىرلە خۇرسەند ئىدى،
كىم ئول رۇقئە جانىغە پەيۋەند ئىدى.

قاچان نامە بولسا تىرىكلىككە دال،
ھەياتى ئەبەد بەرسە تاڭ يوق ۋىسال.

① قولىيازمىدا "زارجۇنۇن" دەپ يېزىلىپ قالغان.

مہ ھزون - کو النسا

بۇ ۋاقىئە دۇر كىم، ئىشق تۇغيانى ئاشۇبىدىن فىراق بادد-
يەسىدە ھىجران شىددەتىدىن پەشت پا ئۇرۇپ فەنا بولماغ-
لىق شاھ-گەداغە مانىڭ ئەمەستۇر. ئانداغكى، ئەقل-خىرەد
مىئمارىنى مۇھەببەت نارى ئۆرتەگەي، ھىس قۇۋا تەمكىننى
ئىشتياق بادى ھەركەتكە كەلتۇرگەي. ئانداغكى، بەغداد
شەھرىدە تۇججارى بار ئىردى كىم خاجە سەئىد ئاتلىغ ۋە
ئانىڭ بىر كەنىزەكى مېھرى تابان يەغلىغ گۇلنىسا ئاتلىغ؛
مەكتەپخانە يولىدا خاجە مەسئۇدنىڭ ئوغلى بار ئىردى
مەھزۇن نام؛ جەمال شىفتەسىدىن جانىغە ئىشقىنىڭ شەرارەسى
تۇشۇپ ئاڭا ئاشىق بولغانى

بۇ ئانداغ ھىكايانى شىرىن سۆخەن،
ئەيان ئەيلەدى رۇزگارى كۇھەن.

رىۋايەت قىلۇر راۋىئى نۇكتەدان،
كى ئۆتكەن زەماندىن نەچە داستان.

بار ئىردىكى تۇججارى بەغداد ئارا،
كى خاجە سەئىد نام ئىسناد ئارا.

ئاڭا دۇنيەۋى ھەدسىزۇ بىھىساپ،
تەنەئۇم بىلە دەھرىدە كامياب.

كىچىكلىكدە تۇشتى ئاڭا بىر كەنىز،
كەنىز ئېرمەس ئول، بەلكى گويياكى قىز.

ھەمول سەرۋقەد، ئاتدۇر گۈلنسا،
ئەجەب شوخ، شىرىن زەبان دىلرەبا.

بېرىپ بىر مۇئەللىمگە ئاداب ئۇچۇن،
بار ئېردىكى① تەلقىنى ئەلقاب ئۇچۇن.

يەنە بار ئىدى شەھر ئارا بىر كىشى،
ئۇتۇپ ئېردى تۇججارلىقدا ئىشى.

كى مەسئۇد دەپ ئىسمى مەشھۇر ئىدى،
غەنىيلىق ئارا ئانچە مەئمۇر ئىدى.

ئاڭا بىر ئوغۇل بار ئىدى خۇشنەما،
كى ئەقل ـ مەراسەتدە ئېردى رەسا.

ھەمول بەچچەنىڭ ئىسمى مەھزۇن ئىدى،
مۇھەببەت ئوتى بىرلە مەجنۇن ئىدى.

مەدارىس ئارا ئىلم تەكرار ئېتىپ،
سەبەق ئالغالى تىلنى ئىقرار ئېتىپ.

① قولىيازمىدا "ئېردى" دەپ يېزىلىپ قالغان.

چىقىپ بىر كۈنى مەدرەسە ئالىغە،
كى مەشغۇل ئىدى دەرس تەكرارىغە.

بەناگاھ كۆزى تۇشتى بىر ماھغە،
تىلى كەتتى كۆرگەن زەمان ئاھغە.

قولىدا كىتابى، خىرامان كېلۇر،
جەھان يارۇتۇپ ماھى تابان كېلۇر.

تېگىپ تىيرى ئىشقى ئەزىز جانىغە،
ھەدەف بولدى جان تىيرى پەيكانىغە.

زەمانى تۇرۇپ ئانچە بەدھال ئولۇپ،
ئاڭا سۆز قىلىشغە تىلى لال ئولۇپ،

يەقىن كەلدى مەھزۇنغە ئول گۈلنسا،
توسۇپ ئالدىنى ئەيلەدى مەرھەبا:

"ئەيا، دىلرەبا، قايسى كان جەۋھەرى،
ۋۇجۇدۇڭ كى قايسى سەدەف گەۋھەرى.

ئەرەم باغىنىڭ سەرۋى رەئناسىمۇ،
ۋە يا خود پەرىزاد ئەجناسىمۇ.

كۆڭۈل شاهنى قاشىڭ ئەتتى ئەسىر،
خەدەڭگىڭ كۆزۈمدە بولۇپ جىلۋەگىر."

دىدى ئول سەنەم ئاڭا ھەرفى كەلام:
"سوراپسىز فەقىردىن نەسەب بىرلە نام.

ئاتامدۇركى تۈججار خاجە سەئىد،
مېنى ئول ئانام بىرلە ئەيلەپ خەرىد،

كى فەرزەندىدىن كۆردى بەھرە مېنى،
ھەمە ئەھلگە قىلدى مۆھتەر مېنى.

كى مەكتەب ئارا ئوقۇماقدۇر ئىشىم،
ئۆتۈپدۇر فەراغەتدە يازۇ قىشىم.

ماڭا ھەم تۇشۇپ ئىشقدىن بىر شەرەر.
كەلامىڭ بۇ جان ئىچرە قىلدى ئەسەر.

ساڭا سۆز بۇدۇر ئاڭلاغىل ئەي ئاداش،
كىشىگە بۇ ئەسرارنى قىلمە فاش.

كى مەكتەپ ئارا قىلماغىل ئىختىيار،
مېنى ھەم ئۆزۈڭنى كى قىلمە فىگار.

گۈزەردە كۆرۈشكەن ساڭا سۇد ئەمەس،
ئۆتەر يول ئارا ۋەسل مەۋجۇد ئەمەس."

دىدى، كەتتى مەكتەبغە ئول گۈلنسا،
كى مەھزۇن چېكىپ گۈل ئۈچۈن ئاھ-ۋا.

ھەمول شام يۈزلەندى مەھزۇنغە غەم،
ئاڭا تېگرۇ يىغلاپ بولۇپ سۇبھدەم.

ئۆتۈپ سۇبھ ھەم بولدى خۇرشىد فاش،
فەلەك سەھنىدە جىلۋە قىلدى قۇياش.

يۈگۈردى مۇئەللىم جەنابىغە تېز،
سالىپ گۈلنسا شەۋقىدە رۇستەخىز.

چۇ مەكتەب ئارا ئەيلەدى ئىختىيار،
كېلىپ ئولكى مەكتەبدە تاپتى قەرار.

مۇئەللىمگە سۆزنى سىپارىش قىلىپ،
كى مەقسەد گۈلغە نىگارىش قىلىپ.

كى موللادىن ئالدى ئەلفدىن سەبەق،
كىتابىن ئوقۇر ئېردى ئاچىپ ۋەرەق①

① قوليازمدا "سبق" دەپ يېزىلىپ قالغان.

چۇ مەھزۇنغە خەلقەت بولۇپ گۇلنسا،
ئاڭا ئۆرگەتىپ ئىشق ھەرفىن راسا.

مۇھەببەت ئوتى دەم-بەدەم ئۇردى تاب،
شەراربدا مەھزۇن بولۇپ① پىچۇتاب.

كى ئىشق ئوتىغە ئىككىسى ئۆرتەنسپ،
كى قاقشال كەبى لەھزە-لەھزە يانسپ.

نەچە كۈن ئۆتۈپ ئىككىسى شادمان،
بۇ مەكتەب ئارا ۋەسل ئىلە كامران.

چۇ مەھزۇنغە شەرت ئەتتى جانانەسى،
كى قەۋل ئەيلەبان ئۆزر پەيمانەسى.

"چۇ كىم، تاڭلا بالدىر كېلۈرسەن قويۇپ،
لەبىم شەككەرىنى تاتۇرسەن ئۆپۈپ.

كى مەن ئىلگەرى ئەيلەسەم ئىنتىقال،
تاتۇرمەن لەبىڭنى ئۆپۈپ شەھدۇ بال."

بۇ رەڭ قەۋل ئېتىپ بولدى ئازاد ئۇلار،
كېچە تاڭغە تېگرۇ بولۇپ شاد ئۇلار.

① قولىازمىدا "ئۇرۇپ" دەپ ئېلىنغان.

كېلىپ ئىلگەرى ئول كۈنى گۇلنسا،
كى مەھزۇننى سۆيمەككە تۇردى بەسا.

ئۆتۈپ لەھزەئى كەلدى مەھزۇن يېتىپ،
كۆرۈپ گۇلنسانى ھۇشىدىن كېتىپ.

كى مەھزۇننى بۇسە قىلىپ دىلبەرى،
كى لەئل لەبىدىن تاتىپ شەككەرى.

بولۇپ ئول كۈنى شادمان يار ئىلە،
سەبەق فۇشقارىپ ئۆتتى تەكرار ئىلە.

كېلىپ گۇلنسا نەچچە كۈن ئىلگەرى،
سۆيۈپ يارنى، كەتتى دەردى سەرى.

قەزارا ئۆتۈپ نەچچە كۈن، نەچە ئاي،
مۇئەللىم ۋىساقى ئاڭا ئېردى جاي.

ئۆتۈپ بىر كۈنى ئول پەرى كەلمەدى،
چۇ مەھزۇن كېلىپ، دىلبەرى كەلمەدى.

چۇ مەكتەبدە مەھزۇن تۇرۇپ ئىنتىزار،
باقىپ يولغە يىغلار ئىدى زار-زار.

بىلۇر ئېردى موللا بۇلار ھالىنى،
كۆرۈپ ئېردى مەكتەبدە ئەھۋالىنى.

ئىبەردى بالالارنى مەكتەب ئۇچۇن،
كى مەھزۇن قوپۇپ باردى خەلقەت ئۇچۇن.

چۇ ئۇستاد ئىبەردىكى: "تەكلىف ئېتىك،
كېلىپمىزكى سىز ئاندا تەشرىف ئېتىك."

چۇ ئول گۇلىستانىك ئاتاسى چىقىپ،
ئاتاسى بىلە ھەم ئاناسى چىقىپ،

دىدىكى: "كېتىڭلار، قىزىم بولدى چوك،
تالاغە چىقارماق ئەمەس بىزگە ئوك.

ئەگەر ئوقۇسە، ئۆيدە تەكرار ئېتەر،
كى ئىسلام شەرتىگە ئىقرار ئېتەر."

كېلىپ بەچچەلەر ئەيدى ئۇستادغە،
مەقام ئولدى ئۆي سەرئى ئازادغە.

كى ئول كەلمەگەي ئەمدى مۇندىن كېيىن،
كى بىچارە مەھزۇنغە بولدى قىيىن.

كى ئۇستاد مەھزۇنغە رەھم ئەيلەدى،
مۇنىڭ ئىشقىنى دىلدا فەھم ئەيلەدى.

ئىبەردىكى مەھزۇننى خەلقەت قىلىپ،
سەبەق بەرگەلى گۇلغە ئۇلفەت قىلىپ.

ياساپ ھوجرەنى ئاندا خاجە سەئىد،
مۇزەييەن بىساتىنى ئەيلەپ پەدىد.

سەبەق بەرگەلى كىردى مەھزۇن ئاڭا.
كىرىپ گوييا لەيلى-مەجنۇن ئاڭا.

سەبەق ئۆرگەتىپ گۇلغە مەھزۇن مۇدام،
ئاڭا تېگرۇ بولغاي ئىدى ۋەقتى شام.

ئۆتۈپ ئېردى ئۇچ كۇن بۇ يەڭلىغ ئۇمۇر،
جۇدالىقدىن ئولدى ھەۋادىس زۇھۇر.

تۇت، ئەي ساقىيا، جامى مەي دەم-بەدەم،
ئانىڭ زەۋقىدە ئەزم ئەيلەي ھەرەم.

كى مەقسەد ھەرىمغە ۋاسىل ئولاي،
كى ئۇششاق سىلىكىگە شامىل بولاي.

مەھزۇننىڭ ئاتاسى خاجە مەسئۇد سەفەر جابدۇشىنى راست قىلىپ، ھەرەمەين شەرىغەينغە ھەج قىلماق ئۈچۈن ئىراده قىلىپ، مەھزۇننى ھەمراه ئەيلەپ يولغه ئەزم قىلغانى

چۇ مەسئۇد ئەيلەپ سەفەر ئىختيار،
مۇھەييا قىلىبان سەرەنجامى كار.

كى ھەج قىلماق ئولـدى ئانىڭ نـيەتى،
كۆپ ئېردى جەھان ئىچره خەيرىيەتى.

كى مەھزۇننى ھەمراه قىلىپ ئول سەفەر،
بالا شۇنىدادۇر قايدا بولسا پەدەر.

ئاتا ئوغلىغه بەرمەدى ئىختيار،
كى بىر ياخشى ئەسبغه ئەيلەپ سەۋار.

ۋىداڭ ئەيلەدى ئەقرەبالار بىله،
رىزالىق ئالىپ ئاشنالار بىله،

كىرىپ يولغه ئول دەم ئاتاۋۇ ئوغۇل،
يۈرۈپ بىر مەسافەت كېلىپ ئىككى يول.

كېلىپ توختادى راھنىڭ باشغه:
"بارىپ خوبلاشاي گۈلنسا قاشغه،

قالىپ ھەمسەبەق دوستلار، ئەي ئاتا،
كۆرۈشمەي ئۇلار بىرله①، كەتكەن خەتا".

دىدى: "تېز كەل، ئەيلەبان خەير بادا!"
كى مەھزۇن چاپىپ يار ئۈچۈن بولدى شاد.

كېلىپ يارنىڭ قەسرىغه ئول زەمان،
چۆرىدىن قىلىپ ئەرزى ھالىن بەيان.

چۆرى كىردى، مەھزۇننى قىلدى خەبەر:
"ئاتا بىرله ھەجگه قىلىپدۇر سەفەر."

بۇ سۆزنى ئىشتكەن زەمان گۈلنسا،
يۈگۈردى ئىشىكه چېكىپ ئاھ-ۋا.

پەرى چېھره مەھزۇننى كۆردى سەۋار،
پەرىنى كۆرۈپ ئەسىدىن تۇشتى يار.

كى مېھمانسەراغه كىرىپ يىغلاشىپ،
چۇ مەجنۇن لەيلى بىلەن خوبلاشىپ.

دىدى گۈلنسا: "قىلمادىڭ كامى دىل،
گۆھەر بەخش ئېتىپ ئەيله ئارامى دىل.

① قولىيازمدا "بىله" دەپ يېزىلىپ قالغان.

هەمانا ۋسالىم غەنىمەت دۇرۇر،
بۇ ئەييامى ۋەسل ياخشى فۇرسەت دۇرۇر."

چۇ مەھزۇن دىدى: "بۇ ئىش ئېرمەس سەلاھ،
رەۋادۇر مۇسۇلمانغە ئەقدى نىكاھ.

تەلەپ بىرلە بولماق كېرەك، ئەي نىگار،
نېتاك ۋەسل بولساق يەنە ئىككى يار.

ئوشۇقماق بۇ كار ئىچرە شەيتان ئىشى،
كى سەبر ئەيلەمەك ئولكى رەھمان ئىشى."

دىدى گۈلنسا: "باشىمە تۇشتى ئىش،
فىراقىك يۈرەك-باغرىمە ئۇردى نىش.

سېنىڭسىز تىرىكلىك ماڭا بەس ھەرام،
قويۇپ دەردى فۇرقەتدە قىلغۇك خىرام.

بېرىپ خەنجەرىڭنى ماڭا يادكار،
كۆڭۈلنى سەرەنجام ئېتىپ، بول سەۋار.

كى ۋەسل ئولغۇچە ئانى ساقلاپ تۇراي،
بىرەۋ سۆنسە قول سىنەسىگە ئۇراي."

بۇ شەرت ئىلە خەنجەرنى ئالدى پەرى،
قىلىپ ئەھد پەيمان ئاڭا دىلبەرى.

كى پەدرۇد ئېتىپ چىقتى، بولدى سەۋار،
ئىكەۋ خوبلاشىپ، يىغلاشىپ زار-زار.

كى مەھزۇن فىراق ئىچرە بولدى رەۋان،
قارا بولدى كۆزگە زىمىن-ئاسمان.

ئاتاسىغە يەتتى كى سۈرئەت بىلە،
ئۆزىن بىلمەيىن دەردى فۇرقەت بىلە.

كى مەنزىل-بەمەنزىل يۈرۈپ تەي قىلىپ،
كى بەغداد شەھرىگە تۇشتى كېلىپ.

يېتىشتى قەزا خاجە مەسئۇدغە،
بويۇن سۇندى ئول ھۆكمى مەبۇدغە.

ئاتاسىغە مەھزۇن بولۇپ سۇگۇار،
يىتىملىك بىلە يىغلادى زار-زار.

كى تەكفىن تەجھىز ئېتىپ ئول زەمان،
ئىمامنىڭ ئاياغىدا قىلدى نىهان.

كى فارىغ بولۇپ سۆگدىن ئول دەمى،
چۇ دەفئ ئولدى باشدىن ئاتا ماتەمى.

كىرىپ مەككە يولغە ئاندىن كۆچۈپ،
كى ئىشق ئوتىدا رەڭگى رويى ئۆچۈپ.

بارىپ مەككەتۇللاھغە شىددەت بىلە،
قىلىپ زارلار داغى ھەسرەت بىلە.

چۇ فارىغ بولۇپ ھەجلەر ئەركانىدىن،
كى ھاسىل قىلىپ مال ئەئيانىدىن.

شەھەردىن شەھەرگە قىلىپ ئىنتىقال،
كى ھاسىل قىلىپ ئانچە مالۇ مەنال.

ئەيا ساقيا! تۇت ماڭا جامى مەي،
كى مەھبۇب يادى بىلە نۇش ئېتەي.

بۇلاي كەيفىدىن ئانچە دىدار مەست،
كى دۇنيا سەرەنجامىنى نىست ھەست.

خاجە سەئىد سەۋداگەر ئەھۋالىنى قاراقچىغە ئالدۇرۇپ ۋە دۇنياسىنى نابۇد بولۇپ، دەستمايە قىلغالى گۈلنىسانى ساتماقغە ئىرادە قىلىپ دەللالغە خەبەر قىلغاندا، ۋەزىر جۇملەتۇلمۇلك ئاڭلاپ، گۈلنىسانى ئۆزى بىرلە ئالتە بەرابەر كۆمۈشكە ساتىپ ئالغانى

ئىشتىمەك كېرەك، ۋاقىئەدۇر ئەجەب،
فەلەكدىن يېتەر ئىشق ئېلىگە تەئەب.

قاراقچىغە ئالدۇردى خاجە سەئىد،
ھەمە نەقدلەردىن بولۇپ نائۇمىد.

كېتىپ ئىلكىدىن ئول زەمان سىيم-زەر،
كى دۇنياسىغە يولدا بولدى خەتەر.

كېلىپ شەھرىگە بولدى ئاشىنتە ھال،
تۇشۇپ باشىغە چۇنكى يۇز مىڭ خىيال.

قىلىپ خاتۇنى بىرلە ئول مەشۋەرەت:
"كى تۇججارلىقغە ندۇر مەسلەھەت:

ساتاي گۈلنىسانى كى مەن نائىلاج،
تاپايمەن تىجارەت ئىشدا رىۋاج"

بی بی سی ددی: "بۇ نه فاسد خیال،
ئانی ساتسه، بزگه ئەمەسمۇ ۋه بال؟

ئۆزىنىڭ قىزىنى ساتارمۇ كشى؟
ئەمەستۇر بۇ ئش ئادەمىيەت ئشى!"

ددی: "ئول ماڭا قز ئەمەستۇر، ددەك،
كی هاجەت مەهەللده ساتماق كېرەك.

ئاناسی بله ئول ماڭا زەر خەرىد"
دىبان، كۆپ جەدەل قىلدی خاجه سەئىد.

ئىلاجىنى تاپماي ئاناسی قەری،
كی بولدی یامانلاپ كۆيۈدىن نەری.

چۇ دەللالغه خاجه بەردی خەبەر،
چۆرۈم باردۇر لایقی تاجۇەر.

كی بەيۈ ئەتكەمەن ئانی، بولدی زۆرۇر.
كی نەقدىنەلەرگه بېتىسپدۇر فۇتۇر.

چۇ دەللال بلدی بۇ هەنگامەنی،
بلىندۇردی ئەلگه بۇ ئەئلامەنی.

كی لازىم ئىدی شاهغه بىر كەنز،
ئەگەر بولسه ئول سەرۇی قەد، گۆل مەگىز.

ۋەزىر ئستەر ئېردی تەجەسسۇس قىلىپ،
كی فەرمانی شەهدىن تەهەررۇس قىلىپ.

بۇ دەللالدىن ئاڭلادی ئول خەبەر،
كەنزی خاجه گۈلنسا سىيمبەر.

ۋەزىر ئول زەمان كەلدىلەر ئاتلانىپ،
تۇشۇپ خاجەنىڭ ئۆيىگه ئايلانىپ.

خەبەر تاپتی خاجه، كېلىپدۇر ۋەزىر،
چۇ مېهمان سەراينی ياساپ بىنەزىر.

ۋەزىرغه بولۇپ ئول كۇنی مىزبان،
قىلىپ شاهلاردەك ئانی مېهمان.

زىيافەت ئشىدىن① فەراغەت تاپىپ،
ۋەزىر مەقدەمىدىن شەرافەت تاپىپ،

بی بی گه ددی ئول هەرەمگه كىرىپ:
"هېلی گۈلنسانی ياساڭ قىچقىرىپ.

① قولیازمدا "ئشدۇر" دەپ يېزىلىپ قالغان.

كېلىپدۇر ۋەزىر كىم خەۋىدار ئولۇپ،
كى ئول شاهغه ئەمر بەردار ئولۇپ.

كېلىپدۇر غەرەز مۇندا بۇ مەھ ئۇچۇن،
كى سەۋدا قىلۇر بۇ ۋەزىر شەھ ئۇچۇن."

بى بى لائىلاج يىغلادى ئاھ ئۇرۇپ،
كى ھەسرەت چېكىپ بەزمى ماتەم قۇرۇپ.

كېلىپ گۈلنسا ئالدىغه ئول قەرى،
كى يىغلاپ دىدى: "ئەي كۆزۈم گەۋھەرى،

سېنى بەيئ قىلماقغه كەلدى ۋەزىر،
بولالماي بۇ ئاجىز ئاناڭ دەستگىر.

كى ئىنسافسىز باغرى قاتتىغ ئاتاڭ،
سېنى بەيئ قىلماقغه سالدى پاراڭ.

چىنان مەنئ قىلدىم، قەبۇل ئەتمەدى،
قىلىپ رەھىم فەريادىمه يەتمەدى."

ئوشۇل ۋەقتىكىم يىغلادى گۈلنسا،
دىدى: "چارە يوق، بولسه ھۆكمى قەزا.

كى بىچارە دۇرمەن ماڭا يوق ئىلاج،
چۇ لازىم بولۇپدۇر ئاتامغه خىراج."

ياساپ ئول مەھەلده پەرىزاددەك،
قەدى نەخلىنى سەرۇى شەمشاددەك.

ئاڭا كەيدۇرۇپ ئانچه فاخر لباس،
مەلاھەتده ئانچه بولۇپ بىقياس.

ئالىپ چىقتى مېھمان سەراغه ئانى،
چىقارغه ياۋۇشتى ۋەزىرنىڭ جانى.

چۇ كۆردى ۋەزىر، يەتتى تەئسىرى ئىشق،
تېگىپ كۆڭلىگه كۆزىدىن تىيرى ئىشق.

خىيال ئەيلەدى: "بۇ مېنىڭ لايىقم،
ئۆيۈمده پەرىزاد بولغاي مۇقىم."

بولۇپ گۈلنسا ئانچىنان بىنەزىر،
چۇ بەھۇش ئۇلۇبان يىقىلدى ۋەزىر.

ۋەزىرنى خاجه ھۇشىغه كەلتۈرۇپ،
يىقىلغان يېرىدىن قوپۇپ ئولتۈرۇپ،

دىدى ئول: "بۇ قىزنىڭ بەھاسى نىمە؟
ئاڭا تەڭ بولۇرغە ئەتاسى نىمە؟"

دىدى: "ئون بەرابەر كۆمۈشدۇر بەدەل،
بېرىڭ دەر مەھەل، ئەسلە قىلماي جەدەل."

ۋەزىر دىدى: "ئالتە بەرابەر بېرەي،
ھەمول شاھنىڭ نەزدىگە يەتكۈرەي."

خاجە ھەم قەبۇل ئەيلەدى ئول زەمان،
كۆمۈشنى بېرىپ، سوڭدە بولدى رەۋان.

كى ئالتۇن مەھافە ئۆزە تۇرغۇزۇپ،
كى يۈردى ۋەزىر ئالدىدا يۈرگۈزۈپ.

قەزارا ۋەزىر ئۆيىگە باشلادى،
كۆرۈپ يارنى، شاھنى تاشلادى.

بەناگاھ كەلدى گۈزەر گاھغە،
مەھافەنى توختاتتى ئول راھغە.

ھەمول كوچەدە گۈلنسا خەلفەتى،
بار ئېردى يەنە بىر نەچە ئۇلفەتى.

دىدى: "چىرلاغىل پىر ئۇستادنى،
ماڭا ئۆرگەتىپ ئېردى ئەۋرادنى."

يۈگۈردى كىشى، چىرلادى دەرمەھەل،
چىقىپ موللاسى ئەسلە بولماي ھەيەل،

كى تەئزىم ئېتىپ تۇردى ھۆرمەت بىلە،
سوراپ ھالىنى مېھر-شەفقەت بىلە.

دىدى گۈلنسا: "بىزگە تۇشتى بۇ ھال،
قىلىپمەن ئاتام ئۆيىدىن ئىنتىقال."

كى ئېھسان ئىلە موللانى سەرفەراز،
قىلىپ، بەلكى مىڭ تەڭگە قىلدى نىياز.

دىدى: "ئەي ماڭا پىرى ئەربابى دىن،
ئەمانەت سۆزۈمنى تۇتۇڭ مۇتمەئىن.

چۇ مەھزۇن بىلە ئەھد پەيمان ئىدۇك،
كىچىكدىن بېرى يارۇ جانان ئىدۇك.

ئىكىمىز ئاراسىدا بىر شەرت بار،
بىلۇر سىرىمىزنى كى پەرۋەردىگار.

ئەگەر كەلسە ئول، سىزدىن ئالسۇن خەبەر،
مېنى ئىستەبان بولماسۇن دەر-بەدەر"، —

دىدى خوبلاشپ، يۈردى گەردۇن خىرام،
ۋەزىر جايىغە تۈشتىلەر ۋەقتى شام.

ۋەزىر جايىنى قىلدى ئاراستە،
تۈشۈپ ئاندا ئول سەرۋى نەۋ خاستە.

كى تەئىين قىلىپ خىزمەتىگە كەنىز،
قوشۇپ قويدى گۈلشەن ئارا نەچچە قىز.

ئۆتۈپ نەچچە مۇددەت فەراغەت بىلە،
كى مەھزۇن ئۇچۇن كۆپ نەدامەت بىلە.

ۋەزىر ئول كۇنى قىلدى ئانداغ خىيال:
"كۆڭۈل باغلادى ماڭا نازۇك نىهال.

چۇ ئالتە بەرابەر كۈمۈشنى بېرىپ،
ئالىپمەن ساتىپ ئەقلە ئۇشتۇر تىزىپ.

بۇ ئاخشام ئانىڭ بىرلە ئەمدى ياتاي،
كى بۇ نەخل ئەسماردىن بىر تاتاي."

كىرىپ گۈلنسا قاشىغە ئول ۋەزىر،
يەقىن ئولتۇرۇپ ئەيلەدى ئول گۇزىر.

لەتىفە بىلە نەچچە ھەرفى كەلام،
كىنايە بىلە سۆز قىلىپ ۋەسل كام.

ئۇزاتتى قولىنى بۇ دەم ئول ۋەزىر،
قىلاي دەپ پەرىزادنى دەستىگىر.

خىيالىنى فەھىم ئەيلەدى گۈلنسا،
بەرەھنە قىلىپ خەنجەرىنى راسا.

غەزەپ بىرلە خەنجەرنى قىلدى رەۋان،
تېگىپ دالۇسىغە، كېسىلدى چاپان.

يىقىلدى ئوشۇلدەم بولۇپ زەخمناك
كېتىپ ھۇشىدىن بولدى ھەمۋارە خاك.

چىقاردى يۆلەپ بارچە خەدداملار،
ۋەزىرغە ھەمە قىلدى بەدناملار:

"ئەجەپ ئىشدۇرۇر، بولسە بۇ زەرخەرىد،
بۇ يەڭلىغ ھەراكەتنى قىلدى پەدىد.

نه مەئنىكى مۇنداغ جەفا ئەيلەگەي،
ۋەزىرنى بۇ يەڭلىغ خەفا ئەيلەگەي.

دىدىكسم ۋەزىر: "سەبر قىلماق كېرەك،
بۇ ئىشدا كىشى بولماغاي مۇشتەرەك".

چېكسپ زەخمىنىڭ دەردىنى ئول ۋەزىر،
ياتسپ نەچچە كۈن بولدى سەھت پەزىر.

ۋەزىر بىر كۈنى باز تۇغيان قىلسپ،
پەرى قاشغە كىردى ئەفغان قىلسپ.

مۇلايىم تەكەللۇف قىلسپ يالبارسپ،
كى ئولتۇردى ئانىڭ قاشغە بارسپ.

يەنە قول ئۇزاتتى پەرىزادغە،
يەنە ئۇردى خەنجەرنى بەد زادغە.

كى پەيدا بولۇپ بىر نەچە خادىمان،
كۆتەردى ۋەزىرنى، چىقاردى رەۋان.

يەنە شىكۆە قىلدى ھەمە تابىئى:
"بولۇرمۇ بۇ يەڭلىغ كىشى بايىئى؟

مۇنى يوق قىلىڭ يا ساتىڭ، ئەي ۋەزىر،
كى ئىنسان ئەمەس، سىزگە بۇ مادە شىر."

دىدى: "ئاخىر ئول سىزنى ئەيلەر ھەلاك،
قىلۇر خەنجەرى بىرلە باغرىڭنى چاك."

دىدىكسم: "مۇڭا لازىم ئولدى قىساس،
قىساس ئەيلەبان، قىلغىل ئۆزنى خەلاس."

دىدى ئول ۋەزىر: "تىغلدۇر، باكى يوق،
كى ناداندۇرۇر، ئەقل-ئىدراكى يوق.

ئانى ئەتكۈچە يوق، ئۆزۈم يوق بولاي،
كەمالغە يەتكەيكى بىر كۈن ئول ئاي."

ئايا ساقيا! تۇت ماڭا راھى ۋەسل،
بولاي زەۋق-شەۋقىدا مۇسباھى ۋەسل.

تاپاي راھنىڭ كەيفىدىن تازە جان،
ھەمول ياردىن بىزگە بولسۇن نىشان.

مەھزۇن بىچارە ۋە مەجنۇن ئەۋژارە ئەتاسى جەسەدنى ھەزرەتى ئىمامى ئەئزەم رەھمەتۇللاھۇ ئەلەيھىنىك بۇقئەلەردە دەفن قىلىپ، كەئبە شەرىفدىن يانىپ، شەھەر-بەشەھەر يۇرۇپ سەۋداگەرلىك قىلىپ، بسيار مال-ئەمۋال بىرلە كېلىپ ئۆز شەھرىگە داخل بولۇپ، ئەقرەبالارى بىرلە كۆرۈشۇپ، موللاسىدىن گۇلسىنانىك خەبەرنى ئالىپ، ۋەزىر ئەئزەمغە پىشكەش قىلغانى

سۇخەندانى شىرىن ھىكايەت گۇداز،
تىزىپ سۆزنى مۇندا رىۋايەت گۇداز.

ئاچىپ سۆز كىلدى بىلە قۇفلى گەنج،
ساچىپ دەھرىغە جەۋھەرى نۇكتە سەنج.

چۇ مەھزۇن يۇرۇپ قەلئەدىن-قەلئەگە،
چۇ داخل بولۇپ شەھردە جۇمئەگە،

كېلىپ ئۆيگە، كەلدى ئانا ۋە قاياش،
قەرىنداش، ئەۋلادۇ بەلكىم ئاداش.

ئاتا ماتەمنى① تۇتۇپ يىغلادى،
كى ھىجران شەرارىدا ئىسسىغلادى.

① قولىيازمدا "ماتمى" دەپ يېزىلىپ قالغان.

تۇشۇردى ھەمە مال-ئەمۋالنى،
ئاناسى سورايدۇر ئاتا ھالىنى.

ھەمە سەرگۇزەشتىنى قىلدى بەيان:
"ئاتام ھەقتەئالاغە تاپشۇردى جان.

ئىمامنىك ئاياغىدا دەفن ئەيلەدىم،
نەچە كۇن تۇرۇپ دەرد-ھەسرەت يىدىم.

ئىرادە بۇ ئىبىركەن قەزاۋۇ قەدەر،
پىسەر كەلدى مۇندا قالىپدۇر پەدەر"،

كى موللا قاشىغە يۇگۇردى ھەمان،
خەبەر تاپتى موللاسى ھەم ئول زەمان.

كۆرۈشتى كېلىپ پىر ئەرباب ئىلە،
كى مەكتەبدەكى يار ئەھباب ئىلە.

چۇ مەھزۇن سوراپ مولىلادىن: "گۇلىنسا
قايانداۇر، خەبەر ئەيلەڭىز دىلرەبا؟"

دىدى موللاسى: «بولدى ئولكىم ئەسىر،
ساتىپ ئالدى شاھى ئۇچۇن ئول ۋەزىر.

مۇھەببەت قىلىپ، شاھقە بەرمەدى،
قىلىپ جايىدا ھەممەنىڭ سەرمەدى.

ۋەزىر خانەسىدە يۇرۇيدۇر ئول ئاي،
فىراقىدا ھەر دەم چېكەر ئاھ-ۋاي".

كى مەھزۇن دىدى: "قانچەگە ئالدى ئول؟
قىلىپ خاجە قانچە ئەدەدنى قەبۇل؟"

دىدى موللا: "ئالتە بەرابەر كۈمۈش،
بېرىپ ئېردى خاجە چىنان بولدى خۇش".

چۇ مەھزۇن دىدى: "ئاھ، بولغاي ئىدىم،
كى ئەللىك بەرابەرگە ئالغاي ئىدىم.

كۈمۈش ئورنىغە بەلكى ئالتۇن بېرىپ،
ئانىڭ بەيئىگە دۇررى مەكنۇن بېرىپ.

فەلەك ئانى بىزگە رەۋا كۆرمەدى،
بۇ يەڭلىغ بولۇشنى كىشى بىلمەدى.

ئەيا پىرى ئۇستاد نە چارەدۇر؟
كۆڭۈل يار يادىدا سەد پارەدۇر.

كى تەدبىر ئەيلەپ ئىلاجىمنى قىل،
ئانىڭ ھەجرىدە قىلما زارۇ زەلىل!"

تەۋەللا قىلىپ پىرى ئۇستادغە،
دىدى: "يەتكۈرۈڭ سەرۇى ئازادغە!"

ئەتا قىلدى موللاغە بىھەد دەرەم،
ئاڭا يالبارىپ قىلدى ئانچە كەرەم.

دىدى موللاسى: "ئەي ئوغۇل غەم يىمە،
كى يارىڭ ئۇچۇن ئەسلە ماتەم يىمە.

ۋەزىرغە سېنى تاپشۇراي سۆز بىلە،
بارىب يارنى ئاندا كۆر كۆز بىلە.

داغى مەسلەھەت بۇ دۇرۇر ئەي ئوغۇل،
ساڭا سۆز قىلۇرمەن، ئانى تۇت قەبۇل.

ۋەزىرنىڭ جەنابىغە بىرمۇنچە مال
مۇھەييا قىلىڭ، ئەيتايىن ئەرزى ھال.

بارىپ كەلتۈرۈڭ نەچچە لايىق مەتاڭ،
نەفىس ئاقمىشە ئانچە فايىق مەتاڭ."

چۇ مەھزۇن يالىپ ئويگە، مەئـۇل تۇشۇپ،
كى ئۇستادى سۆزىنى مەقـبۇل تۇتۇپ.

كى تەييار ئېتىپ تـۆھفەلەر ئول زەمان،
كى ئۇستاد ئۆيىگە بولـدى رەۋان.

ھەمە لازىم ئامەدنى تەييار ئېتىپ،
تۇرۇپ موللاسى ئالدىدا زار ئېتىپ.

چۇ مەھزۇنغە موللا بولۇپ راھبەر،
ۋەزىرىنىڭ ۋىساقىغە بولدى بەدەر.

كۆتەرتىپ ھەمە پىشكەش مالنى،
تاپىپ كەلتۇرۇپ نەچچە ھەممالنى.

ۋەزىر قەسرىگە كەلدىلەر ئول ئىكەۋ،
كىرىپ بىتىبا موللاسى پىش رەۋ،

ۋەزىر جانىبىغە سەلام ئەيلەدى،
ۋەزىر ھەم قوپۇپ ئېھترام ئەيلەدى.

چۇ تارتىق قىلىپ پىشكەش مالنى،
ۋەزىر سوردى ھەم موللادىن ھالنى.

دىدى: "بۇ ئوغۇل باي زادە دۇرۇر،
ئاتادىن كىچىك قالدى سادە دۇرۇر،

كى مىراس دۇنياسى بىھەد تولا،
بارى جىنس ئەشيا خەلا ۋە مەلا.

ئاتادىن يېتىم قالدى بىكەس بولۇپ،
بۇ ئاستانەدە يۇرسە،خوب كەس بولۇپ.

ئاتاسى مۇنىڭ خاجە مەسئۇد ئىدى،
ئانىڭ ۋەقتىدە بارچە مەۋجۇد ئىدى.

قوشۇلسە يامانغە زەرەر بولغۇسى،
ئاتاسز يېتىمگە خەتەر بولغۇسى".

ۋەزىر ئەيدى: "ياخشى بولۇپدۇر بۇ ئىش،
ئوغۇل ئەيلەسۇن بزگە بارىش ـ كېلىش".

كى مۇنداغ دۇرۇر پىرى دانا ئىشى،
بۇ ئىشنى قاچان قىلسۇن نادان كىشى:

"ئاتاسغە مەن ھەم ئىدىم ئاشنا،
بۇ بىچارە گويا فەقىرغە بالا."

كى تەئىين قىلىپ ياخشى بىر جاينى،
تۇشۇردى يۈكى بىرلە ئول بايىنى.

ھەمە ماللارنى سەرەنجام ئېتىپ،
قويۇپ سەيدگە بارچەنى دام ئېتىپ.

كى بىر ھوجرە تەئىين قىلىپ بام ئۆزە،
چېكىپ ئاھۇ ئەفغان چىقىپ تام ئۆزە.

ياتىپ نەچچە كۈن كۆرمەدى يارنى،
بىلىندۈرمەدى ئەسلە ئەسرارنى.

قەزارا ۋەزىر زەخمىسى بولدى بەھ،
بولۇپ ئىشقدىن باغرى قان تەھ-بېتەھ.

ئايا ساقيا! جام-پەيمانە تۇت،
تۇتارسەن ئەگەر، ياندۇرۇپ يانە تۇت.

ئانى سېتقارىپ ئىشقدا جان بېرەي،
ياقامنى تۇتۇپ ئالدىدا تەلمۈرەي.

ۋەزىر ئەئزەم جەراھەتىدىن ساقايىپ گۈلنسا سۆھبەتىن ھەۋەس ئەيلەپ قاشىغە كىرگەندە، خەنجەرىنى ۋەزىر تەرەپكە ھەۋالە قىلىپ، زەخم بەلىغ بەرگەنى

ۋەزىر بىر كۈن ئەيلەپ خيالىنى خام،
قىلىپ گۈلنسا جانىبىدىن كەلام.

ھەرەملەرنى قىچقىردى ئىقبالىغە،
چۇ خانىكەسىن كەلتۈرۈپ ئالىغە.

دىدى: "گۈلنسا ئۆزنى زىيب ئەيلەسۇن،
قىلىپ تەۋبە ئۆزنى قەرب ئەيلەسۇن.

ۋە گەرنە قولۇمدىن كى تاپماس ئەمان،
كى بىلسۇن، چىقار جىسمىدىن ئەمدى جان."

ھەرەملەر كىرىپ گۈلغە بەردى خەبەر،
پەرى چېھرەغە يۈزلەنىپ دەردسەر.

دىدى: "كىرمەسۇن قاشىمە ئول ۋەزىر،
قىلالماس جەھاندا مېنى دەستگىر."

ۆەزىر ئاڭلابان بولدى چۈن دەرغەزەب؛
"نەدەپدۇركى ئول بىھەيا، بىئەدەب.

قولىدىن نە كەلگەي، كىرەي قاشغە،
يامانلىقنى قىلسە ئۇراي باشغە".

ۆەزىر ھوجرە ساڭى خىرام ئەيلەدى،
كىرىپ ھوجرە ئىچرە مەقام ئەيلەدى.

كى ساچراپ قوپۇپ ئورنىدىن گۈلنسا،
پىچاقنى نيامدىن ئەيلەپ جۇدا.

سۆيۈندى ۆەزىر: "ئەقلىغە كەلدى"، — دەپ،
كى سەبر ئەيلەدى "قەدىردان بولدى"، — دەپ.

ئاڭا سۆز قاتىپ مېھرىبانلىق بىلە،
چۇ ئالداپ كى شىرىن زەبانلىق بىلە:

"تىلەندىم، ماڭا كەلمەدى رەھمىڭىز،
جەفا تىغى بىرلە يېتىپ زەخمىڭىز،

تەرەھھۇم قىلىپ ئەيلەڭىز ئىلتىفات،
ماڭا بەخش ئېتىڭ جاۋىدانى ھەيات.

قىلىپ بىر كۆرۈپ ۆەسلىڭىزنى ئۇمىد،
چىراكىم سېنى ئەيلەدىم زەر خەرىد"،

نەسىھەت قىلىپ سۇندى ئىلكىنى ئول،
تۇرۇپ گۈلنسا قوينىغە سالدى قول.

دىدى: "كەلمەگىل ئەسلە بىزنىڭ سويان،
تولا سۆزلەمەي، بەلكى ئارقاڭغە يان."

غەزەبدىن ۆەزىر قاشغە تۇشتى چىن،
بارىپ قاشغە تۇتمايىن ئەسلەكىين،

سەياسەت بىلە تۇردى ھەيبەت قىلىپ؛
ئۇرۇپ گۈلنسا تىغ جۇرئەت قىلىپ،

تىشىپ ئوقرەكىدىن قىلىپ سەر بەدەر،
يىقىلدى زەمىنغە چۇ كەسكەن شەجەر.

خەبەر ئالدى خەددام خۇد كارلار،
يىغىلدى ھەمە يار، ئەغيارلار.

كۆتەردى ۆەزىرنى نەچە خادىمان،
ئانى ياتقۇزۇپ فەۋتى تەختى رەۋان.

تاپىپ كەلتۈرۈپ مەردى جەررانى،
كېلىپ، زەخمگە بەردى ئىسلاھنى.

ۋەزىر ھۇشغە كەلدى سائەت ئۆتتۈپ،
جەفالار چېكىپ، گۈل ئۈچۈن قان يۇتۇپ.

يىغىلدى بارى ئەقرەبا ئول زەمان،
ھەمە سەرزەنىش سۆزنى قىلدى ئەيان.

دىدى: "ئەي ۋەزىر بۇ نە بەدنامدۇر؟
مۇنىڭ ئىشقىدىن زەھر ئاشامدۇر؟

بولۇرمۇ بۇ يەڭلىغ كىشى بەندەسى،
بۇرەڭ بىئەدەبمۇ سەر ئەفكەندەسى؟

كېچىك مېھرىدىن، ئاقىبەت يوق قىلۇر،
تىرىكلىك لىباسنى يىرتۇق قىلۇر.

مۇنى بوغزىدىن يا ئاسىڭ، يا ساتىڭ،
يوق ئەيلەپ ئانى، سىز ئەماندا ياتىڭ."

ۋەزىر ھەم بولۇپ ئانچە پەژمۇردە ھال،
غەزەبدىن قىلىپ ئۆلتۈرۈشكە خىيال.

دىدىكىم: "ئاسىڭلار مۇنى دارغە!"
كى خەدداملار تۇردى ئازارغە.

بېلىدىن يەشىپ پۇتەسىنى بىرى،
بىرى ساچباغىنى يېزىپ ئىلگەرى،

رەسەننى سالىپ بوينىغە، تارتىبان،
كى ئاشخانە ساربغە سۈدرەپ رەۋان.

كى ئول خانەنىڭ ئۆگزەسىگە ئاسىپ،
كۆكۈل تىندۇرۇپ، ھەمە چىقتى يانىپ.

ئايا ساقىيا! جام تۇتغىل ئەبەد،
چۇ ئاخىر نەفەس بىزگە قىلغاي مەدەد.

بېرىپ جاننى جانان ئۈچۈن، جان تاپاي،
ئانىڭ كەيفىدە نۇرى ئىمان تاپاي.

ۋەزىر گۈلنىسانى ئاسقان خەبەرىنى مەھزۇنىڭ بىر خىزمەتكارى ئىشتىپ خەبەر يەتكۈرگەنىدە، مەھزۇن مەجنۇن مۇتابىئەت كۆرگۈزۈپ ئۆز ھوجرەسىدە ئاسىلغانى

كى سۆز ئاڭلاغىل يار مەھزۇنىدىن،
ئىشىتتى گۈلئەندام ئەفسۇنىدىن.

كى مەھزۇنغە ئاندا دىدى خادىمى،
ھەمىشە قاشىدا ئىدى نادىمى.

ئىشىتتى چۇ ئول گۈلنسا ھادىسن،
بىلىپ ئول ھەمە ۋاقىئە بائىسن.

كى مەھزۇنغە ئەيلەپ بەيان سەر-بەسەر،
كى ئاسقاننى مەھزۇنغە قىلدى خەبەر.

چېكىپ ئاھ-ئەفغان بۇ سۆز ئاڭلابان،
ھەمول خادىمن بۇيرۇدى بىر سويان.

قىلىپ ھوجرەنى خالى ھەسرەت بىلە،
ئاسلدى بۇ ھەم ئانچە غەيرەت بىلە.

ئىشكنى چۇ مەھكەم قىلىپ ئول زەمان،
قىلىپ نالەنى كۆپ، ئاسلدى نىھان.

* * *

ئىشتىمەك كېرەك گۈلنسادىن سۇخەن،
بەلاغە گىرىفتار ئولۇپ گۈلبەدەن.

پەرىگە بار ئېردى ئىكى خادىمە،
تۇرۇپ ئالدىدا بىر زەمان نادىمە.

تەئەششۇق قىلىپ ئىككىسى ماھغە،
قويۇندەك كىرىپ تېز-تېز راھغە.

چۇ ئەرز ئەتتى شەھنشاھ قىزىغە بارىپ،
كى نالە-فىغان بىرلە كۆپ يالبارىپ:

"ۋەزىر ئاستى بىر سەرۇى ئازادنى،
كى ھەيف ئەيلەدى بىر پەرىزادنى.

بويۇن سۇنماغانغە قىلىپ سەرزەنىش،
كى زۇلم ئەيلە بان ئۇردى جانغە نىش".

كىشى بۇيرۇدى دەرمەھەل خانكە:
"يېتىڭ تېزراق، بولماسۇن ھالكە.

ئانىڭ بوغزىدىن قىل رەسەننى كۇشاد،
مۇبادا تىرىك بولسا فەھۇلىمۇراد.

ئۆلۈك بولسا تەننى ماڭا كەلتۇرۇڭ،
ھەياڭ ئەتمەيىن بىئەبا يەتكۇرۇڭ!"

يۇگۇردىكى خادىملارى ئول زەمان،
ۋەزىرىنىڭ ئۆيىگە قۇيۇندەك رەۋان.

كېلىپ دەرمەھەل كەستى ئاغرامچىنى،
ۋەزىر خادىمىغە ئۇرۇپ قامچىنى.

كېتىپ ھۇشىدىن ئول زەمان گۈلبەدەن،
تولۇن① ئاي مەسەللىك ياتىپ سىيمتەن.

ئانىڭ جىسمىنى سالدى مەھفەل ئارا،
ئانىڭدەككى ئازەرنى مەنقەل ئارا.

چۇ سۇرئەت بىلە ماھنى كەلتۇرۇپ،
مەلىكە قولىغە ئانى تاپشۇرۇپ.

كۆرۈپ ئول مەلىكە دىلئارامنى،
ئۆزى كەلتۇرۇپ شەربەتى جامنى.

مەزاقىغە قۇيدى، غىزا ئۆتمەدى،
مەلىكە ئىلاجىنى ئۆكسۈتمەدى.

نەدامەت چېكىپ قىلدى ئەفسۇسلار،
يوق ئەتتى ۋەزىر نەڭگۇ ناموسلار.

تۇتۇپ بۇرنىغە ئايىنە ئول زەمان،
تىرىكمۇ-ئۆلۈكمۇ، قىلىپ ئىمتىھان.

① قولىيازمىدا "تالون" دەپ يېزىلىپ قالغان.

نەفەس بار ئىكەن ئايىنە تەرلەدى،
زەمانى ياتىپ ھۇشىغە كەلمەدى.

مەلىكە تۇرۇپ ئانچە قىلدى ئىلاج،
سىلاپ باشىنى ئول دىدى: "كۆزىنى ئاچ"

كى سائەت ئۆتۈپ ئۇردى قاتتىغ نەفەس،
كېلىپ ھۇشىغە يەتتى ئەقلىغە ھەس.

كۆزىن ئاچىبان كۆردى ئىقبال تەخت،
مۇڭاسا قىلىپ باشىدا نىكبەخت.

قىلىپ ئول زەمان ھەقغە① ھەمدۇ سەنا:
"تۈمەن شۈكرىكىم، ساقلادىڭ رەببەنا."

كى شەھنىڭ قىزى ماھى ئالىجەناب،
قىلىپ گۈلنى باشىدىن-ئاياغ سەرھىساب.

نە كۆردىكى ئول ھۇسنىدە بەر كەمال،
مۇڭا قۇل دۇرۇر بارچە نازۇك نىھال.

كى ئاشىق بولۇپدۇر مەلىكە ئاڭا،
دىدى: "گۈلنىسا يارۇ ھەمدەم ماڭا."

① قولىيازمىدا "ھەق" دەپ يېزىلىپ قالغان.

چىقاردى ئانى تەخت ئارا يانغە،
بۇ ئۇلفەتنى مىننەت تۇتۇپ جانغە.

تۇتۇپ گۇلنساغە نەچە جامنى،
لەزىز شەربەتى جانغە ئارامنى.

فەراغەت تاپىپ بولدى ئاسۇدە ھال،
بولۇپ ئەيش ئارا بىخەلەل ـ بىمالال.

ئايا ساقىيا! جامى ئۇممىد بەر،
بولۇپمەنكى ئۇل ياردىن بىخەبەر.

ئانى نۇش ئېتىپ تاپقامەن تازە جان،
تاپاي خىزرەك زىندەگى جاۋىدان.

مەھزۇننىڭ خادىمى زىرەك گۇلنسادىن خەبەر ئالىپ دەر مەھەل ھوجرەغە كەلگەندە، ئىشكنى مەھكەم‌كۆرۈپ، ئۇل ئىشكنى پارە قىلىپ، مەھزۇننىڭ ئاسلغانىنى كۆرۈپ، خەلاس ئەيلەپ، ئانچە مۇشەقەتلەر بىلە ھۇشىغە كەلتۇرگەنى

تاپىپ كەلدى زىرەك پەريدىن خەبەر،
چۇ مەھزۇن تاجى سەريدىن خەبەر.

كېلىپ كۆردى دەرنى ئېچىدىن ئېتىك،
چىنان زور قىلدى، ئاچىلماس ئىشىك.

ئىشكنى يىقتتى بۇ قۇل ئول مەھەل،
قىلىپ ئۆزنى مەھزۇن ئەجەلگە بەدەل.

ئاسلمىش ئىدى ئۆزنى ئول خانەگە،
فىدا ئەيلەبان جاننى جانانەگە.

ئاسلغان تەنابنى كەستى غۇلام،
ياتىپ بىخۇد ئول زار تاۋەقتى شام.

باشنى يۆلەپ يىغلادى خادىمى،
ئىتەككە تالۇپ ئول زەمان كۆز نەمى.

ئېچۇردى ئىزىپ شەربەتى جانفەزا،
مەزاقىدىن ئۆتمەي داغى بىر غىزا.

كېلىپ ھۇشىغە لەمھە ـ لەمھە ئۆتۇپ،
كېلىپ ئەقلىغە لەھزە ـ لەھزە ئۆتۇپ.

ئەيتتىكى مەھزۇنغە ئول خۇشخەبەر:
"كى يارىڭ تىرىكدۇر، نەدۇر دەردىسەر؟

مەلىكە ئالىپ باردى ئىززەت بىلە،
كى ئولتۇردى تەخت ئۆزرە ھۆرمەت بىلە."

بۇ سۆزدىن ياڭى جان كىرىپ زارغە،
شىرىك قىلدى خادىمنى ئەسرارغە.

دىدى: "ئەي خاجەم بۇ نە ۋاقىئدۇرۇر؟
ئىكىڭىز ئاراسىدا شايىئدۇرۇر؟"

دىدى قۇلغە مەھزۇن: "بۇ جانانەدۇر،
بۇ رەڭ ۋاقىئە ئەھد پەيمانەدۇر.

جەھاندا تىرىك بولسە ئول، مەن تىرىك،
زەماندىن ئاڭا يەتسە غەم، مەن شىرىك.

ماڭا مۇژدە يەتكۈردۈڭ ئول ياردىن،
جۇدا ئەيلەدىڭ جىسمنى داردىن.

كى سەندىن يېتىپدۇر ماڭا شادلىق،
ساڭا مەن بېرەي خەتتى ئازادلىق".

سەرۇپا بېرىپ ئەيلەدى سەرفەراز،
كۆڭۈل سىرىدىن بىرنەچە قىلدى راز.

چۇ زىرەك دىدى: "بىلمەدىم بۇ زەرۇر،
كى پىنھان ئىدى، تاپتى بۇ ئىش زۇھۇر

ئەگەر بىلسەم ئېردى بۇ ئىشنى بۇرۇن،
تاپىشتۇرغاي ئېردىم سېنى كەچقۇرۇن.

ھېلى ھەم ئىلاجنى قىلماق كېرەك،
سېنىڭ خىزمەتىڭدە يۈگۈرماق① كېرەك.

ساڭا مەسلەھەت ئولكى، سالغىل قۇلاق،
دۇكان ئولتۇرۇشقە قىلىڭ ئىتتىفاق.

ئاچىڭ ئانچە قىممەت بەھالىغ مەتاڭ،
كى بازار ھۆسنىغە بەرسۇن شۇئاڭ.

كى شەھنىڭ ئاراسىدا بار گۇفتگۇي،
قىلۇر بىر يىگىتنى قىزى بىرلە توي.

ئانىڭ لازىمغە ئالۇر مالىنى،
كى باشلاپ كېلەي مۇندا دەللالنى.

كى ئۇشبۇ سەبەب بىرلە كۆرسە بولۇر،
مال ئالماقغە ئاندىن كىشىلەر كېلۇر."

چۇ مەھزۇنغە مەئقۇل ئولۇپ ئۇشبۇ سۆز،
دوكان ئولتۇرۇپ، ئول ساڭى تىكتى كۆز.

① قولىازمىدا "يۈگۈرسام" دەپ يېزىلىپ قالغان.

نەچە رەڭ زىيايى قىممەت بەھا،
مۇھەييا قىلىپ تىزدى ئول جا-بەجا.

تەۋەككۇل قىلىپ ئولتۇرۇپ، كۆز تۇتۇپ،
باقىپ گۇلنسا يولىغە، قان يۇتۇپ.

ئۆتۈپ بىر كۈنى چىقتى دەللالىلار،
كۆتەرمەككە مال بىرلە ھەممالىلار.

بۇلار ئالدىنى توستى زىرەك بارىپ،
سەلام قىلدى ئول ئىلگەرىرەك بارىپ.

چۇ مەھزۇن دۇكانى ساری باشلادى،
نەچە ماللارنى يايىپ تاشلادى.

قوپۇپ دايەگە قىلدى مەھزۇن سەلام،
سۇلۇكەت بىلە ئەيلەدى ئېھتىرام.

كى تەكلىف ئېتىپ خانەگە دايەنى،
تۆكۈپ ئالدىغە ئانچە سەرمايەنى.

زىيافەت قىلىپ ئول كۈنى شاھۋار،
قىلىپ تۆھفەلەرنى قەدەمدىن نىسار.

كى تارتىق قىلىپ ئىككى توقىقۇز خەرىد،
قارا ۋە قىزىلۇ ياشىلۇ سەفىد.

كى مەھزۇن مەلاھەتدە يەكتا ئىدى،
جەھان باغىدا سەرۋى رەئنا ئىدى.

يىدى دايە كۆرگەن زەمان تىيرى ئىشق،
كۆڭۈل شاھىغە يەتتى تەئسىرى ئىشق.

قوپالماي ئورۇندىن بولۇپ بىخەرەد،
ئالىپ ئەقلۇ ھۇشىنى ئول سەرۇ قەد.

يەنە ئەيدى مەھزۇن ھەمول دايەگە:
"مېنىڭ بىرلە يەتكەي ئىشڭ ۋايەگە.

مەلىكەمگە لايىق مەتاڭ مۇندا بار،
بۆلەككە يۈگۈرمەك بىسەد زىنھار".

قوپۇپ دايە كەتتى ئالىپ مالنى،
زىيافەت بىلەن تويغازىپ گالنى.

مەلىكە جەنابىغە تەشرىف ئېتىپ،
كى مەھزۇننى ئالدىدا تەئرىف ئېتىپ:

"كى‌تۇججار بار بەچچە، ئاچمىش دۇكان،
بۇ تارتىقنى بىزگە بېرىپ رايىگان.

قىلىپ پىشكەشلەرنى ئىززەت قىلىپ،
زىيافەت قىلىپ سىزنى ھۆرمەت قىلىپ."

مەلىكە بۇ ئىشغە چىنان بولدى خۇش،
كى مەھزۇن بىلە دايە بولدى تانۇش.

بەھانە قىلىپ دايە كۈندە كېلىپ،
كى مەھزۇننى كۆرمەك بىلە كام ئېلىپ.

ئۆتۈپ نەچچە مۇددەت بۇ يەكلىغ ئۇمۇر،
كېلىپ بىر كۈنى دايە تاپمىش ھۇزۇر.

كى مەھزۇنغە ئول دايە بولدى ئاداش،
ئاڭا قىلمادى ئەسلە سىررىنى فاش.

* * *

قەزارا ئۆتۈپ نەچچە كۈن، نەچچە ئاي،
جەھان بولدى ئىشق ئىچرە مېھنەت سەراي.

خەبەر بەردى بىر كۈن، كېلۈرلەر كۈيەۋ،
مەلىكە بىلە ئىشرەت ئەيلەر ئىكەۋ.

كى مېھمان سەرانى قىلىپ خاستە،
مۇزەييەن فەراش ئىچرە پىراستە.

بېرىپ بارچە قىزلارغە رۇخسەت پەرى:
"كى مېھمان كېلۈر، كىرمەڭىز ئىچكەرى."

ھەمە ئۆي قىزى چىقتى، بولدى رەۋان،
مەلىكە قاشىغە كىرىپ مېھمان.

ئىكەۋ مۇڭداشىپ مېھرىبانلىق بىلە،
تەكەللۇمدا شىرىن زەبانلىق بىلە.

كى بىر سائەت ئۆتتى ئىكەۋ سۆزلەشىپ،
بىرى بىرگە سالدى نەزەر كۆزلەشىپ.

مەلىكە بولۇپ ئول زەمان تەشنەلەپ،
كى چىرلاپ بىرەۋنى كى، بەرگىل سۇ دەپ.

زەمانى ئۆتۈپ ھىچكىشى كەلمەدى،
يەنە قىچقىرىپ خانىكە سۇ، دىدى.

ھەمە خادىمى ئىردى ئاندىن يىراق،
مۇنىڭ ھۆكمىنى ئاڭلاماي ھىچ قۇلاق.

كى تەخت ئاستىدا بار ئىدى گۈلنسا،
چىقىپ دەرمەھەل ئەيلەدى مەرھەبا.

قۇيۇپ كاسەگە سۈنى ئول دەرمەھەل،
ئاڭا ئەيلەدى شىر شەربەتىنى ھەل.

ئەدەب بىرلە تۇتماقغە جۇش ئەيلەدى،
مەلىكە ئالىپ ئانى نۇش ئەيلەدى.

يىگىت ئول زەمان گۈلنسانى كۆرۈپ،
چىپكىپ ئاھلار، ھۆسنىگە تەلمۇرۈپ.

قاچىپ كىردى تەخت ئاستىغە ئول زەمان،
پەرى ئول زەمان بولدى كۆزدىن نىھان.

مەلىكە كۇيەۋسىگە ھەيرەت يېتىپ،
كۆرۈپ گۈلنسانى ئۆزىدىن كېتىپ:

"پەرىمۇ ئىدى، ياكى بۇ ھۆرمۇ؟
ۋە ياكىم جەھان يارۇتۇر نۇرمۇ؟

ئانى كۆرمەگەندە بۇ كىم خوپ ئىكەن،
بۇ ئەغيار ئىكەن، ئولكى مەھبۇب ئىكەن"

يىگىتنىڭ كى ھالى بولۇپ ئۆزگەچە،
كى سۆز قىلمادى جۇفتىغە ئول كېچە.

ئەلەمگە مۇبەددەل بولۇپ ئىشرەتى،
چىقىپ كەتتى ئول دەم چىپكىپ ھەسرەتى.

مەلىكە ئۇرۇپ ئاھ، قىلدى غەزەب:
"نىدىن چىقتىڭ ئەي گۈلنسا بىئەدەب؟

يىگىتكە ئۆزۈڭنى قىلىپ ئاشكار،
ئانىڭ كۆڭلىنى ئەيلەدىڭ تارمار.

سېنى كۆرمەسە ئول، كېتەرمۇ ئىدى،
مېنىڭ ئىشرەتىم تەرك ئېتەرمۇ ئىدى؟"

دىدى ئول: "چىقىپمەنكى فەرمان تۇتۇپ،
تولا ئەيمەنىپ ھۆكمى جانان تۇتۇپ.

قىلىپ خىزمەتى سىزنى سىيراب ئېتىپ،
قاچىپ دەر مەھەل ئۆزنى نايياب ئېتىپ.

كى خالىس ئىدىم، بىغەرەز، بىخيال،
فەقىرنىڭ ئىشىغە① بولۇپسىز مەلال.

① قولىيازمىدا "ئىشمغە" دەپ يېزىلىپ قالغان

مەلالەت ئىشىنى خىيال ئەتمەدىم،
يىگىت ئالدىدا قىلۇ قال ئەتمەدىم.

كى فەرمان تۇتۇپمەن، ماڭا نە گۇناھ؟
رەۋامۇ كى خىزمەتنى قىلماق تەباھ؟

تۇرۇپمەن نە قىلساڭ، ساڭا ئىختىيار،
نە كەلسە ماڭا ھۆكمى پەرۋەردىگار"

مەلىكە دىدى: "ئۆلتۈرۈڭلەر مۇنى،
گۇناھىغە ئانىڭ ساچىلسۇن قانى!"

دىدى دايەلەر: "سەبر قىلماق كېرەك،
تىرىك ئانى دەريا‌غە سالماق كېرەك.

ئانىڭ قانىنى تۆككەنىڭ خوب ئەمەس،
ئۇلۇغلارغا بۇ كار مەرغۇب ئەمەس.

كى ساندۇق بىلە تاشلاساق بەھرغە،
بۇ سۇرەت بىلە چىقماسە دەھرغە،

ئۆزى ئۆلسە دەريادا زۇلمەت بىلە،
ئاقىپ كەتسە يۇز مىڭ مەشەققەت بىلە.

كىشى تاپماسا گۇلنسادىن نىشان،
ئالىپ كەتسە خوب ئانى ئابى رەۋان."

مەلىكە دىدى سۆزنى مەئقۇل كۆرۈپ:
"كى تەييار ئېتىڭ ساندۇقى كەلتۇرۈپ."

سەدەف قارنىدا جاي تاپىتى گۆھەر،
رەۋان قىلدى دەريا‌غە ۋەقتى سەھەر.

چۇ ساندۇقدا ئون يىل يىگۈنچە غىزا،
قىلىپ ئېردى سۇ مويىزى جا-بەجا.

ئاقىپ كەتتى دەريادا ساندۇق رەۋان،
زەمانى ئاقىپ بولدى كۆزدىن نىھان.

مەلىكە يانىپ كوڭلىنى تىندۇرۇپ،
كۈيەۋ يادىدا بىر زەمان ئاھ ئۇرۇپ.

دىدى دايەگە: "كەلتۇرۈڭ ياخشى مال،
ئانى تۆھفە ئەيلەپ دەيىن ئەرزى ھال.

يىگىت كۆڭلى مەندىن مەلال ئولدىمۇ؟
مۇھەببەتدە ئۆزگە خىيال ئولدىمۇ؟"

بولۇپ دايه مەھزۇن قاشىغە رەۋان،
كۆرۈشتى بارىپ باي ئىلە ئول زەمان.

كى مەھزۇن خۇش ئامەد قىلىپ دايەگە،
قىلىپ فەرش توققۇز مەتاۋ پايەگە.

نەچە كەلسە مۇندا پېش ئامەد قىلۇر،
تىلەنمەك بىلە كۆپ خۇش ئامەد قىلۇر.

تەئەججۇپ قىلىپ دايە بۇ ھالنى،
كى فەھم ئەيلەبان سوردى ئەھۋالىنى.

دىدى: "ئەي يىگىت، بىر غەرەز سەندە بار،
ماڭا ئەرز ھالىڭنى قىل ئاشكار.

قولۇمدىن كېلۇر ئىشنى قىلغۇم ساڭا،
كى ئېھسان بىلە لۇتف قىلدىڭ ماڭا."

قىلىپ ئەرز ھالىنى مەھزۇن بەيان،
كۆڭۈل سىررىنى ئاڭا قىلدى ئەيان.

دىدى: "گۈلنىسا تەندەكى جان ماڭا،
ئانىڭ يادىدۇر رەگدەكى قان ماڭا.

ئانىڭ ئىشقىدا بولدۇم ئەۋزارەئى،
كى جان ئاندادۇر، قىلساڭىز چارەئى".

ئۇرۇپ باشىغە دايە قىلدى دەرىغ:
"دىدىڭ سۆزنى ئەمدى، يوق ئېرمىش ئاسىغ.

بۇ سۆزنى دىسەڭ نەچچە كۈن ئىلگەرى،
كى باشلار ئىدىم مەن سېنى ئىچكەرى.

چۇ ساندۇق بىلە تاشلادى بەھرىغە،
فۇرۇ كەتتى ساندۇق سۇنىڭ قەئرىغە."

چۇ مەھزۇن ئىشتتى تۇرۇپ بۇ كەلام،
جەھاندىن ئۇمىدىنى ئۈزدى تەمام.

قويۇپ، دايە بىرلە قىلىپ خەيرباد،
بولۇپ ئول كۈنى ئاڭا يەۋمۇتتەناد.

چۇ زىرەككە تاپشۇردى ئەمۋالىنى،
بىلىندۇرمەدى ئاڭا ئەھۋالىنى.

"ئۆزۈم تاشلايمن بەھرى خۇنخارغە،
پېتەي ئارقەسىدىن ئوشۇل يارغە."

ئاياقچى ماڭا جام تۇت بىگەران،
كى بەرسۇن ماڭا بەھرى غەمدىن ئەمان.

كى مەي بەھرىدە چۇنكى غەۋۋاس ئولاي،
كى مەقسۇد لۇئلۇسغە خاس ئولاي.

مەھزۇن بىچارەئى ئەۋۋارە گۇلنسا كەيغياتىن ئاڭلاپ، تەركى خانمان ئەيلەپ، ئۆزىنى دەريا غە تاشلاغانى ۋە ئانى نەھەك يۇتۇپ، ئول نەھەك ماھىگىرنىڭ تورىغە تۇشۇپ بەفەرمانى ئىلاھى ئانىڭ قارنىنى يارغاندا، مەھزۇن ئول بالىق قارنىدىن مەدھۇش چىققاندا، ماھىگىر بۇرنىغە ئايىنە تۇتۇپ ھەياتلىقىدىن نىشان تاپىپ، سەبەب بىرلە ھۇشىغە كەلتۇرۇپ، فەرزەند قاتارىغە ئالغانى

جەھان بېۋەفادۇر، برادەر، بىلىڭ،
كى دون ئەھلى بىرلە كەم ئۇلفەت قىلىڭ.

چۇ مېھنەت بىلە ئەيش بولغاي ئەدەم،
فەنا دەھرىغە ئەسلە قويماڭ قەدەم.

بولۇر چەرخدىن يۇزتۇمەن ھادىسى،
بىر ئىشغە بولۇپ بىرنىمە بائىسى.

يېتەر مۇندا ئەھلى ۋەفاغە جەفا،
ئەلەمگە گىرىفتار ئەھلى ۋەفا.

رەفىقا، ئىشتىكىل سۇخەن ياردىن،
كى ئىشق ئەھلى ئىچرە ۋەفادارىدىن.

كى مەھزۇن بىچارە جاندىن تويۇپ،
ھەمە دۇنيەۋىنى ئۆيىدە قويۇپ.

فىرىفتە قىلىپ قۇلنى بىر كارغە،
ئۆزى دەرمەھەل باردى ئەبھارغە.

تەھارەت قىلىپ، ئىككى رەكئەت نەماز
ئەدا ئەيلەدى ھەقغە ئەرزۇ نىياز.

تەۋەككەل قىلىپ سەكرەدى بەھرىگە،
چۆمۇپ غەۋت ئۇرۇپ بەھرنىڭ قەئرىگە.

خۇدا قۇدرەتى بىرلە يۇتتى نەھەك،
كىرىپ ھەلقىدىن بەتىنگە بىدەرەك.

كى دەريا ئارا ئاقتى بالىق بىلە،
ياتىپ ئاندا ئول زىكرى خالىق بىلە.

بۇ دەريا قىراغىدا بىر ماھىگىر
بار ئېردى، ئوغۇل يوق ئىدى بىنەزىر.

بالىقچى كى فەرزەندگە تالىب ئىدى،
ئاڭا ئارزۇ دىلدا غالىب ئىدى.

خۇدا بەرمەپ ئېردى ئاڭا بىر ئوغۇل،
بالا دەردىدە ئېردى بەھەد مەلۇل.

تەۋەككەل قىلىپ ھەر كۈنى سالدى تور،
كى تورغە تۇشۇپ بىر نەھەڭ ئانچە زور.

ئەجىب كۈچ بىلە تارتىبان زور ئېتىپ،
چىقاردى ئانى ئۆزنى رەنجۇر ئېتىپ.

بابا شادمان بولدى ئول سەيدگە،
چۇ مەھزۇن تۇشۇپ ئاندا ھەم قەيدگە.

بابا دەر مەھەل قىلدى تەييار شاق،
نەھەڭ بەتىنى تېز قىلدى شكاق.

كى پارچە قىلىپ لەھمنى تاشغاي
تەبەر بىرلە ئۇستخانلارىن باشغاي.

نە كۆردىكى بىر ماھى تەلئەت جەۋان،
بالىق قارنىدىن كۆزگە بولدى ئەيان.

بالىقچى كۆرۈپ بولدى ھەيرەتدە لال،
كى ھەيرەت بىلە ئەيلەدى بۇ خيال:

"ماڭا بۇ خۇدانىڭ ئەتاسى دۇرۇر،
ئەتا ئەيلەگەن مەرھەباسى دۇرۇر."

ئانى دەر مەھەل كەلتۇرۇپ خانەگە،
ئۆزى كۆردى، كۆرسەتمەيىن يانەگە.

تۇتۇپ بۇرنىغە ئايىنە ئول زەمان،
تىرىكلىك نىشانى چۇ بولدى ئەيان.

قىلىپ ئول بابا ھەقغە ھەمدۇ سەنا،
يەنە كەلتۇرۇپ شۇكر بىمۇنتەھا.

يۇگۇردى شەھەرگە دەۋا ئىستەبان،
مەزاجىغە لايىق غىزا ئىستەبان.

تاپىپ رەۋغەنى، كۇھنە بادامنى،
كى پەيدا قىلىپ شەربەتى جامنى.

يۈگۈردى مۇھەييا قىلىپ ئول بابا،
ئىلاجسىز قىلىپ، ئەيلەپ ئول دەم دەۋا.

كى مالەش ببرىپ چەربى بادامغە،
تەلا ئەيلەدى ھەفت ئەندامغە.

مەزاقىغە يەتتى سۇچۇك شەربەتى،
تۇرۇپ بىر زەمانى قىزاردى بەتى.

دىماغىغە پۇركۈپ ئەبرۇ گۈلاب،
بابا تەلمۈرۈپ باشدا تۇردى قاراپ.

زەمانى ئۆتۈپ ھۇشى بولدى پەدىد،
كى مەھزۇن ياتىپ ئەتسە ئۇردى شەدىد.

كۆزىن ئاچتى، كۆردى بۇ ئەھۋالنى،
باشدا تۇرۇپ ئول قەرى زالنى.

كېلىپ ئەقلىغە ئول زەمان چەكتى ئاھ:
"مەكان بولغان ئېركەن ماڭا بەتتى ماھ."

قويۇپ ئولتۇرۇپ يىغلادى دەم-بەدەم،
ياقا تا ئۈتەك ئەشكىدە بولدى نەم.①

① قوليازمدا "يەم" دەپ يېزىلىپ قالغان.

بابا سوردى: "ئەي نۇرى دىدەم بالام،
نېدىن بۇ بەلاغە قالىپسەن بۇتام؟

چۇ ئۆزنى بەلا چاھىغە تىقتىڭىز،
سەلامەت بالىق قارىدىن چىقتىڭىز.

سەبەب نە ئىكىن سىزگە بۇ ھادىسە،
كى غەرق ئولماقىڭغە نە دۇر بائىسە؟

تەۋەككەل قىلىپ تورنى سالغان زەمان،
سۇنىڭ قەئرىدىن ماھ بولدى ئەيان،

كىرىپ تورغە ئول، بىزگە بولدى نەسىب،
چىقاردىم ئانى، پارچە قىلدىم كېيسىپ.

ئانىڭ بەتنىدىن سەنكى بولدۇڭ ئەيان،
ئەتا قىلدى بىزگە خۇدايى جەھان.

تىلەر ئېردىم ھەقدىن ھەمىشە ئوغۇل،
قەرىغاندا بولدى دۇئايىم قەبۇل.

بى بى بەتنىدىن بەرمەدى بىر خەلەق،
ماڭا رۇزگار ئېردى دۇرسىز سەدەق.

بالىق قارىمدىن سىزنى قىلدى ئەتا،
كى ھەرزەمند بولۇڭ سىز، بولاي مەن ئاتا."

چۇ مەھزۇن بىلىپ ئۇشبۇ ئەسرارنى،
تۇرۇپ ئاڭلابان قەۋل-گۇفتارنى.

دىدى: "ئەي ئاتا، ئاڭلاغىل ھەسبى ھال،
فەلەكدىن يېتىپ باشغە تۇرفە سىگال.

ئاتام بار ئىدى دەھردە نامدار،
كى دۇنياسى ئېردى ھەزاران-ھەزار.

ھەمە قافىلە باشى ئېردى ئاتام،
نە باشكى، زەر فاشى ئېردى ئاتام.

ھەلەبدىن كۆچۈپ نەچچە يۈز كارۋان،
يەمەن جانىبغە چۇ بولدۇق رەۋان.

كىرىپ كىمەگە بولدىلار جا-بەجا،
رەۋان قىلدى كىشتىنى چۈن ناخۇدا.

قەزارا ئۆتۈپ نەچچە كۈن، ئەستى يەل،
شەمالدىن يېتىپ بادبانغە خەلەل.

تەلاتۇم ئۇرۇپ سائىقە تا بەفەرق،
بۇزۇپ كىشتىنىڭ تەختەسىن قىلدى غەرق.

ئەدەم مەنزىلگە كېتىپ كارۋان،
ھەمە شەيئى بولدى سۇ ئىچرە نىھان.

تۇشۇپمەن ساڭا مۇندا بالىق بىلە،
نە بالىق بىلە، ئەمرى خالىق بىلە.

بۇ مۆھلىك بەلادىن خۇدا ساقلادى،
ساڭا بىزنى تەڭرىم ئەتا ساقلادى."

بۇ سۆزنى دىدى، يىغلادى زار-زار،
سوراب: "ئەي ئاتا، ئۇشبۇ قايسى دىيار؟"

دىدى ئول بابا:"مسىر شەھرى دۇرۇر،
ئەزىم بەھرىنىڭ ئۇشبۇ نەھرى دۇرۇر.

بۇ مەۋزئ ئارا پىرى سەييىاد مەن،
كى سەييادلىق ئىچرە ئۇستاد مەن.

بۇ ئىشدا يېتىپ بىزگە رۇزانەئى،
نە بەرسە، قىلىپ ھەقغە شۇكرانەئى.

ياتپ بىشە ئىچرە قەنائەت قىلىپ،
بىلۇر-بىلمەس، ھەققە ئىبادەت قىلىپ.

قارىغاندا بەردى خۇدا بىر خىلەف،
جەمالىڭ بىلە ئەمدى تاپتى شەرەف."

چۇ مەھزۇن دىدى: "ئاڭلاغىل ئەي پەدەر،
تەماشا قىلايكىم، ياۋۇقمۇ شەھەر؟"

دىدى ئول بابا: "ئەي بالام بارماغىل،
فىراقىڭ ئوتىن جانىمە سالماغىل.

يەنە ئولكى كۆرسەڭ شەھەرنى بۇ كۈن،
مەلالەتدە تۇشكەي كۆڭۈلگە تۈگۈن.

چىراكىم ساڭا بار ئىدى دەۋلەتى،
كى دۇنيا بىلە ئەيلەگەن ئىشرەتى.

كۆرۈپ شەيئىلەرنى بوزۇلغاي كۆڭۈل،
مەلالەت يېتىپ، بەلكى سىنغاي كۆڭۈل."

دىدى ئول: "كى تەقدىرغە چارە يوق.
خۇدا ئەمرىگە ھىچ ئىنكارە يوق.

سەياھەت قىلىپ ئەيلەيىن ئىنتىقال،
كى بولسۇن ماڭا ئەمدى دەفئى مەلال."

كى بەردى ئىجازە بابا ئول زەمان،
شەھەر يولىغە بولدى مەھزۇن رەۋان.

تۇتۇڭ ساقيا، بىزگە جامى ۋىسال،
ئانىڭ كەيفىدە زاھىر ئولسۇن جەمال.

جەفاكارلار تاپقۇسىدۇر رەۋاج،
ۋە فادارلارغە جەھان بولدى داج.

ئەزەلدە ئەبەد دەھر گەردۇن ئىشى،
بەقاسىز جەھاندا فەنا ۋەرزىشى.

بۇ ۋاقىئە ئانداغدۇركىم، ئول ۋەقتىكى گۈلىسانى ساندۇق بىلە دەريا غە تاشلاغاندا بىرنەچچە كۈن ئاقىپ، بەسرى شەھرىنىڭ كىشتىبانلارىغە ئۇچراغاندا، كىشتىبانىڭ سەردارى مىڭ تەڭگەگە ساتىپ ئالىپ، ساندۇقىنى ئاچىپ گۈلىسانى دېۋ شەكلىدە كۆرۈپ، بازارغە ساتقالى چىقارغاندا، جۇھۇد ۋەزىر ئالىپ، ئول ھەم بازارغە ئالىپ چىقىپ قۇيغاندا مەھزۇن ساتىپ ئالىپ گۈلىسا بىلە ۋەسل بولغانى

بۇ ئەفسانەنى ئاڭلاڭىز مۇستەمئ،
تەئەججۇپ قىلىڭ ئاڭلاغان مۇجتەمئ.

ئوشۇل ۋەقتىكىم گۈلنى قىلدى رەۋان،
بۇ ئەسرارنى بىلمەگەن ھېچ جان.

چۈ ساندۇق بىلە كەتتى دەريادا ئول،
ئاقىپ بەھرىنىڭ يۈزىدە ئوڭۇ سول.

چۈ ساندۇق يۈرۈپ بەسرى دەريا سغە
يېقىنلاشتى ئول مۇلك مەئۇاسغە.

سەفىنە يۈرۈتۈر ئىدى ناخۇدا،
كى بىر قولدا گۈرجەك، بىرىدە خادا.

بۇ ساندۇقنى كۆردى بەناگاھ بىرى،
كى زەۋرەقچە بىرلە كېلىپ ئىلگىرى.

تۇتۇپ دۇرجىنى سالدى چۈن كېمەگە،
كى ھەيرەت بىلە قالدى ۋاھىمەگە.

ھەمە ناخۇدالار چىقاردى سۇزۇپ،
كېمە سۇ يۈزىدە شەمالدەك يۈرۈپ.

چۈ دەريا قىراقىغە كەلدى كېمە،
چىقاردى بارىن، قالمادى ھېچ نىمە.

نە كۆردىكى ساندۇق مۇزەييەن ئىرۇر،
كى زەر ھەل بىلە بارچە ئەھسەن ئىرۇر.

كۆرۈپ بىر سپاھ ئۇشبۇ ساندۇقنى،
زىيادە قىلىپ زەۋق ئىلە شەۋقنى.

تالاشتى بۇلاردىن ئانى ئول سپاھ:
"ئەتا قىل ماڭا ھەققىدۇر پادىشاھ."

دىدى ناخۇدا: "سۇدا كەلگەن ــ مېنىڭ،
بۇ ساندۇق بىلە نە ئىشڭ بار سېنىڭ؟!

ئىجارە بېرۈرمىزكى، بىكار ئەمەس،
يىراق بولكى، سەن بىزگە سەردار ئەمەس.

كى مىڭ تەڭگەنى ھەر يىلى بەرگۈمىز،
ئىجارە بىلە بىزگە بولدى تېڭىز."

سپاھ ئەيدى: "ئانداغ ئىسە، مەن ئالاي،
خەزاينغە مىڭ تەڭگەنى مەن سالاي.

كى بۇ دۇرجىنىڭ ئەيلەگىل بەيئەتىن،
رىزالىق بىلە مەن بېرەي قىيمەتىن.

باری ناخۇدالار قىلىپ ئىتتىفاق،
ساتىپ دۇرجىنى قىلدى كۆزدىن يىراق.

ئالىپ بۇ سېپاھ ئۆيگە بولدى رەۋان،
كىرىپ خالىغە، قىلدى ئەلدىن نىھان.

بىلىپ گۈلنىسا ئانچىنان يىغلادى:
"كىشىنىڭ قولىغە تۇشۇپمەن" دىدى.

يايىپ ساچىنى ئۆزىنى يۆرگەدى،
كى پەشمىنە بىرلە تەنىن چۆرگەدى.

نىمە بار ئىكەن دەپ ئوشۇقتى سېپاھ،
ئاچىپ ئاغزىنى سوغرە قىلدى نىگاھ.

نە كۆردىكى بىر دىۋ سۈرەت بىلە،
نىمەرسە ياتىپدۇركى ھەيبەت بىلە.

يۈرەك ئاغدى قورقۇپ، كۆرۈپ ئول مەھەل.
ئېتىپ ئاغزىنى ئەسلە قىلماي ھەيەل:

"بەلادۇر، مۇنى ئوت ئارا ئۆرتەمەك،
رەۋادۇر مۇنى ئورنىدىن يۆتكەمەك.

بەلانى ئېيىرمىش بۇ دەريا ئارا،
خەراب ئەتكۈسى چىقىپ ئۇشبۇ بەلا."

يەنە كۆڭلىدە فەھم قىلدى ئەۋان:
"مۇنى ئۆرتەسەم ماڭا بولغاي زىيان.

كى مەندەك يەنە خام تەمەئ باردۇر،
مۇنى ئالغالىكىم خېرىدارىدۇر.

چىقارماق كېرەك ئەمدى بازارغە،
خەبەر ئەيلەمەك يار-ئەغيارغە."

ئالىپ كەلدى بازارغە دۇرجىنى،
ئۆزى ئولتۇرۇپ ئالدى بىر بۇرجىنى.

دىدى: "ئالماغان بارچە ئەرماندا دۇر،
كىشى ئالسە، ئاخىر پۇشەيماندا دۇر!"

يىغىلدى ھەمە ئەھلى بازارلار،
چىقىپ ھەر تەرەفدىن خېرىدارلار.

چۇ مەھزۇن كېلىپ شەھرگە ئول زەمان،
قىلىبان تەماشا ئۇ يانۇ بۇيان.

بەناگاھ كۆزى تۇشتى بۇ جەمئگە،
ئەجەب سورۇ غەۋغا يېتىپ سەمئگە.

كېلىپ كۆردى مەھزۇن ئەلاماتنى،
خۇدا لۇتف قىلغان كەراماتنى.

كۆزى تۇشتى ساندۇقغە ئول يارنىڭ،
قولىغە تۇشۇپ يار ئەغيارنىڭ.

بۇ ساندۇقدا ئول گۇلنى قىلدى گۇمان،
كى زاھىر بولۇر دايە بەرگەن نىشان.

كى مىڭ تەڭگەگە ئالغالى يوق دەرەم،
يانىپ ئارقەغە، ئۆيگە قويدى قەدەم.

تەزۇررۇ قىلىپ يىغلادى زار-زار،
ئۇمىد ئەيلەبان لۇتف پەرۋەردىگار.

ئىشت سۆز، بۇ ساندۇقنى ئالدى ۋەزىر،
ببرىپ قىيمەتنى، قىلىپ دەستگىر.

چۇ ساندۇقنى ئېلتىپ ئۆيمگە جۇھۇد،
كى پنھان تۇتۇپ، قىلدى ئەلدىن ھۇسۇد.

ئاچىپ دۇرجنىڭ ئاغزىنى ئول زەمان،
نە كۆردىكى بىر دۇ بولدى ئەيان.

كى ھەيبەت بىلە ھورمايىپ باقتى ئول،
ۋەزىر دەرمەھەل دۇرجدىن يىغدى قول.

يىقىلدىكى بىھۇش ئولوپ ئول جۇھۇد،
كېتىپ تەڭگە ئەمدى، پۇشەيمان نەسۇد؟!

كېلىپ ئەقلىغە بىر زەمانى ياتىپ،
دىدىكىم: "بەلانى ئالىپمەن ساتىپ."

دىدىكى: "يوق ئەتسەم زىيان بولغۇسى،
كى مىڭ تەڭگە بىزگە قاچان بولغۇسى.

كى بىر خام تەمەئ باردۇر مەن كەبى،
گۇزەرگاھدا چىققۇسى تالىبى."

چىقاردىكى بازارغە دۇرجىنى،
بۇ ساندۇقنى قويدى تاپىپ بۇرجىنى.

يىغلدى خەلايىق ئەلالا قىلىپ،
يىراقدىن كېلىپ ئەل تەماشا قىلىپ.

چۇ مەھزۇن دىلى ئەيلەدى ئىزتىراب،
ئۇرۇپ ئاھلارنى شەھەرگە قاراپ.

دىدى: "ئەي ئاتام، ماڭا رۇخسەت بېرىڭ،
شەھەرگە باراشقە ئىجازەت بېرىڭ.

بۇگۈن مەن بارىپ بىر تەماشا قىلاي،
بۇ ئۆلگەن كۆكۈللەرنى ئەھيا قىلاي."

ئاتا ئول زەمان بەردى رۇخسەت ئاڭا:
"كېلىڭ تېز"،—دەپ بەردى مۆھلەت ئاڭا.

چۇ مەھزۇن يۇگۇردىكى ئاھۇ بولۇپ،
كى ھىجران ئوتىدا بەدەن سۇ بولۇپ.

كېلىپ دەرمەھەل ئول گۈزەرگاھغە،
كۆرۇپ دۇرجنى تۇشتى ئول ئاھغە.

قارار ئېردى ساندۇقغە ئول دەم-بەدەم،
ئالاي دىسە يوق كېسەسىدە دەرمەم.

كى ھەيران بولۇپ ياندى ئول جايىغە،
ھەمول ماھىگىر جايى-مەئۇايىغە.

ئوشۇل ۋەقت مەھزۇن دىدى: "ئەي ئاتا،
سالاي تورنى مەن دەريەغە بىخەتا.

ئەتا قىلسە بىزگە خۇدايىم نەسىب،
كەرەم بەھرى مەۋج ئۇرسا ئېرمەس ئەجىب".

بابا دىدى: "بارمۇ سېلىقماڭ بالام،
قىلىپسەن ئۇلۇغ كارغە ئىھتمام."

كى مەھزۇن دىدى: "تۇرفە ئۇستاد مەن.
شىكارى ۋە تۇججار، سەييادە مەن."

چۇ مەھزۇنغە بەردى تورىنى بابا،
ئانىڭ ھەققىدە بابا قىلدى دۇئا.

تەۋەككەل قىلىپ باردى دەريا ساري،
بارىپ ئارقەسىدىن ئاتاسى قەرى.

سالىپ تورنى ھەقغە قىلىپ ئىلتىجا،
تەزۇررۇڭ بىلە دىلدا ئەيلەپ دۇئا.

تۇشۇپ شول زەمان بىر بالىق سەيدگە
كىرىپ تور ئارا تۇشتى ئول قەيدگە.

يەنە بىر بالىق چىقتى، بولدى ئەيان،
كېلىپ كىردى ئول تور ئارا ئول زەمان.

"چۇ ئەۋۋەلقى بالىق ئاتام ھەققىدۇر،
ئىكىنجىسى كەمىنە ئانام ھەققىدۇر.

ئۆزۈم ھەققىغە ئەمدى تورنى سالاي،
نە بەرسە خۇدايىم، ئانى مەن ئالاي."

تەۋەججۇھ بىلە سالدى تورنى يەنە،
سۈزۈپ بىر زەمان مەيسەرە-مەيمەنە.

بەناگاھ تۇشۇپ تورغە بىر چوڭ سەمەك،
تۇتۇپ ئول زەمان ئۈچ بالىق يەك-بەيەك.

بالىقلارنى بارماق بىلە قىلدى ساق،
پىچاق بىرلە بەتىنى قىلدى شىكاف.

ئۈچۈنجى بالىق قارنىدىن چىقتى دۇر،
ئەددە مۇنىڭ جەمئى ئون يەتتەدۇر.

چۇ مەھزۇن كۆرۈپ قىلدى ھەمدۇ سەنا.
خۇدا لۇتفىغە شۇكرى بىمۇنتەھا.

چىراكسم بۇ دۇرلەر ئۆزىنىڭ ئىدى،
تانۇپ، ھەققىغە ھەمدۇ سەنالەر دىدى.

بۇ دەريانىڭ تاشلاپ ئىدى ئول زەمان،
يۇتۇپ بۇ بالىق قىلغان ئىبردى نىھان.

بالىق قارنىدا بۇ ئەمانەت ئىدى،
كى مەھزۇنغە ھەقدىن كەرامەت ئىدى.

قولىغە تۇشۇپ ئۇشبۇ دۇردانەئى،
قويۇپ باشىنى قىلدى شۇكرانەئى.

چۇ ئاندىن يۇگۇردىكى بازارغە،
دۇچار ئولماغاي دۇرج ئەغيارغە.

كېلىپ دەرمەھەل كىردى چارسۇ ئارا،
كۆزىگە كۆرۈندى مۇزەييەن سەرا.

تۇرۇپ ئاندا بىر خاجە جەۋھەر فۇرۇش،
نە جەۋھەر فۇرۇش، بەلكى گەۋھەر فۇرۇش.

ئانىڭ ئالدىغە باردى، قىلدى سەلام،
ھەمول ئاقساقال سوردى ئاندىن كەلام:

"ئەيتقىل نە دۇر ھاجەتىڭ، ئەي ئوغۇل؟
نە ئىش بۇيرۇساڭ مەن قىلايىن قەبۇل."

دىدى: "ئۇشبۇ گەۋھەرنى بەيدا ئەتكە مەن،
ئەگەر ئالماساڭ سەن، يانىپ كەتكە مەن."

بۇ گەۋھەرنى كۆردى جەۋاھىر فۇرۇش،
تەئەججۇب قىلىپ ئەيلەدى كۆپ خۇرۇش.

دىدىكىم: "بەھاسى نەدۇر؟ ئاڭلايىن،
ئالۇر-ئالماسمۇ كۆرۈپ چاغلايىن."

چۇ مەھزۇن دىدى: "بەيئى ئون مىڭ دەرەم،
بۇ قىيمەتتىن ئولماس بەھا ئەسلە كەم."

"كى ئون مىڭغە ئالدىم" دىدى ئاقساقال،
"ھەلى مىڭنى ئال، قالغانىن ئەرتە ئال"

چۇ مەھزۇن ئالىپ مىڭ دەرەم دەرمەھەل،
دەرەملەرنى ساندۇقغە قىلدى بەدەل.

بېرىپ مىڭ دەرەمنى، ئالىپ دۇرجنى،
كۆتەردى ئۇچاغە تۇتۇپ بۇرجنى.

شەھەردىن چىقىپ جايغە يۇردى ئول،
قىلىپ ئىھتىياتى، باقىپ ئوڭۇ سول.

ئۇزۇلدى خەلايىق ئەلالاسىدىن،
قۇتۇلدى جەھان ئەھلى غەۋغاسىدىن.

ئۆتەر يولدا بىر گۈنبەز بار ئىدى،
فەنا ئەھلىغە گويىيا غار ئىدى.

كىرىپ دەرمەھەل كىردى گۈنبەزغە ئول،
قىلىپ ئىزتىرابى، ماڭىپ چۈست يول.

تاپىپ ئاندا ئىستەپ خەلا بۇرجنى،
چۇ ئول خالى يەردە قويۇپ دۇرجنى.

كى ساندۇقنىڭ ئاغزىنى قىلدى كۇشاد،
كۆرۈپ گۈلنسانى چىنان بولدى شاد.

چىقىپ دۇرجدىن يار جانانەسى،
سەدەف قارنىدىن چىقتى دۇر دانەسى.

قوشۇلۇپ ئىكەۋ يىغلادى زار-زار،
مۇرادىن تاپىپ ئول كۈنى ئىككى يار.

چۇ مەھزۇن دىدى:"ئەي كۆزۈم رەۋشەنى.
كۆڭۈل باغىدۇر مەقدەمىڭ گۈلشەنى.

ئاتام باردۇر مۇندا بىر ماھىگىر،
فەقىر كاربىدىن بىخەبەردۇر بۇ پىر.

قوپۇڭ تېزرەك، ئاندا ئەزم ئەيلەلى،
كى ئازادە جاي ئىچرە بەزم ئەيلەلى.

بۇ يەردە كىشى كۆرسە بولغاي يامان،
يېتەر باشىمزغە ئۇلۇسدىن زىيان."

چۇ مەھزۇن تۇتۇپ گۈلنسا ئىلكىنى،
بەجا كەلتۇرۇپ راھبەر سىلكىنى.

كېلىپ بابانىڭ جايىغە ئول زەمان،
ئاتاسى كۆرۈپ بولدى چۇن شادمان.

بۇلار چىقتىلار دۇرج ئاندا قالىپ،
چۇ ناشلاپ سەدەفنى، گۆھەرنى ئالىپ.

كى مەھزۇن دىدى: "سۆز بۇدۇر ئەي ئاتام،
ئىشت ئولتۇرۇپ ئەمدى خەيرۇلكەلام.

ھەمە ماھۇۋەلۇاقىئە بۇ دۇرۇر،
مېنىڭ كەلمىشىمگە سەبەب بۇ دۇرۇر"

بابا ئاڭلادى، يىغلادى زار-زار،
بۇلارغە قىلىپ خانمانىن نىسار.

بابا گۈلنساغە قىلىپ ئېھتىرام،
چۇ كەمپىر سۆيۈپ قويدى، قىلدى سەلام.

چۇ مەھزۇن دىدى: "ئەي ئاتا تېز بول،
نەچە كارنى بۇيرۇسام، قىل قەبۇل.

فەلانى جەۋاھىر فۇرۇشغە بېرىپ،
ئەيتغىل ئاڭا، ئالدىڭە قىچقىرىپ:

'كى ئوغلۇم ساڭا ساتمىش ئېردى گۆھەر
كى قالغان تۇمەننى ماڭا تېز بەر'.

توقۇز مىڭنى بەرسە خىراجات قىل،
كى شاھانە ئەسباب-ئالات قىل.

مۇھەييا قىلىپ بارچەنى بۇ زەمان،
بولۇڭ مېھمانغە كېلىپ مىزبان."

بابا ئوغرادی دەر مەھەل ئاشۇقۇپ،
يۇگۈردی شەھەرگە يېقىلىپ-قوپۇپ،

جەۋاھىر فۇرۇشغە كېلىپ دەرمەھەل،
دىدی ئوغلىنىڭ سۆزىنى بىخەلەل.

توقۇز مىڭنى بەردی جەۋاھىر فۇرۇش،
قىلىپدۇر بابا خەرج قىلماقغە جۇش.

نە دەپ ئېردی مەھزۇن، ئانی ئالدی پەر،
سەرەنجاملارنی قىلىپ دەستگىر.

كۆتەرتىپ، كىرا بەردی ھەممالغە،
خەلايىق تەئەججۇب قىلىپ زالغە.

كېلىپ ئۆيگە سالدی مۇزەييەن بىسات،
بوزۇق كۆلبەسی بولدی جايی نەشات.

نەچە قىسمی نىئمەت، كەبابۇ شەراب،
قىلىپدۇر مۇھەييا مەيی لەئل ناب.

قارىغاندا بولدی بابا چۇن غەنی،
فەراغەت تاپىپ بەلكی كەمپىر زەنی.

جەھاننىڭ غەمىدىن فەراغەت تاپىپ،
بولۇپ مۇندا ئەيش ئىچرە راھەت تاپىپ.

بولۇپ ۋەسل مەھزۇن بىلە گۈلنسا،
نەۋا تاپتی مۇندا ئىكی بىنەۋا.

نەچە كۈن ئۆتتۈپ ئەيش-ئىشرەت بىلە،
نە كېچە، نە كۈندۈز مۇھەببەت بىلە.

چۇ بىر كۈن بۇلار ئەيلەدی مەسلەھەت،
دىيارىغە يانماق ئۈچۈن مەشۋەرەت.

دىدی: "ئەي ئاتا راست قىل زادە راھ،
كی بىچارە فەرزەندىگە بول تەباھ.

سەفەر جابدۇغىنی مۇھەييا قىلىڭ،
كی بىزگە زەمانی مۇۋاسا قىلىڭ.

ئالىپ بىر سەمەندی، بېرىڭ سىيم-زەر"
چۇ ئاڭلاپ بۇ سۆز، ئاھ ئۇردی پەدەر.

دىدی: "ئەي بالام، مەن سۆزۈڭگە قولاق
سالىپمەن، كېلۇر بۇيی دەردۇ فىراق.

مېنىڭ بىرلە قىلماق نېدۇر خەيرباد؟
مىراقىڭنى قىلدىڭ ئاتاڭغە زىياد.

نە بولغاي نەچە ۋەقت تۇرساڭ بالام!
ئەلفدەك قەدىمنى غەمىڭ قىلدى لام."

بۇلار ئەيدى: "رازى بولۇڭ ئەي ئاتا،
سەبەب سىز بولۇپ، بولدى مەقسەد ئەدا.

جەھاندا مېنىڭ ئىستەگىم بۇ ئىدى،
خۇدادىن دەۋام تىلەگىم بۇ ئىدى.

سەبەب بىرلە يارىمغە بولدۇم ۋىسال،
خۇدا لۇتف ئېتىپ، مۇندا كۆردۈم جەمال.

بولۇپ ئارزۇ بىزگە ئەمدى دىيار،
كى ئۆز شەھرىمىز ئىچرە تاپساق قەرار."

مۇنى دەپ تەۋەللا قىلىپ پىرغە،
تىلىنى ئاچىپ ئۆزر-تەقسىرغە.

سەفەر جابدۇغىنى قىلىپ ئول بابا،
مۇھەييا قىلىپ بارچەنى جا-بەجا.

بابا بىرلە قىلدى بۇلار خەيرباد،
چۇ يىغلاپ قالىپ بۇ فەقىر نامۇراد.

يۇرۇپ يولغە كىردى بۇلار خۇبلاشىپ
قۇيۇندەك كېتىپ ئارغادالدىن ئاشىپ.

قىلىپ تەي بەيابانىنى سۇرئەت بىلە،
يۇرۇپ كېچە-كۈندۈز مۇھەببەت بىلە.

ئۆتۈپ نەچچە كۈن، كەلدى ئەبھارغە،
نە ئەبھار، دەريايى خۇنخارغە.

بۇ دەريادا كىشتى مۇھەييا ئەمەس،
كىشى كېمەسىز كىرسە ئەھيا ئەمەس.

كى ئۆتمەك ئىلاجىغە قىلدى خىيال،
ياسادى ھەمانا قومۇش بىرلە سال.

ھەمە لازىم ئامەدنى سالغە سالىپ،
بۇ دەريا قىراغىدا ئاتلار قالىپ،

ئاقىپ يۇردى دەريانغە بۇ ئىككى يار،
كى "لا ھەۋلە"نى ئەيتىبان بىشۇمار.

ئەيا ساقيا، جامى ئەبھار تۇت،
كەرەم بەھردىن مەينى بسيار تۇت.

ئىچىپ بەھرى مەي ئىچرە غەۋۋاس ئولاي.
تاپىپ دۇررى مەقسۇد، ئاڭا خاس ئولاي.

ئەگەر بولسا ئۆمرۇم ھەياتى مۇقىم،
بولۇرمەن بۇ سال ئۇستىدە مۇستەقىم.

مەھزۇن بىلە گۇلنسا ئول ماھىگرنىڭ سەبەبى بىرلە تاپشىپ ئۆز ۋىلايەتىگە ئەزم قىلغاندا نەچچە كۈن مەنزل - مەراھىل تەي قىلىپ دەريا غە يېتىپ كېلىپ ئۇلاغلارنى دەريا ياقا - سىدا قويۇپ سال باغلاپ دەريا غە تۇشكەندە نەھەڭ ئۇرۇپ بۇلار غەرق بولغانى، گۇلنسا تەختە پارەدە قالىپ ئول تەختە پارەنى سۇ چايقاپ تاشلاغاندا گۇلنسا سەلامەت چىقىپ دەريا قىراغىدا ئولتۇرغاندا پادىشاھ مسرى شىكار ھالەتىدە كېلىپ كۆرۇپ گۇلنسانى فەرزەند قەتارىغە ئالىپ مسرغە پادىشاھ قىلغانى

ئەجەب ۋاقىئە مۇندا تاپمىش زۇھۇر،
يېتەر ئانچە غەم، يەتسە بىر كۈن سۇرۇر①.

---

① قولىيازما نۇسخىدا كاتىپنىڭ سەھۋەنلىگىدىن "سەرىر" دەپ يېزىلىپ قالغان.

فەلەك رەشك ئەيلەپ ئىكى يارغە،
يەنە تۇردى دەريادا ئازارغە.

چۇ دەريا تەھىدىن چىقىپ بىر نەھەڭ،
ئۇرۇپ سالغە قۇيرۇغىن بېدەرەڭ.

قىلىپ پارە-پارە بۇلار سالىنى،
كى دەريا غەرق ئەيلەبان مالىنى.

فۇرۇ كەتتى ئەشيا تۇشۇپ قەئرىگە،
بۇلار ئاقتى تەختە بىلە بەھرىگە.

بولۇپ گۇلنسادىن كى مەھزۇن جۇدا،
جۇدالىقنى سالدى بۇلارغە خۇدا.

ئاقىپ گۇل سۇدا كەچمىچە دەرد ئىلە،
مۇناجات ئېتىپ چېھرەئى زەرد ئىلە.

بىناگاھ سۇ چايقاپ چىقاردى گۇزار،
كى دەريا قىراغىدا ياتتى نىگار.

كېلىپ ھۇشغە ئۆزنى ئالدى كېيىن،
ئەزىز جانىغە ئانچە بولدى قىيىن.

ئۆتۈپ بۇ كېچە بولدى خۇرشد فاش،
سەما ئەۋجىگاھىدا تۇردى قۇياش.

كى بىر خۇشكىدا ئولتۇرۇپ ئېردى ئول،
تەۋەھھۇم بىلە باقبان ئوكۇ سول.

كى مەھزۇن فىراقىدا كۆپ يىغلادى،
كى خۇرشد تابىدىن ئىسسىغلادى.

تۇرۇپ ئېردى ھەيرەتدە ۋادى ئارا،
كېلۇر بىر تەرەفدىن ئەجەب ماجەرا.

تۇرۇپ گۈلنسا ئانچە ۋەھشەت بىلە،
ئىشىتتى ئەلالاكى سۇرئەت بىلە.

سۇزۇلدى جەھاندىن ئەلاماتى گەرد،
قاچىپ، پۈتراشىپ يىلبەسۇن ئەھلى دەرد.

ئانىڭ كەينىدىن بولدى پەيدا جۇنۇد،
ئېتىپ كورد كەۋزەننى ئەيلەپ نەبۇد.

چىقىپ كەلدى ئول دەم كى بىر تاجدار،
كى سىننى-سەلاتەتدە ئول شەھريار.

تۇشۇپ شاھنىڭ كۆزىگە گۈلنسا.
تۇرۇپ ياخشى سۇرەت بىلە بىر فەتا.

ئۆزىنى ياساپ ئېردى دئۇانەۋار،
كېلىپ لەفز قىلدى ئاڭا تاجدار.

دىدى: "ئەي ئوغۇل، سەن نىچۇك ئادەمى؟
يېتىپ [دۇر] باشىڭغە جەھاننىڭ غەمى.

نىچۇك ۋاقتىڭ مۇندا بۇلدۇڭ غەرىب،
بۇ دەريا لەبىدە تۇرۇپ سارغارىپ"

دىدى گۈلنسا: "ئەي شەھى كامكار،
يېتىپ بۇ فەلەكدىن ئەلەم بىشۇمار.

ئاتام بار ئىدى باي سەۋداگەرى،
كى بىسيار ئىدى نەقد سىيمۇ زەرى.

ھەمە كارۋان باشى ئېردى ئاتام،
ئىدى زىر دەستى قەۋافىل تەمام.

كىرىپمىز ھەمە كارۋان كېمەگە،
كى ساكىن بولۇپ كېمەدە خىيمەگە.

كى بەرپا قىلىپ خىيمەئى شامىيان،
قىلىپ باشقە ئول خىيمەنى سايەبان.

بىناگاھ ئېسىپ ئاندا بادى خىلاف،
ئۇزۇپ كېمە بەندىنى قىلدى شكاف.

قۇرۇ كەتتى دەريانى مەللاھلار،
كى لۇقمە قىلىپ ئانى تىمساخلار.

بولۇپ غەرق ئولدىكى مالۇ مەنال،
خەلايىقنىڭ ئۆمرىگە يەتتى زەۋال.

قالىپمەن كى بىر تەختە پارە ئۆزە،
كى سۇ تاشلادى سەگگىزارە ئۆزە.

تۇرۇپ ئېردىم ھەيرەت بىلە سارغارىپ،
كى سىزنى خۇدا بىزگە قىلدى نەسىب"

ھەمول شاھقە يوق ئىدى بىر بالا،
كۆگۈلدە بالا دەردىگە مۇبتەلا.

كى شۇكر ئەيلەبان ھەقغە ئول پادىشاھ:
"قەرىغاندا قىلدىڭ ئەتا ئەي ئىلاھ"

كۆگۈلدە كەچۈردى: "بالا ئەيلەيىن،
كى ئول ھەر نە دىسە ئەتا ئەيلەيىن"

دىدى: "بىزگە بولغىل ئوغۇل، ئەي جەۋان،
شەھەرگە مېنىڭ بىرلە بولغىل رەۋان.

ئىشت ئەي بالام، مىسرىغە شاھمەن،
ۋىلايەتىڭ ئەھلىدىن ئاگاھمەن.

يېتىپ ئۆمر ئاخىرغە، يوقتۇر خەلەف،
قىلىپ ھەق ۋۇجۇدۇمنى دۇرسز سەدەف".

دىدى گۈلنسا: "مەندە يوق ئىختىيار،
ھەمە ئىشنى خوبراق بىلۇر شەھريار.

يېتىمگە ئاتا بولسە ئالىجەناب،
كى فەردا قىيامەتدە بەھەد سەۋاب"

بولۇپ شاد خۇررەم شەھى باكەرەم،
شەھەر جانىبىگە قويۇپدۇر قەدەم.

شەھەرگە ئالىپ كەلدى ئىززەت بىلە،
ئاگا پەرۋەرىش قىلدى ھۆرمەت بىلە.

ئۆتۈپ نەچچە مۇددەت بولۇپ شادمان،
بولۇپ شاھ بىچارەگە مېھرىبان.

كى فەرمان قىلىپ بىر كۈنى پادىشاھ:
"يىغىلسۇن ھەمە ئادەمى نىكخاھ.

شەھەر خوبلارى بىرلە بار مەسلەھەت،
كېلىپ ئەيلەسۇن بىز بىلە مەشۋەرەت."

ئوشۇل ۋەقت كەلدى ھەمە فەۋج-فەۋج،
كى ئوردايى ئالى ئارا تۇتتى ئەۋج.

كى ئىجلاس ئېتىپ شاھى ئالى مەقام،
رەئايا ئارا ئەيلەدى جىش ئام.

دىدى: "ئەي خەلايىق، خىيالىم بۇدۇر،
كى سىزلەر بىلە قىلۇ-قالىم بۇدۇر.

خۇدا بىزگە مەرزەند قىلدى ئەتا،
يېتىپ پىرلىق بولدۇم ئەمدى فەنا.

كى تەخت ئۆزرە ئولتۇرسە ئۇشبۇ خەلەف،
ئانىڭ مەقدەمىدىن يېتەر كۆپ شەرەف"

رەئايا ھەمە كۆردى مەئقۇل ئانى،
قىلىپ بارچە شەھلىقغە مەقبۇل ئانى.

بولۇپ ئول زەمان تەخت ئۆزە تاجدار،
ھەزىن گۈلنسافغە بولۇپ بەخت يار.

كى بولدى ھەمول شاھ ئىززەت نىشىن،
ئاڭا تاپشۇرۇپ تاجۇ تەختۇ نىگىن.

ئۆتۈبان بىر ئاي شاھ بولدى ۋەفات،
تىرىكلىكنى تەرك ئەتتى، بولدى مەمات.

ئانىڭ جىسمىنى دەخمەگە تاپشۇرۇپ،
كى تەخت ئۆزرە ئول گۈلنسا ئولتۇرۇپ.

ئاتا ماتەمىدىن فەراغەت تاپىپ،
كى مەھزۇن ئۇچۇن مىڭ خىجالەت تاپىپ.

تۇرۇپ گۈلنسا ئەيلەدى يارلىغ:
"ئانى كەلتۈرۈڭ كىمكى ئازارلىغ.

كى دەرۋازەگە ھەر مۇسافىر كېلۇر،
ئانى مۇندا كەلتۈر، نە سۆزلەر قىلۇر".

ئانىڭ ھۆكمىچە كەلتۈرۈپ ھەر كۈنى،
قىلىپ ئىلتىفات، ئانچە چىقماي ئۇنى.

ئايا ساقىيا! راھ قىلغىل كەرەم،
كۆڭۈل شاھىدىن ئايرىسۇن دەرد-غەم.

ھەمە دەرددىن بىزنى قىلسۇن نەجات،
ئەتا ئەيلەگەي يار ۋەسلىنى پات.

بۇ ۋاقىئە ئانداغدۇر كىم، مەھزۇن بىچارە مەجنۇن ئەۋارە دەريادا تەختە پارە ئۆزرە قالىپ يەتتە كۈندىن كېيىن سۇ ئىنى بىر قۇملۇقتە چايقاپ تاشلاپ، مۇشەققەتلەر بىلە تاھىر ئەرەبگە مۇلاقات بولۇپ ئىرادىنى ئەزەلى بىلە مىسر جانىبغە ئەزم ئەيلەپ، گۈلنىسا بىلە تاپشىغانى

چۇ مەھزۇن قالىپ بەھردە يەتتە كۈن،
ئاقىپ سۇدا تىنماي نە كۈندۈز، نە تۈن.

بىناگاھ سۇ چايقاپ چىقاردى ئەنى،
چىقىپ قۇم يۈزىگە چۇ نازۇك تەنى.

چىقىپ خۇشكىغە مىڭ مۇشەققەت بىلە،
جەزىرە ئارا كەلدى مېھنەت بىلە.

لباسىنى سالدى قورۇتماق ئۈچۈن،
غىزا ئىستەبان قۇۋۋەت قىلماق ئۈچۈن.

غىزاسى بولۇپ ئاندا بىخۇ گىياھ،
كىرىپ يولغە ئول دەم چېكىپ ئوتلۇغ ئاھ.

تەۋەككەل قىلىپ كىردى ئول دەشت ئارا،
يولۇقماي ئاڭا ھىچكىم گەشت ئارا.

قەدەم قويدى بىر-بىر باسىپ نەچچە كۈن،
كى ئاچلىق بىلە قەددى بولمىش نىگۈن.

چېكىپ ئاھۇ ئەغغان، قىلىپ نالەلەر،
كى ئول ۋادىدا چىقتى بۇتخانەلەر.

نەچە كۈن يۈرۈپ كەلدى بىر جايغە،
ھەمول جاي تەئىين ئىدى بايغە.

ئەرەبگە قەبىلە ئىدى ئول ۋىساق،
يېتىپ كەلدى مەھزۇن ساھىب فىراق.

كى بىر ھويلى دەرۋازەسىغە كېلىپ،
زەمانىكى ئولتۇردى باشىن سالىپ.

چقىپ كەلدى ئۆينىڭ ئىچىدىن كەنىز،
قەبايىل ئېلىدەك لباسى كىگىز.

دىدى: "ئەي مۇسافىر، كوجا ئامەدى؟
ئازىپ يولنى مۇندا كېلىپسەن" ــ دىدى.

"كەرەمسىنە بولۇپمەن، غىزا قىل ئەتا،
ماڭا نەچچە كۈندۇر، يىمەپمەن غىزا"

دىدى ئول كەنىز: "بار مېنىڭ ھاجەتىم،
كى مەغلۇبمەن، ئول ئېرۇر غالىبىم"

كىرىپ ئول كەنىز بايغە قىلدى خەبەر،
مۇسافىرنىڭ ئالدىغە چقتى بەدەر.

ئانى باشلادى ئۆيگە ئول ئاقساقال.
كىرىپ ئاندا بىچارە مەھزۇن مەلال.

خاجە سوردىكىم: "ئەي مۇسافىر يىگىت،
ھەمە سەرگۈزەشتىڭنى بىزگە ئەيىت.

كى قايسى چەمەننىڭ گۈلى بولدۇڭۇز،
قايۇ باغنىڭ بۈلبۈلى بولدۇڭۇز؟

نە دەپ كەلدىڭىز مۇندا نە ھادىسى،
بۇ يەڭلىغ يۈرۈشنىڭ نېدۇر بائىسى؟"

چۇ مەھزۇن دىدى: "نەسلى تۇججارمەن،
تۇمەن زەر بىلە ئەھلى بازار مەن.

ئاتام بار ئىدى ئۆزى ئانچە غەنى،
يۈرۈر ئېردى ئالىپ سەفەرگە مېنى.

قەزارا كىرىپمىز سەفىنە ئارا،
كىرىپ مال ئانداغ خەزىنە ئارا.

چۇ دەريا ئىچىدىن چقىپ بىر نەھەڭ،
كى ئەژدەر بىلە ئول قىلىپ ئېردى جەڭ.

ئۇرۇپ پارە-پارە قىلىپ كېمەنى،
كى غەرق ئەيلەدى قويماي ھىچ نىمەنى.

فۇرۇ كەتتى دەريا تېگىگە ھەمە.
كېمەدىن نىشان قالمادى ھىچ نىمە.

كى بىر تەختە ئۆزرە كېلىپمەن ئاقىپ،
خۇدا يول بېرىپ ئاخىرىدىن چقىپ.

كېزىپ دەشتىلەرنى كېلىپمەن ھارىپ"
بۇ سۆزنى دىبان يىغلادى يالبارىپ.

دىدى ئول خاجە: "كەلدىڭىز مەرھەبا!
بۇيان كەلتۈرۈپسىز قەدەمنى سەفا.

بۇ دۇر شامنىڭ ئۆلكەسى، ئەي ئوغۇل،
ئاتا مەن بولاي مۇندا، قاشمدا بول.

ئاتمدۇر مېنىڭ خاجە تاھىر ئەرەب،
بېرىپدۇر خۇدا مۇنچە فەزلى ھەسەب.

كى باردۇر ماڭا ئانچە مالۇ مەنال،
چۇ يايلاق ماڭا ئۇشبۇ دەشتۇ جىبال"

بۇ سۆزلەرنى ئەيتىپ مۇڭاسا قىلىپ،
ئالىپ كەلدى نىئمەت مۇھەييا قىلىپ.

تەناۋۇل قىلىپ توئمەنى ئول ھەزىن،
بولۇپ سىير، دەپ ھەمد جان ئافەرىن.

تۇرۇپ نەچچە كۇن ئول غەرىب قاشىدا،
كېچە-كۇندۇز ئول زار كۆز ياشىدا.

چۇ تۇغيان قىلىپ گۇلنسانىڭ ئوتى،
جەھان بولدى گويا كۆزىگە قۇتى.

چۇ يىغلاپ دىدى بىر كۇنى: "مەن كېتەي،
ئىجازەت بېرىڭ، مەقسەدىمگە يېتەي".

خاجە ھەم ئىجازەت بېرىپ زارغە،
قىلىپ خەير باد، كىردى رەفتارغە.

شەھەردىن-شەھەرگە بولۇپ بىنەۋا،
چېكىپ ھەر زەمان يار ئۇچۇن ئاھ-ۋا.

نەچە كۇن، نەچە ئاي ئۆتۈپ سائەتى،
رىيازەت چېكىپ خەم بولۇپ قامەتى.

بىناگاھ يېتىپ مىسرىنىڭ شەھرىگە،
كېلىپ تۇردى ئاندىن لەبى نەھرىگە.

ئوشۇل ۋەقت ئىدى ئىككى خادىم كېلىپ،
ئانىڭ كەيىندىن كۆپ مۇلازىم كېلىپ.

دىدى: "ئەي مۇسافىر، يۇرۇڭ شەھرگە
ئەگەر بارماساڭ ئۇچراغۇڭ قەھرگە"

كى مەجنۇن دىدى: "بۇ نە يەڭلىغ ئۇمۇر؟
ئەلەمكەش باشىمدا تاپىپدۇر زۇھۇر.

كى فۇرقەت كۈننىڭ بەلاسىن مۇدى؟
چۇ ھىجران تۈننىڭ جەفاسىن مۇدى؟

قەلەكدىن نەلەر كەلدى بۇ باشىمە،
داغى ئىشق ئارا ئۇشبۇ پاداشىمە.

نە كەلسە كۆرەي بۇ قەلەكدىن ماڭا،
كى رازى بولاي شەكۋە قىلماي ئاڭا"

شەھەرگە كېلىپ بۇ خەلايىق بىلە،
كىرىپ ئوردىغە بۇ رىزالىق بىلە.

خەبەر ئول زەمان يەتكۈزۈپ شاھغە،
غەربىنى كەلتۈردى دەرگاھغە.

خىرامان چىقىپ تەختغە پادىشاھ،
كۆرۈنۈش بېرىپ، ئاچتۇرۇپ بارگاھ.

مۇسافىرنى ئالدىغە ھازىر قىلىپ،
كى باقتى ئاڭا كۆزنى نازىر قىلىپ.

بىرى بىرگە سالدى نەزەر ئىككى يار،
گۇمان قىلدى ھەر ئىككى ئەيلەپ نەزار.

غەربىدىن سوراپ شاھ ئەھۋالنى،
قەلەكدىن يېتىشكەن يامان ھالنى:

"ئاتىڭ نە دۇرۇر، ئەي مۇسافىر جەۋان،
دىيارىڭ قەيەردۇر؟ ماڭا قىل بەيان.

نېدىن مۇنچە مېھنەتكە بولدۇڭ قەرىب،
ساڭا نە بولۇپدۇر قەلەكدىن نەسىب.

ئەيتقىل ماڭا سەرگۈزەشتىڭ تەمام،
قويۇپسەن قەنا ۋادەسى ئىچرە كام"

چۇ مەجنۇن تەھىيەت ئەدا ئەيلەدى،
ھەمول شاھغە جان فىدا ئەيلەدى.

دىدى: "ئەي شەھەنشاھ، مەجنۇن مەنەم،
كى بىر يار يادىدا مەجنۇن مەنەم.

كى قەرزەندىمەن خاجە مەسئۇدنىڭ،
يېتىم بەندەسى شاھ مەئبۇدنىڭ.

كى مەھبۇب ئېردى ماڭا گۈلنسا،
ھەمە خوبلاردىن ئىدى دىلرەبا.

فەلەكدىن يېتىپ ئىككىمىزگە ئەلەم،
ئانىڭسىز ماڭا يۈزلەنىپ دەردۇ غەم"

ھەمە ۋاقىئەلەرنى ئەتتى بەيان،
بۇ ئەسرارلار شەھغە بولدى ئەيان.

كى ئول شاھ ساچراپ قوپۇپ تەختدىن،
تۈشۈپ يەرگە ئول تەخت ئارا رەختدىن.

كۆرۈشتى كېلىپ يار مەھزۇن بىلە،
ئانىڭدەككى لەيلىيۇ مەجنۇن بىلە.

تۇتۇپ ئىلكىدىن ئىچكەرى باشلادى،
كۆرۈپ يارىنى تەختىنى تاشلادى.

تانۇپ بىر بىرىنى چۇنان يىغلابان،
نىھان ئىشلارىنى قىلىشپ ئەيان.

كى ئەركان دەۋلەتكە بەردى خەبەر:
"كى مەزلۇم ئىدىم، چۇن يېتىپ كەلدى ئەر.

ماڭا ئارىيەت ئېردى تەختۇ نىگىن،
كى تەخت ئۆزرە بۇ بولۇر مۇتمەئىن.

قويۇپ باشىغە تاج شاھانەئى،
كى تاجىغە دۇرج ئەتتى دۇردانەئى.

تەئەججۇپ قىلىپ خەلق بۇ كارنى،
سۇكۇتلار بېرىپ قىلدى ئىقرارنى.

مۇسائىد زەماندا چىقىپ تەختكە،
ئۇلاندى ئەجەب تەخت ئىلە بەختكە.

كىرىپ گۈلنسا ھوجرەئى خاسغە،
نىھان گەۋھەرىن بەردى غەۋۋاسغە.

قىلىپ قىرق كۈن تويى شاھانەئى،
كى ئەقد ئەيلەبان ئالدى جانانەئى.

خەلايىقغە ئەيلەپ داغى جەيش ئام،
ئەدالەت بىلە قىلدى ئۆزىگە رام.

كى ئېھسان بىلە بارچەنى قىلدى شاد،
تۇمەن ھەمد بىرلە قىلىپ ھەقنى ياد.

جەھاندا مۇرادىن تاپىپ ئىككى يار،
بۇلارغە بولۇپ لۇتفى پەرۋەردىگار.

ئەدالەت بىلە سوردى ئول دادخاھ،
بولۇپ ئاقىبەت مىسرغە پادىشاھ.

تەمام ئولدى بۇ قىسسە شىرىن كەلام،
مۇھەببەت سۆزى بىرلە بولدى تەمام.

ئەزىزا! جەھان كارىدۇر بىسەبات،
ئەدەمگە چېكەر بارچە ھەسبۇ ھەيات.

يەتۈرسە ئەگەر زەررەئى شادلىق،
تۈمەن غەم بىلە قىلغاي ئابادلىق.

كىشى كىم مۇھەببەتكە ۋابەستە دۇر،
كى جانۇ دىلى ئانچۇنان خەستەدۇر.

ھەقىقەت مۇھەببەتكە قويغىل قەدەم،
مەجاز ئەھلىنىڭ ئاھۇزارى ئەدەم.

مەجازىدا كىم بولسە چۇن پاكرەڭ،
ھەقىقەت ھىسابىنى قىلغاي دەرەڭ.

ئاياقچى، ماڭا جامى گۈلگۈن تۇت!
ئانىڭ لەمئەسىدىن كۆڭۈلنى ئاۋۇت!

ئانى سىپقارىپ بارچەدىن فەرد ئولاي،
ھەمە دەرد ئەھلىگە ھەمدەرد ئولاي.

تاپاي چۇن فەنا قافىغە شاھ راھ،
سەئادەت ھەرىمنى ئەيلەي پەناھ.

لبنہ - سہ عدن

ئول ئاشقى زارۇ ناتەۋان سەئدىن پۇر ھەزىن ۋە مەئشۇقەئى بىقەرار، بىخانىمان رابىئە بۇايە تەئرىنىدە سۆز ئاغاز قىلماق ۋە ئۇلار ئەھۋالىدىن ئەۋراق سەپھەسىگە نەزم سىلكىدە قەلەم سۈرمەك ۋە سەئدىن رابىئەنىڭ ئىشق سىلسىلەسىنە گىرىفتار بولغاندا، ئاتاسى ئەقد جانىبىدىن تەكەللۇم سۈرمەك ۋە رابىئەنىڭ ئاتاسى ئانىڭ جەۋابىغە تىل سىنانى بىرلە تەزەللۇم ئەيلەمەك

خىرەد فىكرىن ھەر يان رەۋانە قىلۇر،
بۇ يەڭلىغكى شىرىن فەسانە قىلۇر.

ۋەرەق ئۈزرە ئانداغ يازىپدۇر رەقەم،
مىداد جۇش ئەيلەپ چېكىپ ئۈن قەلەم.

دىلۇجاندا ئاڭلا مۇنى ئەھلى دەرد،
قايۇ ئەھلى دەردىكى ئىشق ئىچرە ئەرد.

بىلادى مۇئەييەن ئىرۇر كاشغەر،
كى ئاشقلارىدىن ئىشتىكىل خەبەر.

بەسى دەرد سۇزۇ ئەجايىب سۇخەن،
مەگەر لەيلى-مەجنۇن نەۋايىب سۇخەن.

كى مەئشۇق-ئاشق سۆزىدۇر تەمام،
كېتىپدۇر جەھاندىن بۇلار بىمەرام.

ۋەفا مەئدەنىنىڭ ئېرۇر گەۋھەرى،
سەفا مەخزەنىنىڭ غەرىب جەۋھەرى.

قويۇپ ئىشق ۋادى ئارا چۇن قەدەم،
كى ناكاملىقدا بولۇپدۇر ئەدەم.

مەيى ئىشقىدىنكىم كىشى نۇش ئېتەر،
كېتەر ئۆزلۇگىدىن، جۇنۇن جۇش ئېتەر.

ئەگەر ئىشق ئېسىدىن بوي ئالسە دىماغ،
مەكانۇ زەماندىن تاپار ئول فەراغ.

كىشى ئىشقىدىن گەر تاپار مائىدە،
ئاڭادۇركى يەكسان زەرەر فايىدە.

ۋە گەر كىم دىل ئىچرە ئوتىن ياندۇرۇر،
كى غەيرئەز خۇدا كاردىن تاندۇرۇر.

كىمەرسە بار ئېردى ئۆزى ھەق تەلەب،
ئىبادەتدە بولغان ئىشى رۇز-شەب.

كى تەسبىھ دانە قولىدا ئىدى،
ھەمىشە فەنانىڭ يولىدا ئىدى.

شەھەردىن يىراغراق ئىدى مەسكەنى،
بولۇپ كۆكچى ئاتى ھەمول مەئمەنى.

بىرەۋ كىم تەناسۇل بولۇپ زادىدىن،
ھەنۇز سالىم ئېردى ئەجەل بادىدىن.

كى ئىبراھىم ئولمىش مۇسەمما ئاڭا،
ئىدى دىن ئىشىدا تەمەننا ئاڭا.

كى سەئىدىن شكەستە ئاڭا پۇر ئىدى،
ۋەلى ئىشق ئوقى بىرلە مەھجۇر ئىدى.

جەھانسازلىقدىن ئول ئېردى يىراق،
گۇداز ئەتتى ئانى سەمۇمى فىراق.

نەكىم بىر پەرىغە بولۇپ ئول ئەسىر،
جەرىھ ئەتتى مژگانلارى مىسلى تىير.

چۇ دەردىگە مەرھەم تاپا ئالمايسن،
سەتەمگەر جەھاندىن ۋەفا ئالمايسن.

تۇتۇپ رازىنى ئول ئۇلۇسدىن نىھان،
گىرىھ غۇنچە يەڭلىغ ئىچى ئېردى قان.

داغى غافىل ئولمىش مۇنگدىن ئاتا،
بىلىپ ئەرز-ھالىن ۋەفالىغ ئانا.

دىدى شەۋھەرىغە بۇ ئەسرارنى،
تەلەب قىلمادى ھەم ئاڭا يارنى.

كى ھىجران ئۇتىدىن تاپالماي ئەمان،
بولۇپ زىكرى ئانىڭ مۇدام ئاھ، جان.

زەئىف ئولدى جىسمى، يۇزى كەھرەبا،
بىلىپ، لىك سىررىن مەلھ دىلرەبا.

ھەمول دىلرەبا كىم ئاتى رابىئە،
كى سەئدىنغە كۆڭلى ئىدى تابىئە.

سەباھەتدە گويا يۇزى گۇل ئىدى،
لەبى لەئلى، شىرىنلىغى مۇل ئىدى.

قاتار كىرپىگى ئوق، قاشى ئېردى يا،
كۆزى جادۇ، ساچى بىغايەت قارا.

قەدى گۇلشەن ئىچرە چۇ نەۋرەس نىھال،
نۇقەت يەڭلىغ ئېردى ئۇزاربدا خال.

ئاتا يەئقۇب ئولمىش گىرىفتارى دۇن،
دىلىن سەيد قىلغان جەھان پۇر فۇسۇن.

چۇ ئاگاھ بولدى قىزى ھالىغە،
قولاق تۇتمادى ھىچ ئانىڭ قالىغە.

كى سەئدىننى قىلدى فىراقى خەراب،
قىلىپ ئىشقى ئوتى ژوجۇدىن كەباب.

دىسە ئاھ، ئۆرتەپ ھەرارەت ئوتى،
فەلەككە ياپۇشتى شەرارەت ئوتى.

قىلىپ ھەجر تىغى ئانى زەخمناك،
كى سەۋسەن گۇلىدەك بولۇپ باغرى چاك.

پەرىۋەشنى كۆرمەك قىلىپ ئىزتىراب،
بارۇر ئېردى گاھى ئۆيىگە ماراپ.

تۇلۇڭ ئەتسە ناگاھ سەئادەت كۈنى،
ئەمەس سەئد، بەلكى ئەيادەت كۈنى.

چىقىپ مەھۇشى ھەم بەھانە بىلە،
ئاتاۋۇ ئانادىن نىھانە بىلە.

ھەزىن كۆزلەرنى قىلىپ ئەشكبار،
دەپ ئەرزىنى يىغلار ئىدى زار-زار.

دېبان رابىئە ھەم: "نېتەي ئاھ-ئاھ،
بۇ يەڭلىغ مۇقەددەر قىلىپدۇر ئىلاھ.

ئەگەر تاپسام ئېردى مۇڭا بىر ئىلاج،
سېنىڭ بىرلە قىلسام ۋەتەندىن خىراج.

مۇئەززەز مۇرەببى ئانادىن كېچىپ،
داغى مېھرىبانراق ئانادىن كېچىپ.

ئاڭا قويمايىنكىم ستەمگەر جەھان،
سېنى قىلسە تەڭرى تەئالا ئەمان.

نىتاڭكىم ئاچىلسا مۇرادىم گۈلى،
يانىڭ بۇ چەمەندىن كۆڭۈل بۇلبۇلى."

يانىپ سەئدىن ئاندىن قىلىپ كۆپ فىغان،
بولۇپ شام گويا مۇنەۋۋەر جەھان.

كېلىپ كۈلبەسىگە بولۇپ بىقەرار،
بولۇپ يانە كۆرمەك ئۈچۈن زار-زار.

ۋەلېكىن تاپالماي ئاڭا چارەئى،
ئۇرۇپ يەرگە باغرىن قىلىپ پارەئى.

ياتىپ كېچە ئەڭنى بىلە چولغانىپ،
ياتىپ گاھى تۇفراق ئارا تولغانىپ.

ئاتا كۆرسە ئەيلەپ تەرەھھۇم ئاڭا،
"دىگىل سۆزلەرنىڭنى نە بولدى ساڭا؟"

كى ئىئلام قىلماي ئاتاسىغە ھال،
دىمەي نۇكتەئى ھەم ئاناسىغە ھال.

ئاتايۇ ئاناسى پەرىشان ئىدى،
بۇ ئەندۇھ بىرلە ھەراسان ئىدى.

خەبەر تاپتى ئاخىر ئوغۇل ھالىدىن،
بولۇپ ئەسرۇ غەمگىن بۇ ئەھۋالىدىن.

كۆيەۋ خاتۇنغە دىدى: "مەھرەمسم،
بۇ فەرزەندىڭىزدىن ئېرۇر كۆڭۈل غەمسم.

رىزادۇرمەن ئەمدى چىقار كۆڭۈل دەرمەم،
قىلۇر بىزدە گەر يوق، خۇدايىم كەرىمەم.

قىلالىكى قىزىڭ ئاتاسىغە سۆز،
ئەگەر ئاڭلاسە ئول بۇ سۆزلەرنى تۈز.

بېرىپ توي خىراجىن، قىلالى نىكاھ،
تېرىك قىلسا تەڭرىم بارالى سەباھ."

تاڭ ئاتتىيۇ قىلدى ئىكەۋ سۆزنى جەزم،
كى قىز جانىبىغە چىقىپ قىلدى ئەزم.

چۇ يەتتۇبغە سۆزنى سەراسەر دىدى،
پەزىر ئەتمەيىن سۆز مۇغەييەر دىدى.

كى ئىبراھىم ئاندىن چىقىپ غەم بىلە،
يېتىپ باردى ئۆيگە بۇ ماتەم بىلە.

كى سەئدىن بۇ سۆزنى قىلىپ ئىستىماڭ،
دىدىكى: "بۇ جاندىن قىلاي ئەلۋىداڭ."

بۇ ئەندۇھ سۆزدىن يېتىپ كۆڭۈل مەلال،
دەرىغ، مۇمكىن ئېرمەس ئىكەن ئول ۋىسال.

كى فەرھاد يەتلىغ بولۇپ خەستە دىل،
پەرىۋەش فىراقى بىلە بەستە دىل.

كى قىز ھەم يىگىتكە گىرىفتار ئىدى،
ئانىڭ ئىشقى بىرلە يىغى زار ئىدى.

بېرىپدۇر بۇ يەتلىغ ئەلامەت ئاڭا،
يېتىپ كۆڭۈل ئۇلۇسدىن مەلامەت ئاڭا.

بۇ مەھۋەشنى شىرىن كەبى قىل خىيال،
مەگەر بولماس ئېردى ئاڭا مۇنچە ھال.

مەگەر بىرسى مەجنۇن بىرى لەيلى ھەم،
ئانىڭ مەيلى كۆڭۈرەك مۇنىڭ مەيلى ھەم.

كى ۋامىق سۇفەتكىم قىلىپ كۆڭۈل فىغان،
چۇ ئۇزرايى سانى فىدا قىلدى جان،

بولۇپ ئىشق ئوتى بۇلارغە بەلا،
بۇ قىسمى بەلاغە بولۇپ مۇبتەلا.

كى چاره تاپالماي بولۇپ بىقەرار،
يىمەك-ئىچمەك ئولدى فىغان بىرله زار.

ئاتىپ ئىشق ئوقىن بۇلار ساڑى تېز،
سالىپ جانلارىغه بەسى رۇستە خىز.

قىلىپ ئانچه ھىجران ھۇجۇمى نەبەرد،
كىشىگه دىمەي سۆز مەگەر ئاھى سەرد.

كى سەئدىن ئۇزارى بولۇپ زەئفەران،
كۆزى ئەبر يەكلىغ بولۇپ ياش رەۋان.

بولۇپ گاھى خۇرسەند خىيالى بىله،
گەھى مەست-بىھۇش ۋىسالى بىله.

قىلىپ ئەزم بارماق ئانىڭ قاشىغه،
يىقىپ كۆھى غەملەر ئانىڭ باشىغه.

كى مەيخارەلەردەك بولۇپ سەرگىران،
قىلىپ سەۋتى ناله مەلامەت نىشان.

ئىشىتسەكى مەھبۇب بۇ ئاۋازنى،
تۇرار ئېردى تىكشاپ قويۇپ رازنى.

ئەگەر ۋەقت تاپسە قىلىپ جۇستىجۇ،
بولۇپ زار سەئدىن بىله رۇ-بەرۇ.

گەھى مۇڭداشىپۇ گەھى يىغلاشىپ،
ئاقىزغان ياشىنى كى ئارىغلاشىپ.

يانىپ يانه تۇرفه نەدامەت بىله،
نەچه كۆنلەر ئۆتتى بۇ ئادەت بىله.

كەل ئەي ساقى، رەھم ئەت مېنىڭ ھالىمه،
ئېرۇر جۇرئه مەرھەم بۇ ئەھۋالىمه.

بولۇپ مەست، ھەقىغه مۇناجاتنى،
قىلايىن شەفئ ھەم تاپىپ زاتنى.

زەھى بىۋەفادۇر بۇ دەۋران ئىشى،
جەفاسىدىن ئىمىن (ئەمەس) ھىچ كىشى.

بۇ كەجرەفتار نىلگۈن ۋە فەلەكنى جەفاكار بۇقەلەمۇنلىغىن ئىغادە ئەيلەپ، رابىئەگە جابىر ئەقد جانىبىدىن سۆز سالغانى ۋە رابىئەنىڭ ئاتاسى ئانىڭ كەلامىن قەبۇل ئەيلەگەنى؛ بۇ غەم ئەندۇز نۇكتەلەرنى سەئدىن ئاڭلاپ، ھىجران ھۇجۇمى غالىبلىقىدىن ھەزرەتى مەزارى فايىزۇلئەنۋار دەرگاھىغە كېلىپ، ئەجەل بادەسىن ئىستىدئا ئەيلەپ، جەنابى ئىلاھىغە ئىلتىجا قىلغانى① ۋە ئانىڭ دۇئاسى ئوقى ئىجابەت ھەدەفگە تېگىپ، ئول دەرگاھى ئالىدا بىمار بولغانى ۋە سەئدىننىڭ ئاتاسى ۋە ئەقرەبالارى بىرلە كېلىپ ئۆز ۋەتەنگە ئالىپ بارغانى

چۇ سەئدىنگە ئېردى ھەياتى نەۋىد،
پەرىۋەش تەرەفدىن ئۇزۇلدى ئۇمىد.

خەبەردار بولدىكى جابىر ئاڭا،
دىدى: "رابىئەنى بېرىڭ سىز ماڭا!"

سۆزىن قىلدى قىزىڭ ئاتاسى پەزىر،
كى سەئدىن قىلالماي بۇ ئىشغە گۇزىر.

دىدىكىم: "ئانىڭسىز جەھاننى نېتەي،
جەھان يوقكى بەلكى بۇ جاننى نېتەي.

① قولىيازمىدا "كلكانى" دەپ يېزىلىپ قالغان.

ئانىڭ بىرلە خۇرسەند ئىدى خاتىرىم،
يېتەرگە تۇرۇپدۇر كۆزۈمدىن پەردىم.

بولۇپدۇركى ئالەم قاراڭغۇ ماڭا،
ئەمەستۇركى ھايىل سەرى مو ماڭا.

ئەگەر بولسە جانان ۋىسالى بەھەم،
يىراق بولغاي ئېردى تۇمەن بولسە غەم.

ۋەگەر كەتسە ئول ئاي قاشىمدىن يىراق،
گۇداز ئەتسە تاڭ يوق تەنمنى فىراق.

قاچانكىم ساچىلسە گۇلىستان گۇلى،
ئاقىپ ياش كۆزىمدىن كېتەر بۇلبۇلى.

زىمىستان يېتىشسە خەزان بولسە باغ،
كېتەر قۇمرىلار ھەم بولۇپ كۆڭلى داغ.

جۇدا بولسە ماھى ئەگەر نەھردىن،
ۋەيا نەھر بەلكى تۇلۇغ بەھردىن.

ئاڭا يەتكۈسىدۇر سەمۇمى مەمات،
قاچان تۇرغۇسىدۇر نەسىمى ھەيات.

كۆتەرسە چىراغنى بىرەۋ جەمئىدىن،
كى پەرۋانە مەھرۇم ئىسە شەمئىدىن.

كېتەر ھەر تەرەپكە باشىنى ئالىپ،
ئۇچار مەست ھەر يان قاناتىن سالىپ.

كىشىنىڭ تەنىدىن خۇرۇج ئەتسە جان،
ئاڭا ياخشىراقدۇر قاراڭغۇ مەكان.

ئىدى ئول پەرىۋەش تەنىم ئىچرە جان،
بەھلىمەنكى قاتىل ئەگەر تۆكسە قان."

كېتىپ ھوش بارى ئانىڭ باشىدىن،
سەراسىمە چىقتى ئاتا قاشىدىن.

كى مەجنۇن ئاسا رەۋان بولدى ئول،
پەرىشان خاتىر يۇرۇپ كەزدى يول.

سەۋارە بولۇپ ئول جۇنۇن ئاتىغە،
كى ئافاق خاجەمنىڭ مەزاراتىغە

يېتىپ كەلدى يىغلاپ ئۇزارى سەرىغ،
كۆزىدىن ئاقىپ غەم سۇيى چۇن ئەرىغ.

كۆزۇ يۇزنى سۇرتۇپ كى دەرگاھىغە،
ئۇلۇس زار يىغلاپ ئانىڭ ئاھىغە.

دېبان ئاندا فەرياد ئېتىپ ئەي خۇدا،
ھەزىن ھال بىرلە قىلىپ كۆپ سەدا:

"ئىلاھا، كى ھالىم ساڭا ئاشكار،
بىلۇرسەن كۆرەرسەن كۆڭۈلدە نە بار.

ئەزەلدە بۇ يەڭلىغ بولۇپ قىسمەتىم،
كى مەھرۇملۇقدا يازىلمىش خەتىم.

بەس ئېردىكى بولسە نىگارىم نەسىب،
مېنى ئۆرتەگەن گۇلئۇزارىم نەسىب.

يىراق ئەتتى ئاندىن قەزاۋۇ قەدەر،
نەچە سەئىيى قىلساڭ ئاچىلماس بۇ دەر.

ئەگەر ۋەسل بولمام جەھاندا ئاڭا،
قىيامەتدە كۆرسەت جەمالىن ماڭا.

ئىلاھا، كى قۇتبى زەمان ھۆرمەتى،
بۇ رەۋزە شەرىفدە نىھان ھۆرمەتى.

بۇ بەندەڭگە بەرسەڭ سەمۇمى قەزا،
سېنىڭ قىسمەتىڭغە ئېرۇرمەن رىزا.

قەلىپ ھەر كېچە ئول مۇناجاتنى،
شەفەق كەلتۈرۈپ بۇ ئۇلۇغ زاتنى.

ياتار ئېرى شەب-رۇز قالىپ ئاچۇ زار،
ئۆزىگە ئۆلۈمنى قەلىپ ئىختىيار.

بۇ مۇددەتتە بولدى ئاڭا ئالتە كۈن،
كى ئارام ئالماي چېكىپ قاتتىغ ئۇن.

زىيارەتكە كەلگەن كىچىك-چوڭ ئۇلۇس،
يىدى ھالىغە كۆپ دەرىغۇ فۇسۇس.

قەلىپ ئىشق ئوتى ۋۇجۇدىن خەراب،
ياتىپ مەست ھەر يان قەلىپ ئىزتىراب.

كى پەژمۇردە بولدى گۈل ئەھمەر يۈزى،
كىشى بىلمەس ھالىن مەگەر ئول ئۆزى.

بۇ ۋاقىئنى ئاڭلاپ ئاتاسى ئانىڭ،
تۆكۈپ ئەبردەك ياش ئاناسى ئانىڭ.

دىدى: "سەدقە بولسۇن ئاڭا مالىمىز،
ئۆتۈپ ئۆمر، يەتتى مۇڭا سالىمىز."

قەلىپ رەھم ئاخىر ئانىڭ ھالىغە،
ئىچى ئاغرىدى كۆپ بۇ ئەفئالىغە.

ياغىپ غەم باشىغە چۇ بېھۇش ئولۇپ،
كۆزى ياشى ھەم خۇن ئاغۇش بولۇپ.

يىغىپ ئەقرەباسىن قەلىپ مەشۋەرەت،
دىدىكىم: "قىلىڭلار ماڭا تەقۋىيەت.

بولۇپدۇركى ئوغلۇم فىراق ئىچرە خار،
كى بىر قىز فىراقى بىلە زار-زار.

ئانىڭ ۋەسلىغە ئول تاپالماي ئىلاج،
كى ئافاق خاجەمغە كېلىپ ئېھتىياج.

ئۆزىگە ئۆلۈمنى قەلىپ ئىختىيار،
ياتىپدۇركى ئاندا زەئىفۇ نىزار.

يىمەك-ئىچمەكنى ھەم قەلىپ تەرك ئول،
كى مەھۇش ۋىسالىن قەلىپ دەرك ئول.

نه ئارام كۈندۈز-كېچه ئۈيقۇ يوق،
بۇ غەم بىرله گويا ئۆلۈمگه ياۋۇق.

بولۇپدۇرمش ئوغلان ئىشى دەردۇ سۇز،
ئانىڭ هەر بىر ئاهى سەمۇمى تەموز.

ئالىپ كەلسەڭ ئانى دىيارىمغه پات،
ئىلاجىن قىلۇرمەنكى بولسام هەيات."

بۇ مەجمۇئى مەردۇم منىپ ئاتغه،
يېتىپ كەلدى مەزكۇر مەزارانغه.

كى سەئدىننى كۆردى ئەجەب هالى بار،
كۆزى ئىشق ئوتىدىن ئەلەنگەس ئۇرار.

فەقىرلىقغه دۇنيا ئۈمۇرىن ساتىپ،
يېتىپدۇر كۆزىنىڭ ياشىغه پاتىپ.

يەقىن كەلدى يىغلاپ قاشىغه ئاتا،
كېلىپ كۆردى ئانى هەمه ئەقرەبا.

تەسەللى خاتىر بېرىپ دىدى پەند،
كى هەر پەند مىسلى شەكەر بىرله قەند.

جەۋابىغه سەئدىن دىدى: "ئەي پەدەر،
ماڭا كەلدى مۇنداق قەزاۋۇ قەدەر.

كى هىجران تىغىدا بەغىر پارەدۇر.
ئاڭا بەندەلىكده نىچۇك چارەدۇر.

قىلۇرسەن تەرەههۇم سۆزىن ياكى قەهر،
ماڭا ئەمدى پەندىڭ ئېرۇر مىسلى زەهر.

ئەگەر ئوتغه كۆيسه بۇ مىسكىن جانى،
خۇدا سالغان ئىشغه ئىلاجى قانى.

ئوتى قىلسه چاقماق ئىچىدىن خۇروج،
يەقىن توتسه قىلسه قۇر ئىچره ئۇروج.

ئۆچۈرمەككه ئاسان ئېرۇر دەرمەهەل،
نه خەسلەرگه بولغاي، نه قولغه خەلەل.

قاچان يەتسه ئۆچمەي كەمالىغه ئوت،
داغى كەلسه ئوتروۇ شەمالىغه ئوت.

ياپۇشسه ئول ئوتىدىن هۆلۇ خۇشك ئارا،
ئۆچۈرمەك نه مۇمكىن سالۇر ماجەرا.

بارىنى قىلىپ كۆل گۈدازىش قىلۇر،
قايۇ بەندە ئانى نەۋازىش قىلۇر.

ماڭا ئەسلە مۇمكىن ئەمەستۇر نەۋا،
كى پەندىڭ ئىشتىمەك ئەمەستۇر رەۋا.

تۇتاشتى تەنمغە چۇ ھىجران ئوتى،
كەمالىغە يەتتىكى ھىرمان ئوتى.

بۇ ئوتغە بولۇپدۇركى ئاھىم شەمال،
مەجۇسى ئوتىدەك تاپىپدۇر كەمال.

تەنىم خۇشكۆزارۇ ۋە گەر ئولسۇن ھۆل،
قىلۇر ئاخىر ئول ئوت ۋۇجۇدۇمنى كۆل.

تۇگەتتى سۆزىنىكى قىلدى خۇرۇش،
ئۇلۇس مەست بولدى فەلەكدىن سۇرۇش.

ئاتا كەلدى فەرزەند قولىنى تۇتۇپ،
نەچە ياخشى سۆزلەپ كۆكۈل ئاۋۇتۇپ.

ئەيا ئەي ھەياتىم گۈلى - غۇنچەسى،
مېنى داغ قىلدى سۆزۈڭ مۇنچەسى.

ئەگەرچە مۇيەسسەر ئەمەس دىلبەرىڭ،
ئايا مەندىن ئاڭلاپ ۋەتەنگە بارىڭ.

مېنى رازى قىلماق خۇدا ئەمرىدۇر،
ئاتا سۆزنى تۇتماس كىشى غۇمرىدۇر.

ئاناڭ① مۇنتەزىردۇر سېنى كۆرگەلى،
قەبۇل ئەتمەسەڭ بىز بىلە يۇرگەلى.

سېنىڭدىن ئاناڭدىن رىزالىق يىراق،
رىزا قىلغانىڭ كۆپ ئېرۇر ياخشىراق.

يەنە باردۇر ئانداغ ئۇلۇس دۇختەرى،
سەباھەتتە ئاندىن ئېرۇر بەھتەرى.

قايۇ قىزنى خاھىش قىلۇرسەن ئەگەر،
دەرەم چىقسە ھەدسىز بىلىمدە كەمەر.

دىدى زار يىغلاپ: "بىلىڭ ئەي ئاتا،
بۇ يەڭلىغ دىگەن سۆز ئېرۇر كۆپ خەتا.

(ئاڭا تەڭ) بولالماس قۇياش بىرلە ئاي،
داغى ياخشىلار بار دىگەن سۆزگە ۋاي.

① قوليازمىدا "اناىڭ" دەپ يېزىلىپ قالغان.

ئەگەر بولماسە ئول مۇيەسسەر ماڭا،
كى ھىجران ئوتىدۇر مۇئەسسىر ماڭا.

تاپا ئالماسام گەر ۋىسالىن ئانىڭ،
ئېرۇر بەسكى كۆرسەم جەمالىن ئانىڭ.

فەنا بولسام ئاندىن ئېرۇرمەن رىزا،
مەنى ناتەۋانغە ئۆلۈمدۇر سەزا."

تەكەللۇمنى ئەتتى چۇ سەئدىن تەمام،
ۋەتەن ساری يۈردى قىلىپ ئىزدىھام.

ئاغىز ئېردى دايىم ئانىڭ زىكرىدە،
دىلى ھەم ھەمىشە ئىدى فىكرىدە.

دىدىكىم: "جەھاندىن بولۇرمەن فەنا،
كۆپ ئارماندا كەتمەي كۆرەي بىر يەنا."

ئاڭا رابىئە ھەم خەبەردار ئىدى،
كى ھىجران يۈكىدىن نىگۇنسار ئىدى.

دىبان: "كەلسە مۇندا ئەگەر ئاشقىم،
كۆزى ياشۇ پارە جىگەر ئاشقىم.

كۆرەرمەنكى شايەد جەمالىن ئانىڭ،
قىلاي نۇش جامى ۋىسالىن ئانىڭ."

يېتىپ كەلدى سەئدىن ئانىڭ جايىغە،
قاراپ داغى ھەسرەت بىلە ئاھىغە.

ۋەلى ھايىل ئولدى ستەمگەر فەلەك،
بولۇپ رابىئەنىڭ دىلىغە ئەھەك.

كۆرۈشمەككە ئول ھەم ئىدى ئىنتىزار،
دىبان: لەھزە كۆرسەم، ئەگەر چىقسە يار.

ئۆتۈپ كەتتى بولماي ۋىسالى بەھەم،
كى سەئدىننى نۇندەك ئېگسىپ كۇھى غەم.

دىدى زار يىغلاپ: "نېتەي ۋا دەرىغ،
ۋەفاسىز جەھاندىن كېتەي ۋا دەرىغ."

كى بىچارەلىكدىن قىلىپ ئىزتىراب،
كى مۇ ئوتغە تۇشكەن كەبى پىچۇتاب.

ئاچىپ چەرخى دەۋران ستەم بابىنى،
شىكەنجۇ جەفايۇ ئەلەم بابىنى.

قالىپ ئىككى غەمكىن بۇ ھىرمان ئارا،
نە ھىرمان ئارا، داغى ھىجران ئارا.

ئالىپ يۈردى ئۆيگە ئاتاسى ئانى،
يېتىپ باردى كۆردى ئاناسى ئانى.

قەلبى باتەننىدا مۇناجاتنى،
ئوقۇپ زاھىرىدا بۇ ئەپياتنى.

ئەشەلدۇلئەزابى ئەزا بۇلغاراق،
فەقەد ماتە قەلبى مىنەلئىشتياق①.

كېسەل بولدى سەئدىن ھەمول ھالدا،
بولۇپ رويى زەئفەر بۇ ئەھۋالدا.

ئاتا دىدى: "فەرزەند، نېدۇرھالىڭىز،
كەمالغە يەتمەي ھەنۇز سالىڭىز.

نە دەپ بىزگە مۇنچە قىلۇرسىز شىكەنج،
كۆزۈم نۇرى، چەكمەڭكى بىھۇدە رەنج."

① بۇ ئىككى مىسرانىڭ مەنىسى: "جۇدالىق ئازابى ھەممىدىن ياماندۇر،
بىراق مېنىڭ قەلبىم ئىشتياق [ئازابى]دىن تۆلدى."

ئاتاسى سۆزىنى ئول ئەتمەي قەبۇل،
ياشى خۇن ئالۇد، قاراپ ئوڭۇ سول.

تەننى قىلىپ كۇل تېگىپ نارى ئىشق،
يەمەك-ئىچمەكى ھەم بولۇپ زار ئىشق.

بەسى ياد قىلدى چۇ گۇلفامنى،
كېلىپ تۇتتى ساقى ئەجەل جامنى.

سۆمۇردىكى ئانداغ بولۇپ غەرق مەست،
قەزا تىيرى ئەتتى ۋۇجۇدىن شىكەست.

**سەئدىن ئىزاجائەلىقەزا، زاقەلفەزا بادەسىن نۇش ئەيلەپ،
بەقا مەئۇاسىغە ئەزم قىلغانى ۋە ئانىڭ ئاتاسى ۋە ئاناسى
فىراق بادىيەسىدە بىتاقەتلىك بىلە نەۋھە ۋە سەيھە ئەلالا-
سىن تۇزگەنى ۋە رابىئە بۇ ۋاقىئەئى جان سۆزدىن خەبەر
تاپىپ، ماتەم قاراسىن سالىپ گىريان بولغانى**

فەزايى سۇخەنگە خىرەد قىلدى ئەزم،
تەكۇپۇلار ئەيلەپ دىدى سۆزنى جەزم.

چۇ سەئدىنغە تەگدى سەمۇمى قەزا،
نە سەھمكى، ئىچتى سەمۇمى قەزا.

تۇتۇپ مويه يىغلاپ ئاتايۇ ئانا،
دىدى "ۋادەرىغا" ھەمە ئەقرەبا.

كىچىك-چوڭ خەلايىق تەئەسسۇف بىلە،
كى ئەفسۇسلار يەپ تەلەھھۇف بىلە.

يىغى زار بىرلە بولۇپ ھەشرگاھ،
ھەببۇ رەقىبلەر بولۇپ زىكرى ئاھ.

ئاتا سەيھە تىغى بىلە باغرى چاك،
ئانا ھەم يۇزىنى ئېتىپ زەخمناك:

"دىلىم راھەتى ھەم بەدەن قۇۋۋەتى،
ھەياتىم نەسىمى كۆڭۈل ئۇلفەتى.

كى سەنسىز ماڭا بۇ مەكاندا نە بار،
گەدالىق يولىنى قىلاي ئىختىيار.

ماڭا لازىم ئىرمەسكى تازە لىباس،
كۆلاھ بىرلە جەندە قىلاي ئىلتىباس.

ۋەفاسىز جەھاندىن مەكانسىز ئۆتەي،
ساغىنسامكى ياتقان يېرىڭنى ئۆپەي."

ئاتاسى بۇ يەڭلىغ بولۇپ سۇگۇار،
ئانا ھەم يۇز ئانچە قىلىپ نەۋھە زار:

"رىيازەتدە ئۆتكەن باشىڭغە دەرىغ،
قىزىل قانلار ئاققان ياشىڭغە دەرىغ.

كى تۇپراغغە تولغان كۆزۈڭگە دەرىغ،
سارىغ گۈلدەك ئولغان يۈزۈڭگە دەرىغ.

شەكەرۋار شىرىن سۆزۈڭگە دەرىغ،
سۆزۈڭگە دەرىغ ھەم ئۆزۈڭگە دەرىغ.

قەزا تىغى تۆككەن قانىڭغە دەرىغ،
فىراق ئىچرە كۆيگەن جانىڭغە دەرىغ.

چۇ مېھنەتدە كەزگەن يولۇڭغە دەرىغ،
ئاچىلماي ساچىلغان گۈلۈڭغە دەرىغ.

كى ھىجران يوق ئەتكەن نىھادىڭغە داغ،
جۇدالىقدا ئۆتكەن مۇرادىڭغە داغ.

سەھەرلەردە چەككەن فىغانىڭغە داغ،
ۋەفاسىزلىق ئۆتكەن زەمانىڭغە داغ.

كى مەھرۇملۇق ئولغان ۋسالىڭغە داغ،
بۇ يەڭلىغ سېنىڭ بەختۇ فالىڭغە داغ."

تەنىن نەئىش بىرلە رەۋان ئەيلەدى،
زەنۇ مەرد قالماي فىغان ئەيلەدى.

ئالىپ باردى پىنھان قىلىپ خاك ئارا،
يانىپ كەلدىلەر ئەل قىلىپ ماجەرا.

ھەمول رابىئە كىم ئۇلۇسدىن نىھان،
تۆكۈپ كۆزلەرىدىن ياش ئورنىدا قان.

"دەرىغ، كۆزدىن ئۇچتۇڭ غەرىب بۇلبۇلۇم،
خەزان بادى يەتتى ئاچىلماي گۈلۈم."

دەر ئىردىكى تىترەپ چۇ بادى خەزان،
"كى ئۆچتى 'چىراغىم'نېتەي، ئاھ، جان"

چىراغىن ھۇرۇفىنكى ئەھلى خىرەد،
كى تارىخى سالىن دىمش بىلئەدەد.

گېتەر بۇ چەمەندىنكى رۇزى شەباب.
چۇ گۈل بەرگى ئىچرە سالۇر پىچۈتاب.

گۈلۇ غۇنچە تۇتسە ئۆزىن بىۋۇھۇم،
بەناگاھ كەلسە مۇخالىف سەمۇم.

نەبەرگى، نە شاخى بولۇپ ئىنقىتاد،
ئۇچۇپ كاھ يەڭلىغ قىلۇر ئەلۋىداد.

بىرەۋنىڭ جەمالى ئېرۇر ئافتاب،
كى شامى سىيەھدىن ياپىلغاي نىقاب.

تۇتار چەرخ ئۇزرە قەمەردەك مەكان،
مەزەللەت غۇبارى ئارا ئول نىھان.

ئېرۇر مېھر تاجى كى تارەم سەرىر،
ئاڭا جام بولسە چۇ بەدرى مۇنىر.

كەۋاكىب دۇرىدۇر باشىدىن نىسار،
فەنا ئۇزلەتىنى قىلۇر ئىختىيار.

قويۇپ ئىشق ئىچرە چۇ سەئىدىن قەدەم،
بولۇپ سەرۇ قەددى جەھاندىن ئەدەم.

كى ئۇششاق خەيلى ئارا ئىختىساس،
بولۇپ تاپتى ھىجران ئوتىدىن خەلاس.

كى مەردانەلىكنى كېتۈردى بەجا،
جەۋانلىقدا تۇتتى زەمىن ئىچرە جا.

نە كۈنكىم جەھاندىن كېتىپ ئول شەباب،
قەلبىم رابىئەنى فىراقى خەراب.

يىمەك دەرد بولدىكى، ئىچمەك ئەلەم،
بولۇپ فىكر: "قويسامكى پەيدىن قەدەم."

ۋە لېكىن تاپالماي ئاڭا چارەئى،
كى فۇرقەت ئارا زار ئەۋزارەئى.

دېبان: "ئاشىق ئولدى جەھاندىن فەنا،
قاچان كەلگەي ئەمدى ئانىڭدىن يانا.

كۆزۈم نۇرى كەتتى جەھان بولدى داج،
بەھىلدۇرمەن ئەكنۇن جان ئەتسە خىراج.

چۇ گۈلشەندىن ئولسە يىراق ئەندەلىب،
مەقام ئەتسە زاغۇ زەغەنلەر كېلىپ.

خەزان باغ بولماي يەنە سەبزەۋار،
قاچان بولبۇل ئەتكەي ئانى ئىختىيار.

گۈلستانىم ئولدى بۇ يەڭلىغ خەزان،
ئۇچۇرماقغە تاڭ يوق ياپۇشسە بوران.

قەلبىم غەم سىپاھى تەنىمنى زەئىف،
خەسۇ خارلاردەك بولۇپمەن نەھىف.

كۆرەلسەمكى قەبرىن بارىپ كاشكى،
كى ھەمراھى بولسام يارىپ كاشكى.

ئەگەرچە ئەمەستۇر بۇ نىيىەت بەھەم،
قىلۇرمەنكى ئاخىر ئۆزۈمنى ئەدەم."

باراي دىسە سەئىدىن گورىستانىغە،
رەقىب نىش ئەيلەپ ئەزىز جانىغە.

كى بىتاقەت ئولسە چىقىپ ئول پەرى،
قارار ئىبردى يىغلاپ گورىستان ساري.

"خەلاس ئولسام ئىبردى زەمان قەيدىدىن،
زەماننى ئەمەسكى، جەھان قەيدىدىن.

بارىپ مەرقەدىنى قەلبىم تۇتىيا،
كۆزۈم ئول غۇبار ئىچرە تاپسە زىيا."

قلىپ بەئزى ئىنسان مەلامەت ئاڭا،
قلىپ دەرد ئەھلى نەدامەت ئاڭا.

بۇ بىچارەگە كۆپ بولۇپدۇر ۋەبال،
ئەلىف قەددىن ئەتتى فەلەك پىرۇزال.

بۇ ئىشغە ئاتاسى پەرىشان ئولۇپ،
دىدى ھەم ئاناسى ھىراسان ئولۇپ:

"نېدىن كېچە-كۈندۈز قىلۇرسەن فىغان،
نېدىن بولدى گۈلدەك يۈزۈڭ زەئفەران.

ماڭا ئاشكار ئەيت بۇ ئەسرارنى،
تولا ئۇرما جانىم ئارا خارنى."

دىدى: "سۆز نە ھاجەت ئېرۇر ئەي ئانا،
بولۇپدۇركى سەندىن جەھاندىن فەنا.

ئانىڭسىز جەھاننى نە ئەتكۈم دۇرۇر،
جەھان يوقكى، جاننى نە ئەتكۈمدۇرۇر.

كى تۇپراغ بىزگە ۋەتەندۇركى ئەسل،
تىرىكلىكدە بولمام ئۆلۈم بىرلە ۋەسل."

يېتىپدۇركى كىمگە جەھاندىن ۋەفا،
ۋەفا قىلسە سوغرە قىلۇر مىڭ جەفا.

ئەگەر كۆرسە يۈز يىل جەھان لەززەتىن،
مۇنىڭدەككى چەندان كۆرەر مېھنەتىن.

كۆرۈڭكىم بۇ دەۋران نە ئىش كەلتۈرۈر،
كى ياخشى-يامانىنىڭ بارىن ئۆلتۈرۈر.

كەل ئەي ساقى تۇتغىل شەرابى خۇمار،
كى جانانغە بولدۇم بەسى ئىنتىزار.

بولۇپ مەست ئەيلەي ئانىڭ بىرلە ئەھد،
رەقىپ غالىب ئولماق ئۈچۈن قىلسە جەھد.

رابىئەنىڭ ئاتاسى جابىر بىرلە تەي ئەسبابىن مۇھەيىيا ئەيلەپ، رابىئەنى ئاڭا ئەقد قىلغانى ۋە رابىئە بىچارەلىكدىن ئەبىر باران ياش تۆكۈپ، ئىول جابىرنىڭ ئۆيىگە بارغانى

ۋە ئانىڭ بىرلە سەزاۋەر بولماي سەئدىن ھەققىدە جان فىدا قىلماق ئەھدىن قىلىپ، ئۆز ۋەتەنگە يانىپ كەلگەنى

سۆزىكىم بۇ يەڭلىغ دىمىش ئەھلى دەرد،
بۇ يولنى قىلىپ تەي يۈزى ئۈزرە گەرد.

قلبك فەهم سۆزنى ھەمە خاسۇ ئام،
قلىپ رابىئەگە بىرەۋ ئىھتىمام.

ئانىڭ گۈلئۈزارى (سارى)سالدى كۆز،
كى ئىبنى سەلامدەك كېلىپ قلدى سۆز.

ئاتاسى كەڭەشتى ئاڭا بەرگەلى،
رەقىب قول ئۇزاتتى گۈلنى تەرگەلى.

كى ئامادە قلدى توي ئەسبابنى،
زىيافەتكە ئاچتى ھەم ئەبۇابنى.

قلىپ خەلق بەزمۇ ئەلالانى كۆپ،
ئېتىپ بىر بىرىگە تەۋەللانى كۆپ.

چالىپ ھەر تەرەفدە كى تەنبۇرۇ دەف،
سۇرەن بىنھايەت غەزەل بىرلە كەف.

ئۇلۇس ئىچرە بولدى بەسى شادلىق،
يەنە بولماغاي توي بۇ مۇئتادلىق.

قەرىلەر مەجالىس ئارا ئاھ دەپ،
كىچىك بەچچەلەر جەمئى ئاللاھ دەپ.

ۋەلې رابىئەنىڭ كۆزى ئېردى ياش،
بولۇپ زەھر يەڭلىغ مەزاقىدا ئاش.

ئاناسىغە دىدى: "ئەمەسمەن رىزا،
ئەگەر بولسە سەئدىن ئىدى ئول سەزا.

دەرىغ، ئولمادىم مەن ئاڭا مەن ۋۇسۇل،
كى قىلماسمەن ئەمدى كۆيەۋنى قەبۇل.

سۆزىن باۋەر ئەتمەي خىرەدسز ئاتا،
ئاڭا ئەقد قىلدى، دىدى "ھەسرەتا!"

قلىپ لەيلى يەڭلىغ بەسى نالەئى،
دەمادەم كۆزىدىن تۆكۈپ ژالەئى.

دىدى: "ئاھ، ئۆلسەم ئىدى كاشكى،
كى روھمنى كۆرسەم ئىدى كاشكى.

تۇتۇپدۇركى سەئدىن قارا يەردە جاي،
مەنى زارۇ ھەيران نېتەي ئاھۇ ۋاي.

ماڭا لازىم ئېرمەس سۇرۇرۇ فەراغ،
كېتىپدۇر نىگارىم قويۇپ جانغە داغ.

ئەگەر ئۆلمەي، ئولسام جەھاندا ھەيات،
كى قەبرىنى كۆرسەم بارىپ پات-پات.

ئاتام شەفقەتىنى ئەتا ئەيلەسە،
مېنى ئول رەقىبدىن رەھا ئەيلەسە."

بولۇپ رابىئە چۇن تەفەككۇر بىلە،
پەرىشانلىق ئەيلەپ تەھەييۇر بىلە.

چىقارماقغە ئۆيدىن ئاتا قىلدى زور،
ئىلاجىن تاپالماي كى بىچارە نۇر.

چىقىپ زار يىغلاپ نەدامەت بىلە،
ئۇلۇس يولغە كىردى فەراغەت بىلە.

كۆيەۋنىڭ ئۆيىگە ئالىپ باردىلار،
قىلىپ ئەل زىيافەت ئىشىن ھاردىلار.

ئۆزىنىڭ ئۆيىگە يانىپ ھەر بىرى،
كى قالدى كۆيەۋنىڭ قاشىدا پەرى.

كۆيەۋ بولدى ئول تۇن بەسى شادمان،
بولۇپ رابىئەنىڭ يۇزى زەئفەران.

قوناي دىدى گۇلنىڭ شاخى ئۇزرە زاغ،
تۇتۇپ گۇل ئۆزىنى ياۋۇتماي يىراغ.

ئاڭا يۇز كېتۇردى ھەۋايى فىراق،
مۇنى خەستە قىلدى جەزايى فىراق.

چۇ گۇل شاخىغە ئول قونائالمايىن،
تۇرۇپ سائەتى ھەم نەزەر سالمايىن.

يەنە قىلسە تۇغيان ئېتىپ جەھد ئول،
ياشۇردى ئۆزىنى قىلىپ ئەھد ئول.

مەئەلقىسسە، ئەتمەي كۆيەۋ كامى دىل،
كى ئەفسۇس ئەيلەپ بولۇپ مۇنفەئىل.

فىراق ئىچرە دىلبەر بولۇپ بىقەرار،
كى بولدى ئاتاسى ئۆيىگە قاچار.

نەسىھەتلەر ئەيلەپ ئاناسى ئاڭا،
سەياسەتلەر ئەيلەپ ئاتاسى ئاڭا.

يەنە ئىلتىپ ئانى كۆيەۋ قاشىغە،
يېقىپ كۆھى غەملەر ئانىڭ باشىغە.

كېلىپ يانە تۇرماي ئۆيىگە قاچىپ،
قارا ئەبر يەڭلىغ ياشنى ساچىپ.

ئاتاسى قاشىدا تۇرۇپ نەچچە كۈن،
ساۋۇغ ئاھ بىرلە ئۆتتۈپ نەچچە كۈن.

بۇ ۋاقىئ خەلايىق ئارا بولدى فاش،
بىرى كۈلسە، بىرسى تۆكەر ئېردى ياش.

بىلىپ بەئزى ئىنسان ئانىڭ دەردىنى،
كۆرۈپ رەھىم ئەيلەپ يۈزى زەردىنى.

گۈمان يوقكى بولغاي جەھاندىن ئەدەم،
دېيان بەئزىلەركىم: ئەمەس مۇنداغ ھەم.

بىلۈر ئاشىق ھالىن ئېرۈر ئەھلى دەرد،
بىلۈر ئىشق قەدرىن ئېرۈر شىرمەرد.

خەلايىق قىلۇر ئىشق ۋەسۋاسىنى،
ۋەلى فىكر ئېتەر دەھر سەۋداسىنى①.

ئېرۈر راست ئاشىق جەھاندىن كېچەر،
ئەمەستۇر جەھاندىنكى، جاندىن كېچەر.

① قولىيازمىدا "وسواسى نى" دەپ يېزىلىپ قالغان.

ئېرۈر ئىشق ئىنسان باشىغە بەلا،
جەزاسىدۇر ئىككى جەھاندىن رەھا.

ئېرۈر ئىشق ئاداغ ئۇلۇغ جەۋھەرى،
نە جەۋھەر ئېرۈر ئول، غەرىب گەۋھەرى.

كى ھەر ئادەمكى مۇيەسسەر ئەمەس،
ئەتا قىلماسە ھەق مۇئەسسەر ئەمەس.

ئەگەر ئىشق قىلسە بىرەۋنى ئەسىر،
ئەگەر پەششە بولسە، بولۇر مىسلى شىر.

بولۇر ئول تەۋھەۋۇم ئىشىدىن يىراق،
تەۋھەۋۇم دىمەڭكىم، كىشىدىن يىراق.

ئەگەر شاھ بولسە كېچىپ تاجدىن،
سەرىرۇ خىراجى بىلە باجدىن.

نە فەرزەند مەھرەملەرىن ھەم دىمەس،
جەھان كەتسە قولدىن دەمى غەم يىمەس.

گەدالارچە كۆرمەس جەھاندارلىق،
كېچىپ بارچەسىدىن، دىگەي يارلىق.

كەل، ئەي ساقى تۇتغىل شەرابى مەنا،
ئەدەم شاھراھىغە ئەيلەي ھەۋا.

ئانىڭ شەۋقى بىرلە بولۇپ ئىنتىزار،
كى جانانغە ئەيلەي بۇ جانىنى نىسار.

رابىئە جابىرنىڭ ئۆيىدىن ئۆز ئاتاسى ئۆيىگە قاچىپ كەلگەنى ۋە ئانى جابىر ئىستەپ، ئانىڭ ئاتاسغە ئەرز-ھال ئەيتقانى ۋە ئول داماد ھالىغە تەرەھھۇم قىلىپ، ئانىڭ ئۆيىگە بارماقغە تەزەللۇم ئەيلەگەنى ۋە رابىئە كۆيەۋ ئۆيىگە بارماي، سەئدىن ھەققىدە جان فىدا ئەيلەپ، ئۆزىنى دەريا غە تاشلاغانى

قەلەمكىم بۇ يەڭلىغ قىلۇر مۇشكبىز،
ۋەرەق سەفھەسىدە چاپىپ ئانچە تېز.

بېرىپ رابىئەگە چىنان ئىشق دەست،
كى سەئدىن ھىراقى بىلە ئېردى مەست.

قىلىپ ئىشق مەجرۇھ ئانىڭ جانىنى،
تۆكۈپ كۆزلەردىن قىزىل قانىنى.

بۇ مۇددەتدە ئۆتتى ئاڭا نەچچە يەۋم،
يېتىپ كەلدى كۆنلەر ئارا ماھى سەۋم.

قىلىپ تىلغە ۋاردىد مۇناجاتنى،
شەفىئ كەلتۇرۇپ ھەم نەچە زاتنى.

دىدى: "ئەي خۇدايى جەمئى جەھان،
بولۇپ قۇدرەتىڭدىن ھەمە ئىنسۇ جان.

كۆڭۇل مۇددەئاسىن پۇتۇن ھاسىل ئەت،
كى روھىغە ئانىڭ مېنى ۋاسىل ئەت."

تەلەب قىلدى ئول تۇن قىلىپ قاتتىغ ئاھ،
كى قىلدى ئىجابەت دۇئاسىن ئىلاھ.

ئەگەر بولسە مەقبۇل دۇئا نەزدى رەب،
مۇقەددەرگە بىر ئىش بولۇرمىش سەبەب.

يېتىپ كەلدى جابىر ئۇشۇل كۇن مەلال،
ئاتاسغە بىر-بىر دىدى ئەرزۇ ھال.

كېلىپ رەھمى ئانىڭكى دامادىغە،
ۋەلى يەتمەدىكى بۇ ئىش يادىغە.

دىدىكى قىزىغە بولۇپ خەشمناك:
"سۆزۈم ئاڭلامىسەن، قىلۇرمەن ھەلاك.

كى فەرزەند بولساڭ، سۆزۈمنى ئىشت،
يانىپ كەت، ئەگەرچە ياماندۇر يىگىت.

مۇقەددەر قىلىپدۇر خۇدايىم ئاڭا،
نە چارە ئېرۇركسم ساڭا ۋە ماڭا.

قىلىپدۇرمەن ھالا شەھەر ساری ئەزم،
يەنە قىلماغايسەن كۆيەۋ بىرلە رەزم!"

دىدى خاتۇنىغە: "سەن ئەي بىخىرەد،
قىزىڭ قىلماسۇن بۇ كەلامىنى رەد.

قوشۇپ بەر قىزىڭنى كۆيەۋگە بۇگۈن،
تاياق زەخمى ئەيلە ئەگەر قىلسە ئۇن.

ئەگەر قىلسە بارماق ئىشىن ئىختىيار،
كۆيەۋنىڭ ئۆيىگە① ئۆزۈڭ بىرلە بار.

قاچان قىلماسە ئول سۆزۈڭنى قەبۇل،
نەلەر كۆرگۈڭ ئىككىڭ، ئاڭا ھازىر ئول!"

چىقىپ ئەزم قىلدى شەھەر سارىغە،
دىدى: "ئەرتە كەلگۈم يانىپ دارىغە."

① قوليازمدا "كيونى ايبار كيل" دەپ يېزىلىپ قالغان.

كى فەرزەند ھالىن ئاتا بىلمەدى،
ئەگەر ئاڭلاسا ھەم نەزەر قىلمادى.

دىسە كىم نەسىھەت ئاناسى ئاڭا،
قىيا باقماس ئېردى بالاسى ئاڭا.

ئانا پەند ئەيلەپ مەلالەت ئىدى،
قىزى دەرد بىرلە جەراھەت ئىدى.

نەمازدىگەر ئېردى ئوشۇل سائەتى،
ئانا دىدى: "فەرزەند كۆڭۈل راھەتى.

مېنى سالمە تەڭلىك ئارا ئۇشبۇ كۈن،
مېنىڭ بىرلە بارغىل، مەگەر قىلمە ئۇن.

بارۇرمەن ھەم ئاندا كى ئىفتارغە،"
دىدى: "رەھم قىلغىل مەنى زارغە."

دىدى: "قوپ، ئېگىن كەي، مۇڭا يوق ئىلاج،"
دىدىكىم: "بۇ سۆزدىن ماڭا ياخشى كاج."

دىدى: "بارماساڭ، بەر جەۋابىن ماڭا،"
دىدى: قالسۇن ئەمدى بۇ ئالەم ساڭا."

قوپۇپ كەيدى ئېگنىن كى بىچارەئى،
كى ئىشق ئوتىدا زارۇ ئەۋزارەئى.

ئانا يەتمەدىكىم ئانىڭ دادىغە،
كېلىپ سەئىدىن ئىشقى بالا يادىغە.

كېتىپ ئۆزلۈگىدىن بولۇپ بىقەرار،
بۇ ھالدا ئۆلۈمنى قىلىپ ئىختىيار.

چۇچۇك لەفزى بىرلە دىدى:"ئەي ئانا،
يېتەي ئارقاڭىزدىن كى يۈردۇم مانا."

دىدى: "قالمە ئۆيدە، ماڭىپ تېزراق،
يېتىپ كەلكى، قالمە مېنىڭدىن يىراق."

يۈرۈپ كەتتى باقماي ئاناسى ئانىڭ،
تۇرۇپ قالدى بارماي بالاسى ئانىڭ.

دىدى قىز: "جەھاننىڭ ۋەفاسى قانى؟
كۆڭۈل باغلاغانغە سەفاسى قانى؟

ئەگەر شاھ بولسۇن ۋەگەر ئول گەدا،
كى ئاخىر ئۆلۈمگە بولۇر مۇبتەلا.

ئۇزۇن ئۆمر كۆرسەم كېتەرمەن يەنە،
گورىستان ئېلىغە يېتەرمەن يەنە."

ستەمگەر جەھاننىڭ ئىشىن چاغلادى،
تولا يىغلادىيۇ يۈرەك داغلادى.

كىشى تاپماس ھەرگىز ئۆلۈمدىن ئەمان①،
نە ئەتكۈم بولۇپمەن ياماندىن يامان.

كى رازىمنى بىلمەس ھەمە ئامۇ خاس،
كى ھىجران ئوتىدىن بولاي مەن خەلاس."

بىرەۋ قوشنى ئېركەن بۇ بىچارەگە،
ھەمئەسرار بولغان بەغىر پارەگە.

قىلۇر ئېردى بەئزى سۆزىنى ئاڭا،
دىدى: "رەھم قىلماس ئانام ھەم ماڭا.

بۇ كۈنلەردە يەتسە خۇدادىن قەزا،
نە ئىش ئۆتسە مەندىن بولۇڭلار رىزا."

چىقىپ ئالدى فىلھال قولىغە قاباق،
دىدى: "كەلتۇرەي سۇ بارىپ تېزراق."

① قولىيازمىدا "مراب" دەپ يېزىلىپ قالغان.

ئالىپ سىڭلىسىنى رەۋان بولدى ئول،
ئىكەۋلەن ئۆيىدىن چىقىپ يۈردى يول.

كى ئەسرارىن ئەندەك كىچىك ياشىغە،
قىلىپ ئاشكارا قەرىنداشىغە.

ئاڭا ئانچە كۆڭلى ئىدى مېھرىبان،
جۇدا بولمايىن ھىچ دەمى بىر زەمان.

كېچە-كۈندۈز ئانداغكى ھەمراز ئىدى،
نىھان ئىشلاردا چۇ دەمساز ئىدى.

دىدى: "ئاھ... ھەسرەت" يۈزىگە سۆيۈپ،
يۈزى يوق، لەبىيۇ كۆزىگە سۆيۈپ.

"دەرىغكى يوق ئولدى بۇ گۈلزارىڭىز،
قىيامەتكە قالدىكى دىدارىڭىز.

مەنى ئىشق ئوتى قىلىپدۇر خەزان،
ھەنۇز سەبزە ئىرىدىم بولۇپمەن سامان.

كى يانىدا دەريا ئاتى: تەلبەچۆك،
بەسى مەۋجدارۇ سۇيى كۆپ چۇچۇك.

ئىكەۋلەن بارىپ بۇ تەڭىزگە ياۋۇق،
يۈزىنى مۇز ئىلغان بىغايەت ساۋۇق.

كېلىپ سۇ لەبىگە قىلىپ كۆپ فىغان،
غەم ئەندۇھ بىرلە بولۇپ ئەشكى قان.

فەلەك چۇن ئاتىپ سەك ئانىڭ باشىغە.
مۇز ئىرىپ سۇ بولدى ئانىڭ ياشىغە.

گەھى بىھۇش ئولدى، گەھى ھۇشيار،
كى سەئىدىن فىراقى قىلىپ خار-خار.

مىنىڭ ئەرزۇ ھالىم ئىشىت ئەي خانىم،
ياش ئىرىدىم قارىدىم كۇل ئولدى تەنىم.

ھەنۇز غۇنچە ئىرىدىمكى ئاچىلماغان،
كى مىڭ بەرگىدىن بىرسى ساچىلماغان.

ئەگەر ھەرنە بولسام خۇدانىڭ ئىشى،
تاياڭلىرى قەدەرىنىڭ ئىلاجىن كىشى.

سەن ئەتكىل ئاتايۇ ئاناغە خەبەر،
كى قىلسۇن بەھىللىق ئەگەر ئۆتسە شەر.

مەن ئولدۇم ئاتايۇ ئاناغە يامان،
ۋەلى دەردىم ئېردى ئىچمدە نىھان.

تەلەپ قىلسە ئاجىز بالاسىن ئاتام،
ئاقىزسە ياشىنى شىكەستە ئانام.

سۇدىن ئۇستىخانىم تاپىلسە ئەگەر،
چۇ سىنەمنى يارسۇن ھەم ئەتسۇن نەزەر.

بولۇپ دەردى ھىجران تەنىم مۇ-بەمۇ،
زەھى لالەدەك خۇن ئېرۇر تۇ-بەتۇ.

تەنىمنىكى ئىزدەپ تاپار ھەرقاچان،
چۇ سەئدىن ياندا قىلىنسۇن مەكان.

كى روھۇمغە قىلسۇن خەلايىق دۇئا،
خۇدا دەرگەھىغە قىلىپ① ئىلتىجا،

نەكىم بۇ جەھاندىن كېتىپ بىمۇراد،
كى ھىجران ئوتىدىن كۇل ئولدى نىھاد.

بۇ ئالەمدە بارمۇ مېنىڭدەك يامان،
يامان بولغان ئوبدان جەھاندىن نىھان.

① قولىيازمدا "كېلىپ" دەپ يېزىلىپ قالغان.

ئېرۇر بەندەلىكدە يامان-ياخشىلىق،
ۋەلىكىن خۇدايىم كەرەم بەخشىلىق.

ئەگەر قىلسە بەندە خەتا بىرلە سەھۇ،
نېتاك تەۋبە بىرلە خۇدا قىلسە مەھۇ.

يەقىن كەل قەرىنداش سۆزۇمنى ئىشىت،
جۇدا بولدۇق ئەمدى دەرىغا، ئىست!"

تەنىدە ئېگىنۇ باشىدا تۇماق،
توماقنى ئالدى دىدى "ئەلفراق!

بارىپ توھفە قابىل ئانامغە مۇنى،
مېنى ياد قىلسۇن كۆرۈپ ھەر كۇنى."

تۆگەتتى سۆزىنى ئوشول مەھجەبىن،
قاباق بىرلە باردى قىراغە يەقىن.

بۇ مەزمۇننى قىلدى زەبانىدا ۋەردە
كى سەرگەشتە بولدى چىنان بادگەردە

"رەزەيتۇ بىما قەسەمۇللاھۇلى،
ۋە فەۋقۇلئادە ئەمرى ئىلا خالىقى①."

قاباغنى قويدى فىغان باشلادى،
دىدى "ئاھ" سۇغە ئۆزىن تاشلادى.

كى بىچارە ئېردى سەداقەت ۋىسال،
جانىن قىلدى جانانەسىگە نىسار.

كەل ئەي ساقى لۇتف ئەت ماڭا جامى جەم،
كى غەم تاغى قىلدى ۋۇجۇدۇمنى خەم

فەلەك سالدى ماتەم بىلە رۇستەخىز،
ئانى نۇش ئەيلەپ بولاي ئەشكرىز.

① بۇ ئىككى مىسرانىڭ مەنىسى: "ئاللانىڭ ماڭا قىلغان قىسمىتىگە رازى بولدۇم ۋە ئۆز ئىشلىرىمنىڭ ھەممىسىنى ياراتقۇچىمغا تاپشۇردۇم."

رابىئە جەمالى گۈلىن قەزا تۇنىد بادى خەزان ئەيلەگەنى
ۋە ئانىڭ نەۋرەس نىھالىن دەريا مەۋجى خەسۇ خاشاكلاردەك
بەقا مەئۋاسىغە ئىلتكەنى، بۇ ۋاقىئەئى فىراق ئەنگىزنى
سىگلىسى ئاناسىغە خەبەر قىلغانى ۋە بۇ ئىستمائى ئىشتياق
زەھر ئامىزدىن ئانىڭ جىسمى غۇنچە ئەۋراقىدەك پارە-پارە
بولغانى ۋە فەرزەند جىگەر بەند جىسمىنى دەريا قىراقىدا
ئىزدەپ، ئاتا ۋە ئاناسى نەۋھە ئاغاز ۋە ماتەم پەردازلىق
ئەيلەگەنى

مەئانى نىھالى بىيىك چەكتى باش،
كى ئەسمارىن ئەتتى ئۇلۇس ئىچرە فاش.

بۇ ۋاقىئدا ھازىر ئىدى سىگلىسى،
دىماغىدىن ئۆرلەپ ھەراقەت ئېسى.

ئاناغە ئانىڭدىن خەبەر ئەيلەدى،
ئىشىتتىكى ئاتەش شەرەر ئەيلەدى.

يۇلۇپ ساچ، قىلدى ياقاسىنى چاك،
كى تىرناقلارىدىن يۇزىن زەخمناك.

تەگىز جانىبىغە قىلىپ ئىزدىھام،
قىلىپ سەيھە زىكرى: "دەريا بالام!"

كېلىپ چۈن قىراغە نەزەر ئەيلەدى،
كۆرۈپ مەۋجىن ئانداغ ھەزەر ئەيلەدى.

تاپالماي قىزىدىن كى نامۇ نىشان،
غەم ئەندۇھ بىرلە يۇتار ئېردى قان.

ئوشول دەم بېرىپ رەۋكى بىھۇشلۇق،
ئىشتىكەنگە ھەم يەتتى مەدھۇشلۇق.

قىلىپ ئاھ ئەفغان قىيامەت كەبى،
جەزەئ بىرلە رۇزى نەدامەت كەبى.

قېلىپ ئۆتكەن ئىشغە تاپالماي ئىلاج،
ئانى ئىزدەمەككە بولۇپ ئېھتياج.

باقىپ خەلق بىرلە قىلىپ ئىزتىراب،
قۇياشنىڭ يۈزىگە ياپىلدى نىقاب.

جەھاننىڭ يۈزىنى ئالىپ تىيرەلىك،
ئۇلۇسنىڭ يۈزى ھەم بولۇپ خىرەلىك.

بارىپ ئۆيلەرىدىن كېتۈردى چىراغ،
كىچىك-چوڭ خەلايىق بولۇپ زىكر داغ.

كېزىپ سۇ قىراقىن كېچە ئۇيقۇلۇق،
ئۆتۈپ كېچە بولدى سەھەرگە ياۋۇق.

ئانا يىغلادى كۆپ پۇشايمان قىلىپ،
كى ئەلنىڭ دىلىنى پەرىشان قىلىپ:

"جەھان قەسرى ئىچرە بېھىشتىم بالام،
كى غەم بىرلە بولغان سىرىشتىم بالام"

قارا تۈنلەر ئىچرە چىراغىم بالام،
كۆزۈم نۇرى بەلكى ياراغىم بالام.

كى ئىقلىمدىن ئارتۇق خىراجىم بالام،
مۇقەددەرگە قايسى ئىلاجىم بالام.

*

رابىئە — سەئىدىن» داستانى يۇقۇرقى نۇسخىدا مۇشۇ يەرگە كەلگەندە ئۈزۈلۈپ قالغان.

تۆۋەندە، يۇقۇرقى نۇسخىدا يوق مىسرالار بۇ داستانىنىڭ 1940 — يىلى كۆچۈرۈلگەن، ھازىر شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق مۇزىيىدا ساقلىنىۋاتقان 62 — نومۇرلۇق قولىازما نۇسخىسىغا ئاساسەن قوشۇمچە قىلىندى.

A. داستانىنىڭ بېشىدىن سانىغاندا، 4—بەيىت ئورنىدا:

خىرەد چۈن تارىخ ھىسابىن دىدى،
مىڭ ئىككى يۈز قىرق سەككىز ئىدى.

6 ـ بەيت ئورنىدا:

ئەجەب ۋاقىتلار چۇ بولمىش ئەيان،
ئىكى ئاشىق بىر بىرىگە تاپشۇردى جان.

*

B. بۇ مەزمۇننى قىلدى زەباندا ۋەرد،
كى سەرگەشتە بولدى چىنان بادگەرد.

دىگەن بەيت بىلەن

كى بىچارە ئېردى سەداقەت ۋىسار،
جانىن قىلدى جانانەنىسىگە نىسار.

دىگەن بەيتىن ئارىلىغدا تۆۋەندىكى مىسرالار بار:

چېكىپ نالە ئولدۇم سەماغە قاراپ،
نەچە دەرد بىلە ئەيلەدى ئىزتىراب:

"ئايا چەرخى زالىم تۆگەندى ئىشىڭ،
بۇدۇر ئەمدى ئىشق ئەھلىغە قىلمىشىڭ.

سېنىڭ كارىڭ ئولدى جەفاكارلىق،
كى يوق سەندە ھەرگىز ۋەفادارلىق.

ئەزەلدىن ئەبەد كىمگە قىلدىڭ ۋەفا،
ۋەفا ئەھلىغە يەتتى سەندىن جەفا.

قىلىپ ئىشق ئېلى كۆندۈزىنى كېچە،
قارا شام ئېتىپ ھالىنى ئۆزگەچە.

نەسىب ئەتمەيىن ۋەسلى ئەييامىنى،
جۇدالىق تاشى سۇندۇرۇپ جامىنى.

ئايا كۆك، بۇ ھالىمغە بىر دەم كۆلۈڭ،
كى دەۋر ئەيلەبان باشىمە ئۆرگۈلۈڭ.

ئايا ھۆرۇ غىلمان تەماشا قىلىڭ،
مەن ئەتكەن قىلىقنى تەمەننا قىلىڭ.

فەنا مەنزىلىگە خىرام ئەتتى يار،
تىرىكلىكنى بىزگە ھەرام ئەتتى يار.

ئانىڭ ئارقاسىدىن تېز ئەمدى كېتەي،
ۋىسال ھەرىمغە پاتراق يېتەي.

چۇ ئۇل يار بىرلە بۇ كۆن بولدى توي،
قىلۇرمىزكى ياريم بىلە گۇفتگۇي.

قەنى ئىشق ئېلىدىن بۇرۇن كەچكەن ئەل؟
فەنا جامىنى ئىشق ئارا ئىچكەن ئەل.

يغملىپ كېلىك بارچە ئۇششاقلار،
كى بولغان بۇرۇن زىر تۇپراقلار.

تەفەررۇج قىلىڭ توي ھەنگامەنى،
ئاتىمغە پۇتۇڭ ئىشق ئارا نامەنى

ئايا لەيلى، توي باشلاڭىز بۇ كېچە،
كى قىلسۇن تەماشا جەھان ئۆزگەچە.

ۋەفا كانى شىرىن لىقالار مېنى،
ۋەفادار يارىمغە باشلاڭ مېنى.

كېلىڭ ئەمدى ئۇزرا مۇھەيىا بولۇڭ،
زەمانى بۇ توي ئىچرە ئەھيا بولۇڭ.

كى يارىم ۋىسالىغە مۇشتاقمەن،
ئاراغە ئالىبان سالىڭلار يۆلەن.

ئايا لەيلى سىز، ھەي يۆلەن باشلاڭىز،
داغى شىرىن ھەي-ھەي يۆلەن باشلاڭىز.

دېبان نەقش ئۇزرا دەڭىز يار-يار،
قوشۇق ئەيتىبان ئەيتىڭىز يار-يار.

بولۇڭ ئەندەلىب ئەمدى داستان سەرا،
ماڭا نەقش ئەيتىپ چېكىڭلەر نەۋا.

يۈزى شەمئىغە ئەسرۇ پەرۋانەمەن،
كى پەرۋانەدەك ھەر زەمان يانەمەن.

كېلىڭ ئەمدى فەرھادۇ مەجنۇن بىلە،
كى ۋامق كېلىڭ سەئدى مەھزۇن بىلە.

چۇ سەئدىن نىگارىمغە قولداش ئولۇڭ،
كى ئۇششاقلار ساري يولداش ئولۇڭ.

فەنا كۇشكىدە سىز قىلىڭ ۋەسلى يار،
ئانىڭسىز بولۇپمەن زەھى بىقەرار.

يىگىتلەر بىلە كەلسە ئول سەئدىنىم،
فىدا مەقدەمىغە بۇ جانۇ تەنىم.

چۇ مۇز پەردەسى ئىچرە غەۋۋاس بولاي،
چۆكۈپ تەھتىگە يارغە خاس بولاي.

ۋەفادارلىق رەسمىنى پاش ئېتەي،
كى ئول يارغە ئۆزنى يولداش ئېتەي.

مېنىڭ هەسرەتىمدە نەھان بولدى يار،
قويۇپ بىزگە غەمنى ئەمان بولدى يار.

غەزەللى رابىئە

بۇگۈن بارغۇمدۇرۇر، چۈنكى بولۇرمەن ۋەسل ياردىمغە،
فەلەك باقماڭ فەناسىز مەنزىلدە يوقۇ باردىمغە.

تەزەللۇم تىرى دەۋراندىن، قۇتۇلماي ئاھۇ ئەفغاندىن،
تويۇپمەن يار ئۈچۈن جاندىن كى باقماڭ ئىنتىزاردىمغە.

رەفىقى لەيلى، مەجنۇن روھىگزنى ئەيلەدىم خۇشنۇد،
پىسەند ئەيلەگكى ئول ياردىمغە قىلغان جان نىساردىمغە.

نە ئاندا ئىختىيار ئولغاي ماڭا جان ئەيلەمەك قۇربان،
قۇيۇبان ئەشك ياغىن ھەرزەمان ئوتلۇق ئۇزاردىمغە.

ئەزەل لەۋھىغە يازمىش بۇ سۇفەت ئەۋزارەلىق شەرھىن،
داغى ئىشق ئوتى قويمايدۇر مېنىڭ ھەم ئىختىياردىمغە.

ئايا فەرھاد ـ شىرىن ئەيلەگىز بىزگە رەفاقەتلىك،
كى ھىجران ئوتى ھەرگىز بەرمەدى تەسكىن قەراردىمغە.

ئايا بۇلبۇلكى داد ئەيلەگكى [بۇ] توي بولدى شاھانە،
تەئەججۇب ئەيلەگىز ئىشق ئىچرە قىلغان كارۇ باردىمغە.

تەماشا ئەيلەگىز بۇ توي ئارا ئەي ھۆرۇ غۇلمانلار،
فىغانۇ نالەلەر ئەيلەپ، كېلىگ ئەمدى كەناردىمغە.

قاراگ ھالىمغە كىم ھەيرەت بىلە ئەي ۋامقۇ ئۇزرا،
كۆرۈپ ئەيلەپ تەرەھھۇم دەردۇ رەنجى بىشۇماردىمغە.

كېلىبان يار ئولۇگ بىزگە ھەمە ئەرۋاھى ئاشقلار،
مەدەد ئەيلەگ ماڭا لۇتف ئەيلەبان ئول يان باراردىمغە.

ئەيادەرد ئەھلى، ھەسرەتلىك سۆزۈمنى ئەيلەگىز ئەۋراد،
پۇتۇگ باشىمغە كەلگەن دەردنى لەۋھى مەزاردىمغە."

بۇ نەقشنى دەپ زار ھەسرەت بىلە،
قاراپ ھەر قايان داغ قۇرقەت بىلە.

كۆرۈندى كۆزىگە بۇ ئالەم قارا،
كى مەھۇ ئولدى دىلدىن ھەمە ماسىۋا.

ۋۇجۇدى ئارا ئىشق ئوتى ئۇردى جۇش،
تۆزۈپ ئاندا بىر دەم فىغانۇ خۇرۇش.

ئاتادىن يېتىشكەن ستەملەرنى دەپ،
ئانادىنكى بولغان ئەلەملەرنى دەپ.

چۇ دەريا باشىدا قىلىپ ناله كۆپ.
ئۆزىن قىلدى پەرگاله ـ پەرگاله كۆپ.

چۇ كۆرمەي ۋەفا يار قەدراشىدىن،
كى تاشلاپ بارىنى كېچىپ باشىدىن.

ئېتىپ بەھرىگە ئول زەمان ئىزتىراب،
چۇ ئول يار ئەكسىنى كۆردى قاراپ.

كۆرۈندى كۆزىگە سۇدا ئەكسى يار،
خىرام ئەتكەلى ئەيلەدى ئىختىيار.

قەرىنداشغە كۆپ ۋەسىيەت قىلىپ،
فەنا ساڑى بارماقنى نىيەت قىلىپ.

دىدى ئول زەمان: "ئەي كۆزۈم رەۋشەنى،
بۇ گىردابى غەمدىن تاپقىلار مېنى.

ئانامغە دىگىل ناله كۆپ قىلماسۇن،
ئاتام ئۆزىنى پەرگاله كۆپ قىلماسۇن.

ئۆزى قىلغان ئىشقە پۇشايمان نە سۇد،
كى بىھۇدەدۇر زار ئەفغان نە سۇد.

دۇئا بىرله خۇشنۇد قىلسۇن مېنى،
بۇلار داغى كۆرسۇن مېنىڭدەك سېنى."

بۇ سۆزنى دېبان، سوڭرە يۇمدى كۆزىن،
كى ئۇششاقلار ئىچرە كۆردى ئۆزىن.

كىرىپ بەھرىغە ئىسمى ئاللاه بىلە،
تاپشتىكى مۇشتاق ھەمراه بىلە.

بولۇپ ئول زەمان بەھر ئارا ناپەدىد،
كى ھىجران قىلىچدا بولدى شەھىد.

*

C. كى ئىقلىمدىن ئارتۇق خىراجىم بالام،
مۇقەددەرگە قايسى ئىلاجىم بالام.

دىگەن بېيتدىن كېيىن تۆۋەندىكى مىسرالار بار:

كۆكۈل باغى ئىچرە ئاچىلغان گۈلۈم،
دەمى بۇيى ئالماي ساچىلغان گۈلۈم.

بۇ ھالىڭنى بىلسەم ئىدى كاشكى،
ئىلاجىڭنى قىلسام ئىدى كاشكى.

ئايا ئەي جىگەر بەند، باشىم ئەفسەرى،
ئاتاڭ ئابرويى كۆزۈم گەۋھەرى.

نېتەي ئاھ! سۈندى قەناتىم مېنىڭ،
قاچان مۈمكىن ئولغاي نەجاتىم مېنىڭ.

جانىم ئىچرە تۈتدۇڭ ئەلىفدەك مەكان،
پەرى يەڭلىغ ئولدۇڭ كۆزۈمدىن نىهان.
. . . . . .

كى پەژ مۇردە بولغان جەمالىڭغە داد،
خەزان بادى يەتكەن نىهالىڭغە داد.

تىرىكلىكدە چەككەن فىغانىڭغە داد،
كى دەريادا بولغان نىهانىڭغە داد.

بەسى ئەۋجى تاپقان كەمالىڭغە داد،
يەنە پاتراق ئولغان زەۋالىڭغە داد.

گۈلستاندىن ئەفزۇن ئۈزارىڭغە داد،
سېنى كۆرمەي ئۆلگەن نىگارىڭغە داد.

قىلىپ سەنكى ئاشق ئۈچۈن جان فىدا،
قىيامەتدە ئەجرىڭنى بەرگەي خۇدا.

نېتاڭ بولسام ئەمدى ھەزىن بۇلبۇلۇڭ،
چۈ دېۋانە قىلدى قارا كاكۇلۇڭ."

تاپىپ ھەم بۇ ئىشتىن ئاتاسى خەبەر،
يېتىپ كەلدى يىغلاپ شەھەردىن سەھەر.

كېلىپ سۇ لەبىگە دېدى: "ۋا دەرىغ!"
كى خۇناب ئەشكىن ئاقىزدى ئەرىغ.

قىلىپ ئەل نەسىھەت دەمادەم ئاڭا:
"كېلۈر بارچەمزگە، ئەمەستۇر ساڭا.

قىلىپ ئىشنى سوڭرە پۇشەيمان نە سۇد،
بۇ ئىبرىمش قىزىڭغە قەزايى ۋۇدۇد.

كېسەر ئۆمر نەخلىن ئەجەل ئاقىبەت،
ئەدەمدۇر بۇتۈلى ئەمەل ئاقىبەت."

مەئەلقىسسە، ئىزدەپ تاپا ئالمادى،
يۈرۈپ باقماغان ھىچ قارا قالمادى.

كېيىپ ماتەمىگە قارا تون ئانا،
قىلىپ ئىشلاردىن پۇشەيمان ئاتا.

زەبانغە ۋارىد بولۇپ: "ۋاي بالام!
سىيەھ بولدى ئالەم ماڭا ۋاي بالام!"

ھەۋادىس جەھاندىن ئەگەر كەتسە جان،
دەرىغكىم تاپىلسە ئىدى ئۇستىخان.

ئېتىپ ئانچە تەفتىش تاپالماي جەسەد،
تەڭىز چورەسىدە قىلىپ جىددۇ جەھد.

بۇ مۇددەتتە ئۆتتى ئاڭا ئالتە ئاي،
گۇمانى مەگەركىم باسىپ قالدى لاي.

بەناگاھ تاپتى، ئانىڭدىن نىشان،
"فەلان يەردە تۇرمىش" دېبان ئۇستىخان.

بۇ غەم بىرلە ھەيران ئاناسى مەلال،
بارىپ تاپتى ئانى ئاتاسى مەلال.

ئەگەرچە بۇ ئىشغە مەلالەت ئىدى،
بۇ مۇددەتتە جىسمى سەلامەت ئىدى.

ئالىپ كەلدى يىغلاپ خەلايىق بىلە،
ھەمە ئەقرە بايۇ ئەلايىق بىلە.

كەڭەشتىكى ئاندىن ھەمە نىك راي:
"قىلالىكى سەئدىن ئاياغدا جاي."

كى لىللاھ قىلدى ئاتاسى نىياز،
كەفەن بىرلە تەجھىز قىلىبان نەماز.

قىلىپ ئاشقىنىڭ ئاياغدا گور،
كى تۇپراق ئىچىدە نىھان بولدى نۇر

چۇ ئولتۇردى ئانداغ قەمەر ئافتاب،
كى خاكى زەمىندىن ياپىلدى نىقاب.

فەنا قەسرى ئىچرە بولالماي ۋىسال،
بەقا ساري كەتتى قىلىپ ئىنتىقال.

نېتالڭ بولسە ۋاسىل بەقادا ئىكەۋ،
دىدىم ئىككى ئانداغكى بولسە بىرەۋ.

كەل ئەي ساقى ئەيلە مېنىڭ بىرلە بەزم،
قىلۇرغە يېتىشتى بەقاساري ئەزم.

ئەگەر سائەت ئولساڭ قاشىمدىن يىراغ
مەگەر قالغۇسدۇر كۆڭۈل ئىچرە داغ.

*

62 ـ نومۇرلۇق نۇسخىدا، داستان مۇشۇ يەرگىچىلىك كۆچۈرۈلگەن. بۇنىڭغا ئۇلىشىپ كېلىدىغان مىسرالار، ئەخمەت زىيائى «شىنجاڭ ئەدەبىيات ـ سەنئىتى» ژورنىلىنىڭ 1957 ـ يىللىق 6 ـ سانىدا ئېلان قىلغان «رابىئە ـ سەئدىن» داستانىغا ئاساسەن قوشۇمچە قىلىندى.

فەلەكى پۇرنەكابەت شىكايەتىمدەكىم، مۇسافىرلارىكم مەقسەد جانىبىغە گام ئۇرسە، فىراق شامىدىن پەردە تارتار ۋە مۇراد گۈلستانىدىن گۈل نەسىمنى مەشامىغە يەتكۈزمەي خەزان ئەيلەمەك لۇئبەتىن كۆرگۈزۈر ۋە جەمال ئايىنەسىنى مۇزەللەت غۇبارى كۇدۇرەت باغلاماق ئىشتىغالىن جەھد ئەيلەر

چۇ گەردۇن بىزاھىر ئېرۇر نەۋئەرۇس
بەسى زىيب بىرلە قىلىپدۇر جۇلۇس.

كى خۇرشىد خاۋەر يۈزى كۆزگۈسى،
قۇلاقىغە پەرۇىن ئېرۇر ئۇنجۇسى.

كى زۇلفىغە شانە بولۇپدۇر ھىلال،
كېيەر جامەسىن ھەم ياشىل بىرە ئال.

نەزەر ئەيلەر ھەركىم دىلۇجان بىلە
ئانى كەلتۇرۇرگە كۆپ ئەرمان بىلە.

بەسا ئۆمر ئىچرە قىلىپ ئىزتىراب،
بولۇر زارۇ ھەيران يۈزىگە قاراپ.

ئۇشۇل بىخىرەد كىم ئېرۇر سادە، گول،
دىمەس نەۋئەرۇس ھەم بېرۇر ئاڭا قول.

بىلۇر مەۋسىمنى ئۇزاقتىن ئۇزاق،
ۋەلىكىن تۇتارغە قويار ئول توزاق.

بەسى شىرىن ئىشدۇركى ئەفسانەسىن،
ئەگەر قەسد قىلسە ئانىڭ دانەسىن.

باشىن قەيد بىرلە گىرىفتار ئېتەر،
ئانى لەھۇ بىرلە گىرىفتار ئېتەر.

ھەلاك ئەتكۈسىدۇر ئانى ئاقىبەت،
قولىدا تۆكۈلگەي قانى ئاقىبەت.

نىدىن لالە باغرى ئېرۇر بۇنچە خۇن؟
ئانى غەمكىن ئەتتى فەلەك ۋاژگۇن.

كى سەۋسەن گۈلىنىڭ ئېرۇر باغرى چاك،
چۇ گەردۇن تىغىدىن ئېرۇر زەخمناك.

بەسا غۇنچە كۆڭلى گىرىھدارلىق،
كۈلۈپ تاڭلاسدا يېتەر خارلىق.

كۆزى خۇنغە ئامىز ئېرۇر ئەندەلىب،
قىزىل گۈلنىڭ ئولدى خەزانى قەرىب.

گۈلى ئەرغەۋاننىڭ يۈزىدۇر ساريغ،
بەقاسز جەھاندىن چېكەر ئول دەريغ.

كۆرۈڭ كىم بىھىنىڭ يۈزى بولدى زەرد،
قەلەك گەردىشىدىن يۈزى بولدى گەرد.

چۇ ماتەم لىباسىن كېيەر بولدى زاغ،
شىكەنجى زەماندىن ئەمەستۇر فەراغ.

چۇ گۈنجىشك بولدى كېيەر ژەندەئى،
ھەزىن قەيدى ئىچرە ئېرۇر بەندەئى.

چېكەر چۇغز ژەيرانەلەردە سەدا،
كى غەم خەيلىدىن ئول ئەمەستۇر جۇدا.

چۇ تاۋۇس ئەيلەر سەھەر بولسە باڭ،
كى بەلگۈردى يانە ئۆتەر كۈنگە تاڭ.

كى دۇجاجە فەرياد ئېتەر ھەرزەمان،
دەرىغا ئۆتەر دەپ بەقاسز جەھان.

چۇ كۆكتالغۇ سەۋدا بولۇر ھەر سەباھ،
تاپالماي جەھاننىڭ ئىشغە سەلاھ.

ھۇمايى ھەۋادا مۇئەللەق ئۇرار،
تۇشۇپ كۈلبەسگە يانا چەرخ ئۇرار.

ئۇلۇس دەركى بولمىش ئۆزىنىڭ خۇيى،
دىماغغە يەتمەس ژەفانىڭ بۇيى.

ئېرۇر قۇمرى بوينى ئۇزە تەۋقدار،
كى ئاۋاز ئەيلەپ قەناتىن ئۇرار.

ئەمەس تەۋق غەمنىڭ جىھادى ئېرۇر،
ھەزىن خاتىرىنىڭ شوئارى ئېرۇر.

نېدىن ئارسلاننىڭ ئېرۇر جىسمى داغ،
ستەمگەر زەماندىن ئەمەس كۆڭلى ساغ.

جەبەلنىڭ يۈزىكىم بەسى يارەدۇر،
كى تىرناغى زەخمى بىلە پارەدۇر.

لۇغەت

تۇتار بىر مەجنۇن باشىنى تۆۋەن،
ئانى غەمكىن ئەتمىش بۇ دەھرى كۇھەن.

دىدىم نەۋئەروس كى ئېرۇر پىرۇزال،
ئەجەب ھەرزە گۆيدۇر ئەفسۇن سىگال.

ئانىڭ ۋەرزىشىدۇر ستەمكارلىق،
دەمى شاد يۇرسەڭ، دەمى زارلىق.

ئېرۇر سىفلە پەرۋەر ئانىڭ قىلمىشى،
ئەمەسدۇركى ئىمىن ئانىڭدىن كىشى.

ئەگەر ئول گەدادۇر ۋەگەر زىھە شەم،
قارا يەردە بولغاي ۋۇجۇدى ئەدەم.

كەل ئەي ساقى تۇردۇم يولۇڭغە فاراپ،
بېرۇر جۇرئە مەي دەپ. قىلىپ ئىزتىراب.

نىزارى بولۇپدۇر بەسى خۇد پىسەند،
ھەزا مەيدى بولمىش يولىغە كەمەند.

ئەگەر نەچچە تۇتساڭ تامزماي ئىچەي،
ۋەفاسىز جەھاننىڭ بارىدىن كېچەي.

ئا

ئاب	سۇ
ئابۇشقە	1) بوۋاي؛ 2) ئەركىشى.
ئابىد	ئىبادەت قىلغۇچى، دىندار.
ئابى رەۋان	ئېقىن سۇ.
ئابى ھەيۋان	(ئابىھايات) ئەپسانىۋى ھاياتلىق سۇيى، تىرىكلىك سۇيى.
ئاراستە	بىزىمەك، ياساندۇرماق.
ئازۇردە	ئازار يېگەن، غەمكىن، كۆڭلى قالغان.
ئاسا	ئوخشاش.
ئاسۇدە	تىنچ، خاتىرجەم.
ئاشام	ئىچىش
ئاشۇب	غەۋغا، ماجىرا.
ئاشۇقۇش	ئالدىراش.
ئاشىقتە	پەريشان، ئاشىق
ئاغاز	باش، باشلىنىش.
ئاغۇشتە (=ئاغىشتە)	ئارىلاشقان، مىلەنگەن.
ئالات	قورال-جابدۇقلار، ئەسۋاپلار (بىرلىگى "ئالەت").
ئالۇدە	مىلەنگەن، بولغانغان.
ئانچىنان	شۇنچە، شۇنچىلىك؛ شۇنىڭغا قەدەر.
ئاھو	كىيىك.

ئاياق قەدەھ.

ئاياقچى ساقى، قەدەھ تۇتقۇچى.

ئاي- ئېيتماق، دېمەك، سۆزلىمەك.

ئاينە (=ئايىنە) ئەينەك.

ئايىن 1) ئادەت، قائىدە-يوسۇن؛ 2) ئوخشاش.

ئايىننەما چىرايلىق، بىزەلگەن.

ئە

ئەتىر پەرىشان؛ بەختسىز.

ئەبد بەندە، قۇل.

ئەبر بۇلۇت.

ئەبھەر بوتا كۆز گۈل، نەرگىس.

ئەبۇاب ئىشىكلەر، باپلار (بىرلىكى "باب").

ئەبىر خۇشبۇي، ماددا، ئىپار.

ئەبيات بېيىتلەر (بىرلىكى "بەيت")؛

ئەجناس 1) جىنس، تۈر؛ 2) ئۈستىۋاش، كىيىم.

ئەجمەل ئەك گۈزەل.

ئەختەر يۇلتۇز.

ئەدەب ياخشى تەربىيە.

ئەددىدىن زىيادە، سان-ساناقسىز.

ئەدەددىن قۇزۇن 1) يوق، يوقلۇق؛ 2) نابۇت، ئۆلۈم.

ئەدەم دۇشمەن، رەقىب.

ئەدۇ پەسكەش كىشىلەر، رەزىللەر.

(بىرلىكى "رەزىل").

ئەر جۈمەند ئەزىز، ھۆرمەتلىك، قەدىرلىك؛ ئەر جۈمەند بولماق — قەدىرلىك بولماق، ھۆرمەتلىك بولماق.

ئەر غۇۋان باھاردا ئېچىلىدىغان قىزىلگۈل دەرىخى.

ئەركان تىرەكلەر، تايانچىلار (بىرلىكى "رۇكن").

ئەزەلى ئەزەلدىكى، قەدىمقى، ئەسلىدىكى.

ئەزم قارار قىلماق، نىيەت قىلماق.

ئەزھان زېھىن، ئەقىل، پەم-پاراسەت.

ئەزىم ئۇلۇغ، بۈيۈك.

ئەسەر تەسىر.

ئەسەب ئات، ئات كۈچى.

ئەسباب-ئالات كىرەكلىك نەرسىلەر.

ئەسرار سىرلار.

ئەسرۇ ناھايىتى، ئىنتايىن.

ئەسھەر ئەك كىچىك.

ئەسمار مۈشىلەر.

ئەسنا پەيت، ۋاقىت.

ئەشتەر يۇلتۇز نامى.

ئەشتەر فىشان — يۇلتۇز چاچقۇچى.

ئەشجار دەل-دەرەخلەر.

ئەشرار يامانلار، بۇزۇقلار (بىرلىكى "شەرىر").

ئەشراق شەرەپلىك كىشىلەر، ئەتىۋارلىق ئادەملەر، (بىرلىكى "شەرىف").

ئەشكال — تۈرلەر، جىنسلەر، نەۋئىلەر.
ئەشھەب — بوز ئات.
ئەغلال — زەنجىر ـ كىشەنلەر (بىرلىگى "غۇلال").
ئەغيار — يات، بىگانە.
ئەفئا — قارا يىلان، زەھەرلىك يىلان.
ئەفئال — ئىش ـ ھەرىكەت، پېئىل.
ئەفتادە — تاشلاندۇق، چۈشكۈن، خار، يىقىلغان.
ئەفروز — سۆز بىرىكمىسىدە يورۇتقۇچى، قىزىتقۇچى مەنىسىدە كېلىدۇ.
ئەفزا — سۆز بىرىكمىسىدە كۆپەيتكۈچى، ئاشۇرغۇچى مەنىسىدە كېلىدۇ. دۆلەت ئەفزا ــ بايلىق كۆپەيتكۈچى.
ئەفزۇن — ئارتۇق، زىيادە، كۆپ.
ئەفسار — نوختا، تىزگىن.
ئەفسەر — تاج، بىرەر نەرسىنىڭ بېشى، ئۇچى.
ئەفسۇردە — روھسىزلانغان، چۈشكۈن، سولغۇن.
ئەفغان — پىغانلار، ئاھۇ ـ زار (بىرلىگى "فىغان").
ئەفكەندە — تاشلاندۇق، خار.
ئەقد — 1) باغلاش (نىكا ھەققىدە)، چېتىش. 2) شەرت، شەرتنامە، كېلىشىم.
ئەقدام — قەدەملەر (بىرلىگى "قەدەم").
ئەقرەبا — ئۇرۇق ـ تۇققان.
ئەقسام — قىسىملار، تۈرلەر، خىللار، (بىرلىگى "قىسىم").

ئەقۋال — سۆزلەر.
ئەكابىر — ئەڭ ئۇلۇغلار (بىرلىگى "ئەكبەر").
ئەكنۇن — ئەمدى.
ئەلالا — شاۋقۇن ـ سۆرەن.
ئەلايىق — ئالاقىلار، باردى ـ كەلدىلەر، مۇناسىۋەتلەر.
ئەلەف — ھەلەپ، بوغۇز، يەم.
ئەلقاب — لەقەملەر، ئۇنۋانلار (بىرلىگى "لەقەب").
ئەللامە — ئەڭ بىلەرمەن، ئالىم.
ئەمنىيەت — تىنچلىق، خاتىرجەملىك، ئامانلىق.
ئەمۋال — مال ـ دۇنيا.
ئەمىق — چوڭقۇر، تېرەن.
ئەنبەر — خۇشپۇراق ماددا، ئىپار.
ئەنبۇھ — 1) كۆپلىگەن، توپلانغان؛ 2) تولا، توپ.
ئەنجۇم — يۇلتۇزلار.
ئەندەك — ئازغىنا، بىرئاز، كىچىككىنە.
ئەندەلىب — بۇلبۇل.
ئەنھار — دەريالار (بىرلىگى "نەھر").
ئەندۇھ — غەم ـ قايغۇ، ھەسرەت.
ئەندۇز — يىغىش.
ئەھەد — بىر، يالغۇز، تەنھا (ئاللانىڭ سۈپەتلىرى).
ئەھباب — دوستلار (بىرلىگى "ھەبىب").
ئەھرەمەن — دۇئىلەر باشلىغى.
ئەھسەن — ئەڭ گۈزەل، ئەڭ ئىسىل.

ئەھمەر قىزىل، قىزغۇچ.
ئەھيا تىرىك، ژۇجۇتقا چىقىش.
ئەژراد ژەنزىپىلەر، دوئالار (بىرلىگى "ژىرد")
ئەژرەك 1) تەخت؛ 2) تاج؛ 3) ئاقىل، گۈزەللىك؛ 4) ئاسمان (يۇلتۇزلار تۇرىدىغان مىدىكى بىرنىڭ نامى.)
ئەژساق ماختاشلار، سۆپەتلەر (بىرلىگى "ژەسىق").
ئەئدا دۇشمەنلەر (بىرلىگى "ئەدۇ").
ئەئزەم بۇيۇك، ئۇلۇغ.
ئەئلا ئەڭ ئالى، ئەلا.
ئەئيان ئالىجاناپلار، ئۇلۇغ زاتلار.
ئەيادەت ھېيىت، بايرام.
ئەينۇلھەيات ھاياتلىق بولغىي، ھاياتلىق سۈيىي.
ئەييام كۈنلەر (بىرلىگى "يەۋم").

ب

باتىن ئىچى، دىلى.
باتىل يارىماس، بىھۇدە، بىكار.
باد شامال.
بادبان كېمە چىدىرى، يەلكەن.
بادپايى يۈگۈرۈك، چاپقۇر ئات.
باۋەر ئىشىنىش، ئىشەنچ.
بائىس سەۋەپ.

بادىيە چۆل، سەھرا.
بەدرى تولۇن ئاي، بەدرى مۇنىر — نۇرلۇق تولۇن ئاي.
بەدنام يامان ئاتلىق،
بەدھال ھالى خاراپ.
بەرقۇار چاقماقتەك، چاقماقتا ئوخشاش.
بەرگەشتە ئارقىغا قايتقان، ئاغدۇرۇلغان.
بەريان پىشقان، كاۋاپ بولغان، ئۆرتەنگەن.
بەستە باغلانغان، بەنت بولغان.
بەسرەت زىرەكلىك، سەزگۈرلۈك، پەم-پاراسەت.
بەشەر ئادەمزات، ئادەم بالىسى.
بەقا 1) تىرىكلىك، ھايات؛ 2) ئەبەدىيلىك، بارلىق.
بەقەر ئۆكۈز، كالا.
بەلىغ 1) ماھىر، چىچەن، قابىل قىلارلىق؛ 2) ئۇنۇملۈك، ھەقسىز؛ 3) چوڭ، زور.
بەلىيەت بالا-قازا، بەختسىزلىك.
بەھەم ھاسىل بولۇش.
بەھرۇننەجات پەرھاتنىڭ شىرىن ئۇچۇن قازغان كۆلنىڭ نامى.
بەھرى دەريا، دېڭىز.
بەھىل رازى، رازىلىق.
بەيئەت ۋەدە، بويسۇنۇش ھەققىدىكى كېلىشىم.

ەيئى	سېتىۋېلىش، سودىلىشىش.
بۇسە	سۆيىمەك.
بۇقئە	جاي، خانىقا.
بۇ قەلەمۇن	ئۆزگىرىشچان.
بۇلھەۋەس	ھەۋەس ئىگىسى، ئاشىق.
بۇم	بايقۇش، مۆشۈك ياپىلاق.
بۇنياد	ئاساس؛ بۇنياد ئەتمەك ــ ئاساس سالماق، بەرپا قىلماق، كىرىشمەك، باشلىماق.
بۆھتەر	ئەزىز، ئارتۇق.
بىخاب	ئۇيقۇسىز، ئويغاق.
بىخانۇمان	ئۆي ــ ماكانسىز.
بىخىرەد	ھۇشىنى يوقاتقان، ئەقىلسىز.
بىداد	1) ئىنساپسىزلىق، قانۇنسىزلىق، 2) زۇلۇم، ئىستىبداد.
بىدار	ئويغاق.
بىدەرەك	ھايال بولماي، كېچىكمەي، توختاۋسىز.
بىز	چېچىش.
بىسەبات	ئەبەدى بولمىغان.
بىسيار	كۆپ، نۇرغۇن.
بىشە	ئورمان، توقاي، جاڭگال.
بىشۇمار	ھەددى ــ ھىسابسىز.
بىگەران	ھىسابسىز، سان ــ سانىقسىز.
بىھبۇد	1) ياخشىلىق، ساغلاملىق؛ 2) پايدىلىق، خاتىرجەملىك؛ 3) ئۆزگىرىش، گۇللىنىش.

بىھتەر	ياخشىراق.
بىلئەدەد	سان بىلەن.
بىمەرام	مەقسەتسىز.
بىمۇنتەھا	چەكسىز.
بىنەزىر	تەڭداشسىز.
بىۋايە	بەختسىز، تەلەيسىز.
بىۋۇھۇم	ۋەھىمىسىز، قورقۇنچسىز.
بىم	قورقۇنچ، ۋەھىمە، خەۋپ.

پ

پاداش	1) جازا؛ 2) مۇكاپات.
پارسا	ساقلانغۇچى، يامانلىقتىن ئۆزىنى ساقلىغۇچى.
پاسبان	ساقچى، گۇزەتچى، قاراۋۇل.
پاكباز	چىن ئاشىق، ساداقەتمەن ئاشىق.
پا، پاي	ئاياق، پۇت.
پايە	باسقۇچ، دەرىجە، مەرتىۋە.
پايەندە	دائىمى، مۇقەررەر، مۇتلەق، بەرقارار.
پايبۇس	ھۆرمەت، تازىم، بويسۇنۇش؛ پايبۇس ئەيلەمەك ــ ھۆرمەتلىمەك، تازىم قىلماق، بويسۇنماق.
پايگاھ	پەگا.

پەدەر ئاتا.
پەدرۇد خەيرلىشىش، خوشلىشىش.
پەدىد پەيدا بولغان، كۆزگە كۆرۈنگەن.
پەرتەۋ نۇر، شوئلا.
پەرخاش جەڭ، ئۇرۇش.
پەرگالە 1) پارچە-پارچە، بۆلەك؛ 2) يىرتىلغان، تىتىلغان، پارچىلانغان.
پەرۋەردە تەربىيە كۆرگەن، پەرۋىش قىلىنغان.
پەرىۋەش پەرىگە ئوخشاش، گۈزەل.
پەژمۇردە پەرىشان، پەرىشانلىق.
پەيام خەۋەر، دېرەك.
پەيكان كىرپىك.
پەيكەر 1) ھەيكەل، گەۋدە، بەدەن؛ 2) سۈرەت، ۋەدە، قەسەم؛ شەرت، شەرتنامە.
پەيمان پىيالە، قەدەھ.
پەيمانە سۆز بىرىكمىلىرىدە ئىسىم ياسىغۇچى، قوشۇمچە رولىدا كېلىدۇ. ئەپسانە پەيىۋەندى ھىكايە ئېيتقۇچى، داستانچى...
پەيۋەند كۆپ، نۇرغۇن، مول.
پۇر بىلىمدان، بىلىملىك، كۆپنى بىلىدىغان.
پۇردان قەھرىمان، باتۇر، پالۋان، چوڭ يۈرەك.
پۇردىل كۆپ ئىشلارغا ئارىلاشقۇچى، كۆپ ئىشلىگۈچى.
پۇركار

پۇرگوي سۆزمەن، ۋات-ۋات، ئەزمە.
پۇشت تېرە؛ ئارقا.
پۇشتىبان تىرەك، يۆلەنچۈك، تايانچ.
پۇيە بىر خىل تېزلىك بىلەن ماڭماق.
پىچۇتاب (~پىچ-تاب) 1) تولغىنىش، ھاياجانلىنىش؛ 2) قىينىلىش.
پىراستە زىننەتلىمەك، بەزىمەك.
پىسەر بالا.
پىشە ھۈنەر، كەسب، ئادەت.
پىشباز قارشى ئالماق، كۈتۈۋالماق.
پىش رەۋ ئالدىدا ماڭغۇچى.
پىش-كەش تۆھپە، سوغا.

ت

تاب I 1) نۇر، يورۇق، تاۋلىنىش؛ 2) ئىسسىقلىق، ھارارەت.
تاب II تولغىنىش، پۈكۈلۈش، تۈگۈن.
تابان يورۇق، يالتىراق، يارقىن.
تابىش 1) يالتىراقلىق؛ 2) تاۋلىنىش؛ 3) ئىسسىقلىق، يالقۇن.
تابۇ قاراشلىق، بېقىنغۇچى، ئىتائەت قىلغۇچى، قول ئاستىدىكى كىشى.
تاجدار پادىشاھ، تاج كىيگەن.

تاجسەر باشتىكى تاج.

تاراج بۇلاڭ ـ تالاڭ.

تاس جام، داس.

تالب تەلەپ قىلغۇچى.

تالىئ 1) چىققۇچى، كۆرۈنگۈچى؛ 2) تەقدىر، قىسمەت، تەلەي.

تەئەب مۇشەققەت، قىينىچلىق.

تەئەددۇب ئەدەپلىك بولماق.

تەئەسسۇف ئېچىنىش، ئەپسۇس، كۆيۈنۈش.

تەئەمۇل چوڭقۇر ئويلاش، مۇلاھىزە قىلىش.

تەئەننى ئاستىلىق، ئەزمىلىك.

تەئەييۇن ئېنىق، ئېنىقلاش.

تەباھ خاراپ، بۇزۇق، ۋەيران.

تەبەر پالتا.

تەبىل ناغرا، دۇمباق.

تەجەررۇد تەركى دۇنيا بولۇش، مال ۋە دۇنيادىن ۋازكەچمەك، تەنھالىق.

تەجەسسۇس ئىزدەش، ئاختۇرۇش، تەكشۈرۈش.

تەجەللى كۆرۈنۈش، جىلۋىلىنىش.

تەخەييۇل خىيال قىلىش.

تەرجىئىبەند مۇئەييەن بىر بېيتنىڭ ئاخىرىدا تەكرارلىنىپ كېلىدىغان يەككە مەنزۇمە.

تەرانە 1)ناخشا، ئاھاڭ، كۈي، مۇقام؛ ئەرۇز ئىلمىدا ۋەزىننىڭ نامى.

تەرك ۋازكەچىش، قول ئۈزۈش.

تەرھى 1) تاشلاش، ئېلىپ تاشلاش؛ 2) قۇرۇلۇش ياكى ئىمارەتنىڭ پىلانى؛ 3) بىنا. ئىمارەت؛ 4) تەرتىپ، تۈزۈم.

تەزەررۇئ يالۋۇرۇش، يېلىنىش.

تەسخىر ئىشغال قىلماق، قولغا ئالماق، بويسۇندۇرماق، رام قىلماق.

تەسكىن توختىتىش، تىنجىتىش، توختاش.

تەغافۇل بىلىپ تۇرۇپ بىلمەسلىككە سېلىش.

تەغەييۇر ئۆزگىرىش، ئۆزگىچە بولۇش.

تەغيير ئۆزگەرتىش.

تەفەررۇج سەيلە، تاماشا، كۆڭۈل ئېچىش.

تەفرىد يالغۇز قالماق، ئۆزىنى يالغۇز ھېس قىلماق.

تەفۇنز تاپشۇرماق.

تەقرىر 1) قارار قىلماق، بېكىتمەك؛ 2) بىرەر ئىشنى ئاغزاكى ئاڭلاتماق.

تەكاۋەر يۇرۇشلۇك ئات.

تەكەللۇم سۆھبەتلەشمەك، گەپ قىلماق.

تەكفىن ئۆلۈكنى كېپەنلەش.

تەلاتۇم دولقۇنلارنىڭ بىر بىرىگە ئۇرۇلۇشى.

تەلەتتۇف مۇلايىملىق، يۇمشاقلىق.

تەلقىن ئۇنىدەش، چۈشەندۈرۈش، نەسىھەت قىلىش.

تەمەخسۇر — مەنە، مەسخىرە.
تەمەننا — ئارزۇ، تىلەك.
تەناۋۇل — ئېغىز تېگىش، تېتىپ بېقىش.
تەنەززۇل — تۆۋەنلىمەك، پەسلىمەك، تۆۋەنگە چۈشمەك.
تەھەممۇل — سەۋرى ـ تاقەت، چىدام.
تەھ ـ بىتەھ — قاتمۇ ـ قات.
تەھجىز — دەپنە قىلىش.
تەھنىيەت — تەبرىكلەش، قۇتلۇقلاش.
تەھىيەت (~تەھىيە) — 1) سالام، دۇئا، ماختاش؛ 2) تەبرىكلىك (ھايانلىق) بېرىش.
تەۋازۇئ — كەمتەرلىك، كىچىك پېئىللىق، ئۆزىنى تۆۋەن تۇتۇش.
تەۋەققۇف — تىك تۇرماق.
تەۋەققۇئ — (بىرەر ئىشنىڭ بولۇشىغا) ئۇمىت بىلەن قاراش، ئۇمىتۋارلىق.
تەۋەللا — 1) دوست تۇتۇش؛ 2) يالۋۇرۇش، ئۇمىت، دوستانە.
تەۋەھھۇم — قورقۇش، ۋەھىمە قىلىش.
تەۋسىپ — سۈپەتلەش، ماختاش.
تەۋىل — ئۆزۈن.
تەي — مېڭىش، يۈرۈش.
تۇبەتۇ — قاتمۇ ـ قات.
تۇججار — سودىگەر (بىرلىگى "تاجىر").

تۇراب — توپا، يەر.
توغيان — تاشماق، ھەددىدىن ئاشماق، قوزغىلىش.
تولۇئ — چىقىش، كۆرۈنۈش.
تۇند باد — قاتتىق شامال، بوران.
تۇيۇر — قۇشلار، (بىرلىگى "تەير").
تۇرفە — كۆپ ئۇچرايدىغان، ھەيران قالارلىق، يېڭىلىق.
تۇشە — يول ئۇزۇغى.
تىشەۋەرلىك — تاش كەسكۈچى، ياغاشچى.
تىغل — بالا.

ج

جابەجا — ئۆز جايىدا، رېتى بىلەن.
جاۋىد — مەڭگۈ، ئەبەدى، دائىمى ئۆمۈر سۈرمەك.
جاۋىدان — مەڭگۈ، ئەبىدى.
جانسۇز — جان كۆيدۈرەر.
جان گۈداز — جان كۆيدۈرگۈچى، جانغا ئازار بەرگۈچى.
جانىب — ئەتراپ، تەرەپ.
جەبەل — تاغ.
جەببار — جەبرى قىلغۇچى، ئازاپلىغۇچى؛ قۇدرەتلىك.
جەبھە — پىشانە، ماڭلاي.

جەدد — بوۋا، چوڭ بوۋا، چوڭ دادا، ئاتا-بوۋا.
جەددە — چوڭ يول، قائىدە، نىزام.
جەرراھ — تاشقى كېسەللەر دوختۇرى.
جەزەئ — قاتتىق خاپىچىلىق.
جەنب — يان، يان تەرەپ.
جەھد — 1) ئىنكار قىلىش، تېنىش، رەت قىلىش؛ 2) تىرىشىش، ئەستايىدىل ھەركەت قىلىش.

جەۋانىب — ئەتراپلار، تەرەپلەر.
جەۋد — سېخىلىق، ساخاۋەت.
جەيش ئام — قوشۇن، ئامما.
جۇببە — شەيخلار كىيىدىغان مەخسۇس چاپان.
جۇد — ئىنئام، ئېھسان، نەزىر قىلىش.
جۇرئە — بىر يۇتۇم.
جۇرم — گۇناھ، جىنايەت، ئېيىپ.
جۇز — باشقا، ئۆزگە كىشى، يۇچۇن ئادەم
جۇزۇ — بۆلەك، پارچە، قىسىم.
جۇستىجۇ — ئىزدەش.
جۇلۇس — مەجلىس، ئولتۇرۇش.
جۇنبىش — ھەركەت قىلىش، قىمىرلاش.
جۇۋان — يىگىت؛ نەۋجەۋان-ياش يىگىت.
جۇي — 1) ئېرىق؛ 2) سۇ بىرىكمىسىدە ئىزدىگۈچى مەنىسىدە كېلىدۇ. داۋا جۇي — داۋا ئىزدىگۈچى.

جمگەرگۈشە — ئەك يېقىن ئادەم، سۆيۈملۈك ئادەم، قەيسىداش، پەرزەنت.
جمگەرگۈن — جىگەررەك، بېغىررەك.
جىيان — جاھىل، ياۋۇز، يىرتقۇچ، ۋەھشى، قەھرىلىك.

چ

چابۇك — چاققان، تېز، شوخ.
چاھ — قۇدۇق.
چەھار — تۆت.
چەرخ — 1) چاق؛ 2) ئايلانما؛ 3) ئاسمان، پەلەك؛ 4) تەقدىر.
چەرخ كەجرەفتار — تەتۈر پەلەك.
چەشم — كۆز.
چەشمە — بۇلاق.
چەندان — نەچچە، قانچە، قانچىلىغان.
چۇست — چاققان، ئەپچىل.
چۇنان بادى گەرد — خۇددى قۇيۇنغا ئوخشاش.
چىراكىم — چۈنكى، ...كى.
چېھرەئى زەرد — سارغايغان چىراي، سولغۇن يۈز.

خ

خادىمان — خادىملار، خىزمەتچىلەر،

(برلىگى "خادىم").

خارە — قاتتىق تاش.

خاستە — تىلەمەك، ئىستەمەك.

خاك — يەر، توپراق، چاڭ ـ توزاڭ.

خاكسار — تۆۋەن، پەس، خار، ھالسىز.

خالا — خالى جاي، خالى ئورۇن.

خالىق — ياراتقۇچى.

خامە — قەلەم.

خاۋەر — شەرق، كۈنچىقىش.

خەدەك — ئوق.

خەراش — يونۇش، قىرىش.

خەزايىن — غەزىنىلەر (برلىگى "خەزىنە").

خەستە — زەئىپ، ئاجىز، مەيۈس، يارىدار.

خەسىم — دۈشمەن، رەقىپ.

خەشم — ئاچچىق، غەزەپ.

خەشخاش — ئەپيۇننىڭ ئۇرۇغى، غوزىسى.

خىلئەت — چاپان، تون (پادىشالار كىيىدىغان).

خەلەل — كەمچىلىك، يېتىشمەسلىك، زىيان.

خەلق — ئەۋلات، ئىزباسار.

خەم — پۈكۈلگەن، ئېگىلگەن.

خەسە — 1) بەشلىك؛ 2) بەش داستاندىن تۈزۈلگەن چوڭ ئەسەر.

خەمۈش — جىمجۇر، ئۈنچىقماس.

خەمۈل — ئىنقىسىزلىق، قاراڭغۇلۇق؛ يالغۇزلۇق، تەنھالىق.

خەندە — كۈلمەك، كۈلكە، كۈلۈمسىرەش.

خەۋاس — پادىشانىڭ يېقىن كىشىلىرى، ئۇلۇغ زاتلار.

خەير ئىھسان — ياخشىلىق.

خەيل — 1) توپ، گۇرۇھ؛ 2) خەلق.

خۇد — 1) ئۆز، ئۆزى؛ 2) جۇملىدە تەكتىلەش مەنىسىدە. يەنى، خۇددى، ئەلۋەتتە، پەقەت مەنىلىرىدە كېلىدۇ.

خۇددام — خادىملار، خىزمەتچىلەر.

خۇد پۇسەند — ئۆزىگە ئىشەنگەن، مەغرۇر.

خۇرۇج — چىقىمات.

خۇلد بەرىن — جەننەت.

خۇمۇل — 1) نامەلۇم، نام ـ نىشانسىز؛ 2) تەركى دۇنيا.

خۇلد رىزۋان — جەننەت.

خۇنبەر — قانلىق ياش تۆككۈچى، ھەسرەت بىلەن يىغلىغۇچى.

خۇرشىد — قۇياش.

خۇروش — ۋاقىراش، پەريات ـ پىغان قىلىش.

خۇشنەما — كۆركەم، خۇشخۇي، گۈزەل.

خۇشك — قۇرۇق، قۇرۇقلۇق.

خىرام — چىرايلىق مېڭىش.

خىرەد — ئەقىل، ھۇش، پەم ـ پاراسەت.

خىرەد مەند — ئەقللىق، پەم-پاراسەتلىك.
خىمە — چېدىر، كېمىنىڭ يەلكىنى.

د

داج — قاراڭغۇ.
دادخاھ — ئادالەتپەرۋەر، ئادالەت قىلغۇچى.
دار — ھويلا.
دام — تور، قىلتاق، توزاق.
دامەن (~پاك دامەن) — نومۇسلۇق، پاكىز.
دايە — بالا باققۇچى ئانا، بالا تەربىيىلىگۈچى ئانا، ئىنىك ئانا.
دەر — ئىشىك.
دەر-بەدەر — ئۆيمۇ-ئۆي يۈرۈش.
دەرەم — پۇل.
دەردناك — دەرتلىك.
دەستگىر — ياردەم قىلغۇچى، ئاسرىغۇچى.
دەركار — لازىم، كېرەك.
دەفن — كۆمۈش، ئۆلۈكنى يەرلىكتە قويۇش.
دەمساز — قەدىردان، يېقىن دوست.
دەمار — تارمار قىلىش، يوق قىلىش.
دەمان — بۇرۇن كىشىلەر ئولتۇرۇپ كېيىن كۆچۈپ كەتكەن جاي.
دەلىر — يۈرەكلىك، دادىل، باتۇر.

دەھەن (~دەھانە) — ئېغىز، دەرۋازا، قاپقا.
دەھر — دۇنيا، ئالەم.
دۇجاجە — توخۇ.
دۇرج — قىممەت باھالىق تاشلار سېلىنىدىغان ساندۇق.
دۇرر — ئۇنچە-مەرۋايىت، گۆھەر.
دۇررى مەكنۇن — ياخشى ساقلانغان دۇر.
دۇرەخشان — نۇرلۇق، پارلاق، يالتىراق.
دۇش-بەردۇش — يانمۇ-يان، يانداش.
دۇن — رەزىل، پەسكەش.
دۇنبال — كەينى، ئارقا تەرەپ، دۇمبىسى.
دىباچە — 1) كىتابنىڭ چىرايلىق بىزەلگەن بىرىنچى ۋارىغى؛ 2) كىمخاب.
دىل ئاسالىق — كۆڭۈل خۇشلۇغى، دىل ئارامى، دەم ئېلىش.
دىل ئەفگار — 1) كۆڭلى يېرىم، دىلى سۇنۇق؛2) ئازاپ-ئوقۇبەت چەككەن.
دىلپەزىر — كۆڭۈلگە ياققۇچى، يېقىملىق.
دىلپۇسەند — كۆڭۈل خۇشى.
دىلرەبا — كۆڭۈلنى تارتقۇچى، يار.
دىلغەزا — يېقىملىق، ئوماق، راھەت بېغىشلىغۇچى.
دىل كۇشا — كۆڭۈل ئاچقۇچى، دىلنى خۇش قىلغۇچى.
دىنە — دۇنيا، مال-مۇلۇك.
دىگەر — باشقا، ئۆزگە.

دیانەت 1) ئىنساپلىق، ۋىجدان؛ 2) دىندار.

ر

رابا 1) تاغ ئىتىگى، ئوتلاق، كۆكتاتلىق، زىرائەت؛ 2) باغ.

رابتە ئالاقە باغلىشىش، زەنجىر، تەرتىپ، قائىدە.

راتىبە مائاش، تەمىنات، كۈندىلىك نورما.

راز سىر. مەخپىيەتلىك.

راستىرەۋ توغرا، ھەقىقەت. توغرىلىق بىلەن يۈرگۈچى.

راغ 1) تاغ ئىتىگى، ئوتلاق؛ 2) باغچە.

راغىب رىغبەتلەنگەن، خاھىش، مايىل.

راكىب ئاتلىق، ئات (تۆگە، ئېشەك ۋە باشقا ئۇلاق) مىنىپ يۈرگۈچى.

رام بېقىنغۇچى، بويسۇنغۇچى، ئىتائەتمەن، رامغا كەلتۈرمەك — بويسۇندۇرماق.

راھ (I) يول

راھ (II) 1) خوشاللىق، شاتلىق؛ 2) شاراپ، مەي، ئىچىملىك، راھى ۋەسلى — ئۇچرىشىش شارابى.

راھزەن قاراقچى.

راۋى ھېكايىچى، رىۋايەت قىلغۇچى، قىسسە

ئېيتقۇچى.

رايگان ھەقسىز. پۇلسىز، بىكار.

رەبىئ كۆكلەم، باھار.

رەخنە يېرىق، دەز، غار، تۆشۈك.

رەئد گۈلدۈرماما، گۈلدۈرماما ئاۋازى.

رەسا راسا، يېتىشكەن، مۇكەممەل.

رەسەن ئارغامچا، تانا.

رەشك قىزغىنىش، كۈندەشلىك.

رەفاقەت يولداشلىق، دوستلۇق.

رەفتار مېڭىش، يۈرۈش.

رەقس ئۇسۇل. ئۇسۇل ئويناش؛

رەققاس ئۇسۇلچى.

رەگگىن گۈزەل، رەڭلىك، يالتىراق.

رەمز 1) ئىما، ئىشارەت؛ 2) يوشۇرۇن بەلگە.

رەنا گۈزەل، چىرايلىق.

رەنجۇر مادارسىز، كۈچسىز.

رەھن گۆرۈ (گۆرۈگە قويماق).

رەھنەما يول كۆرسەتكۈچى، يېتەكچى.

رەۋزە 1) باغ؛ 2) جەننەت؛ 3) قەۋرە (كۆچمە مەنىسى)؛

رەۋزەن پەنجىر، تۆشۈك، تۆشۈك.

رەئىيەت بىر ھۆكۈمرانلىق تەۋەلىگىدىكى خەلق، ئاددىي خەلق، پۇقرا.

رەياھىن رەيھانلار، خۇشپۇراقلىق ئۆسۈملۈكلەر

(برلىگى "رەيھان").

رۇ	يۈز، چىراي.
رۇبۇ	تۆتتىن بىر قىسمى، رۇبۇ مەسكۇن — يەر يۈزىدىكى ئىنسانلار ياشايدىغان قىسمى.
رۇجۇئ	1) مۇراجىئەت؛ 2) تاپشۇرۇش، يۈكلەش.
رۇزگار	1) دەۋر، زامان، دۇنيا؛ 2) مەشغۇلات.
رۇزى شەباب	ياشلىق دەۋرى.
رۇستەخىز	1) غەۋغا، توپىلاڭ؛ 2) قىيامەت.
رۇسۇم	ئادەتلەر، تەرتىپلەر، قائىدىلەر.
رۇقئە	خەت، پۈتۈك، نامە.
رۇمان	ئانار.
رىزە	ئۇششاق، پارچە-پۇرات.
رىزۋان	1) رازىلىق، مەمنۇنىيەت؛ 2) جەننەت.
رىسالە	كىتاپچە، مەكتۇب، خەت.
رىقئەت	يۇقۇرى مەرتىۋىلىك، يۈكسەكلىك.
رىگىستان	قۇملۇق، چۆل.

ز

زادى راھ	يول ئۈزۈغى.
زال	قېرى، چال، كەمپىر، مومای.
زاھىد	تەركى دۇنيا كىشى، ئىبادەت قىلىش بىلەنلا ئۆتىدىغان كىشى.

زاھىر	ئوچۇق، ئاشكارا.
زايىل	يوقالغۇچى، يوق بولغۇچى.
زەبت	قولغا ئېلىش، قولغا كەلتۈرۈش؛ ئىگەلـلەش، تۈتۈش، ئىشغال قىلىش.
زەبۇن	يېڭىلگەن، تۈتقۇن، ئەسىر ئېلىنغان.
زەبىھ	بۇغۇزلانغان، سويۇلغان.
زەخمناك	ياردار، يارىلانغان.
زەخىر	زاپاس نەرسىلەر، ئېھتىياج بىلەن ساقـلانغان مال-دۇنيا.
زەرافەت	1) نازۇكلۇق، گۈزەللىك؛ 2) شىرىن سۆز، نازۇك مەنىلىك.
زەر خەرىد	سېتىۋېلىنغان، ئالتۇنغا سېتىۋېلىنغان.
زەرد	سېرىق، سامانىدەك سارغايغان.
زەرنىگار	ئالتۇن بىلەن بىزەلگەن.
زەلىل	خار، پەس.
زەمزەمە	يېقىملىق ئاھاڭدا ئېيتىلغان ناخشا، ئاستا ئاۋاز.
زەمىر	1) يۈرەك، كۆڭۈل، دىل؛ 2) يوشۇرۇن خىيال، مەزمۇن، ئوي-پىكىر.
زەن	ئايال.
زەھرە	ئۆت، سەپرا خالتىسى؛ زەھرە يېرىلماق — قورقماق، قورقۇپ كەتمەك.
زەۋال	ھالاك بولۇش، يوقىلىش، پەسىيش.

زەۋرەقچە كىچىك قېيىق.

زۇھد دۇنيانىڭ ئىشلىرىدىن قول يۇغۇپ، تائەت ـ ئىبادەت بىلەن شۇغۇللىنىش.

زۇھۇر پەيدا بولۇش، كۆرۈنۈش، زاھىر بولۇش.

زۇلال سۈزۈك، تاتلىق سۇ.

زۇلۇف كوكۇلا، چاچ ئۆرۈمى، سېكىلەك چاچ.

زىب زىننەت، بىزىمەك، گۈزەللىك، ھۆسن؛ زىب ئەيلىمەك ــ زىننەتلىمەك.

زىبا چىرايلىق، گۈزەل، نەپىس.

زىر توپراق يەرگە كۆمۈلگەن.

زىشت خۇنۇك، يامان.

زىشتروي كۆرۈمسىز، سەت.

زىكرى سۆزلەش، بايان قىلىش، ئەسلەش.

زىمىن ئارا، ئوتتۇرا، ئىچ؛ ئارىسىدا، ئىچىدە.

زىندە تىرىك؛ زىندە ئەيلەمەك ــ تىرىلدۈرمەك.

زىندەگى ھايات، تۇرمۇش.

زىنھار 1) ھېچ؛ 2) ئەلۋەتتە.

زىھى 1) ياخشى، چىرايلىق، گۈزەل؛ 2) ناھايىتى، ئىنتايىن.

زىيا ھۆرلۈك، نۇر، يورۇقلۇق.

س

ساداقەت ۋىسار ساداقەتلىك.

سازىش 1) توختام؛ 2) لايىق، مۇۋاپىق؛ 3) تەييارلىماق، ياسىماق.

ساغەر قەدەھ، مەي پىيالىسى.

ساكىن تۇرغۇچى، تۇرۇشلۇق، تىنچ، خاتىرجەم؛ ساكىن بولماق ــ تۇرماق.

سال 1) يىل؛ 2) ياش.

سالاھ تۇزىتىش.

سالىھ ياخشى ئىشلارنى قىلغۇچى.

سامىئ ئىشىتكۈچى، ئاڭلىغۇچى.

سان تاشقى كۆرۈنۈش، شەكىل، تۇر.

ساھىب ئىگە.

سائىقە چاقماق (چېقىن) چېقىلماق.

سەبا يېقىملىق شامال، تاڭ شامىلى.

سەباھ ئەتىگەن، تاڭ سەھەر.

سەبزەۋار كۆكەرگەن، كۆكىرىش.

سەبەب چىرايلىق، كۆركەم.

سەد پارە يۇز پارە.

سەرا پەردە ساراي پەردىسى، پادىشاھنىڭ چېدىرى.

سەرفراز بۇيۇك، يۇكسەك، ئۇلۇغ، ئۇلۇغۋار.

سەرئەفكەندە 1) خىجىل، ئۇياتقا قالغان، بېشى چۈشكەن؛ 2) خارلانغان؛ 3) ئىتائەت قىلغان، بېقىندا.

سەربەسەر باشتىن ـ ئاخىر.

سەرزەنش — هاقارەت، تەنبىھ، جەۋرى ـ جاپا.
سەرسەر — سوغاق ۋە قاتتىق شامال.
سەرگەشتە — بېشى ئايلانغان.
سەرگەران — مەستلىك، بېشى ئايلىنىش.
سەرمەدى — ئەبدى، مەڭگۈ.
سەرۇ — تىك ۋە توغرا ئۆسىدىغان بىر خىل قامەتـ لىك دەرەخ.
سەفا — يورۇقلۇق، مەئىشەت، پاكلىق، پاكىزلىق، ساپ.
سەفد — ئاق.
سەفىنە — كېمە.
سەڭپارە (سەڭگپارە) — تاش پارچىلىرى،
سەڭلاخ (سەڭگلاخ) — تاشلىق، شىخىللىق.
سەلاھ — ياخشىلىق.
سەمەند — يۈگۈرۈك ئات.
سەلىم — ساق، سالامەت.
سەمەك — قۇلاق.
سەنەد — دەلىل، ئىسپات؛ تايانچ.
سەۋار — ئاتلىنىش، ئاتقا مىنىش.
سەۋت — تاۋۇش، ئاۋاز، ئاھاڭ، كۈي.
سەييياد — ئوۋچى.
سۆخەن — گەپ، سۆز، نۇتۇق؛ ھېكايە.
سۆخەندان — سۆزمەن، سۆز ماھىرى.
سۇد — پايدا، نەپ.

سۇراھى — ئۇزۇن بويۇنلۇق قەدەھ.
سۇرۇر — شادلىق، خوشاللىق.
سۇرۇش — پەرىشتە، خەۋەر يەتكۈزگۈچى.
سۇگ — 1) ماتەم، قايغۇ، دەرت ـ ئەلەم؛ 2) ھازا، قارىلىق.
سۇگۋار — ماتەملىك، قايغۇلۇق، دەرتلىك.
سۇمۇم — زەھەرلەر.
سومۇۋ — يۇقۇرىلىق، يۇكسەكلىك.
سۇنبۇل — 1) بىر خىل خۇشپۇراق قارا رەڭلىك ئۆسۈملۈك؛ 2) كۆچمە مەنىسى ـ يارنىڭ چېچى، سۇنبۇل چاچ.
سۇھۇف — سەھىپىلەر، بەتلەر، كىتابلار (بىرلىگى "سەھىفە").
سۇۋار — ئاتلىق، ئاتقا مىنگەن.
سۇۋەر — سۈرەتلەر، رەسىملەر، (بىرلىگى "سۈرەت").
سىبائ — يىرتقۇچ ھايۋانلار.
سىپارىش — 1) تاپشۇرۇش، ھاۋالە قىلىش؛ 2) ھۆرمەت، مېھرىۋانلىق.
سىپاھ — ئەسكەر.
سىراب — ئۇسسۇزلۇغى قانغان.
سىراج — چىراق، مەشئەل، نۇر.
سىرىشت — يارىتىلىش، تەبىئەت، ئادەت، خۇلق.
سىرىشك — ياش، كۆز يېشى.
سىگال — 1) خۇلق، ئادەت، مىجەز؛ 2) شىكايەت،

غەزەپ ـ نەپرەت؛ بەدسىگال ـــ بەدنىيەت، رەزىل.

سلك — يىپ، قاتار، تىزىم.

سىم — كۆمۈش. سىمىتەن ـــ كۆمۈش بەدەن.

سنان — نەيزە.

سىنە — كۆكرەك.

سىن — ياش.

ش

شاد — يىگىت، ياش.

شارئ — يول، كوچا.

شاى — خەنجەر، شەمشەر.

شافئە — ئارىغا كىرگۈچى، ھىمايە قىلغۇچى، ياردەمچى، ۋاستىچى.

شامل — 1) ئۆز ئىچىگە ئالغان، ...دىن ئىبارەت بولغان،...نىڭ تەركىۋىگە كىرگەن؛ 2) تېگىشلىك؛ شامل بولماق ـــ ...نىڭ تەركىۋىگە كىرمەك.

شانە — 1) تاغاق؛ 2) قۇياش.

شاھانەۋار — شاھلارچە، شاھقا ئوخشاش، چوڭ ۋە ئالى.

شاھراھ — چوڭ يول.

شايەد — ئېھتىمال، مۇمكىن، بەلكى.

شەب — كېچە.

شەباب — ياشلىق، يىگىتلىك.

شەبان — چايان.

شەبستان — 1) كېچىلىك ھوجرا، مەخسۇس ھەرەمخانا دائىرىسى؛ 2) قاراڭغۇ كېچە، زۇلمەت.

شەجەر (~ئەشجار) — دەرەخ.

شەدىد — شىددەتلىك، قاتتىق.

شەر — يامانلىق.

شەرارە — ئۇچقۇن، يالقۇن.

شەرىف — شەرەپلىك، ئەزىز، قەدىرلىك.

شەرمسار — ئۇياتلىق، شەرمەندە؛ شەرمسار بولماق ـــ ئۇياتقا قالماق، شەرمەندە بولماق.

شەست — 1) كامان ئوقى؛ 2) قاماق.

شەفق — مەرھەمەتلىك، شەپقەتلىك.

شەفئ — ھىمايىچى، ۋاستىچى.

شەكبە — چىدامليق.

شەكۆە — 1) شىكايەت؛ 2) تۆھمەت، بوھتان؛ شەكۆە قىلماق ـــ توھمەت قىلماق، زارلىماق.

شەمشاد — قامەتلىك ئۆسىدىغان دەرەخنىڭ بىر تۈرى. كىلاسسىك ئەدەبىياتتا يارنىڭ كېلىشكەن قەددى ـ قامىتىگە تەقلىت قىلىندۇ.

شەمم — خۇشپۇراق، خۇشھىد.

شەغەب غەۋ، توپىلاك.
شەھباز لاچىن.
شەھد ھەسەل.
شەھسۇۋار ئاتقا مىنىشكە ئۇستا، ئاتقا ياراشقان.
شەھەر ـ بىشەھەر شەھەرمۇ ـ شەھەر.
شەھد ئالۇد ھەسەل سېلىنغان.
شەۋھەر ئەر (ئايالنىڭ ئېرى).
شەئن شان.
شەي نەرسە، بۇيۇم.
شەيبە شەك ـ شۇبھە، گۇمان.
شۇئاۋ شولا، يورۇقلۇق.
شۇجائەت شجائەتلىك، جاسارەتلىك؛ باتۇر يىگىت.
شۇتۇر تۆگە.
شۇر غەۋغا، توپىلاك.
شۇرب ئىچىش، ئىچىملىك.
شۇرۇش كىرىشىش، باشلاش؛ شۇرۇش ئەيلەمەك ـ كىرىشمەك، باشلىماق.
شۇرۇش پەرىشتە.
شۇستۇشۇ يۇيۇنۇش، يۇپ تارىنىش.
شۇكۇھ شەۋكەت، سەلتەنەت، ئۇلۇغۋارلىق.
شىئار بەلگە، نىشان، ئادەت. مەقسەد شىئار ـ مەقسەتكە ئىنتىلگۈچى.
شتاب ئالدىراش.
شكارى ئوۋچى.

شكاف يېرىق، دەز، يېرىلىش؛ شكاف قىلماق ـ يارماق، توغرىماق.
شكەست سۇنۇش، يېرىش؛ شكەستە ـ سۇنۇق، يېرىلغان.
شكەم قوساق، قېرىن.
شكەنج 1) پۈكۈلۈش؛ 2) ئازاپ ـ ئوقۇبەت.
شكەنجى ئىسكەنجە.
شگەرف 1) ئاجايىپ، كام تېپىلىدىغان؛ 2) گۈزەل، چىرايلىق؛ 3) ئۇلۇغ، زور.
شمەئى خۇلقى، تەبىئىتى، مىجەزى، ئادىتى.
شر سۇت.
شرخار سۇت ئەمگۈچى.
شفتە گىرىپتار بولغان ئاشىق.
شۆە ئادەت، يوسۇن، رەۋىش.
شكۇفت ئېچىلىش، گۈللىنىش؛ شكۇفت ئەيلەمەك ـ ئېچىلماق، گۈللەنمەك.

غ

غارەت تالان ـ تاراج، بۇلاش.
غازە ئەڭلىك، پەداز.
غەررە تۇرلۇك خاتالىق.
غەزال كىيىك، ئاھۇ، جەرەن.
غەمرى زىيان.

غەنەم ئۇششاق چارۋا.
غەنى باي.
غۇبار چاڭ، توزان.
غۇرۇب غەرپ.
غەۋۋاس سۇ ئاستىغا چۈشكۈچى.
غۇسل يۇيۇنۇش.

ف

فاخىرە ھەشەمەتلىك، گۈزەل.
فارىغ 1) تېچ ـ خاتىرجەم؛ 2) قۇتۇلغان، ئازات؛ فارىغ بولماق ـــ قۇتۇلماق.
فازىل ئالىم، دانىشمەن، يېتىشكەن.
فاسىد بۇزۇلغان، چىرىگەن.
فاش ئوچۇق، ئاشكارا.
فايىق ئەۋزەل، ئەلا، ئەڭ ياخشى.
فەتا ياش يىگىت.
فەرىب ئالدامچىلىق، ساختىپەزلىك.
فەرد يەككە، يالغۇز.
فەرش سېلىش.
فەرخۇندە قۇتلۇق، سائادەتلىك.
فەرۇ تېرىدىن تىكىلگەن كىيىم ـ كېچەك.
فەزا كەڭلىك.
فەزايى 1) بوشلۇق، ئوچۇق يەر؛ 2) ئاسمان

بوشلۇغى.
فەزلە ھەسەب زىيادە، شۆھرەت.
فەنا يوقلىش، بارلىغدىن كېچىش.
فەرەھلىك خوشاللىق، شادلىق.
فەۋج ـ فەۋج توپ ـ توپ، گۇرۇھ ـ گۇرۇھ.
فۇتۇر زەئىپ، ئاجىز.
فۇرۇز 1) ياقىۋچى، يانىدۇرغۇچى؛ 2) تاڭ سەھەر يورۇغىنى ئۇلغايتقۇچى.
فۇتۇۋۋەت مەرتلىك، ئالىجاناپلىق.
فۇتۇھ 1) ئېچىش؛ 2) ئىستىلا قىلىش؛ (بىرلەكى "فەتھ").
فۇرقەت ئايرىلىش، جۇدالىق.
فۇزۇن ئارتۇق، كۆپ.
فۇسۇردە 1) سولغان، ئۆچكەن؛ 2) كېپتىپ قالغان؛ 3) روھى ئۆچكەن.
فىرار قېچىش؛ فىرار ئەيلەمەك ـــ قاچماق.
فىراش كۆرپە.
فىگار جاراھەت، يارا.
فىردەۋس جەننەت، جەننەت بېغى.
فىرىفتە 1) ئالدانغان؛ 2) مەپتۇن، بېرىلگەن.
فىرۇ غەرق بولماق، چۈشمەك.
فىلھال دەررۇ، دەرھال.

ق

قازايى ۋۇدۇر — خۇدادىن كەلگەن قازا.

قاق — پۇتۇن يەر يۈزىنى ئورىۋالغان دەپ خىيال قىلىنغان ئەپسانىۋى تاغنىڭ نامى.

قافىلە — سەپەرگە چىققانلار، كارۋان.

قاياش — قەبرىنداش، بىر تۇققان.

قەرىب — يېقىن؛ قەرىب ئەيلەمەك — يېقىنلاشتۇرماق،

قەرىن — يېقىن. يېقىنلاشقان، يېقىن دوست.

قەزا — تەقدىر، قازا؛ قەزا رەن — بەختكە قارشى، تۇيۇقسىزدىن، تاسادىپى ھالدا.

قەلبل — كەم، ئازغىنا.

قەمەر — ئاي.

قەۋاقىل — سەپەرگە چىققان يولۇچىلار تۇركۇمى.

قەۋل گۇفتار — گەپ ـ سۆز.

قەيد — كىشەن، باغلانغان، بەنت قىلىنغان.

قۇت — بەخت.

قۇتب — يىگانە ئەۋلىيا، ئۇلۇغ پىشۋا.

قوفلى — قۇلۇپ.

قۇللە — چوققا، تاغ چوققىسى.

قۇۋا — كۇچ ـ قۇۋۋەت؛ (بىرلىگى "قۇۋۋەت").

قىلۇ ـ قال — گەپ ـ سۆز، سۆھبەت، پاراڭ.

ك

كاشانە — 1) كىچىك ئۆي، تۇرار جاي؛ 2) ئۇۋا.

كافۇر گۇن — ئاق رەڭلىك.

كام — تىلەك، مەقسەت.

كامكار — قۇدرەتلىك، ھۆكۈمران؛ بەختلىك، بەختيار؛

كامياب — مەقسەتكە يەتكەن، بەختيار.

كاھ — سامان.

كاھىن — غايىپتىن خەۋەر بېرىدىغان؛ جانۋارلار ئاۋازىغا قاراپ پال ئاچىدىغان سېھىرگەر، ئىسلامدىن باشقا دىنلارنىڭ روھانى خىزمەتچىلىرى.

كەج — قىڭغىر، مايماق.

كەران — چەت، قىرغاق، چېگرا.

كەرەم — ياخشىلىق، سېخىلىق، قولى ئوچۇق.

كەس — كىشى، شەخس.

كەف — كۆپۈك.

كەلام — گەپ، سۆز.

كەلان — چوڭ، زور.

كەمال — يېتىشكەن، مۇكەممەل، نۇقسانسىز.

كەمەند — 1) سىرتماق، توزاق؛ 2) ئارقان؛ 3)

(كۆچمە مەنسى سۆيگۈنمىنىڭ چېچى).

كەمىن — 1) خىلۋەت جاي، پانا جاي؛ 2) توزاق، قىلتاق.

كەۋنەيىن — ئىككى دۇنيا (ئۇ دۇنيا-بۇ دۇنيا).

كۆزگۈ — ئەينەك.

كۆشت — كېمە.

كۆشتىبان — كېمىچى.

كۆللە (~كۆللى) — 1) كاتتا، كۆپ، تولۇق 2) ئومۇمى.

كۆھ — تاغ.

كۆھكەن — تاغ قازغۇچى (پەرھاتنىڭ لەقىمى).

كۆھەن — قەدىمقى، كونا؛ دۇنيا.

كىردار — قىلىق، ئىش، كۆرۈنۈش.

كىلىك — قومۇش قەلەم.

كىشتى — كېمە.

كىن — دۇشمەنلىك، ئاداۋەت، كۆرەلمەسلىك، نەپرەت؛ جەڭ.

كىياسەت — زىرەكلىك، ئاگاھلىق، پاراسەت.

گ

گام — قەدەم.

گاۋ — كالا، سىيىر.

گەرد — چاڭ-توزاڭ.

گەران — ئىغىر، سالماقلىق.

گەردۇن — 1) پەلەك، ئاسمان؛ 2) تەقدىر.

گەزەندە — بالايى-ئاپەت؛ مۇسىبەت.

گەشت — كېزىش، ئايلىنىش.

گەنج — غەزنە، بايلىق، يوشۇرۇنغان مال-دۇنيا.

گۇداز — 1) ئېرىتقۇچى، كۆيگۈچى، يانغۇچى؛ 2) ئېرىتمەك، كۆيمەك.

گۈزەر — ئۆتۈش، ئۆتىدىغان جاي.

گۈلباڭ — يېقىملىق ئاۋاز، بۇلبۇل ئاۋازى.

گۈلفام — گۈلرەڭ، قىزغۇچرەڭ.

گۈلگۈن — گۈل رەڭلىك.

گۈل چەبىن — گۈل يۇزلۈك.

گىريە — كۆز يېشى تۆكمەك.

گىريان — يېغلىغۇچى.

گىلە — شىكايەت؛ ھەسرەت؛ ئاچچىق.

ل

لاجۇۋەرد — 1) قېنىق كۆك رەڭلىك قىممەت باھالىق تاش؛ 2) كۆكرەڭ.

لاغەر — ئورۇق، جۇدەڭ.

لال — تىلى تۇتۇلۇش.

لامئ — يالتىراش، پارقىراش

لاھەۋل — "(خۇدادىن باشقىدا) كۈچ يوق" دېگەن ئىبارە. "خەۋپ-خەتەر" دېگەن

مەنىلەردىمۇ قوللىنىلىدۇ.

لەتافەت — گۈزەللىك، نازۇكلۇق، مۇلايىملىق.
لەمپە — بىر بېقىش (قاراش).
لەھىم — گۆش.
لەھەد — گور.
لۇتىق — مەرھەمەت، ياخشى مۇئامىلە
لۇئبەت — ئويۇن.
لۇئلۇ — مەرۋايىت.
لىسان — تىل.
لىللاھ — خۇدا ئۈچۈن.

م

ماتەم سەرا — ماتەم تۇتۇش ئۆيى.
مادا — چىشى، ئانا،
مادا شىر — چىشى شىر.
مالىش — سۈركەش.
مانەند — ئوخشاش.
ماھ — 1) ئاي: 2) نۇرلۇق چىراق؛ 3) سۆيۈملۈك.
ماھى — بېلىق.
ماھى سەۋم — روزا ئېيى.
ماھۇۋەلۋاقىئە — ۋەقەنىڭ ماھىيىتى.
مائىدە — نازۇ-نېمەتلەرگە تولغان داستىخان؛

زىياپەت.

مەئاش — تىرىكچىلىك، ياشاش.
مەجەردا — "مەجرا" سۆزى "مەجەردا" قىلىپ قوللىنىلغان، ئېنىق سۈ مەنىسىدە.
مەجازەن — (سۆزنى) ئەگىتمە مەنىدە قىلىش، مەنىسى ئۆزگەرگەن، باشقىچە.
مەجۇسى — ئوتقا چوقۇنغۇچى، ئاتەشپەرەس.
مەجمۇئى مەردۇم — بارلىق كىشىلەر.
مەخزەن — غەزنە.
مەدايىن — ئەرەپ ئىراقىدا قەدىمقى بىر شەھەرنىڭ نامى.
مەدھۇش — بىھۇش.
مەراھىل — بىر كۈنلۈك يول ئۈستىدە چۈشۈپ ئۆتىدىغان ئۆتەڭ، مەنزىل، ئۆتەڭلەر، (كۆپلۈگى "مەرھەلە").
مەرغۇب — يېقىملىق، سۆيۈملۈك.
مەرقەد — قەۋرە.
مەسنەدنىشىن — تەختىكە چىقىۋۇچى، يۇقىرى ئورۇنغا ئولتۇرغۇچى.
مەسرۇر — خوشال، شات.
مەشام — بۇرۇن، دىماغ؛ پۇراش ئەزاسى.
مەشۇەرەت — كېڭەش، مەسلىھەت.
مەلاھەت — گۈزەللىك، چىرايلىقلىق، نازاكەتلىك.
مەلھە — چىرايلىق.

مەمالىك — مەملىكەتلەر.
مەملۇ — توشقۇزماق، تولدۇرماق.
مەھجۇب — 1) نەقاپلانغان، ئورالغان؛ 2) ئۇيالمىغان، خىجىل بولغان.
مەھجۇر — ئايرىلىپ قالغان، ھىجراندا قالغان.
مەھشەر — 1) توپلىنىدىغان مەيدان؛ 2) قىيامەتتە ئىنسانلار توپلىنىدىغان مەيدان، قىيامەت.
مەھمىز — ئاتنى نەقتاپ چاپتۇرۇش ئۈچۈن ئەسكەرلەرنىڭ ئۆتۈكىگە ئورنىتىلغان ھالقىچە.
مەھۇ — يوقالماق، يوق قىلماق. تۇگەشمەك.
مەھىچەبىن — ئاي يۈزلۈك.
مەئمەن — پاناجاي.
مەئۇا — باشپانا، تۇرارجاي، ماكان.
مەئيۇب — ئەيىپدار، ئەيىپلەنگەن.
مۇئەتتەر — خۇشمۇي، خۇشپۇراق چاچقۇچى.
مۇئەززەز — ئەزىز.
مۇئەييەن — ئېنىق، ئېنىقلانغان.
مۇبەددەل — ئالماشتۇرۇلغان، ئۆزگەرتىلگەن.
مۇبەمۇ — تەپسىلى.
مۇتتەفىق — بىرلەشكەن، ئىتتىپاقداش، دوست.
مۇخالىف سەمۇم — تەتۇر شامال.
مۇرۇر — ئۆتۈش. يۇرۇش؛ مۇرۇرى ئايەم-كۈنلەر ئۆتۈش.
مۇرەببى — تەربىيىچى.

مۇرۇۋۋەت — 1) مەرتلىك؛ 2) ئادەمگەرچىلىك، سېخىلىق.
مۇزتەر — مەجبۇر بولغان، ناچار؛ ھەيرانلىقتا قالغان.
مۇزەييەن — بىزەلگەن، زىننەتلەنگەن.
مۇژدە — خۇشخەۋەر.
مۇسائىد — ياردەم قىلغۇچى، بەختلىك.
مۇستەمئ — ئاڭلىغۇچى.
مۇسەمما — ئاتلىش.
مۇسەخخەر — ئىستىلا قىلغان، بېسىۋېلىنغان، بېقىندا، قول ئاستىدا.
مۇسلىھ — تۈزەتكۈچى، ياخشىلىغۇچى، ئىسلاھ قىلغۇچى.
مۇشاھىدە — كۆز بىلەن كۆرۈش، كۆزدىن كەچۈرۈش.
مۇشەئبەد — نەيرەڭۋاز، كۆز باغلىغۇچى.
مۇغ — 1) ئاتەشپەرەس؛ 2) ئوتقا تېۋىنغۇچى.
مۇغبەچە — 1) مۇغنىڭ بالىسى؛ 2) مەي توشۇغۇچى.
مۇغەننى — ناخشا ئېيتقۇچى، سازەندە.
مۇغتەنەم — غەنىمەت ئېلىنغان، ئولجا.
مۇغەييەر — قارىمۇ-قارشى، غەيرى.
مۇقەددەر — تەقدىر.
مۇلاقات — ئۇچرىشىش، كۆرۈشۈش.
مۇل — شاراپ، مەي.

مۇلزەم	خىجالەتتە قالغان، سۇكۇت قىلغان.
مۇنتەھا	بىرەر نەرسىنىڭ ئاخىرى. چېكى.
مۇنەئەل	خىجالەت.
مۇنەھەدىم	بىتچىت بولماق.
مۇھەببا	تەييار، تەييارلانغان.
مۇھەندىس	بىناكار
مۇھلىك	ھالاك قىلغۇچى، ئۆلتۈرگۈچى.
مو(~موي)	موي، قىل، تۈك.
مۇئەددەت	دوستلۇق، مۇھەببەت.
مۇئتاد	ئادەتلەنگەن، ئۆگەنگەن.
مۇيە	ھازا، قايغۇ
مىداد	سىيا.
مىرئات	1) ئەينەك؛ 2) روشەنلىك، ساپلىق، تىنىقلىق.
مىزبان	مېھمان كۈتكۈچى، ئۆي ئىگىسى.
مىغ	قارا بۇلۇت.
مىرغىزار	ئوتلاق، دالا.
مىئراج	شۇتا، پەلەمپەي.

ن

ناب	ساپ، پاكىز، تىنىق.
نابىكار	1) ھارامزادە، مۇتەھەم؛ 2) ھورۇن، يارىماس.

ناپايدار	تۇراقسىز.
ناپەدىد	كۆرۈنمەيدىغان، ئېنىقسىز.
نادىم	ئەپسۇسلەنگۈچى، نادامەت چەككۈچى.
نار	ئوت، يالقۇن.
نازىر	قارىغۇچى، كۈزەتكۈچى، باققۇچى.
ناس	كىشىلەر، ئادەملەر.
ناكاملىق	بەختسىزلىك.
نال	1) قومۇش، قومۇش قەلەم ئىچىدىكى تومۇر؛ 2) قىلتىرىق.
ناۋادان	ئېرىق، سايى.
نايار	تېپىلمايدىغان، كەم ئۇچرايدىغان.
ناخىرەد	ئەقىلسىز.
نەبى	پەيغەمبەر.
نەبەرد	جەڭ، ئۇرۇش.
نەخل	1) كۆچەت؛ 2) دەل ـ دەرەخلەر.
نەخچىر	ئوۋ ھايۋانلىرى
نەزد	يېقىن.
نەزدى رەب	خۇدا ئالدىدا.
نەسىم	يېقىملىق شامال، تاڭ شامىلى.
نەگۈنسار	بېشى تۆۋەن.
نەمۇدار	كۆرۈنەرلىك كۆرۈنۈپ تۇرغان.
نەھىپ	ئورۇقلاش
نەۋايىب	مۇسىبەتلەر، قايغۇلار.
نەۋخاستە (~خۋاستە)	1) يېڭى ئېچىلغان؛ 2) ياش يىگىت.

نەۋ ئەرۇس	ياش چوكان.
نەۋند	خۇشخەۋەر.
نەۋرەس	يېڭىدىن يېتىلگەن ياش.
نەۋھە	ئۇنلۇك يىغلاش، يىغا-زارە.
نۇردىدەم	كۆز نۇرۇم.
نۇرفشان	نۇر چاچقۇچى.
نۇزۇل	يۇقۇرىدىن تۆۋەنگە چۈشۈش، پېتىش (كۈنپېتىش).
نۇكات	مەنىسى "نۇكتە" بىلەن ئوخشاش.
نۇكتە	سىلىق ۋە مەنىلىك سۆز، ھىكمەتلىك سۆز.
نۇكتە سەنج	يازغۇچى، سۆزلىگۈچى
"نۇن"	"ن" نىڭ ئوقۇلۇشى.
ندا	چاقىرىش، ۋاقىراش.
نزار	1) بوش، نازۇك؛ 2) ھارغان، چارچىغان، ماغدۇرسىز، زەئىپ، ئاجىز.
نساب	1) تولۇقلۇق؛ چەك؛ پاسىل؛ 2) باش، ئۇل، ئاساس، نەسىل؛ 3) ئەھۋال، سۆلەت، ئابروي.
نسا	ئايال، ئاياللار.
نسار	چاچقا؛ نسار قىلماق — چاچقا چاچماق، باشتىن ئۆرىمەك.
نست — ھەست	بار — يوق.
نشات	خوشاللىق، شادلىق.

نىش	تىغ، نەشتەر.
نشىمەن	1) ئۇۋا؛ 2) تۇرارجاي؛ 3) مەجلىس، ئولىتۇرۇش.
نشىن	ئولتۇرغۇچى.
نگارىش	زىننەتلەش، بىزەش.
نگاە	قاراش، بېقىش.
نگۇن	ئېگىلگەن، پۈكۈلگەن.
نگىن	ئۇزۇك، مۆھر.
نھان	يوشۇرۇن، مەخپى.
نھاد	تەبىئەت، ئۇجۇت.
نھال	1) كۆچەت، ياش نوتا؛ 2) ياش بالا (قىز).
نياز	سوغا، تۆھپە، ھەدىيە.
نيام	غىلاپ، قىن.
يىنش	نەيزە.

ھ

ھادى	يولباشچى، توغرا يول بىلەن ماڭدۇرغۇچى.
ھالا	ھازىر، ئەمدى.
ھامۇن	دالا، تۈزلەڭ، قىر — سەھرا.
ھاتىن	ئاۋاز بەرگۈچى، غايىپتىن ئاۋاز بەرگۈچى.

هايىل	توسقۇن.
هەبىب	سۆيۈملۈك دوست.
هەددات	تۆمۈرچى.
هەدايىق	باغلار (بىرلىگى "هەدىقە").
هەدەب	نىشان.
هەدىس	1) سۆز؛ 2) پەيغەمبەر سۆزى؛ 3) يېڭى.
هەددىن ئۇزۇن	هەددىدىن ئارتۇق، ناھايىتى كۆپ.
هەرزەگۇي	غەيۋەتچى.
هەزار	مىڭ.
هەزاران ـ هەزار	مىڭ ـ مىڭلىغان، هەددىدىن تولا.
هەزەر	ئېھتىياتلىق، ساقلىنىش.
هەزىن	غەمكىن، قايغۇلۇق، مۇڭلۇق.
هەسەل	1) ئۆز ئەھۋالىنى بىلدۈرۈش؛ 2) تۇرمۇش، كۈن كەچۈرۈش ئەھۋالى.
هەسەب	شۆھرەت، ئابروي، شەرەپ.
هەشەر	گۈرۈھ
هەشەم	1) يېقىن كىشى؛ 2) ئەل، قەبىلە؛ 3) دەرىجە، مەرتىۋە.
هەشرىگاھ	قىيامەت.
هەشت	سەككىز.
هەفت	يەتتە.
هەفت ئەندام	يەتتە ئەزا.
هەلەب	شەھەر ئىسمى.
هەلق	تاماق، بوغۇز.

هەلال	هەل قىلغۇچى.
هەمايىل	سىرلىق كىتاپلار.
هەمان	1) يەنە شۇ، خۇددى ئۆزى؛ 2) شۇ ۋاقىتتىلا، شۇ پەيتتىلا.
هەماغۇشلۇق	قۇچاقلىشىش.
هەمگۇفت	سۆھبەتداش.
هەمد	ماختاش، مەدھىيىلەش.
هەمنشىن	بىللە ئولتۇرغۇچى، يېقىن دوست، سىرداش، سۆھبەتداش.
هەمراز	سىرداش، مۇڭداش.
هەنگامە	پاراكەت.
هەيق	1) ئىنساپسىزلىق، ئادالەتسىزلىك، قىيناش، بوزەك قىلىش؛ 2) ئەپسۇس.
هۇسود	ئاچكۆزلۈك، هەسەت.
هۇققە	قۇتا، ساندۇقچە.
هۇماي	ئەپسانىۋى قۇشنىڭ نامى (رىۋايەتتە بۇ قۇشنىڭ كۆلەڭگىسى كىمنىڭ بېشىغا چۈشسە، شۇ كىشى بەختكە ئېرىشىدۇ ياكى پادىشا بولىدۇ).
هۇۋەيدا	ئوچۇق، ئاشكارا.
هىجران	ئايرىلىش، جۇدالىق.
هىجاب	پەردە، نىقاپ.
هىددەت	ئۆتكۈرلۈك، قىزغىنلىق.
هىسار	قەلئە، قورغان.

هەرۇملۇق، ئۇمتسزلىك.

هىرمان
هىغز

1) ساقلاش؛ 2) ئەستە تۇتۇش، يادقا بىلىش.

هىلال

يېڭى كۆرۈنگەن ئاي.

هىممەت

غەيرەت، تىرىشىش

هىن

پەيت، ۋاقىت، دەم.

هىلم

يۇمشاق مۇئامىلە، كىچىك پېئىللىق، مۆمسىلىك.

ئو (ئۇ، ئۆ، ئۈ)

ئوشۇقماق

ئالدىرىماق

ئوقۇبەت

ئازاپ، دەرت ـ ئەلەم.

ئوغرا ـ

ئۇچرىماق، دۇچكەلمەك.

ئۇقبە

دەرىجە مەرتىۋە.

ئۇبباد

ئىبادەت قىلغۇچىلار (بىرلىگى "ئىبادەت").

ئۇروج

كۆتىرىلىش، يۇكسىلىش.

ئۇزراي

مەكىزى.

ئۇريان

يالىڭاچ.

ئۇزار

يۇز، چىراي.

ئۇستۇۋار

مەزمۇت، تۇراقلىق.

ئۇشتۇر

تۆگە.

ئۇششاق (ـ ئۇشاق)

ئاشقلار (بىرلىگى "ئاشىق").

ئۇفتادە

ئاجىز، زەئىپ، ھالسىز.

ئۇلۇس

ئەل، خەلق

ئۇلۇم

ئۆلمەك (بىرلىگى "ئۆلۈم").

ئۇمۇر

ئۆمۈر (بىرلىگى "ئەمر").

ئۇمەرا

ئەمىرلەر (بىرلىگى "ئەمىر").

ئۇقبا

ئاخىرەت، ئۇ دۇنيا.

ئۇقاب

قاراقۇش، بۇركۇت.

ئۆزر

كەچۈرۈم، ئەپۇ.

ئۆزرە

ئۈستىگە.

ئۆكۈش

كۆپ، نۇرغۇن.

ئۆزلەت

كىشىلەردىن يىراقلىشىش.

ۋ

ۋابەستە

باغلىق، باغلىنىشلىق، ئالاقىدار.

ۋارىد (ۋىرد)

يېتىپ كەلمەكچى بولغان، يېتىپ كەلگەن.

ۋاژگۇن

ئاستىن ـ ئۈستۈن قىلىنغان، بەختسىزلىك.

ۋالىدە

ئانا.

ۋالىدەين

ئاتا ـ ئانا.

ۋاسل

ئۇچراشقان، قوشۇلغان.

ۋەدىئەت

ئامانەت قويۇلغان نەرسە.

ۋەرد

گۈل، قىزىلگۈل.

ۋەرزش

ئادەت، مەشق.

ۋەسۋاس

يولدىن ئازدۇرغۇچى.

ۋەسىئ

كەڭرى، ئازادە.

ۋەسل — ھۇچرىشىش، كۆرۈشۈش
ۋەسلە — ۋاستە، سەۋەپ، بانا
ۋەسى — تەرىپلەش، تەسۋىرلەش.
ۋۇسۇل — قوشۇلۇش، ئۇچرىشىش.
ۋۇسئەت — كەڭچىلىك.
ۋۇقۇف — خەۋەردار بولماق.
ۋىدائ — خوشلىشىش، ئايرىلىش.
ۋىرد ئەۋراد — دۇئا.
ۋىساق — ئۆي، تۇرارجاي.
ۋىسال — قوشۇلۇش، ئۇچرىشىش.

ئى

ئىبرام — قىستاش؛ قاتتىق تەلەپ.
ئىبتدا (=ئىپتىدا) — باشلاش.
ئىبتىهال — سوراش، يالۋۇرۇش، تەلەپ قىلىش.
ئىبن سەلام — مەجنۇنىنىڭ رەقىبى.
ئىجابەت — قوبۇل قىلىش، رازىلىق.
ئىجازەت — رۇخسەت، ماقۇل.
ئىجلاس — مەجلىس، ئولتۇرۇش.
ئىتاب — قەھر ـ غەزەپ، نەپرەت، ئاچچىق، بىرلىشىش، بىرىكىش.
ئىتتىهاد — قازا كەلگەندە كەڭ جاھانمۇ تارلىق قىلىدۇ.
ئىزاجائەلقەزا، زاقەلـ قەزا — ئالدىراش، تاقەتسىزلىك.
ئىزتىراپ

ئىزتىرار — مەجبۇر بولۇش، مەجبۇر قىلىش.
ئىزدىهام — 1) كىشىلەر توپىسى، توپىلاشقان؛ 2) ئالدىراش، تىرىشىش.
ئىستىددا — يالۋۇرۇپ سورىماق، تىلىمەك.
ئىشتىغال — شۇغۇللانماق، مەشغۇل بولماق.
ئىشتىهار — شۆھرەت تاپماق، داڭقى چىقماق.
ئىشتىباه — گۇمان، شۈبھە.
ئىكتىساب — قولغا كەلتۈرۈش، كەسىپ قىلىش.
ئىقبال — 1)ئىستىقبال؛ 2) بايلىق، ئامەت.
ئىقتىران — يېقىن كېلىش، ئۇچرىشىش.
ئىفشا — پاش قىلماق، ئاشكارىلىماق.
ئىلتىباس — كىيمەك.
ئىلتىجا — يالۋۇرۇش، يالىدىم سوراش.
ئىمداد — يالىدىم، مەدەت.
ئىمتىزاج — ئارىلىشىش.
ئىنبىسات — خوشاللىق، شادلىق.
ئىنتىقال — 1) يوقىلىش، ۋاپات بولۇش؛ 2) يۆتكىلىش، مېڭىش.
ئىنقىتا — ئۈزۈلمەك.
ئىنشا — 1) ئىجات قىلىش، يارىتىش؛ 2) يېزىق خەت.
ئىهتىمام — تىرىشىش، ئەھمىيەت بېرىش.
ئىهرام — مەككىگە بارغان ھاجىلارنىڭ كىيگەن مەخسۇس كەڭ كىيىمى؛ پەردە، نىقاپ.

ئىھسان	تارتۇق، ھەدىيە، بىرەر نەرسىنى سوغا قىلىش.
ئىئلام	مەلۇم قىلىش، بىلدۈرۈش.

ي

يالاۋۇچ	پەيغەمبەر؛ ئەلچى.
ياۋەر	ياردەمچى.
ياۋۇق	يېقىن.
يەكتا	تەڭداشسىز، يېگانە.
يەكجەھەت	بىر ئېغىزدىن، ھەممە بىردەك.
يەكسان	تەك، بىر خىل، باراۋەر.
ياڭلىغ (~يەڭلىغ)	ئوخشاش، كەبى.
يەۋمۇتتەناد	قىيامەت.
يەۋم	كۈن.

本书根据新疆维吾尔自治区历史博物馆收藏的《爱情长诗》手抄本整理出版。

بۇ كىتاپ شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق تارىخىي مۇزېيدا ساقلىنىۋاتقان «مۇھەببەت داستانلىرى» نامىلىق قولىيازما نۇسخىسىغا ئاساسەن رەتلەپ نەشر قىلىندى.

مەسئۇل مۇھەررىر: غۇلام غۇپۇرى
مەسئۇل كوررېكتور: رىشىت ۋاھىدى

نىزارى داستانلىرى

ش ئۇ ئا ر ئاز سانلىق مىللەتلەرنىڭ قەدىمقى ئەسەرلىرىنى يىغىش، رەتلەش ۋە نەشر قىلىشنى پىلانلاش رەھبەرلىك گۇرۇپپىسىنىڭ باشچىلىغىدا نەشرگە تەييارلاندى.

نەشرگە تەييارلىغۇچىلار: تېيپجان ئېلىيوپ، ئابدۇقەيۇم خوجا، ئىسرائىل يۇسۇپ، مەھەممەت تۇرسۇن باۋۇدۇن.

مىللەتلەر نەشرىياتى تەرىپىدىن نەشر قىلىندى
شىنخۇا كىتاپخانىسى تەرىپىدىن تارقىتىلدى
مىللەتلەر باسما زاۋۇدىدا بېسىلدى
1985 ـ يىل 9 ـ ئايدا 1 ـ قېتىم نەشر قىلىندى
1985 ـ يىل 9 ـ ئايدا بېيجىڭدا 1 ـ قېتىم بېسىلدى
باھاسى: 4.85 يۈەن

阿不都热依木纳扎尔集
（维吾尔文）
民族出版社出版　新华书店发行
三河印刷厂印刷
开本：850×1168毫米1/32 印张：19 3/4
1985年9月第1版
1985年9月北京第1次印刷
印数：0001—5,500册 定价：4.85元
书号：M 10049（4）196

